

Holy Bible

Aionian **Edition**®

Ts'əxna miz

Tsakhur Azerbaijani Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Ts'axna miz
Tsakhur Azerbaijani Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 8/25/2024

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Institute for Bible Translation, 2022

Formatted by Speedata Publisher 4.19.20 (Pro) on 9/2/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc
<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Τσ'αχνα miz at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition*® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

History

Ts'əxna miz at AionianBible.org/History

- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 377 translations now available in 166 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ts'etta ixhaynbı	1
Qiğeeç'iy	24
Rut	41
1 Şamuelin	44
2-Şamuelin	69
Daniyal	90
Yunus	98
Malakiya	100

NEW TESTAMENT

Matta	105
Yəhye	131
Yaaq'ub	152

APPENDIX

Reader's Guide

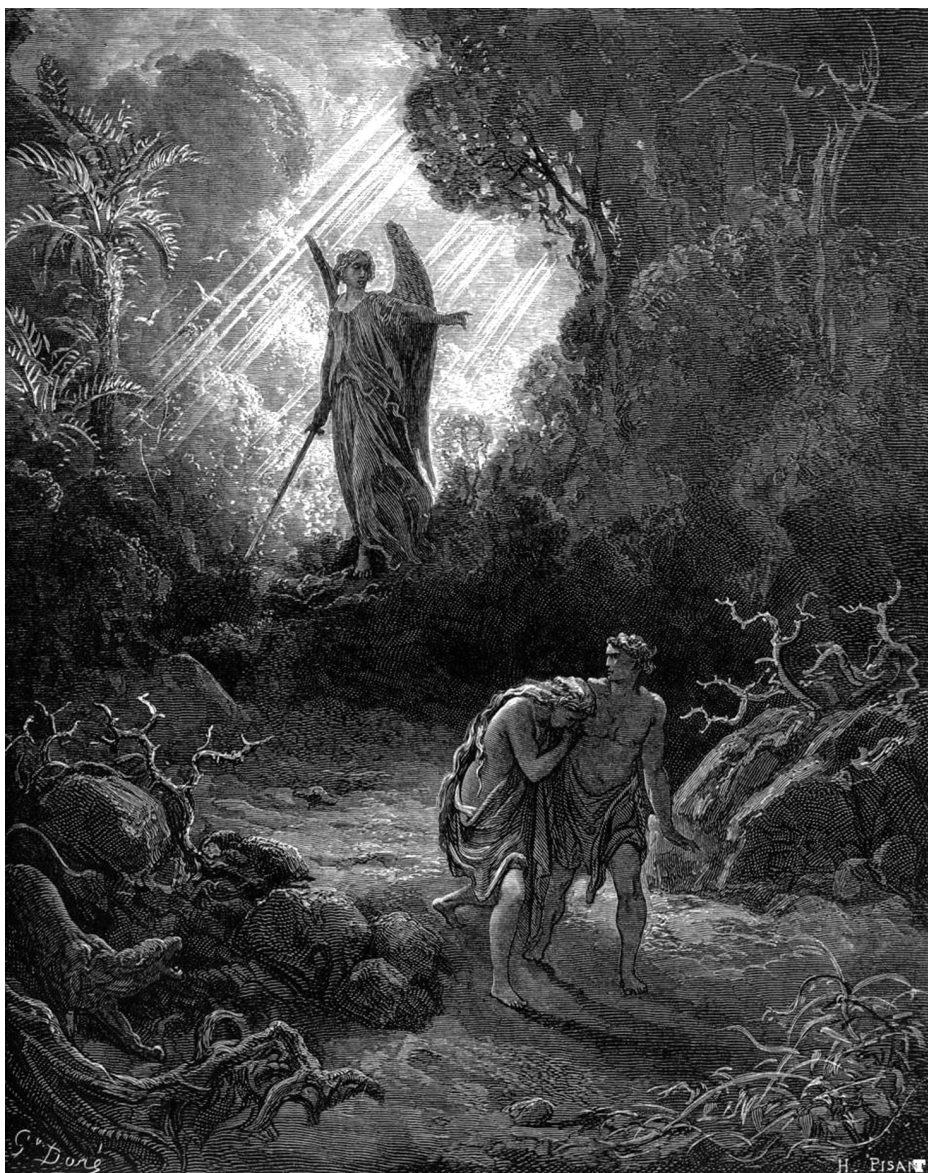
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Mang'vee Eden baġne ŧargilqa g'oramiŧa'an malaaikariy harine suralqa iliyk'aran ts'ayikan
g'ilinc giyxhe i'mrene yivelqa əəna yəq avqecənva.
Ts'etta iħhaynbı 3:24*

Ts'etta ıxhaynbı

1 Ts'etta Allahee xəybıyiy ç'ıye itxhın. **2** Ç'ıye aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun cıga miç'axdaniy vod. Allahın Rı'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxva. **3** Allahee uvhuyn: «Hasre işiğ ixhecen». İşiğ ıxhayn. **4** Allahık'le g'acuyn, işiğ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işiğ miç'axıyvalike cura'uyın. **5** Allahee işiğis «yiğinyiğ», miç'axıyvalis «xəm» dobi huvu. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in ts'ettıyın yiğ ıxha. **6** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışıde yı'q'nee arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançıke cure'ecen». **7** Həməxüdüd ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çik avuduniy oodun xhyanbı sana-sançıke cura'anbı. **8** Allahee mane arkays «xəm» do huvu. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in q'öd'esın yiğ ıxha. **9** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacıgeeqa salecen, qeqqux cıga g'acecen». Həməxüdüd ıxhayn. **10** Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'ıye», xhyan sadıyne cigayk'lemee «deryahbıva» dobi huvu. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **11** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'ıyeyn aq'va xhınak qıxhecen: toxumbınan ok'bi-alafbi, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivar aleyle'ecen, toxumbıd meyvabışıde ad ixhecen». Həməxüdüd ıxhayn. **12** Ç'ıyeyne aq'vayn alabı aleyli'inbı: toxumbınan ok'bi-alafbi, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivarıd alyadınbı, toxumbıd meyvabışıde ad ıxha. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **13** Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in xhebıd'esın yiğ ıxha. **14** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəəne arkee xəmə yiğıke cura'an işiğbı ixhecen. Mançın fəsilbı, yiğbı, senbı hagvecen. **15** Hasre manbı xəə'əd işiğbı ıxha, ç'ıyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdüd ıxhayn. **16** Allahee q'ölle xədin işartı ha'u: yiğınyığ vuk'lek ikkeecenva xədin işartı, xəmə vuk'lek ikkeecenva k'ınıyn işartı. Mang'vee xənebid ha'uyınbı. **17** Allahee manbı xəənə arkeqa gitk'ınıynbı, ç'ıyeylqa işiğ gehēcenva, **18** yiğiy xəmə vuk'lek ikkeecenva, işiğıke miç'axvalla cure'ecen. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **19** Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in yoq'ud'esın yiğ ıxha. **20** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas iləşşene karbışikva gyats'ece, ç'ıyeyl oo xəə xəttə şit'yar alexdvecen». **21** Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'ın karbı, harne curaylin baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançıka sacıgee harne curaylin gırgın xilibışkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **22** Allahee mançıs xayır-düə huvu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışeedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarıd ç'ıyeyne aq'val geed qetxhecen». **23** Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in xhod'esın yiğ ıxha. **24**

Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'ıyeyne aq'vayn harne curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar ıxhıncen». Həməxüdüd ıxhayn. **25** Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'ıyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhınbı. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **26** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yişde k'op'yelyna, Şak akarana insan ıxhanas. Hasre mang'vee deryahbışeeene baluğaaşıs, xəəne şit'yaaşıs, çavra-vəq'əys, gırgıne ç'ıyeyne aq'vays, ç'ıyeyl hadağvane gırgınçıs xəbvalla hee'ecen». **27** Allahee insan Cune k'op'yeyl ırxhın, Allahne k'op'yeyl ırxhın, Adamiyiy zəiyfa ıpxhın. **28** Allahee manbışıs xayır-düə huvu, uvhuyn: «Vuxooxu geeb qepxhe, ç'ıyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbışeeene baluğaaşıs, xəəne şit'yaaşıs, ç'ıyeyl hadağvane gırgıne nafas helençıs xəbvalla he'e». **29** Allahee uvhuyn: «Haane, çıyeyne aq'val toxum hoolen ok'bid-alafbid, gırgıne yıvaaşın meyvabı şos helenbı, oxhıncenva. **30** Gırgıne ç'ıyeylne həyvanaaşıs, gırgıne xəəne şit'yaaşıs, gırgıne hadağvançıs – nençeeıyiy ı'mren nafas vod, gırgınçıscad – Zı oxhıncenva xhınakın ok'bi helenbı». Həməxüdüd ıxhayn. **31** Allahık'le g'ecen, itxhın gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in yixhıd'esın yiğ ıxha.

2 Inəxüdüd, xəybışınıy ç'ıyeyn, maane gırgıne karan itxhınıy ç'əvexhen. **2** Allahee yıghıd'esde yiğılqameen işbı ç'avə'ənbı, yıghıd'esde yiğıl, hı'yıne işbışiker curxha manzil haa'a. **3** Allahee yıghıd'esde yiğıs xayır-düə huvu, man yiğ mansa yiğbışik'e curuiyn, mane yiğıl gırgın ha'an işbı ç'avüü manzil haa'a. **4** Xəybıyiy ç'ıye itxhınıyle qiyğıyına hekaye: Rəbb Allahee xəybıyiy ç'ıye itxhınıyle qiyğa, **5** ç'ıyeyne aq'val ok'biyiy yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyoğiy g'ixdevuva, sayıd ç'ıyee ezasda insan deşva, mançıl-alla məxüdüd ıxha. **6** Xhyamid ç'ıyeynçeniy əlqəən. Mane xhyanıkd ç'ıyeyn xhyanniy eyxhen. **7** Manke Rəbb Allahee ç'ıyeyne nyuq'vneke insan hı'ı, mang'une quşeeqa ı'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürür insan üç'ür qıxha. **8** Qiyğa Rəbb Allahee şarğılne Edenil sa bağ ezu, ırxhınna insanır maqa gıxhxhı. **9** Maa'ad Rəbb Allahee ç'ıyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas eyxhen meyvabınan xəttə curayn-curayn yivar aleyli'i. Mang'vee q'öble mənne yıvaaşık ıdyakarana yiv oozu: sa yivene meyvabışe ı'mır'ı hoolle, mansançined meyvabışe yuguniy pısın ats'axhya'asın ats'al hele. **10** Bağıs xhyan helena sa damaniy Edeneñçe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe. **11** Mançine sançın do Pişon vod. Mana bıkırne Xavıla ölkayne hiqiy-allançeniy gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qığəə. **12** İne ölkayn g'izil yugun vod.

İnyaa'ad yugun evanan gatraniy gıranna eke oniksib vooxhena. **13** Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bıkırne Kuş ölkayne hiqiy-allançeniyy gyobatsts'e. **14** Xhebid'esde damayn do Daclə (Tigır) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargile gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat). **15** Rəbb Allahee insan Edenne baǵeeqa giyxhena, man ezı, çıqar ilekkecenva. **16** Rəbb Allahee insanıs əmı'r hav'u uvhuyn: «Baǵeene gırgıne yıvaaşın meyvabı ıkkanaŋ'a oxhanas əxə. **17** Saccu yuguniy pısın ats'axha'ane yivena meyvva umooxhan, mana opxhunne yiǵıl qık'asda». **18** Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ıxhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumaǵçıy ıxhanasda». **19** Rəbb Allahee gırgın çolun həyvvanarad, xəən şit'yarid nyuq'neke ha'a. Qiyǵa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı, g'aces, mang'vee nəxdun dobiyyı mançıs heles. İnsanee nene həyvvanıs nen doyyı gıxhxı, məxüdüd axvan. **20** İnsanee gırgıne çavra-vəq'ays, çolane həyvvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumaǵ ha'asda iveeke deş. **21** Mane gahıl Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ıxele. Mana nik'eenang'a Rəbb Allahee mang'une mıglene t'eleyna sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyats'ı. **22** Rəbb Allahee insanıke alyapt'ıyne mıglene t'eleyme xhunaşşe ırxhın. Yicir insanne k'anyaqa qarı. **23** İnsanee uvhuyn: «İleкке, inə yeqees ıxhavud! İna bark'v yizde bark'una vob, çurud yizde çurununod. Do «xhunaşşe» ıxhes, Mana adamiyke alyart'uva». **24** Mançıl-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyyı xhunaşşe sa vooxhe. **25** Adamiy cuna xhunaşşe – q'öyursana ts'elebniy vob, manbıšıs mançile naş qexhe deşdiy.

3 Rəbb Allahee itxhınne çolune həyvvanaaşına, gırgınçile hiyləgarna xoçeniyy vob. Xoçeyn zäiyfayk'le uvhuyn: – Hək'edane, Allahee şok'le baǵeene yıvaaşına nənçınacab meyvva umooxhan uvhu? **2** Zäiyfee xoçeyk'le eyhen: – Baǵeene yıvaaşın meyvabı oxhanas əxə. **3** Saccu baǵne yı'q'neene yivene meyvabıšide hək'ee Allahee uvhu: «Mançıke umoyxhan, mançık sumoot'a, deşxhee, hapt'asınbı!» **4** Xoçeyn zäiyfayk'le uvhuyn: – Deeş, nəxübcab hapt'as deş. **5** Allahık'le ats'an, mane yivena meyvva opxhuning'a vuşun ats'al geed qıxhes, yuguniy pısın ats'axhxha Allah xhinne qepxhes. **6** Zäiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasıd karə vod, ulesqadid yugda vod qöö, ats'al ıkkanaŋ'usud ıkkanahdid. Mançıl-allab mənǵ'ee mana meyvva qopxu opxhanna. Qiyǵab k'ane ulyorzulıyne adamiys meyvva hoole, mang'veeyib ooxhanna. **7** Mane gahıl q'öng'ussana ats'al qadaıle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüdüd ıxha manbıše incılıne t'eleyme cos tanalanqanbı

ha'u. **8** Manbışik'le yiǵıne serınne gahıl baǵee iykaran Rəbb Allahın niq' g'ıyxhe. Manbı heerpı baǵeene yıvaaşına yı'q'nee dyuguleebaxhe. **9** Rəbb Allahee Aadamlıqa onu'u, qiyghanan: – Ğu nyaane? **10** Mang'vee eyhen: – Baǵeead yiǵın niq' g'ayxhı, ts'eler ıxhal-alla qərq'ın dyugulxhana. **11** Rəbb Allahee eyhen: – Şavaane ts'eler ıxhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adaǵa hav'uyne yivena meyvane opxhun deşxhee? **12** Adamee eyhen: – Zaka sacıgee yixhecenva, Ğu hiyvuyne xhunaşşe mane yivene meyvayke zas huvu, zinab opxhunna. **13** Rəbb Allahee zäiyfayk'le eyhen: – Ğu hı'ıyn hucoon? Zäiyfee eyhen: – Xoçeyn zı yəqqı'le qıǵeyhı, zinab opxhunna. **14** Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn: – Ğu in ha'ıyl-alla, gırgıne çavra-vəq'ayne, çolane həyvvanaaşına yı'q'nee lə'nat g'azanmışa'a: ı'mı'rvolle vuxhnel habǵı nyaq'v ooxhanas. **15** Zı yiǵniyyı zäiyfayne əreeqa, vuşde kulyfatbıšide əreeqa duşmanıyvalla abçes. Şeng'une kulyfatın yiǵne vuk'les ı'xhəs, ğunab mang'une mı'q'les üvxhəs. **16** Qiyǵa Rəbb Allahee zäiyfayk'le eyhen: – Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles, uşaxar k'ovaka vuxas. Adamee valqa k'ırı gyaqqı vas ıkkıykanas, Meeb mang'veecab xəbvalla vas ha'a's. **17** Qiyǵa Rəbb Allahee Aadamlı'leme uvhuyn: – Ğu xhunaşşel k'ırı alıxhxı umooxhan uvhuna meyvva opxhun. Həşdeb val-alla nyaq'v lə'natləmiş vuxha. ı'mı'rvolle zəhmətıka ğu vasın g'ık nyuq'vnel ha'a's. **18** Mançın vas zazaayıy ğı'ç'iy aleylya'as, ğunad, ğu ezıyne ç'ıyel hucooyıy alyaadı man oxhanas. **19** Ligayne şınıka hı'ıyn g'ık oxhanas nyuq'vneqa sak'alamsee, Mançıke alyart'uva. Ğu nyaq'v vorna, nyuq'vnelqar sak'aldas. **20** Adamee xhunaşşeyn do Həva (ı'mı'r) giyxhe. Mana ç'ıyeylne aq'val vuxhaynbıšıda gırgıng'una yed yeexhe. **21** Manke Rəbb Allahee Aadamlıqayıy xhunaşşelqa g'ekvayke tanalınbı hı'ı, aly'a'nbı. **22** Qiyǵa Rəbb Allahee uvhuyn: «Haane, insanık'le yuguniy pısın hucoo ıxhay ats'axha, yişda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyvva qopxu umooxhancen, hammaşıysır imaxvaacen!» **23** Vuc alyart'ıyne nyuq'vnel işləmişxhecenva, Rəbb Allahee insan Edenne baǵeeençe g'eşşena. **24** Mang'vee Eden baǵne şargılqa g'oramişa'an malaaikariy harıne suralqa iliyk'aran ts'ayıkan g'ılnc giyxhe ı'mrene yivelqa əəna yəq avqecenva.

4 Aadam xhunaşşe Həvayka g'alırxha, mana vuxhne ayxu Gabilı uxu. Həvee eyhen: «Rəbbıke zı insan pay xhinne alyart'ı». **2** Qiyǵa mənǵ'ee Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbı uxhiyxhanna eyxhe, Gabilır ç'ıye ezana. **3** Sabara vaxt ilǵevç'uyle qiyǵa Gabilıe Rəbbıs ç'ıyeyl alyadıynçıke nuǵbar adayıle. **4** Habileyid ts'etta

syuruneexhayne nekke yugne vəq'əbişikə adayle. Rəbbe Habilir, Habile adıynbıd q'abil ha'anbı. **5** Gabilir, Gabilee adıynbıd Rəbbe q'abil ha'a deş. Mançil-alla Gabil it'umra qəllamişxha aq'va gyavaxana'a. **6** Rəbbe Gabilik'le uvhuyn: – Nya'a qəllamişxha? Nya'a aq'va gyavaxanı'ı? **7** Nya'a yugna iş haa'axhee, Zı q'abil hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as vukkan. **8** Qiyğa Gabilee Habilik'le eyhen: – Qora çoleeqa vıuqqəs. Maa'ad Gabilee çoculqa xıl g'ot'ul, mana gek'ana. **9** Qiyğa Rəbbe Gabilike qıdğın hı'ıyn: – Çoc Habil nyaane? Mang'vee eyhen: – Ats'a deş, nya'a zı çocuna g'aravulyne vor? **10** Rəbbe eyhen: – Ğu hı'ıyn hucoon?! Çocune eban ç'iyençe Zalqa ona'a. **11** Mane nyuq'vnen yiğne xıleke k'ıyap'ınna çocuna eb hööğəs ghal aaqı. Mançil-allab ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. **12** G'ıyniyke şaqa ğu nimee yugda ç'ıye ezeeyid, mançin vas ikkanəxüdin kar heles deş. Ğu cıga deşda g'e'eşşuna xhinne ixhes. **13** Gabilee Rəbbik'le eyhen: – Yızda caza ts'ıts'a'asıncıleb hexxaba vob. **14** Haane, Ğu zı g'ıyna ç'ıyeyne aq'valer g'e'eşşena. Valer dyügulyxha, zı cıga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qığeç'u, mang'veyir zı gik'asda. **15** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – De'eş. Şavaye Gabil g'ik'u, mang'uke yıghille g'atna qəl qığaaahas. Rəbbe Gabilılqa işara gıyxhe, mana qızaxıng've gimeek'acenva. **16** Gabil Rəbbike ark'ın Eden bağne şargıl – Nod eyhene cigayl axva gıyğal.

5 Aadamne nasılın taarix inəxüid vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara irxhın. **2** Mang'vee adamiyiy zayıfa ipxhın. Manbışis xayırdüə huvu. İpxhınne yiğil manbışis «insan» do gıxhxı. **3** Aadamın vəşşe xhebt's'al sen g'adıyng'a, cuk akarana, cune k'op'ıyeylna sa dix ıxha. Doyud Şet gıyxhe. **4** Aadam, Şet ıxhayle qiyğa molyud vəşşe senna axu. Mang'uka mebin dixbiyiy yışba vuxha. **5** Aadam yüç'üd vəşşe xhebt's'al senna axu q'ık'u.

6 İnsanar ç'ıyeyne aq'val geeb qebaxheeng'a manbışis yışba vuxooxa, **2** manbışde yışbışda micagıyvalla malaikaşik'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayiy məng'ı'ke xhunaşşe hee'e. **3** Rəbbe eyhen: – Yızın Rı'h insanee hammaşıys deş vod. Manbı hammaşıysnı deş vob. Manbışis huvuna ı'mı'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhes deş. **4** Malaikaşşe insanaşın yışba haa'ane gahlıb, mançile qiyğıyne dövürbışılıb məxbın ç'ak'ın insanar ç'ıyeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avalıyne dövrun kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha. **5** Rəbbik'le g'ecen, ç'ıyeyne

aq'valıyne insanaşıne ək'eele, fikree pisvalla hav'uy vob. **6** Mana paşmanaxhena. Mang'un yik' gıyoxhan ç'ıyeyne aq'valqa insanar ipxhınva. **7** Rəbbe eyhen: – İpxhınin insanar ç'ıyeyne aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaşıka sacıgee həyvanaşined, ç'ıyeyl hadağvançined, şit'ıyaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhınva paşmanxhana. **8** Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa. **9** Nühun taarix inəxüid vod: Nüh qorkuna, məttın yik'nana cune nasılee insan ıxha. Mana Allahne yaqqı'lniy vor. **10** Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs. **11** Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalın gyayts'e. **12** Gırğın insanar qorkune yaqqı'le qıgebc'ıynbı. Allahık'le g'ecen dyunye, badalxa vod. **13** Allahee Nühuk'le uvhuyn: – Yızde ək'eele gırğınçıl q'omıd hitxhır. Dyunye manbışde pisvalıka gyats'ı. Mançil-allab Zı manbı ç'ıyeyne aq'vayka sa cıgee havaakal haa'as. **14** Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad goozeer hı'ı, adğançed g'adğançed yivena mızla qabğvee. **15** Gamı haynəxüid he'e: mançına xılıyvalla xhebıd vəş xılekkum, əq'valla xhots'al xılekkum, axtıvallab xhebt's'al xılekkum vuxhecen. **16** Gamıyne ooğançe sa xılekkum avud g'uly he'e. Mıgıleked akka gıxhxhe. Gamıyka avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen. **17** Zı ç'ıyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhineka alyat'asın. Xəək avudun nafas alyat'an gırğın kar hakkal ha'asın. Ç'ıyeyne aq'valın gırğın kar qık'asın. **18** Zı mugaavile saccu vaka ha'a: ğu dixbışıka, xhunaşşeyka, sossaaşıka sacıgee gameeqa ılqeç'e. **19** Vaka üç'üddə axvecenva, gırğıne həyvanaaşıke nafas helenimeene karbışıke q'öblena, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e. **20** Q'öblena gırğıne şit'ıyaşıke, həyvanaaşıke, ç'ıyeyl hadağvançıke vasqa qales, üç'üddə axvecenva. **21** Vasqa oxhanas eyxhençıke vasımd, çısmıd se'e. **22** Nühee gırğın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7 Rəbbe Nühuk'le uvhuyn: – Xızanıka sacıgee gameeqa ılqeç'e. Yızde ögee, vale qorkuna ine nasıle deşor. **2** Dyunyeyne aq'vayle cins g'ıts'maq'vancenva məttıne həyvanaaşına yıghıble q'öblena, xhalıyne həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Harıne xəəne şit'enab yıghıble q'öblena alept'e. **4** Yıghıne yıgıle ç'ıyeyne aq'valqa yoqts'al yığnayıy yoqts'al xəmnə gyoğıy gyoğ'a's. İtxhınin nafasn gırğın kar ç'ıyeyne aq'vayle hakkal ha'asın. **5** Rəbbe Nühulqa nəxübiy əmr hav'u, mang'vee gırğın kar həməxdıd hı'ıyn. **6** Ç'ıyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhınen alyat'uyng'a, Nühuka yıxhıd vəş sen ıxha. **7** Nüh, cuna xhunaşşe, dixbı, sossar sacıgee xhyanıke g'attıvıxhanasdemee gameeqa ılqebaç'enbı. **8**

Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, mættin, xhalin həyvanar, şit'yar, gırgın ç'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öblena, vughulynayiy xhuvulyna, Nühuka gameeqa ılqedaç'enbı. **10** Ç'iyey yigħne yığile q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'an. **11** Nühune ı'mrene yixhid vaş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'iyighid'esde yığil məxdun q'ıfrımıkan gyoğiy gyooğa giyğal, ittehesu, xəən g'uleppi aaqı. Gırgımed k'oralıyışençe xhyan ı'xı'yxə giyğal. **12** Yoqts'al yığna, yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğu. **13** Mane yığil Nühuka sacıgee cuna xhunaşşe, dixbı Sam, Ham, Yafəs, con yedar gameeqa ılqebaç'ıynbı. **14** Manbışıka sacıgee gırgın həyvanar: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, şit'yar, gırgın ıleedaxvanbı, ç'iyeyl hadağvanbı, gameeqa ılqedaç'enbı. **15** Gırgın nafas ıleşşenbı q'öblena Nühuka gameeqa ılqeeç'u. **16** Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırgıne həyvanaaşına vughulynayiy xhuvulyna qabı. Manbışıqad qılhna Rəbbeə gamıyn akka qa'an. **17** Q'ıfrım gıbgılıyn yoqts'al yığ ıxhamee, xhyan geed qıxha gamı ç'iyeyle haly'etçuyın. **18** Xhyan geed ooqa ılqeç'e, gamıd xhinene aq'val ı'ğiykar giyğal. **19** Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtıın suvabıd çik avud g'alya'a. **20** Xhyan yits'ı xholle xılekumma suvabışile axtı qexhe. **21** Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar: **22** şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, hadağvanbı, insanar, nafas ıleşşen gırgın qeek'an. **23** Rəbbeə ç'iyeyne aq'valın nafas ıleşşen gırgın kar hakkal ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəəne şit'yaaşılqamee nafas ıleşşen gırgın kar gek'an. Saccu Nühiy gameebınbı üç'übbə axva. **24** Xhyan ç'iyeyne aq'val vəşşe xhots'al yığna geed qıxhayle qiyğa,

8 Allahee Nühur, Nühuka gameedin gırgın çolun həyvanar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahe ç'iyeyne aq'valqa ablyav'uyne mıtısıka xhyanbı k'l qedaxhe giyğal. **2** Allahee k'oralıyıy xəən g'uleppi ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran. **3** Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'ıts'exhe giyğal. Vəşşe xhots'alyne yığile xhyan k'l qexhe. **4** Yıghıb'esde vuzane yits'ı yıghid'esde yığil gamı Araratne suvabışıl ulyoyzaran. **5** Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'l qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettıyne yığil suvabışın vuk'ulybı g'eece giyğal. **6** Nühee yoqts'alyne yığile vuce hı'ıyn gamıyn g'uly aaqı, **7** qən g'avku. Xhyan qeqqvəsmə qən ulyooxa, hapk'ın qavayle vuxha. **8** Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'ıts'xay ats'axhesdimee, ine yəqqe Nühee qı'nerke g'uxoole. **9** Qı'nerkeyk'le gıvxasın cıga ıveke deş, ç'iyey xhyanın aqqı eyxhe. Mana Nühusqa gameeqa sıviyk'al. Xıl hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe. **10** Yıghille yığ ılğeç'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayıb g'ookana. **11** Exhalqana qı'nerke mang'usqa sapk'ıling'a, mançe k'uxhee

xhınakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühuk'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'ıts'xha vod. **12** Yıghille yığ ılğeç'uyle qiyğa, mang'vee sayıb qı'nerke g'ookana, mane yəqqe mana mang'usqa sıviyk'al deş. **13** Ts'epıyne vuzane ts'ettıyne yığil Nühune ı'mrene yixhid vəşşe ts'ettıyne sene ç'iyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamıyn oodun cıga qottuling'a, ç'iyey qeqqu g'eece. **14** Q'öb'esde vuzane g'ayı yıghid'esde yığıs ç'iyey bıkırda qeqqvan. **15** Allahee Nühuk'le uvhuyn: **16** – Ğu yığne xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qığeç'e. **17** Vaka sacıgeedin gırgın nafas ıleşşenbı, şit'yar, həyvanar, ç'iyel hadağvanbı g'aqa qığe'e. Həsre ç'iyeyne aq'valqa ayıkkecen, g'adı geed qexhecen. **18** Nüh cune xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qığeç'ena. **19** Gırgın həyvanara, hadağvanbı, şit'yar, ç'iyene aq'valın nafas ıleşşen gırgın kar çıka sacıgeedinçıka gameençe qığeç'e. **20** Nühee Rəbbıs q'urbanbı allya'an cıga aly'a. Mançıl mang'vee gırgıne mættıne həyvanaaşıke, şit'yaaşıke, gyooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a. **21** Mançın yugun eva Rəbbıs ı'xı'me, Mang'vee cune yik'ee ınəxüüd uvhu: – K'ılybanançile otçu insanaaşın fıkrıbyı yugunbı eyxhe deş. Manbışıl-alla sayıd ç'iyey lə'natlamışa'as deş. Həşde hı'ıyn xhinne, gırgın nafas ıleşşenbı hakkal ha'as deş. **22** Dyunye ıxhaylette, Ezuy-qıyşılıy, güməla-mık'ala, Gı'l-q'ı'dim, xəmə-yığ Ç'əvxhes deş.

9 Allahee Nühusiy Nühune dixbışıs xayır-düə huvu, manbışik'le uvhuyn: – Vuxoxu geeb qepxha ç'iyen aq'va gyatsts'e'e. **2** Ç'iyeylin gırgın həyvanar, xəədn şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xıleqa quvu. **3** Nafas ıleşşen gırgınbı şos oxhanas ıxhecen. Nəxüüdiy Zı şos şenke ç'iyel alyadıyn oxhanas huvu, həşded manbı hele. **4** Saccu mançın çuru ebaka umoyxhan, mançe rı'h vodun. **5** Şavaayiy vuşda eb k'yavhu, şu ı'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyib, insan ıxheyir Zı hı'sab qeqqasın. **6** Şavaayiy insanna eb k'yav'u, Mang'unab eb insanne xıleke k'yavaak'anas. Allahee insan Cune k'op'ıyel ırxhmıl-alla. **7** G'abı geeb qepxhe. Ç'iyene aq'valqa aavke, hexxepxhe. **8** Qiyğa Allahee Nühuk'leyiy cune dixbışik'le uvhuyn: **9** – Şokab, şole qıhniyne vuşde nasılıkab, gameençe qığeç'uıyne gırgıne nafas ıleşşençıka, şit'yaaşıka, çavra-vəq'əyka, çolune həyvanaaşıka Zı mugaavile haa'a. **11** Zı şoka həynəxbına mugaavile haa'a: sayıd ıncıle qiyğa q'ıfrımıka qadıyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacıgee nafas ıleşşenbı hakkal ha'as deş. **12** Allahee uvhuyn: – Yızda şokana, şoka ıxhayne gırgıne nafas helençıka hav'uyne hammaşıyeste mugaavıleyına ışara ina vuxhes:

13 xəybişeeqa gyuvxhuna Yizda xənevur. 14 Zı xəybişeeqa buludı qalyauyng'a, bulıdıkı sacıgee xənevur g'avales, 15 manke Zı şokayiy, gırgıne nafas helençika hav'une mugaavileyne fikir ooxhanas. Sayıd nafas ileşşenbi hakkal ha'asın q'ıfrımıka xhyan qales deş. 16 Misayiy xənevur qıgevc'u, Zı mançıqa ilyakkı ç'iyene aq'val nafas helene gırgınçika hav'una hammasıysda mugaavile yik'el qavalıyaa'as. 17 Allahee Nühuk'le meed eyhen: – Yızın ç'iyeyne aq'val gırgıne nafas helençika hav'uyne mugaavileyne işara haane. 18 Nüh cune dixbışika Samıka, Yafasıka, Hamıka gameençe qıgeç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). 19 Mana xhebırsana Nühun dixbıniy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhınin gırgın insanar manbışike g'abı.

11 Bıkırne dyunyel sa miziy sa yuşe vuxha. 2 İnsanar şargılqa qöng'ə şınarne ölkee manbışik'le q'adaal g'acu, maayib avxuynbı. 3 Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpıç hı'ı yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cıgee karpıç, battağne cıgeeyid g'rır alyat'u. 4 Qiyğad «Şas sa şahariy q'om xəybişeeqa hıviyxharna gulle alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehvakasınbıva» uvhu. 5 İnsanaaşy alyav'una şahariy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. 6 Rəbbe uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa milletinbı sa mizelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gibıl. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ikkan ha'as əxə. 7 Qudoora geepç'i manbışın mızyar alıkk'a'as. Sang'vee uvhuyn mansanbışik'le mats'axhecen». 8 İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehvka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran. 9 Rəbbe insanaaşın mızyar alıkkı'il-alla mane cigayk'le Baabil (alıkkı'iy) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne suralqab mançe ehvkaa'. 10 Nühune duxayn Samın nasılın taarix inəxüd vod: q'ıfrımıka qadıyne xhinele q'ölle senna qiyğa, Samıka vəş sennang'a mang'una dix Arpaşad yedike eyxhe. 11 Arpaşad ıxhayle qiyğa, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebin xəppa dixbıyiy yışba vuxha. 27 Terahıke g'abıynbışın taarix inəxüd vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ıxha. Haranıka Lut donana sa dix ıxha. 28 Haran, vuc ıxhayne ölkee – Xaldehyaşine Ur şaharee qik'uyng'a, mang'una dek üç'ürraniy vor. 29 İbrameyid Naxoreyid davatbı hı'ı. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ıxha (Milkayiy İska Haramn yışba vuxha). 30 Sarays uşaxar vooxhe deşdiy. 31 Terahee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşşe yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldehyaşine Ur şahareençe avayk'ananbı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı. 32 Q'öd vəşşe xholle sennang'a Xarane Terah qek'ana.

12 Rəbbe İbramık'le eyhen: – Yiğna ölka, dekkın xav, vas k'anebinbı g'alepçe, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora. 2 Vas xayır-düə hevles, vake xədıın millet g'ales, do axtı qa'as, yiğne doyuka xayır-düə hevles. 3 Zı vas xayır-düə huvuyınbışıs, xayır-düə, bed-düə hav'uyınbışıs, bed-düə g'axuvles. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe vales'ena xayır-düə alyapt'as. 4 İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacıgee ayk'an. Xaraneençe qıgeç'uyng'a İbranıqa yights'ale xholle senniy vod. 5 İbramee Xarane hı'iyın gırgın kar, xhunaşşe Saray, çoçuna dix Lut, cun nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hıviyxharanbı. 6 İbram maa'ar More eyhene mı'qəşqa, Şkem eyhene cıgeene hıyxhar. Manke maa'ad Kana'anaaşın milletiniy eyxhen. 7 Rəbb İbramısqə dyagu uvhuyn: – Zı ina ölka yiğne nasılıs hevles. İbramee cus dyaguynə Rəbbıs, maa'ad q'urbanbı alyaa'an cıga alyaa'. 8 Mançer Bet-Eline şargılyne suvabınane cıgeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee çadıır gıviyxə. Çadıırne garbıl Bet-El, şargılıb Ğay eyhena şahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbıs q'urbanbı gyaat'an cıga alı'ı ı'bedədat ha'a. 9 İbram kırra-kırra mançer ayk'anna canubulqa, Negevine sahrayne suralqa. 10 İne ölkee it'umun mısvalyıbı xət qetxhava İbram sık'ınna gahıs Misırılqa ayk'ann. 11 Misireeqə hıviyxharang'a mang'vee cune xhunaşşe Sarayk'le eyhen: – Ğu geer uftanra yıxhay zak'le ats'an. 12 Misırıbışe ğu g'aycu eyhesın: «İng'una xhunaşşevur». Manke manbışe zı gik'u ğu üç'ürra g'alərçes. 13 Hucoone ixhes ğu manbışik'le eyhe, ğu yızda yıçu vur, yiğnemeə zak sıdyoot'a, üç'ürra g'alyarəççe. 14 İbram Misırqa hırxhılymee, misırıbışik'le mang'una xhunaşşe geer uftanra yıxhay g'ecen. 15 Zəiyfa g'aycuynə Misırne paççahne, fıronne insanaaşə məng'ı'ne micagıyvalına gaf fıronus haa'a. Manar qıykekkana fıronne sareeqa. 16 Fıron məng'ı'nımeə İbramıkar yugra ıxha. Mang'uqa çavra-vəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedar vooxhe. 17 İbramne xhunaşşe Saraynımeə Rəbbe fıronneyiy fıronne xaabımbışılqa xəttə ık'arbı alyaa'a. 18 Fıronne İbram qort'ul eyhen: – İn hucoon ğu zak hı'iyın?! Nya'a Saray yiğna xhunaşşe yıxhay ittevhu? 19 Nişıl-allane «yızda yıçuva» uvhu, məng'ı'ka davatbı ha'as hassır? Alert'e yiğna xhunaşşer, hoora! 20 Fıronne İbramıy cuna xhunaşşe, cone vardatıka sacıgee ölkençe yəqqı'l hee'eva əmr haa'a.

15 Sabara gahıle İbramıs dyaguynə Rəbbe inəxdun cuvab eyhe: – Qıməyq'an İbram. Ğu havacesda Zı vorna, Zı vas geed xədıın mukaafat heles. 2 İbramee uvhuyn: – Zas, yızda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşın, yızın

kar Damask şaharencene Eliezeris axvas. 3 Ğu zas uşax hidevul-alla, ina yizda xaana insan yizda varis ixhes. 4 Rəbbe mang'us inəxdun alidghniy qele: – Mana yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adiyn uşax ixhes. 5 Qiyğa Rəbbe İbram g'aqa qığaşa eyhen: – Xəybişiqə illeke, xənebi qətqəs əxəxhee qətqe. Vake g'abına nasılıb hamaniməe xəbna vuxhes. 6 İbramee Rəbbe uvhuynçılqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a. 7 Rəbbe İbramık'le eyhen: – Vas in cigabı helesva, ğu Xaldeyaaşine Ur şaharencə qığavhuna Rəbb Zı vorna. 8 İbramee Rəbbike qidghın ha'an: – Yizda Xudaavanda Rəbb, neçene zak'le ats'axhes, in cigabı yızınbı ixhesva? 9 Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Yizdemee sa vuç'e, sa ts'e, sayib g'arg able. Adıyne gırgınçıqa xhebillə sen ixhecen. Sayib qı'nerkeyiy k'urk'uray able. 10 İbramee manbı gırgınbı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa qı'ı sana sançine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qıdıya'a. 11 Çurunulqa qadıyn yırtıcıy şit'yar İbramee g'e'eedaşenbı. 12 Veriğ k'yoocene gahıl İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba qəq'ənasda miç'axiyvalla t'yoose. 13 Rəbbe İbramık'le inəxüid eyhe: – İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkee dağamiyvaleyiy nukariyvalee yoq'ud vəş senna vuxhes. 14 Manbışıke nukarar hav'uyne milletike Zı hı'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılınbı mançe geed xəttə karaka qıgeepç'es. 15 Ğunab xılıyna i'mı'r hav'u, q'əsvalee qik'as. 16 Emorğançenbışın bınahbı inçe ğadara'asınbı xhinne geed qideetxhava, yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savd'alas. 17 Veriğ k'yoocu xəm quvxhayng'a, kuma q'iğəənə tanduriy ts'abı q'iğəənə yalav q'öna q'ı'iyne həyvanaaşine yı'q'neençe ilğooç'e. 18 Mane yiğıl Rəbbe İbramıka hav'uyne mugaavilee inəxüid eyhe: – Zı Misirne damayle xəne Fəratne damaysqameen ine milletbışın: 19 Genbışın, Genizbışın, Gadmonbışın, Q'etbışın, Perizbışın, Rafabışın, Emorbışın, Kana'anbışın, Girgaşbışın, Yevusbışın cigabı yiğne nasılıs heles.

16 İbramne xhunaşseys, Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'ıqa Haacar donana Misirğançena nukarniy vor. 2 Saree İbramık'le eyhen: – Rəbbe zas uşax hele deşod. 3 Saree nukarika g'alixhe, məng'ee zas uşax uxecen. İbramee Sarayne cuvabil k'ırı iliyxhen. 4 Kana'anaaşine cigabişe yits'ille senna avxuyte qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramıs xhunaşşe xhinne hiyvu. 4 İbram Haacarıka g'alirxhumeə mana vuxhne eexva. Haacarık'le vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giyğal. 5 Saree İbramık'le eyhen: – İn val-alla yizde

vuk'lelqa qadı. Zı nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'ı'k'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girğıl. Hasre Rəbbeecad hagvecen, zı vale qorkura yixhay. 6 İbramee Sarayk'le uvhuyn: – Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ikkan he'e. Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ile heexvana. 7 Rəbbine malaaişikə mana qizeexana sahree, xhyan ı'lqəne cigayne k'ane. Man xhyan ı'lqəən ciga Şurqanne yəqqı's k'ane ıxha. 8 Malaaikee məng'ı'ke qidghın ha'an: – Sarayna nukar Haacar, neçen qarı, nyaqane əlyhə? Haacaree eyhen: – Yizda xərna yeexhene Sarayne k'aneçə heexva. 9 Rəbbine malaaikee məng'ı'k'le eyhen: – Yiğne xəring'ısqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e. 10 Rəbbinecad malaaikee eyhen: – Yiğna nasıl hamaniməe xəp qaa'as, qəpəəs-əlpəqəs vuxhes deş. 11 Qiyğa Rəbbine malaaikee məng'ı'k'le meed eyhen: – Ğu həşde vuxhne vor, vas dix ixhes. Rəbbik'le ğu ts'its'ayın uts'ur g'ayxhiyn. Mang'un do l'smı'l'ı (Allahık'lee g'ayxhiyn) gıxhxhe. 12 Şavussecar mana saq'vana'as əxhəs deş. Mang'un xileppı gırgıng'ul, gırgıng'unbid mang'ul ixhes. Mana gırgıne çocaaşkar qonda ixhes. 13 Haacaree ceka yuşan ha'ane Rəbbis El-Roi (zı g'eecena Allah) do giyxhe. Məng'ee uvhuynniyde: – Hək'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eecena g'acuna! 14 Mane xhyan ı'lqəne cigays Beer-Laxay-Roi do mançil-alla giyxhe. Man ciga Qadış eyheneiy Bered eyhene cigabişde yı'q'nee vod. 15 Haacaree İbramıs sa dix uxu. İbramee duxayn do l'smı'l'ı gıxhxı. 16 Haacaree l'smı'l'ı uxuyng'a, İbramıqa molyts'ale yixhıllə senni yod.

17 İbramıqa yüç'əle yüçüd sennang'a mang'us Rəbb gyagu uvhuyn: – Girgin əxəna Allah (El-Şadday) Zı vorna. Yizde yəqqı'n hohre, məttın yik'nana ixhe. 2 Mugaavile Yizdeyiy yiğne yı'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abıynbı geəb xəp qaa'as. 3 İbram aq'vahiyna ç'ıyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen: 4 – Yizde suralyna mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbışda dek ixhes. 5 Zı vake geedne milletbışda dek ha'asva, g'iyiniyle yiğın do İbram (xərna dek) deş, İbrahim (xəppanənışda dek) ixhes. 6 Yiğna nasıl geəb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasile paççaharıb vuxhesınbı. 7 Zı vakayiy vale qihthane yiğne nasılıka hammasıysda mugaavile haa'a. Zı ixhes, yiğnayiy vale qihthane yiğne nasılıbışda Allah. 8 Vasiy vale qiyğiyne nasılıbış hammasıys ğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes. 9 Qiyğa Allahee İbrahimık'le uvhuyn: – Yiğne suraleb, ğunay vale qiyğiyne nasılıbışe mugaavilee nəxüidi eyhe, həməxüid he'e. 10 Vakayiy vale qiyğiyne nasılıbışika

hav'uyne mugaavileyn işaarat in vod: Girgin adamer sunnat hav'u vuxhes. **11** Sunnatin çürütix g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyiy vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. **12** Vuşde xaa yedike ixhanar, menne milletbiŝiker aliŝŝunar adameeŝina insan molyulle yiğ ixhamee sunnat he'e. **13** Yiğne xaa yedike vuxhaynbib, menne milletbişike alivŝuybnib sunnat hidyav'u g'ilymaa'a. Sunnat vuşde tanilin Yizde hammaŝiŝte mugaavileyn işaarat ixhes. **14** Sunnat hidi'ma adameeŝina insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne yi'q'nee meexhecen. **15** Allahee İbrahimik'le meed eyhen: – Xhunaşşeyk'le Sarayva immeyhe. G'iy Nike şaqa mæng'i'n do Sarra (printsesa) ixhes. **16** Zi mæng'i's xayir-düa hevles: mæng'i'ker vas dix heles. Qiyğa mæng'i's ŝayib xayir-düa hevles: mana milletbiŝida yed yixhes, milletbişin paçcahar mæng'i'ne nasilençe qiğepç'es. **17** İbrahim aq'vahiyına gizerçu, aqəna ha'u, culed alqa uvhuyn: – Vəŝ sennane insanis uşax eyxheye? Yüç'al sennane Sarraŝŝe uxas əxəye? **18** Qiyğa İbrahim ee Allahik'le eyhen: – Hasre saccu l'smı'l' xheyir Yiğne xayir-düayka üç'ürra xhvecen! **19** Allaheme uvhuyn: – Sarree, yiğne xhunaşşe vas dix uxas, doydul l'saq' (əqəna) gixhxhe. Zi mugaavile mang'ukab, mang'ule qihniyne nasilikab hammaşe havaacesda. **20** Ğu l'smı'l'il-alla uvhuyn Zak'le g'ayxhıyn. Mang'usub Zi xayir-düa hevles, mang'uke g'abıynbi geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'iq'öyre paçcah g'avaales. Zi mang'uke xədn millet ha'as. **21** Mugaavilemee Zi qööne sen ine gahıl Sarree vas uxasde l'saq'ıka haa'as. **22** Allahee man İbrahimik'le uvhu ooqa ts'its'xha. **23** Hamanicab yiğil İbrahim ee cune xaabin girgin adamer: dix l'smı'l', cune xaa yedike vuxhayn girgin nukarar, menne milletbişike alivŝuybnib sacigeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. **24** İbrahim sunnat hi'iyng'a mang'uqa yüç'əle yüç'üd senniy vod. **25** l'smı'l' sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ixhebad senniy vod. **26** İbrahimiy l'smı'l' sa yiğil sunnat hav'u. **27** Cuka sa yiğil, cune xaabin girgin adamer, menne milletbişike alivŝuybnı, cune xaa yedike vuxhaynbı girginbi sunnat haa'anbi.

18 Rəbb İbrahimis yiğine pırane gahıl Mamreene mı'qəŝine avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva. **2** Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbi g'avcu, çadırne ghaleençe manbişde ögiylqa g'adarxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen: **3** – Yizda xərna, zi ulen aqqixhe ulydolyrzul yiğne nukarısse ilğeemeç'e. **4** Hasre g'elybı hoğalasın xhyan allecen, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e. **5** Şu vuşde nukarne çadırne k'anençevub l'İğə, zi şos sık'inin

gıney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğa şos vukkanxhe hudoora. Manbişe eyhen: – Ğu eyhəxüd he'e. **6** Sark'ıl mana ekra Sarraŝŝe çadırneeqa ayk'an. Mæng'i'k'le eyhen: – Həŝdexhinee xhebnə xənnə vexhxheedın yugun urva alyaat'u xamır hi'ı, kokayb qece. **7** Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ıka avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giyğalna ek'da oxhanasın kar ha'a. **8** İbrahim ee qoocuna q'ıka, şor, nyak manbişde ögiylqa qadı giyxhe. Manbişe man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar. **9** Manbişe qiyghıniyn: – Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha? Mang'vee eyhen: – İnya'ar çadırne vor. **10** Manbişde sang'vee meed eyhen: – Qööne ine gahıl zi vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşe Sarraŝŝe dix ixhes. Sarra mang'une yi'q'əl, çadırneeqa əkkəəne cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha. **11** İbrahimiy Sarra q'əsnıy qeepxha. Sarraŝŝe yadaaşik eyxhenbi ç'əveetxhaynbıni. **12** Mæng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen: – Zi g'art'una, məxbına xoŝbaxtıyvalla vooxheye? Yizda xərnar q'əs qıxha. **13** Rəbbe İbrahimike qiyghanan: – «Zı Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a mæng'ee əqəna hi'? **14** Nya'a, Rəbbisə ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahıl Zi vasqa sark'iling'a, Sarraŝŝe dix ixha ixhes. **15** Sarree qərq'ı'niyvalin horbişika eyhen: – Zi əqəna hi'ı deşdiy. Rəbbe manke eyhen: – Deeş, ğu əqəna hi'innıy. **16** Mançe in adamer suğoots'u Sodomusqa avayk'an. İbrahimir ayk'anna manbi yəqqı'l haa'as. **17** Rəbbe eyhen: – Ha'asın kar İbrahimilene dyugul ha'as? **18** Hək'edad, İbrahimike xədn, gucnan millet g'ales, mang'ulek'ena girgine milletbişe xayir-düa alyapt'as. **19** Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqı'n hophuriy dixbişis, cune xaabınbişis, xət qe'ecənva Zi mana g'əyxi'. Manke Zi Rəbbeeyid İbrahimis hucooyiy cuvab huvu, man ha'asın. **20** Rəbbe eyhen: – Sodomulqanayiy Homorulqana ŝıkayat geebib. Maane insanaşına bınah geeb yi'q'navub. **21** Mançil-allar giç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbi hək'enbiye, dişee. **22** İnsanar sark'ıl avayk'anabi Sodomne suralqa. İbrahimir axvana Rəbbine ögiyl. **23** İbrahim Mang'usqana qıxha eyhen: – Hək'ebane, bınahnanbiŝika qopkuynbub havaakal haa'as? **24** Eyhes, ine şaharee xhots'al qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahile ilyheç'es dişde? **25** Ğu man hidya'a, qorkunayiy bınahana sacigee gidek'a. Qorkunayiy bınahna Ğu sa hidya'a. İnimen dyunne vuk'lek İkkekkana, qorkura ixhes İkkən! **26** Rəbbe eyhen: – Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbişdemee ine cigayne bıkırra bınaheənçe

ilyheç'esda. 27 İbrahimée meed eyhen: – Zı Yiğnimee yi'qiy toz xhinnen sa kar ixheyir, zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke qiyghanan, 28 xhots'alyna qorkuna g'ales xhoyre insan ivdekeene, mana xhoyre g'idiyxharva şahar havaakal haa'as'dane? Rəbbeeyhen: – Yoqts'ale xhoyre aveykeene, şahar havaakal haa'as deş. 29 İbrahimée meed qiyghanan: – Maa'ar yoqts'al aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbeeyhen: – Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş. 30 İbrahimée eyhen: – Zı geer yuşani'il-alla Xudaavanda qəllamişmexhecen: maa'ar xhebts'al aveykeene, nəxiüdne ixhes? Rəbbeeyhen: – Maa'ar xhebts'alir aveykeene, vuççud ha'as deş. 31 İbrahimée eyhen: – Zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre aveykene, hucoone ha'as? Rəbbeeyhen: – G'ang'unemeeyir havaakal haa'as deş. 32 İbrahimée eyhen: – Zı sayid eyheva Xudaavanda qəllamişmexhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbeeyhen: – Yits'ing'unemeeyir havaakal haa'as deş. 33 Rəbbeey İbrahimika haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahimir siyk'alna cune çadreeqa.

19 Exheeqa Sodoméeqa şena q'öyre malaaiik arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbışde ögiylqa. Qiyğar ç'iyelqamee k'yorzul 2 eyhen: – Yızın ç'ak'ınbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybı hoğle, xəm g'eehe. Miç'eeb suğots'u gyapk'e vuşde yəqqı'lqa. Manbışe alidghuniy qelen: – De'es, şı xəm kuçee g'aahas. 3 Lutee geed eyheva, malaaiikar qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışis exhalyne otxhuniyka qecuyın gıney qadayle, manbışed oyxhanan. 4 Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın gırgın adamer mek'ing'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbı xaane hiqiy-alla. 5 İnsanaaş Lut qort'ul eyhen: – G'iyna xəmdə vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbışika g'alyapk'as. 6 Lut manbışisqa g'aqa qiğeeç'u, çuqad qihna akka qa'an. 7 Mang'vee eyhen: – Çocar, qəlasın hıma'a. 8 Zaq q'öyre adamiys hidyark'ınna yiş vor. Qavaales şosqa hucooyiy ikkan he'e. Saccu ine insanaaşik sumoot'a, manbı yizde xaabın mihmanar vob. 9 Adameeşe eyhen: – Yı'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigeñçe qarı şas yuguniy pısın xət qa'a. Vak manbışile beterin ha'as. Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiykan. 10 Manke xaane malaaiikaşe xil hotku Lut aqa cosqa ts'its'ı akka it'uma'an. 11 Akkayne şene sural ulyobzurne insanaaşına k'ınnar, xərnar manbışe bi'rq' qaa'a. Mançil-alla insanaaşik'le akka iveeke deş. 12 Malaaiikaşe Lutuk'le eyhen: – Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbi, yişba, yeznebi yiğne xızanın

gırgınbı ine şahareñçe qiğee'e. 13 Şi in ciga hakkal ha'asın. İne milletile geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxhı. Mançil-alla Rəbbeey şı g'axuvuyınbı ina şahar havaakal haa'as. 14 Lutee hark'ın yişba haa'asde adameeşik'le eyhen: – Zaraba hudoora ine cigeñçe, Rəbbeey ina şahar havaakal haa'as. Yişba haa'asde adameeşine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qayle. 15 Miç'eed qexheng'a malaaiikaşe Lutuk'le eyhen: – Ekra ixhe! Xhunaşşeyiy yişba alyapt'ı ine cigeñçe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asınbı. 16 Lut yı'q'ra ı'ğı'ykır. Rəbbına mang'ulqa rəhi'm qabıva, malaaiikaşe Lutur, cuna xhunaşşer, yişbab xıleke avqu şahareñçe qiğaa'anbı. 17 Manbı qiğaa'ane gahıl malaaiikaşine sang'vee eyhen: – Yı'q'əlqa ilydyakkı hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtıne cigabışeeqa hixve. Deşxhee, qik'u əsda. 18 Lutee manbışik'le eyhen: – Yızın ç'ak'ınbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhanı'yıka, zas haa'ana yugvalla geed qav'u. 19 Saccu hasre zı mane k'anene k'ınne şahareeqa hixu g'attixhanas. Man şu eyhen axtın cigabı geed əq'əna'adid. Zı maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhır, zı gik'asda. 21 Malaaiikaşine sang'vee Lutuk'le eyhen: – Yiğnimee mamid ha'a, ğu eyhena şahar alytivk'al hidyaa'a. 22 Ekra ixhe, maqa hixve! Ğu maqa hidirxhıl, zı sa kar ha'as deş. Lutee mana şahar k'ınnavu ulhil-alla, mançin do Tsoar (k'ınin) axva. 23 Lut Tsoarqa hirxhiling'a verig ilqevç'u vooxhe. 24 Rəbbeey Sodomılqayiy Homoralqa ts'ayikan xəñçe kukurt gyooğa'a. 25 İne Q'adaalilin şaharbi, ç'iyel ələən gırgın kar, maa vooxhen gırgın insanar deşaa'anbı. 26 Lutuna xhunaşşeyi yı'q'əlqa sark'il ileekimee q'evane g'ayelqa siyk'al. 27 Qinne yiğil miç'eer İbrahim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne cigeeqa hayk'an. 28 Mana mançe Sodomıqa, Homoriqa mançine hiqiy-allane Q'adaaliqu ilyakka. Mang'uk'le mane cigeñçe xənnə ts'ayike ı'lqən xhinnen sa kuma g'ecce. 29 İne Q'adaalilin şaharbi hakkal ha'ang'a, Allahıs İbrahim yik'el qarı, dişe Lut mançe hixu'u g'attixhana'a.

21 Rəbbeey ögiyl ulvhuyn xhinne, Sarrayı yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqan. 2 Allaheey ulvhuyn gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde İbrahimıs dix uxu. 3 İbrahimée Sarrayke ıxhayne duxays l'saq' (əqəna) do giyxhe. 4 Allaheey İbrahimik'le cune əmree ulvhuyn xhinne, mang'vee dix, l'saq' ıxhayne molyne yiğle sunnat ha'a. 5 l'saq' yedike ıxhayng'a, İbrahimıqa vəş senniy vod. 6 Sarree ulvhuyn: – Allaheey yizde aq'veeqa əqəna qalı'ı! Man g'ayxhyne gırgıng've zaka sacıgee əqəna ha'as! 7 Sarreecad meed eyhen: – Şavaa İbrahimik'le eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyooqa'as? Haane, yicid uxuyn! 8

Uşax xət qıxha, nikneke gyarğılına. I'saq' nikneke gyarğılıne yiğil, İbrahiməe xədin otxhun-ulyodğuy hele.

22 Sabara gahile Allahee İbrahim siliys i'xı'yxə.

Mang'vee «İbrahimva!» ona'an. İbrahiməe «Hooyva!» eyhe. **2** Allahee mang'uk'le eyhen: – Vas İkkanna, vorna-deşda yiğna dix I'saq'ır alyart'u Moriya eyhene cigeeqa hoora. Zı vak'le Haagvasdee suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna alle'e. **3** İbrahiməe çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleys palanbı i'xı'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayır dix I'saq' İkkeka. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asın osbid qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuayne cigeeqa. **4** Man ciga İbrahimik'le xhebıd'esde yiğil, vuk'ul ooqa qav'uuyng'a, əq'ənançe g'ece. **5** Mang'vee mek'vunbısik'le eyhen: – Şu əməleyka İnyaa aaxve, zı duxayka şaqa üqəş. I'bəədat ha'u, şosqa savk'alas. **6** Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyn osbı İbrahiməe cune duxayne I'saq'ne mıgalqa hele. Ts'ayıy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhang'ə, **7** I'saq'ee dekkik'le İbrahimik'le eyhen: – Dek! Mang'vee alıdghınıy qelen: – Dix, yızın k'ırı val vod. I'saq'ee qiyghanan: – Ts'ayıy osbı vodunbu, saccu q'urbanna beder nençene vuxhes? **8** İbrahiməe eyhen: – Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee Haagvasda. İnbı sacıgee avayk'anarbı. **9** Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuayne cigeeqa. İbrahiməe maa'ad q'urbanbı allya'an ciga alı'ı, çılqad osbı giyk'an. Qiyğar I'saq' ayt'ıl mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbışılqa g'alya'a. **10** İbrahiməe dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyat'a. **11** Mane gahıl Rəbbine malaaıkee xəybışeənçe mang'ulqa ona'an: – İbrahim, İbrahim! Mang'vee eyhen: – Zı İnyaa vor! **12** Malaaıkee eyhen: – Gadeyk simet'al Mang'uk vuççud hıma'a! Həşde zak'le ats'axhxhayn, ğu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur ğu Cule qiykkın deş. **13** İbrahiməe vuk'ul ooqa qav'ımeə, ğı'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrahiməe hark'ın mana g'arg qabı, duxayne cigee q'urbanna ablyaa'a. **14** İbrahiməe mane cigayn do Yahve-İre (Rəbbeə hagvasın) giyxhe. Mançıl-allad həşdılqameə İnsanaaşə məxüdü eyhe: «Vucee Rəbbeə suval hagvasın». **15** Rəbbine malaaıkee xəybışeənçe İbrahimılqa onu'u meed eyhen: **16** – Rəbbeə İnəxüdüdü eyhe: «Ğu İna İş hav'uva, vornacar sa dix qıdıykınva, Zı Yızde doylen k'ın g'ıysar: **17** Zı vas hək'əbab xayır-düə hevles, yiğna nasıl xəədin xənebımeə, deryahne hıqiy-allana g'um xhinne hexxaa'asda. Duşmanaaşın şaharbid yiğne nasılınbı İxhes. **18** Çu Yızde cuvabil k'ırı alıxhxıyl-İlla, dyunyeyne gırgıne İlletbışə

yiğne nasılılek'e xayır-düə alyapt'as». **19** İbrahim sıyk'alna cuka abıyne mek'vunbışısqa. Mançe manbı sacıgee sıviyk'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şevee axva.

25 **19** İbrahimne duxayn I'saq'ın taarix İnəxüdü vod: I'saq' İbrahimıke g'arı. **20** I'saq'ee

Paddan-Arameençe Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçu Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al senniy vod. **21** I'saq'ee xhunaşşe vuxhne İdeexvava Rəbbıs düə hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşe Rivq'a vuxhne ayxu. **22** Yedıyne vuxhneə uşaxar suç'ooka gıviyğal. Məng'eyıd «Nişıl-allane İn yızde vuk'lelqa qadıva?» uvhu, Rəbbıke qiyghanas hıyeek'an. **23** Rəbbeə məng'ı'k'le eyhen: – Yiğne vuxhne q'ölle İllet vod, Yiğne vuxhneçə q'ölle xalq' qığəç'es. Sa xalq' manısa xalq'İle gucuka İxhes, Xərne çöceə k'İning'us g'ullux haa'as. **24** Rivq'ayna uxasda gah qabıyng'a, ats'axhxhen məng'ı'ne vuxhne q'ömkalar vuxhay. **25** Ts'erree uxıyne uşaxın g'ekva ç'əradanıy sayır mana xhayıke hı'ıyn kar xhinne xhırıra İxha. Mançıl-allad mang'un do Esav (xhırıra) giyxhe. **26** Qiyğar manasa çoc Esavne mıq'leyke at'ırq'ın dyunyelqa qarayle. Mançıl-allad mang'unud do Yaaq'ub (mıq'leyke at'ırq'ın) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'ıqa yixhts'al senniy vod. **27** Çocar ç'ak'ı qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa İhdöörəxəna İnsan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan mıq'denana xaana İnsan eyxhe. **28** I'saq'ıs Esavniyxhe geer İkkıykanna, mang'vee i'xı'yn həyvanar cus İkkənəxüdü eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe İkkıykanna. **29** Sa yiğıl Yaaq'ubee yiq' haa'a. Esavır çoleençe orzul-ortul mısırqa qarayle. **30** Esavee Yaaq'ubık'le eyhen: – Mane ç'ərane karake sık'ının zas hele oxhanas, mıs qıxha. Mançıl-İlla mang'us q'öd'esın do Edom (çərara) giyxhe. **31** Yaaq'ubee eyhen: – Manke ts'erriyna dıxvalla zas hevle. **32** Esavee eyhen: – Zı mısınçə qek'ang'a zas ts'erriyna dıxvalla nişıstannane? **33** Yaaq'ubee eyhen: – Ts'etta zas k'ın he'e! Esavee k'ın g'assır ts'eppiyna dıxvalla Yaaq'ubus qoole. **34** Yaaq'ubee Esavıs hüvəyna yiq'iy gıney hele. Esav otxhun-ulyodğuy qığəç'u ayk'anna. İnəxüdü Esavne ulesqa ts'erriyna dıxvalla kar xhinne qavayle deş.

27 I'saq' q'əsnıy qıxha, mang'une ulepıışık'le g'ece deşdıy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn: – Dix! Esavee mang'uk'le «Dek, zı İnyaa vor» uvhu. **2** I'saq'ee uvhuyn: – Zı haane q'əs qıxha, g'ıyna-g'ıyqa qik'asda. **3** Həşdıylee aleet'e yiğın yaraxıbd – vukiy ayhenıbd – hak'ne çoleeqa yızdemeə k'on üvxhe. **4** Qiyğaled zas İkkənən geed yugun otxhunıy hı', zas alle. Manıd otxhun, zı vas qik'asse xayır-düə hevles. **5** I'saq'

duxayka Esavika yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbişil k'ırınıy iliyxhe. Esav çoleeqa k'on üvxas ark'ınnee, 6 Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'ın inəxüdü eyhe: – Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavik'le hayınva uvhu: 7 «Yizdemeə sa k'on üvxü able, çiked sa yugun otxhuniy he'e. Manid otxhun, zı vas qik'asse Rəbbine ögee xayir-düə hevles». 8 Dix, həşde zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe: 9 hak'ne syuruneençe zasqa gırgınçile yugna q'öble mısva able. Mançike zı dekkis ikkanəxdun otxhuniy ha'as. 10 Ğınad man dekkis oxhanas ikkees, qik'asse vas xayir-düə hevlecenva. 11 Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen: – Yizda çoc Esav xırına kar vor, zaqame xırıvalla deşda. 12 Sayid dekkeke zalqa xil hadağva, ats'axhe zı cus horbı hı'yı. Manke xayir-düəyine cigee, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles. 13 Yedee mang'uk'le eyhen: – Dix, valqa haa'asda bed-düə zalqa quvooracen. Saccu yizde cuvabil k'ırı gyaqqe: hoora, uvhuyn kar zasqa alle. 14 Yaaq'ub hark'ın, mısvası yedisqa adayle. Yedeeyid dekkis ikkanəxdın yugun otxhuniy ha'a. 15 Mançile qiyğa Rivq'ee cone xaadın əərne duxayn Esavın gırgınçile yugun tanalınbı əlyaat'ın, k'ınne duxaylqa Yaaq'ubulqa alya'a. 16 Xileppışın oodun cıga, gardanı nıyaabıy xırıvalla deş mənğ'ee mısvasışde g'ekvabişika iyt'alanbı. 17 Qiyğad hı'yın yugun otxhuniyiy gıney Yaaq'ubne xıleqa qele. 18 Yaaq'ub dekkisqa qarı eyhen: – Dek! Dekke mang'uk'le eyhen: – Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yizde dixbişda? 19 Yaaq'ubee dekkik'le eyhen: – Yiğna ts'erriyna dix, Esav vor. Zı ğu uvhuyn xhinne hı'yın. Həşder oza qıxha gyu'ur zı adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva. 20 I'saq'ee duxayk'le eyhen: – Dix, nəxüdnə ıxha vasqa inəyüüb zaraba k'on gıpxhı? Mang'vee eyhen: – Yiğne Allahee, Rəbbeə zas kumag hı'ı. 21 I'saq'ee Yaaq'ubik'le eyhen: – Dix, zasqa qora. Valqa xil g'adğvas, zak'le ats'axhes, ğu yizda dix Esavee, dişee? 22 Yaaq'ub dekkisqa qıxhamee, dekke I'saq'ee mang'ulqa xil g'adğı eyhen: – Niq' Yaaq'ubunod, xileppid Esavınbı vod. 23 Yaaq'ubunud xileppı cune çունbı Esavınbı xhinne xırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə hoolena. 24 Mang'vee qiyghanan: – Hək'erar ğu yizda dix Esavne? Yaaq'ubee eyhen: – Ho'o. 25 I'saq'ee meed eyhen: – Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gıxhxhe, yic otxhun vas xayir-düə hevles. Yaaq'ubee ts'etta otxhuniy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otxhun, ulyoğan. 26 Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen: – Dix, həşde zasqa qora, zas ubba he'e. 27 Yaaq'ub dekkisqana qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalınçın eva l'ıx'mee, xayir-düə huvu eyhen: – Yizde duxayken eva, Rəbbeə xayir-düə

huvuyne çolbişiken xhinnevud. 28 Hasre Allahee vas ç'ıyeyna yugna nyaq'vıy xəən gyoğiy helecen, vas xətta g'ıkıy çaxır ixhecenva. 29 Havaasre milletbişə vas g'ullux hee'ecen, Ummatbişə yiğne ögee vuk'ul avqa qee'ecen. Ğu yiğne çocaşıs xəbvalla he'e, Havaasre yiğne yedıne dixbişdab yiğne ögiyl gardan hı'kkeba vuxhecen. Vas bed-düə ha'anbişılqa bed-düə vuxhecen, Vas xayir-düə ha'anbişıs xayir-düə vuxhecen. 30 Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyapt'ı qığecumee, k'onaqa hark'ınna çoc Esav sıyk'al. 31 Esavee sa yugun otxhuniy hı'ı, dekkis adı eyhen: – Dek, oza qıxha zı adıyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles vəxecenva. 32 Dekke I'saq'ee mang'uke qiyghanan: – Ğu vuşune? Mang'vee eyhen: – Zı yiğna ts'erriyna dix Esav vorna. 33 I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan: – Manke şəna vuşuniy vor, k'on avaykı zas abına? Ğu qalesse gırgine karıke otxhun, mang'us xayir-düə huvu. Xayir-düəyib mang'una vuxha. 34 Dekke eyhenbı g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ir haa'a: – Dek, zasıb xayir-düə hevle, zınar xayir-düəna he'e! 35 I'saq'ee eyhen: – Çoc horbişika arı, yiğna xayir-düə g'avşuna. 36 Esavee eyhen: – Mang'un do həməxüüdca deşke Yaaq'ub ıxha? Mang'vee zas q'ö'es horbı ha'anbı vod: ts'eppa yizda ts'erriyna dixvalla g'avşu, həşdeb xayir-düə. Qiyğa eyhen: – Zas xayir-düə havaacı dişde? 37 I'saq'ee mang'uk'le eyhen: – Mana yiğna xərna hı'ı, gırgın ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu, gıkınayiy ts'enne çaxırena hı'ı. Vas hucoone he'e, dix? 38 Esavee dekkik'le eyhen: – Dek, vaqa sa xayir-düəne vob? Zasıb xayir-düə hevle, dek! Esav axtırə çəşşuna. 39 Dekke Esavik'le inəxüdü eyhe: – Ğu eyxhen cıga, ç'ıyeyne barakayle, Xəybişded çiyike əq'əna ixhes. 40 Ğu vasın g'ık g'ılincıka ha'as. Çocusub g'ullux haa'as. Ğu mang'uke g'attıxhanasda gah qabıyng'a, Mang'una xamut gardanıle qopxu g'uvooxharasda. 41 Dekke Yaaq'ubus xayir-düə huvuyı-alla, Esavis çoc g'ımece qexhe. Mang'vee culed alqa eyhen: – Dekkıqa gyaşesın yiğbı hiyxharid. Manke zı yizda çoc Yaaq'ub gek'a. 42 Xənnə duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımee, mənğ'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen: – Yiğne çocus Esavis ğu gıku, vake qəlıb qığaaahas vukkan. 43 Dix, həşde yizde cuvabil k'ırı alıxhxhe: oza qıxha Xaraneeqa, yizde çoc Lavanne k'anyaqa hixve. 44 Yiğne çocuna qəl əlyhəəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. 45 Valqana qəl apk'ınnee, ğu cuk hı'yınbı yik'el hitxınmee, zı valqa xəbar g'axuvu mançə qalya'asda. Nişil-allane zı vuşde q'öng'ukesanar sa yiğıl yixhes? 46 Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen: – Q'etbişda eyxhene Esavne xhunaşşeesine xılənçə zı l'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeyir mane cigayne

ıceğşına, manbı xhinnena, h m x rna Q'etbişda cus hey'ee, zı ı'mı'r nişiscabne haa'a?

28 I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayir-d a huvu, in x bna mı'sl h t g'ooce: – Kana'anĝanĝene ıceğşike xhunaşşe himee'e. **2** Vaxt xiliy qıdyav'u Paddan-Arameeqa, yiĝne yedyne dekkine Betuelyne xaaqa hoora. Yiĝne yedyne  o une Lavanne yişbişike vas xhunaşşe hee'e. **3** Gırgın  xanne Allahee vas xayir-d a hevlecen, ĝu geer kulıfatnana hı'ı, vake g'abıynbı geeb qee'ecen, vake geed milletbı g'alecen. **4** İbrahimne xayir-d ayke vasiy vake g'adiyne nasılıbışisib vuxhecen: hasre Allahee İbrahimis helesva uvhuyn ciga – ĝu menne cigeen e qarına xhinne iykaran ciga, hammaşıys vas helecen. **5** I'saq'ee Yaaq'ub y qqı'l ara e. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne  ocune Aramĝanĝene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an. **6** Esavik'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-d a huvu cus xhunaşşe hee'ecenna Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayib, mang'us xayir-d a hooleng'a «Kana'anĝanĝene ıceğşike xhunaşşe hime'eva» mı'sl h t g'ooce. **7** Yaaq'ubneyid dekkiliy yedil k'ırı gyaqı Paddan-Arameeqa ayk'an. **8** Esavik'le g'ecen, kana'anĝanĝen i er dekkıs vukkan deşubne. **9** Esav ayk'anna I'smı'l'lyne k'anyaqa. Mang'vee İbrahimne duxayna I'smı'l'lyna yiş Maxalat cune xhunaşşeeşine ooĝan e hee'e. Maxalat Nevayotna yi uniy vor. **10** Yaaq'ub Beer-Şeven e qıĝe 'u Xaranne suralqa ayk'an. **11** Sa cigeeqa hirxhilymee, veriĝ k'yo uva mang'vee x m maa g'aaha. Mang'vee  'iyele sa g'aye alyapt'ı, vuk'lek avqa gıvxhu, g'ılexhana. **12** Mang'uk'le nik'ek  'iyele x ybişeeqa hiyxharan q'tı'yar,  ilek'enad Allahın malaaikar ıq e 'u, gy   g'ece. **13** R bbee q'tı't'yaaşil ulyorzul eyheyiy: – Zı yiĝne dekkine dekkına İbrahimna, sayır I'saq'na Allah R bb vorna. Ğu g'alirxhuyn  'iye vasiy vake g'abıynbişis heles. **14** Yiĝna nasıl  'iyelin toz xhinne x ppa vuxhes, geeb qeepxa garbilqayiy Şargılqa, Őimalılqayiy canubulqa ookas.  'iyeayne aq'valyne gırgıne milletbişe valeyiy vale g'abıynbişile k'ena xayir-d a alyapt'as. **15** Zı vaka vorna, Zı ĝu, nen eĝana ark'ineeyir havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ĝu g'aler es deş, Zı uvhuyn gırgın ha'asın. **16** Yaaq'ub nik'een e muĝur qıxha eyhen: – H k'erar, R bb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşıy. **17** Mang'vee q rqi'iniyvalin eyhen: – Nimeeyiy ine cigayn q q' n ha'a. İn Allahne xaale ĝayrı medın kar deşod, inbı x ybişin akkabıvud. **18** Yaaq'ub mi 'eer  akra suĝots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'ı i aarat xhinne gıviyxhe. Qıyĝad Allahne doyule  ılqa zeytunun q'ış k'ya'a. **19** Mang'vee mane cigayn do Bet-El (Allahın xav) gıyxhe, mankilqamee mane

şaharın do Luz ıxha. **20** Qıyĝa Yaaq'ubee k'ın g'assır eyhen: – Allah zaka ıxheene, hoyharme ine y qq  zı havaceene, zas oxhanasın gıneyiy alya'asın tanalinbid huveene, **21** yugvale zı dekkine xaaqa sark'ileene, manke R bb yızda Allah ıxhes. **22** İ aarat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ıxhes. Ğu helesde gırgın e yits'ıb'esda pay Vas qıvles.

29 Yaaq'ub ayk'anna Şargılyne milletbişde cigabişeeqa. **2**  oleeab mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Man ine k'anya'ad xhebiile v q' bişin syuru g'alitxhu eyxhe. V q' bişis mane kahrızen e xhyan hele ıxha. Kahrızne ghalelib x bna g'aye vooxhe. **3** Gırgın v q' bı maqa sadiyng'a,  obanaaşe kahrızne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u v q' bişis ats'esın xhyanbı huvu, g'aye gıviyxhe vuxhana  ine cigaylqa kahrızne ghalilyqa. **4** Yaaq'ubee manbişike qıyghanan: –  ocar, Şu nen enbıme vob? Manbişe eyhen: – Şi Xaraneen enbı vob. **5** Yaaq'ubee manbişik'le eyhen: – Naxorna neva Lavan ats'anane? Manbişe eyhen: – Ats'ana. **6** Yaaq'ubee manbişike qıyghanan: – Mana yugrayee? Manbişe eyhen: – Ho'o, yugra vor. Haaşe, mang'una yiş Raahile cune v q' bişika q  vur. **7** Yaaq'ubee eyhen: – Veriĝ axtıvaleevub, v q' bı sa'ana vaxt vuxha deşub. V q' bişis xhyan huvu, uxhiyxhanas ikkee. **8** Manbişe eyhen: –  obanaaşe gırgın v q' bı sacıgeeqa sidi'tı, g'aye kahrızne ghalele qavaak'an hidıyav'u, man ha'as ıxhes deş. Man gırgın hı'iyle qıyĝa Şasse xhyan heles  x . **9** Yaaq'ub manbişika yuşana'anĝ'a, Raahilee dekkın v q' bı qadayle. Raahileyib  obaniyvallaniy haa'a. **10** Yaaq'ubik'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con v q' bı g'acesse, mang'vee ark'ın g'aye qavaak'anav'u dayisiyne v q' bişis xhyan hele. **11** Qıyĝa Yaaq'ubee Raahileys ubba hı'ı atııra geşeşee qıyĝal. **12** Mang'vee Raahileyk'le dekkine ebanbişikena Rivq'ayna dix ıxhay eyhe. Raahilee g'adeexvan ark'ın man dekkıs yuşan ha'a. **13** Lavanık'le yi eyna dix arıva g'ayxhımee, g'adayxvan  giylqa qıĝe 'e. Mana xhılıbişeeqa sı'ı ubba hı'ı cune xaaqa qıkkekka. Yaaq'ubee gırgın kar Lavanı yuşan ha'an. **14** Lavanee mang'uk'le eyhen: – Ğu h k'erar yızde ebanavur. Yaaq'ub manbiş ng'  sa vazna axuyle qıyĝa, **15** Lavanee mang'uk'le eyhen: – Nya'a, ĝu yızda ebanava, ĝu zas q' rabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiĝna h k' hucoone vuxhes? **16** Lavanıqa q' yre yişniy vor: x ring'ı'n do Leaniy, k'ıning'ı'nıd Raahileniy vod. **17** Leayne ulep işik'le torandaniy g'ece, Raahileme ul gıvxhasda, xhyan ittuna i iy yixha. **18** Yaaq'ubus Raahile yikkiykinil-alla eyhen: – K'ınne yiş Raahileyınımee zı vas yıghille senna iş g'ooce. **19** Lavanee eyhen: – Mana vas hiyvee,

merne insanis hiyvuyale, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əcar axve. **20** Yaaq'ubee Raahilel-alla yighille senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-alla mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle. **21** Yaaq'ubee Lavanik'le eyhen: – Vaxt g'abına, həşde yizda xhunaşşe zasqa qiyeele, mæng'1'ka ixhes. **22** Lavanee mane cigabişın gırgın insanar sav'u otxhun-ulyodğuy hele. **23** Xəmdər Raahileyne cigee Lea akkehee Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub mæng'1'ka g'ilexhana. **24** (Lavane cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçiy xhinne heele.) **25** Yaaq'ubik'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe! Mang'vee Lavanik'le eyhen: – Nya'a ğu zak məxdun kar hı'1? Zı Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ğu zas horbı hı'1? **26** Lavanee eyhen: – Yişde ine cigee k'ınna yiş xəring'1'le ögee adamiys heelen ədat deşin. **27** İn ülycüm bikire'e, Raahiler vas hiyles. Mæng'1'nimeeyir ğu yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan. **28** Yaaq'ubee həməxüdüd ha'an: man ülycüm bikıra'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşşe yixhecenva heelena. **29** (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvı.) **30** Yaaq'ub Raahileykar g'ilexhana. Raahile mang'us Leayle geer yikkiyan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar horaxana. **31** Rəbbik'le Lea deykan g'aycume, mæng'1's uşaxar uxooxas vəvxı'y hele. Raahileyssemee vuxhne eexas yeexə deşdiy. **32** Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (ilyaake, dix!) gıxhxı eyhen: – Rəbbik'le zı höödəxən g'acuyın. Həşde zı yizde adamiys yikkiykanasda. **33** Mana meer vuxhne eexva. Sayır dix uxu eyhen: – Rəbbik'le zı deykan yixhay g'ayxhı, inar huvuna. Mang'unud do Şimon (Mang'uk'le g'ayxhiyn) giyxhe. **34** Lea xhebır'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen: – İne yəqqə adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zı mang'us xhebiyre dix uxuva. Mançil-allad mang'un do Levi (at'iq'anasda) giyxhe. **35** Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meer dix uxu, eyhen: – İne yəqqə zı Rəbb axtı qa'as. Mançil-allad mang'un do Yahud (axtı qa'as) giyxhe. Mançile qiyğa mæng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30 Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas dəxəmee, mæng'ee yuceys paxılıvalla haa'a. Mæng'ee adamiylk'le eyhen: – Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asda! **2** Yaaq'ub Raahileyıqa qəllamişxha eyhen: – Nya'a zıne vas uşax hidele, nya'a zı Allahne vor? **3** Raahilee eyhen: – Yizda nukar Bilyhan alert'e, mæng'1'ka g'alixhe. Mæng'ee uşax uxumee zı mana alyar'tu mang'us yedyvalla haa'as, zı uşaxdena imeexvacenva. **4** Raahilee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşşe yixhecenva heele. Yaaq'ubur mæng'1'ka g'ilexhana. **5** Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu. **6** Raahilee eyhen: – Allah

məhkamee yizde sural ıxha, yızın nıq' g'ayxhı, zas dix huvu. Mançil-allad mæng'ee mang'un do Dani (Mang'vee məhkamee havacesda) giyxhe. **7** Raahileyna nukar Bilyhan meer vuxhne eexvaa, mæng'ee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxooxa. **8** Raahilee eyhen: – Zı yuceyka saç'iyku, Allahne kumağıka ğamiyxhana. Mæng'ee mançil-allad uşaxın do Naftalı (yızın saç'iykvuy) giyxhe. **9** Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas vəvxü deş. Mæng'ee mançil-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşşe yixhecenva heele. **10** Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu. **11** Leayee eyhen: – Nimee xəbna xoşbaxtiyvallayı! Mæng'ee mang'un doydud Qad (xoşbaxtiyvalla) giyxhe. **12** Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxu. **13** Leayee eyhen: – Zı baxtivarır, yadaaşed zak'le baxtivarva eyhes. Mæng'ee uşaxın do Aşer (baxtivar) giyxhe. **14** Ruvenik'le suk qiviyşalne gahıl çolead mandragorun ala iveeke, mang'vee manbı yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen: – Yiğne duxee adıyn mandragorbışıke zasıd helelan. **15** Leayee mæng'1'k'le eyhen: – Adamiy xılençe g'ayşuy ç'avxha dişdee? Həşded duxayn mandragorbıne g'ayşes ıkkın? Raahilee eyhen: – Həməxüdxheene, hasre duxayne mandragorbışıl-alla ine xəmdiys yizda adamiy vaka g'alixhecen. **16** Yaaq'ub exheeqlana çoleençe qööngə, mang'unee ögeeqa Lea qıgeyç'u eyhen: – Ğu g'iyına zaka g'alixhas, yizde duxee adıyne mandragorbışıs zı ğu alişşu. Yaaq'ub mane xəmdə mæng'1'ka g'ilexha. **17** Allahık'le Leayna düə giviyxhena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu. **18** Leayee eyhen: – Allahne zı yizda nukar yizde adamiys hiyvuy höötıxıva, yizda hək' quvuna. Mæng'ee uşaxın do ıssaxar (Mang'vee hək' quvuna) giyxhe. **19** Leayee meer vuxhne eexvaa, mæng'ee Yaaq'ubus yixhır'esda dix uxooxa. **20** Mæng'ee eyhen: – Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yizde adamee zas hı'rmat gyuvxhesda. Zı mang'us yixhiyre dix uxuva. Mæng'ee uşaxın do Zevulun (hı'rmat) giyxhe. **21** Sabara gahile mæng'ee sa yiş yuxu, doydud Dına giyxhe. **22** Allahee Raahile yik'el qiyelee'e, mæng'1'na düə g'avxhı, uşax uxasın xhinne qee'e. **23** Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen: – Allahee zalin pısın do ak'ani'ıyn. **24** «Allahee zas sayır dix helecenva» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (Mang'vee sayır helecenva) giyxhe.

35 **9** Yaaq'ub Paddan-Arameençe siyk'alang'a Allah mang'us dyagu, xayır-düə huvu, **10** eyhen: – Yiğın do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyınyıke şaqa yiğın do İzrail ixhes. İnəxüdüd mang'un do İzrail eyxhe. **11** Qiyğa

Allahee mang'uk'le eyhen: – Girgin əxəna Allah Zı vorna. Ğunab yiğna nasil hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedin milletbı g'ales. Yiğne nasileab paççaħarıb vuxhesınbı. **12** İbrahimisiy l'saq'ıs huvuyn ç'iyebı Zı vasid helesınbı. Valed qiyğa yiğne nasilis heles. **13** Allah Yaaq'ubne k'anençe – yuşana'ane cigeençe ooqa ts'its'axhxhe. **14** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doyule çilqa zeytunun q'işiy kya'an k'ı'ı. **15** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (Allahın xav) giyxhe. **16** Yaaq'ubiy cuna xizan Bet-Eleence avayk'anabı. Efratisqa hiviyxharang'a Raahileys uşax eyxhe. Uxooxang'a məng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Məng'ı'n uxuy dağamda ilğeç'ee. **17** Məng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahil kumag ha'ane xhunaşşee eyhen: – Qimeeq'ən, vas meer dix ixha. **18** Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (yızde uts'urna dix) do giyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hı'ı Benyamin (sağne xuleena dix) giyxhe. **19** Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhı. **20** Yaaq'ubee Raahileynee nyuq'nelqa sa g'aye giviyxhe. Mana g'aye g'iyiniyneye yiğılqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna. **21** İzrail mançe ark'in, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvü. **22** İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkıne nukarıka Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axhxhen. Yaaq'ubuqa yits'iq'vər dixniy vor. **23** Manbı Leaye vuxuynbıniy vob: Yaaq'ubna ts'errıyna dix Ruven, qılınanbı Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha. **24** İnbib Raahilee vuxuynbıniy vob: Yusuf, Benyamin. **25** İnsabıme Raahileyne nukaree Bilyhanev vuxuynbıniy vob: Dani, Naftali. **26** Leayeyne nukaree Zilypaneeyib inbıniy vuxu: Qad, Aşer. Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbı inbı vuxha. **27** Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkıne l'saq'ne k'aneqa qarayle. İbrahimiyy l'saq' Mamreab menne cigaynbı xhinne vuxha. **28** l'saq'ee vəşşe molts'al sen hı'ı. **29** Mana ine dınyuyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbışe Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37 Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkençe qarına xhinne axva ixha. **2** Yaaq'ubuke g'abıynbışın tarix inəxüid vod: Yaaq'ubna dix Yusuf yits'iyighid sennana cehilıniy vor. Mang'vee dekkıne xhunaşşebışde Bilyhanneyiy Zilypanne dixbışıka syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusuf ee manbışe qotkuda hidya'an işbı dekkısniy hixhara'anbı. **3** Yusuf dekkıne q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana girgine dixbışile geerniy ikkiykan. Mang'vee Yusufus geed rangbınan tanalin iyxhva'a. **4** Çocaşık'le dekkıs Yusuf

manbışile geer ikkan g'acumee, mana manbışıs g'imeece qexhe. Mançıl-allab mang'uka kara'əba yuşan haa'as vukkiykan deş. **5** Yusufuk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee man nyak' çocaşıs yuşana'a. Mançile qiyğa çocaşıs mana sık'ırrar g'imeece qıxha. **6** Yusuf ee manbışık'le eyhen: – Zak'le g'acuynye nyak'ıl k'ırı gyaqqe! **7** Şi çolune yı'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yızın alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyn, vuşunbud yızınçine hiqiy-alla sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u. **8** Çocaşşe mang'uk'le eyhen: – Hək'erane, ğu şas paççaħne ixhes, xəbvallane haa'as? Cun nyak'bı məxüid yuşan hı'ıl-alla, mana sık'ırrar g'imeece qexhe. **9** Yusufuk'le sa medin nyak' g'ece, man çocaşıs yuşan hı'ı eyhen: – Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqe! Veriğ, vaz, yits'ısable xəne yızde ögiyl k'yoyzariy. **10** Mang'vee nyak' dekkısıy çocaşıs yuşana'ang'a, dek mang'uqa aldarxhun eyhen: – Man vak'le g'acuyn nyak' hucoova eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'ısayre çocur abı, yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras? **11** Dekkee Yusuf ee uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaşşemee man höödəxə deş. **12** Yiğbışde sa yiğil Yusufun çocur Şekem eyhene şaharne suralqa dekkın syuru uxhiyxhana'as hapk'ıning'a, **13** İzrailee cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen: – Çocaşşe Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ğunar manbışısqa yəqqıl ha'as. Yusuf ee dekkık'le eyhen: – Nya'a l'qda? **14** Dekke mang'uk'le meed eyhen: – Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'ıddaye? Qiyğab zas sa xabar able. Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqqıl ha'ana. **15** Mang'vee çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'usqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane insananee mang'uke qiyghanan: – Hucoone t'abal ha'a? **16** Mang'vee eyhen: – Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone ixhes, zak'le eyhelan, manbışe syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a? **17** Mane insanee eyhen: – İneççe apk'mınbı. Zak'le manbışike «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsəv» g'ayxhı. Yusuf ayk'anna çocaşşıqar qılha. Mang'usqa manbı Dotanee gyabak'a. **18** Çocaşşık'le mana əq'ənançe qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaşşe mana gik'asva q'arar hoole. **19** Manbışe sana-şang'uk'le eyhen: – Haane, nyak'bı g'ecena qöövur! **20** Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşşe qoduva eyhes. Manked g'ece, nen eyhenbiyiy mang'un nyak'lı. **21** Man xərne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxhımee, Yusuf manbışde xılənçe g'attixhana'asdemeey eyhen: – Qudoora mana gidek'as, **22** eb k'idyaas'as, vuşucar deşde cigee sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen, saccu mang'uk sumoot'a. Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaşşine xılənçe g'attixhan hı'ı dekkısqa

qıkkes. **23** Yusuf çocaaşısqqa hirxhılıymee, çocaaş mang'une tanalin şen rangbınan kar ts'its'i' g'eeşşen. **24** Vucur xhyan deşde k'oraleeqa g'uvoyxhar. **25** Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cigeñe qöön l'sm'i'lybişin karvan g'ece. Manbişe devabişilqa alixhıxı ədviyatbı, balyzam, ətriyatbı əlyhəəyiy man karbı Misirqa ikkees. **26** Yahudee çocaaşik'le eyhen: – Şi çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançike hucoone hixharas? **27** Qudoora mang'uk sidyoot'as l'sm'i'lybişis massa heles. Nəxürcar mana yişda çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob. Çocaaş mang'une cuvabıl k'ırı iliyxhen. **28** Maqa şen Midiyanğançe qöön kar massa helenbı hipxhırmee, çocaaş Yusuf k'oraleençe alqavhu l'sm'i'lybişis g'ane nuk'rays massa hele. Manbişer Yusuf qıkkəkana Misirqa. **29** Ruven k'oraalisqa sark'ılıymee, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'idecesse mang'uk divan qitxhu cune tanalin qıt'axxa. **30** Qiyğa mana çocaaşısqqa sak'i eyhen: – Gade şaa'ar deşor, həşde zı hucoone ha'as? **31** Manbişe Yusufun tanalinbıd alyat'u, q'ına givk'u eb ülyööqə. **32** Qiyğale çocaaş man rangbınan tanalin dekkisqa adı eyhen: – Şak'le in avayki, ilekke, man tanalin yiğne duxaynee, deşxhee, dişene? **33** Dekik'le tanalinbı qıvats'i eyhen: – İn tanalinbı yizde duxaynbıvud! Mana bahalne həyvanın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur! **34** Yaaq'ubee cune tanalinbı qıt'axxı, culqa palanbı aly'a. Mana duxayqa geer geşşu. **35** Gırgın dixbı, yişba mang'us yik'bi heles savayle. Mang'us manbişil k'ırı alixhes diykkın, eyhen: – Zı ahaleeqa duxayna ak' avqu əlyhəəs. Mana duxayqa geer məxiür geşşu. (Sheol h7585) **36** Mane Midiyanaşeer, Yusuf Misirne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39 Yusuf Misirqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misirğançene Potifaree mana l'sm'i'lybişikə ileşşena. **2** Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda ha'as həsiləxhenaniy. Yusuf Misirğançene xəring'une xəaniy axvana. **3** Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsilya'avud. **4** Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ikkekana hı'ı, cun gırgın karıd mang'une xıleqa quvu. **5** Mang'vee Yusufne xıleqa xaanayiy karana xəbvalla quvuyle qiyğa, Rəbbe Yusuful-alla Misirğançeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgine karee Rəbbına barakat g'ooce gıviyğal. **6** Mang'vee cun gırgın kar Yusufne xılyaqqa qele, mang'une vuk'ulee otxhun-ulyodğuyile gıayrı medın vuççud eyxhe deş. Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ıxha. **7** Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa,

xəring'une xhunaşşeyna Yusufulqa ul gıpxhı eyhen: – Qora zaka g'alixhe. **8** Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee mæng'ı'k'le eyhen: – Zı inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ıxhay, nen ıxhay ats'a deş. Zı həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadın gırgın kar vale gıayrı yizde xıleqa quvu. Saccu gıu, cuna xhunaşşeva, qıdeele. Zı nəxüdnə məxdun qələsın he'e? Man he'ee Allahne ögeyir xənnə bınahee k'eyxhas! **10** Mæng'ee man yiğis Yusufuk'le eyhe ıxha, Yusufusmee mæng'ı'ka ixhesir, g'alixhasır ikkan deşdiy. **11** Yusuf sa yiğil cune işiqar qıhna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaşşike ar vuşucar ıxha deş. **12** Mæng'ee mana tanalinçike aqqı «Zaka g'alixheval» eyhe. Yusufee tanalinbı mæng'ı'ne xile g'ali' g'aqa hexva. **13** Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufee tanalinbı cene xılevud g'ali' hıxu, **14** mæng'ee xaane insanaşşılqa onu'u eyhen: – İlyaaqe, vuşde xəring'vee şı tesser hee'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna ts'ir hav'u! **15** Yızda ts'ir g'avxhumee, mang'vee tanalinbı g'ali' g'aqa hıxu! **16** Potifar xaaqa sak'alasmee, mæng'ee Yusufun tanalinbı cesne havace. **17** Mæng'ee adamıysıd akaran karbı yušanı'ı, eyhen: – Çu inyaqa ariyne nukar cühüt'e, zı tesser he'esva zasqa ikkeç'u, **18** zı manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalinbıd g'ali'ı, g'aqa hıxu. **19** Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hı'ı» cuvabı g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. **20** Yusuf aqqı zıdaneeqa, paççahın avquvıynbı havaacene cıgeeqa qele. **21** Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbee yugvalla ha'a: zıdanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. **22** Zıdanne xəring'vee zıdane avquvıyn gırgınbı Yusufne xılyaqqa qoole. Maa'ad ha'ane gırgıne işbişis Yusufeni y xəbvalla haa'a. **23** Yusufusqa quvuynə işbişde nənçikakar zıdanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırgın işbı uftanda ha'as həsiləxhenaniy.

40 Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa, Misirne paççahne insanaşşee, ulyoğan helenbişde xəring'veyiy gıney qecenbişde xəring'vee paççah qəllamişxhesin kar ha'a. **3** Manbı avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqıne zıdaneeqa qoole. **4** G'aravulyçeeşine xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbişis k'ilvalla hee'ecenva. Misirne paççahna ulyoğan helenayiy gıney qecena sabara gahna zıdane avxuyle qiyğa, **5** sa xəmdə manbişik'le curayncurayn mə'nabınan nyak'bi g'ece. **6** Yusuf miç'eer manbişisqa qarımee, manbişe aq'vabı havaxanı'ı g'ece. **7** Yusufee cuka sacıgee xəring'une xaa, zıdaneə havaacene fironne insanaşşike qıdğhın ha'an: – Nya'a g'iyına aq'vabı havaxanı'ı? **8** Manbişe

mang'uk'le eyhen: – Nyak' g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur. Yusufəe manbışik'le eyhen: – Nya'a Allahee dişde ats'al hele, nyak' hucoova eyheniyva eyhesin? Hinnalan man zas yuşan he'e. 9 Ulyoğan helenbışde xəring'vee cun nyak' yuşan h'i eyhen: – Zak'le nik'ek yizde ögee t'imilena tayang g'avcu. 10 Mane t'imilene tayanglı xheyible tübəəyiy. T'ur qı'ğə-qı'ğə mançin t'et' g'avhu, t'imil aleyli'. 11 Yizde xile fironun k'olanıy vod, zı man ts'ets'ybı fironne k'oleeqa hoç'un, yicid fironusqa q'uvu. 12 Yusufəe mang'uk'le eyhen: – Man in eyhen vodun: xheyible tübəə xhebillə yiğ eyhen vodun. 13 Xhebne yiğilə fironəe ğu zindaneençe qığavhu yisseyne işilqa sak'ala'as. Şenkiyən xhinne mang'us ulyoğan helena ixhes. 14 Hucoon ixhes, girgin kar yəqı'lıqa gitxhumeə, zı yik'el qale'e. Zas sa yugvalla hee'e, fironusne yizid do ağmiş he'e. Zı ine zindaneençe g'attixhan he'e. 15 Zı cühüt'yaaşine cigeençe qöquna vor, inayıd zı zindaneeqa gixhasın vucçud h'i deş. 16 Gıney qeceng'uk'le Yusufəe nyak' yugvalis yuşan ha'a g'acu eyhen: – Zak'leme nik'ek yizde vuk'lel oo xheyible ç'emç'e cagvarane gıneyna g'avcu. 17 Ögane ç'emç'ee fironusva h'i'ıyn curayn-curayn gıney ixha. Mane ç'emç'eençıs şit'yaaşə k'ufarniy i'ixyaxə. 18 Yusufəe inəxüdü eyhe: – Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebillə yiğ eyhen vod. 19 Xhebne yiğilə fironəe ğu zindaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaaşəd cis k'ufar ı'xəs. 20 Xhebne yiğilə fironun yedike ixhayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşıs otxhun-ulyodğuy hele. Ulyoğan helenayıy gıney qecena zindaneençe qığav'u, cune insanaaşine hiqa qavayle. 21 Ulyoğan helenbışda xərna şenkiyən xhinne cune işilqa sak'ala'a, mang'veyid ögiylin xhinne k'ola fironne xileqa qele. 22 Gıney qecenabışda xərnar gıvayxanna. Girgin kar Yusufəe uvhuyn xhinne eyxhe. 23 Ulyoğan helenbışde xəring'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixanı'na.

41 Q'ölle sen ilğəç'uyile qiyğə fironuk'le inəxdun nyak' g'ece: mana Nil eyhene damayne mıgkəle ulyorzul eyxhe. 2 Dameençe yıghıble micagna tavulyna zer qığəvç'u, damayne mıgkəle uxhiyxhan giyğal. 3 Mançile ğayrı dameenç meeb yıghıble qəlanə, k'üvənə zer qığooç'e. Manbı atk'in şenəsə zerbışde k'ane damayne mıgkəle ulyoyzar. 4 Qəlaneyiy k'üvənə zerbışə yıghıble micagna tavulyna zer hööğəna. Mane gahıl firon nik'ençe muğur qexhe. 5 Mana meer nik'eeqa ark'iniys, medın nyak' g'ece: sa sukune cucukeençe yıghıble gyavts'una micagna sukena git'y (sunbul) ələə g'ooce. 6 Mançile qiyğə şərginə mtsee gyotxhuniyn yıghıllə k'üvən suken git'y

aleyle. 7 K'üvənə sukunee git'yın yıghıble micagna gyavts'una sukuna git'y hööğəna. Manke firon muğur qexhe, man sa nyak' ixhay ats'axhen. 8 Miç'eer mana suğotsuyng'a cusda cıga iveeke deşiy. Misirın nekke k'oran ək'elikan insanariy cadu ha'anbı mang'vee cusqa saa'a. Fironəe manbışıs cun nyak' yuşan he'eeyid, manbışik'le ats'axhe deş man hucoo eyheniy. 9 Ulyoğan helenbışde xəring'vee fironuk'le inəxüdü eyhe: – Fironuk'le eyhesin cuvab zas həşde yik'el qadı. Sa yiğıl firon it'umra cune nukaraaşılqa qəllamişxha, mang'vee zınar gıney qecenbışda xərnar g'aravulyçeeşine xəring'une xaane zindaneeqa akky'a. 11 Sa xəmdə yişde q'öng'uk'lesana curayn-curayn mə'nabınan nyak'bi g'ece. 12 Maa'ar şakəsana g'aravulyçeeşine xəring'una nukar, cühüt' cehiliyene. Nik'ek g'acuynbı şi mang'us yuşanı'. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yişin nyak'bi nen eyhenniyya mang'vee uvhuyn. 13 Girgin kar mang'vee eyhəxüdü ixha. Zı yizde yisseyne işilqa sak'ı, gıney qecenar gıvaxınna. 14 Fironəe Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankekar zindaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxı, tanalınbı badal h'i'ı, fironusqa qarayle. 15 Fironəe Yusufuk'le eyhen: – Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ixhay, şavussecad eyhes dəxi'yn. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuynbı nen eyhenbıyiyva eyhes əxəvud. 16 Yusufəe inəxüdü eyhe: – Man zaken deş vod. Allahee fironus kara'əən alidğhıniy qelesin. 17 Fironəe eyhen: – Zak'le nik'ek g'acuyn, zı Nil eyhene damayne mıgkəle ulyorzulyur. 18 Dameençe yıghıble tavulyna micagna zer qığəvç'u, damayne mıgkəle uxhiyxhan giyğal. 19 Mançile qiyğad yıghıble geeb qəlanə, həlalə g'a'aypxhına zer qığəvç'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbı g'acu deşdiy. 20 K'üvənəyiy qəlanə zerbışee, yıghıble ts'eppa dameençe qığəvç'una tavulyna zer opxhınna. 21 Tavulyun zerbı mançine vuxhnyaqə atk'ıneyid, mançin vuxhunbu mə'lim hidi'ıynbı. Manbı nəxüdiy vod, həməxüdüd axuynbı. Manke zı muğur qıxha. 22 Qiyğə zak'le nik'ek in g'acu: sa sukune cucukeençe yıghıble gyavts'una yugna sukena git'y alyabı. 23 Mançile qiyğad yıghıllə şərginə mıtın gyoxhxhani'ıyn k'üvən, q'əran sukun git'y aleyle. 24 K'üvənə sukunə git'yın yıghıble yugna sukuna git'y hööğəna. İn nik'ek g'acuynbı, zı cadu ha'anbışıs yuşanı'ıynbı. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhəna. 25 Yusufəe fironuk'le eyhen: – Fironne nyak'bışə sa karakə yuşana'a. Allahee, vuceə ha'asın kar fironus ats'axhya'a. 26 Yıghıble tavulyna zeri yıghıble yugna sukuna git'y yıghıllə sen eyhen vodun. Mane nyak'bışə sa karakə yuşana'a. 27 Mançile qiyğə qığəvç'una yıghıble k'üvənəyiy

qəlana zerb, şargine mitsee gyopxhunna yighible q'ərana sukuna git'yib, yighille sen eyhen vodun. Man yighille senna mısvalla vuxhes eyhen vodun. 28 Zas fironuk'le manvaniy eyhes ıkkın, Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. 29 Sık'ınne gahile Misir geed barakanan yighille sen g'iğalas. 30 Mançile qiyğa yighille senna məxübna mısvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylına baraka mançin yik'el hixxanaa'as. Mısvalin nyaq'v q'əra qaa'as. 31 Mana mısvalla məxüb yı'q'ba ilğevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş. 32 Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyng'a, Allahee man kar hək'edad sık'ınne gahile vuk'lelqa qalya'asınva eyhen ıxha. 33 Mançil-allar fironee Misirnee ölkayna xərna gıxhxhesda ək'elikanayiy ats'aalikana insan t'abal he'ecen. 34 Fironee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhecen, Misir sav'uyne sukuke manbişe xhob'esda pay barakanane yighne senna see'ecen. 35 Hasre manbişe mane yugne senbişe alyabına mana suk şaharbişee, fironee əmr hav'uyn xhinne, see'ecen. 36 Man sı'iyın gırgın kar Misirilqa qalesde yighne mıssine seniys ixhecen, ögiyle qöone mane yighne mıssine senee ölkəebınbı xhal humabat'acenva. 37 Fironusiy cune insanaaşis mana fıkr yik'eençe vooxhe. 38 Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen: – İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana insan aveekesdane? 39 Fironee Yusufuk'le eyhen: – Vak'le Allahee in karbı hıguxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun. 40 Zı ğu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırgıng'vee ğu uvhuyn ha'as. Saccu zı paççah xhinne vale xərna ixhes. 41 Fironee Yusufuk'le meed eyhen: – Həşdiyle ilekke, zı ğu bıkırne Misirna xərna giyxhe. 42 Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanıke hı'iyın g'üvnan tanalınbı ali'ı, gardanıqab k'inəəğyke hı'iyın t'exa qalya'a. 43 Fironee mang'us cune daşk'abişin qöd'esın hele. Qiyğab manbişile hiib əlyhəəne cune insanaaşılqa əmr hav'u eyhen: – Yəq' hevlecenva ts'ırbı he'e. İnəxür fironee Yusufuke Misirınacar xərna ha'a. 44 Fironee Yusufuk'le eyhen: – Firon zı ixheyir, ğu ittevhu bıkırne Misiree şavacad t'ub ı'ğviykaraa'as deş. 45 Fironee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhecenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıkırna Misirna ölkə alycaaxhvas. 46 Misirne paççahısnee, fironusnee işılqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebts'al senniy vod. Mana fironusse qığeç'u, Misirvolle alycaxxvas ayk'an. 47 Barakatnane yighne senee ç'iyeyn geed xətta kar aleylya'a. 48 Mane barakatnane yighne senee Misiree alyadıyn

gırgın kar Yusufee şaharbişeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe sı'l, mane şahareeyid g'alyadaççe ıxha. 49 Yusufee deryaheena g'um xhinne geed suk saa'a, mang'vee mana qəpçəs dyooxheva qəbəqqə deş. 50 Yusufus, mısın senbı qalesse, On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnate q'öyre dix uxu. 51 Mang'vee ts'erriyne duxayn do Menaşşe (yik'el hixana'as) gıxhxı eyhen: – Man do zı mançil-alla gıxhxı, Allahee zı ts'its'ı'ınbiyiy dekkın xav yik'el hixana'as hassırva. 52 Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayim (barakatnana) gıxhxı eyhen: – Man do zı mançil-alla gıxhxı, zı mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zı barakatnana hı'l. 53 Yusufee uvhuyn xhinne, Misiree yighille barakatnana sen g'attıtxhın, yighille mısın sen giyğal. Mısvılla gırgıne cigabişee vooxhena, saccu Misiril oxhanasın kar dena idyavxu. 55 Misirne cəmə'ətın oxhanasın kar g'at'umee, manbı k'yokkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'atik'le eyhen: – Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e. 56 Ç'iyeyn aq'vavollete mısvılla vuxha. Misir mısvılla geed xəb qooxhe g'avcu, Yusufee suk sav'uyın cigabı aaqı, mançe Misirbişis suk massa hoole giyğal. 57 Gırgıne ölkabişee it'umna mısvılla gibğılil-alla, gırgınəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alivşes.

42 Yaaq'ubık'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbışik'le eyhen: – Nya'a şu sana-sang'uqa ilyaaka avxu? 2 Zak'le g'ayxhıyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şı xhal hapt'as. 3 Yusufna yits'iyre çoc suk alivşesva Misirqa havayk'an. 4 Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee çocaaşika g'ixele deş. Mana qəyq'ənnə Benyamınık sayid sa kar eyxheva. 5 Kana'anaaşine cigabişee mısvalybıva, suk ulyoosənbişika İzrailin dixbıb abı vuxha. 6 Yusuf bıkırne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abıyng'a mang'une ögiyl ç'iyelqame k'yobzuriynbı. 7 Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum qıvats'eeyib, qıvdyats'inçılqa hadaççe. Manbişika mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbişike qiyghanan: – Nençene şu abı? Manbişe eyhen: – Kana'ane ölkəençe, otxhanan kar alişşes. 8 Yusufuk'le cun çocar qıvats'abı, çocaaşik'lemee vuc qıvats'ı deş. 9 Yusufus cehilyang'a çocaaşine hək'ee g'acuyın nyak'ıbı yik'el qadı, manbişik'le eyhen: – Şu casusarıb, ölkayn it'um hidi'iyın cigabı ats'axhxhesib abı! 10 Çocaaş mang'uk'le eyhen: – De'eş, yişda xərna, yiğın g'ular otxhanan kar alişşes abı. 11 Yişin gırgınbı sang'un dixbı vob. Yiğın g'ular qopkuyn insanar vob, şı casusar

deş vob. **12** Yusufee manbişik'le eyhen: – De'eş, şu abıynbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyn cigabı! **13** Manbişe eyhen: – Şi yiğın g'ular yits'ıq'öyre çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yişda k'inna çoc dekkine k'ane vor, manasar xəəqa-ç'iyeeqa ıxha. **14** Yusufee manbişik'le eyhen: – Gırın kar zı şok'le uvhuyn xhinnevud, şu casusarıb! **15** Zı şü inəxiüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'in g'iysar, vuşda k'inna çoc inyaqa ittyareene, şosse inçe əlyhəəs vəxəs deş. **16** Vuşda sa g'axile k'inna çoc ayrecen, avxuynbı inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesin şu eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'in ixhecen, şu casusarıbva! **17** Yusufee manbı xhebille yiğna zindane havaacı. **18** Xhebid'esde yiğıl Yusufee manbişik'le eyhen: – Zı Allahıle qəyq'ənnə: zı uvhuyn he'eene, şu üç'übbə aaxvas. **19** Şu qopkuyn insanarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbişemee xaa'ab missıba avxuynbişis suk vukkeecen. **20** Qiyğa vuşda k'inna çoc zasqa ayre. Məxiüd zak'le ats'axhxhesin, şu eyhenbı hək'enbiyee, deşxhee dişeeene. Mançika şunab hapt'iyke g'attıvhanasınbı. Mançis çocaəşe ho'ova eyhe. **21** Manbişe sana-sang'uk'le eyhen: – Hək'ebah şi çocus hi'inyçına cazaə vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk qitxhuyn divan g'acu, şi mang'vee uvhuyn hı'ı deş. Mançil-allad yişde vuk'lelqa in divan adı. **22** Ruvenee manbişik'le inəxiüd eyhe: – Zı uvhu dişdiy gadeys pisvalla hımaa'a, şumee zal k'ırı alıxhxhı deş. Həşdeb şi mang'une ebal-alla cazaə ts'its'aa'a. **23** Çocaşik'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı ilıyxheva. Mana manbişika sak'ala'ang'une kumagıkva yuşan ha'a ıxha. **24** Yusuf çocaəşisse şaqana ark'in, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'ı, manbişika gaf haa'a. Çocaəşine yı'q'neenç Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbişik'le g'ece-g'ece iy't'alna. **25** Yusufee əmr haa'a manbişin balagbı sukun gyats'e'e, co adıyn nuk'rad conecad balagbişeeqa gıxhxhe, yəqqı'sıd oxhanasın kar hele. Həməxiüdüd ha'an. **26** Çocaəşe suk əməleəşılqa alıvxhu, mançə avayk'ananbı. **27** Manbişde sang've xəmə g'aahane cigeə əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'ece. **28** Mang'vee çocaşik'le eyhen: – Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yizde balageevud. Manbişin yik' aqqaqqa, qəpq'ın sana-sang'uk'le eyhen: – Şak Alləhee hucooyıy hı'ı? **29** Manbı dekkine k'anyaqa Kana'anne cigabişeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadiynbı inəxiüd yuşan ha'a: **30** – Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'ı. Mang'uk'le həməxiüd ats'axhxha, şi menne ölkayn casusarnıyxan. **31** Şimee mang'uk'le uvhuyn: «Şi qopkuyn insanar vob, casusar deş. **32** Şi

yits'ıq'öyre çoc sa dekkın dixbı vob. Sa yişda çoc xəəqa-ç'iyeeqa ıxha, k'inna yişda çocur Kana'anne cigabişee dekkine k'ane vor». **33** Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu qopkuyn insanar vuxhay inçike ats'axhxhes: çocaəşına sa yizde k'ane g'alərçə, şunab xızanbı missıvalike g'attıxhan haa'as suk alyapt'ı hudoora. **34** Mançile qiyğar k'inna çoc zasqa ayre. Manke zak'le ats'axhxhesin şu casusaraye deşxhee, qopkuyn insanare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa quvu, zı ine cigabişee iviykarasıy kar alişşes şosqa hassarasın». **35** Balagbı haç'a'ang'a çocaşik'le con nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Cocarıb cona dekkır nuk'rabı g'acu qəvəyq'ənanbı. **36** Yaaq'ubee manbişik'le eyhen: – Şu zı dixbişena hı'ı! Yusufır deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qıkkekka! Man eyxhen gırın zak eyxhe! **37** Ruvenee dekkık'le inəxiüd eyhe: – Ğu mana yizde xileqa qele, zı mana vasqa sak'al ha'asda. Zı mana vasqa sak'al hide'eene, yizda q'öyursana dix gyapt'e. **38** Yaaq'ubee eyhen: – Yızda dix Benyamin maqa şokasana ı'qqəs deş. Yızde xhunaşşeyke Raahıleyke sa hamana axu, mang'luna çoc qik'una. Sayıd mang'une vuk'lelqa yəqqə sa kar qadeene, zı q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa əlyhəəs. (Sheol h7585)

43 Kana'anaşine cigabişee mısvalybı geedniy qeetxha. **2** Çocaəşe Misirğançə abına suk opxhu g'apt'imee, dekkee manbişik'le eyhen: – Havak'ne şas sık'ınin oxhanasın kar alişşe. **3** Yahudee mang'uk'le inəxiüd eyhe: – Şene insanee şas yugda g'ayxhı'ıyn, yizde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene. **4** Ğu çoc şaka g'axuvıynxhiy şi hapk'in vasın otxhunıy ileşşeyiy. **5** Ğu mana g'ıxdəvee, şi maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc ittyare yizde ulesqa qımaale. **6** Manbişde dekkee İzraılee eyhen: – Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişisne şu şene insanık'le uvhu şoqa sayır çoc vornava? **7** Manbişe eyhen: – Mane insanee yişdeyiy yişde xızanbişde hək'e geed qıdğhınbı hı'ı: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şınad mang'une alidğhınıybişis cuvabniy qele. Nya'a yişde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ıxhay? **8** Yahudee dekkık'le İzraılik'le eyhen: – Gade g'aykke, şi əlyhəəs. Ğunar, şınab, uşaxarıb hıdyapt'ı manke üç'übbə aaxva. **9** Zı mang'ul-alla vas cuvab qeles, Ğu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qıdyaree, yiğne ögiyl ulyozar hide'ee, zı yiğne ögiyl qik'asmev vuk'ul avqa ıxhes. **10** Şi vaxt ilğıdyavhunaxhiy, həşdilqasse q'öneyəqees hapk'in qabı vooxheyiy. **11** İzraılee eyhen: – Mennəxiüd dexhexhenee, şu in kar he'e: q'oc'ebışeeqa ine cigayne inette yugne meyvabişike, qiyğale xhinne balyzam, sık'ınin itv, əvdiyat, ətriyat, püste, badam

si'ı mane insanis pay xhinne ikkee. **12** Q'öd şene ögiylinmeen nuk'ra aleet'e. Balagbışeed yı'q'əlqa qadıyn nuk'rad ikki vuşde xileka sak'ale'e, sayib manbí balagbışeeqa yugba ilydyaakı vooxhe. **13** Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le. **14** Girgin əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenasə çociy Benyamin şoka xaaqa savaak'alas havaasrecen. Zınar uşaxarşikena ixhesxhee, hasre ixhecen. **15** Çocaaşə Benyaminır, paybıd, q'öd şenimen nuk'rad alyat'u hamankecab gyabak'anbí yəqqı'lqa. Misırqa hipxhır manbí Yusufusqa qavayle. **16** Yusufuk'le Benyaminır manbışika sa cigee g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen: – İn insanar yızde xaaqa quvku, həyvən gyuvk'u ç'əra qee'e, manbışe zaka yı'q'ı'hıyn karbí oxhanas. **17** Mane insanee Yusufee cuk'le nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an: man insanar quvkekkanbí Yusufne xaaqa. **18** Manbışe co Yusufne xaaqa quvkekka qəp'q'ın eyhen: – Şene ögiyl balagbışee sak'alı'ıyne nuk'ral-alla şı quvkekka. Mang'us şalqa xıl g'ot'alas, şale ğamxha əməler g'ayşu, şake nukarar haa'as vukkan. **19** Manbí xaaqa əkkəəne cigee Yusufne xav vuk'lek ikkekang'usqa qeəpxha inva eyhe: **20** – Yışda xərna, şı şene ögiylib otxhanar kar alişşes abıynbınıy. **21** Şı xəmdə aaxvane cigee balagbışın ghalybí aaqıyng'a, gırgıng'uk'le cun nuk'ra nəxüdiy vod k'lıl qıdexha balagne ad iveeke. Həşde man şı yışde xileka yı'q'əlqa sak'ala'a. **22** G'ıynıysın otxhuniy alişşesınıd şı nuk'ra curayda adı. Şen nuk'rad şavaame yışde balagbışeeqa gıxhxhı, ats'a deş. **23** Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen: – Gırgın çine cıgal vod, qıməəq'ın. Vuşdeyiy vuşde dekımne Allahee man nuk'ra vuşde balagbışeeqa gıxhxhı. Şu şene ögee adıyn nuk'ra zasnə vod. Qıyğaler Şimon manbışisqa qığayhe. **24** Mane insanee çocar qavaylenbí Yusufne xaaqa. G'elyıb hoğalası manbışis xhyaniy əməleşşisın yemid helen. **25** Çocaaşik'le uvhuıng'a co Yusufuka yı'q'ı'hın kar maa oxhanasva, manbışe mana qalesse con paybí qığa'anbí. **26** Yusuf xaaqa qarımee, manbışe co adıyn paybí hagu, mang'une ögiyl çıyelqamee k'yoozaranbí. **27** Yusufee manbışışe qıdğhın ha'a: – Co nəxübiyva? Şena şı eyhena vuşda q'əsdə dek nəxürneva? Meernaneva həşde? **28** Manbışe eyhen: – Yığna g'ul, yışda dek meerna, yugra vor. Manıd uvhu Yusufne ögiyl ç'ıyelqamee k'yoozaranbí. **29** Yusufee ul alıv'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamin g'acu eyhen: – Şena şı zak'le eyhena k'ınna çoc haynane? Qıyğa Benyaminik'le eyhen: – Dix, Allahee vas yugun helen. **30** Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an gıyğal, geşşuy qadayle. Mana ek'ra qığəç'u, cune gozeəqa ark'ın yugra geşşena. **31** Yusuf aq'va hodğul qığəç'e.

Mang'vee geşşuy aqqı əmr haa'a: – Otxhuniy qalle. **32** Otxhuniy mang'us curayda, çocaaşis curayda, mang'uka kar otxhanne Misırbışis curayda qadayle. Misırğənçənбіsşe Cühüt'yaaşika sacıgee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misırğənçənбі həlyvəyq'ənanbınıy. **33** Yusufne ögiyl çocar senbışis sik'ı çıçıqab qıhna gyuv'araa'a. Manbí sana-sang'uqa ilyaakı mattebaxhenbí. **34** Yusufne ögiylyne otxhuniyбіşike manbışisdab pay curaa'ana. Saccu Benyaminna pay mansanbışde paybışile xhoniyyəqgee xəppa vuxha. Məxüdüd manbışe mang'uka yugda otxhun-ulyoğan.

44 Yusufne cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a: – İne insanaaşın balagbí cosse qıkkes əxəsdemeene otxhuniyka gyats'e'e. Co adıyn nuk'rad conecad balagbışde ghaleeqa gıxhxhe. **2** Yızda nuk'rayna kasamee k'ıning'une balageeqa vucee sukuke quvuyne nuk'rayka sacıgee gıvxhe. Şeng'vee gırgın Yusufne uvhuyn xhinne ha'a. **3** Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleşşika sacıgee yəqqı'l aa'anbí. **4** Manbí şaharilee geeb əq'əna qəpxha deşdiy, Yusufne xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a: – Ek'ra oza qıxha mane insanaaşıqa qıhna hoora, avarq'ılymee manbışik'le eyhe: «Nişil-allane şı yugvalis pısvalla hav'u? **5** Nişil-allane yızde xəring'una nuk'rayna kasa qəp'qı? Mang'vee mançe ulyoğan, falıka ilyakka. Şu qotkuda hı'ı deş!» **6** Xav vuk'lek ikkekana manbışıqa avarq'ıl cuk'le uvhuyn manbışılqa hıxhara'an. **7** Çocaaşə mang'uk'le eyhen: – Nişil-allane yışde xəring'vee məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşışe məxdun kar ha'as əxəye! **8** Şak'le balagbışee aveykiyn nuk'rad Kana'annee cigabışənçə sak'alı'ı vas qadı. Nişil-allane şı xəring'une xaənçə k'ınəğəyiy nuk'ra qəqəs? **9** Hasre man kar şavusneyiy aveeykı, mana insan gik'ecen, avxuynbíx xəring'us nukarar vuxhecen. **10** Mang'vee eyhen: – Şu yugda uvheeyid, hasre inəxüdüd ixhecen: man kar şavusneyiy aveeykı mana yızda nukar ixhecen, mansanbışıl bınah aaxvas deş. **11** Çocaaşə zarada balagbí gyaqqı çin ghalybí aaqı. **12** Xav vuk'lek ikkekang'vee xəring'ule gırgıl k'ıning'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyaminne balagee iveeke. **13** Çocaaşə cok qıtxhuyne divanıke tanalınbı qıt'axxa'a. Qıyğa əməleşşılqa karıd alıxhxhı sıviyk'alanbí şahareeqa. **14** Yahud çocaaşıka sacıgee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahıl Yusuf xaa eyxhe. Manbí Yusufne ögee ç'ıyelqamee k'yoozaranbí. **15** Yusufne manbışik'le eyhen: – Şu hı'ıyn hucoone? Şok'le ats'a dışdiy, zına xhinne insan falıka ilyakkıme gırgın g'ecen? **16** Yahudee eyhen: – Şı xəring'uk'le hucoovane, nenvane eyhes? Nəxübnə şı qəp'kuynbı xhinne haagvas? Allahee şı hav'una bınah haagva. Həşde

şınab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe. **17** Yusufee eyhen: – Zı məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveykı mana yızda g'ul ixhes, mansanbıb qı'dəpqi'n dekkısqa savk'le. **18** Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen: – Yızda xərna hucoone ixhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Ğu firon xhinnena insan ixheyir, ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe. **19** Şenke xəring'vee g'ulaaşıke qiyghunniy: «Şoka dek, çoc vornane?» **20** Şi manke xəring'uk'le uvhuynniy: «Şaqa sa q'əsda dek vorna, cuqar qəsvalde ıxhana sa k'inna dix vor. Mang'una çoc qik'una, cune yedine dixbişıke mana sa axu, dekkısır mana geer ikkan». **21** Manke ğu yiğne g'ulaaşik'le uvhuynniy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces». **22** Şınad xəring'uk'le uvhuynniy: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qik'asda». **23** Ğumee yiğne g'ulaaşik'le şak'le uvhuynniy: «K'inna çoc ittyareene, sayib yızde ulesqa qımaale». **24** Yiğne g'ulusqa, yişde dekkısqa sapk'ılın'g'a, yişde xəring'vee uvhuyn mang'us yuşanı'ıyn. **25** Yişde dekkee uvhuyn: «Meeb havak'ne şas sık'ınin otxhunıy alışış alle». **26** Şimee uvhuyn: «Vüqqəs vəxəs deş. Saccu yızda k'inna çoc şaka i'qəxhe, şasseb maqa vüqqəs vəxə. Şasse şeng'usqa qeepxhes vəxəs deş, k'inna çoc şaka dexheene». **27** Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yızde xhunaşşee Raahilee zas q'öyre dix uxu. **28** Sa dix yızde k'aneñçe ark'in sak'l deş, zınad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ixhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş. **29** Şu inasa dixır alyart'vee, mang'uned vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yızda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees». (Sheol h7585) **30** Həşde şassee yiğne g'ulusqa yişde dekkısqa savaak'ılas vəxəs deş. Mana mang'us geerxe ikkiykanna. **31** Mana gade şaka g'ıdecveene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşee dekkına cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees. (Sheol h7585) **32** Yiğna g'ul eyxhena zımee, dekkıs cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes». **33** Hucoone ixhes, hasre gadeyne cıgee xəring'us g'ul xhinne zı axvas, gader çocaaşıka sark'il hooracen. **34** Mana dena, nəxürne zı dekkısqa əlyhəs? Havaasre zak'le dekkına vuk'ul uts'uruka g'umoocecen!

45 Yusufusse öörxəs dəxhı' nukaraaşılqa ts'ir üvxiyxə: – Ğirgınbı yızde k'aneñçe qığeeç'e! Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyheme manbışde k'ane vuşucar deşdaniy. **2** Mana məxür axtıra geşşee giyğal, misirğançenbişik'le man g'ayxhı fironne xaane insanaaşıs yuşan ha'a. **3** Yusufee çocaaşik'le eyhen: – Zı Yusuf vorna! Yızda

dek meernane? Çocaaşısse mang'us alidghuniy qeles əxə deş, hucoone eyhesınbı manbı aaxvanbı. **4** Yusufee çocaaşik'le eyhen: – Zasqana qeepxhe. Manbı cusqana qeepxhamee, eyhen: – Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zı vorna. **5** Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl hımaa'a. Allahee vuşda i'mı'r havaacesva zı şole ögee inyaqa yəqqı'l hı'ı. **6** Q'ölle sen ıxha ine cigabişee misvalybı gidğılın, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşılıy ixhes deş. **7** Allahee zı şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attıvxhanav'u, ç'iyeıyne aq'val havaacesva g'axuvu. **8** Mançılallar zı inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hı'ı. **9** Zaraba dekkısqa apk'in mang'uk'le eyhe, dix Yusufee hayin vod eyhe: «Allahee zake Misir vuk'lek vukkekana hı'ı. Nimeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora. **10** Ğu Misir Goşen eyhene cıgee axvas. Ğunar, yiğın kulyfatbıb, yiğın nevabıb, çavra-vəq'əd, yiğın ğirğıncad kar zas k'ane ixhes. **11** Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheene, ğunayiy yiğna xızan, çavra-vəq'əd dağamıyvalee vuxhes. İnçile qiyğab xholle senna misvalla vuxhes». **12** Zı, Yusuf vorna şoka yuşana'ana, şok'led, yızde çoc Benyamınık'led man g'ecen. **13** Misir zı nəxıriy ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mançına ğirğınçına gaf yızde dekkıs hav'u, mana ek'ra zasqa ayre. **14** Yusufee cuna çoc Benyamin xhılıbışeeqa sı'ımee q'öyursana gyaaşee gıviyğal. **15** Qiyğa mang'vee avxuıyne çocaaşısıd ubbabı hı'ı, geşşee-geşşee manbı xhılıbışeeqa sav'u. Qiyğale çocaaşee mang'luka meeb gaf hav'u. **16** Yusufun çocar abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hıviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbı. **17** Fironnee Yusufuk'le eyhen: – Çocaaşik'le eyhe inəxüid he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alıxhxhı Kana'anne cigabişeeqa hudooracen. **18** Qiyğab dekkır, xızanıb ana zasqa ablecen. Zı şos Misirın ğirğınçile yugun cıga heles. Şınad ma'ad alyadıyn ğirğınçile yugun kar oxhanas. **19** Sayıd manbışik'le eyhe: «İnəxüid he'e: dekkısınıy vuşde xhunaşşeesının, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançe alyaat'u, ğirğınbı inyaqa qudoora. **20** Maa'ad axuıyn vuşun kar qımıykan, Misireedın ğirğınçile yugun kar vuşun ixhes». **21** İzrılyne dixbişee həməxüidıd ha'an. Yusufee fironnee əmr hav'ıuyın xhinne manbışısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhunıyıd helen. **22** Manbışde ğirğın'us sa tanalınbı hele, Benyamınismee xholle tanalınbıy xhebıd vəş nuk'ra hele. **23** Yusufee dekkısıva Misirın ğirğınçile yugun kariy suk, gıney yəqqı'sın oxhanasın alıxhxhına g'able əməle g'uxoole. **24** Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee

manbışik'le eyhen: – Yəqqı'l uğmooda. **25** Manbı Misirğançe qığeepç'ı Kana'anne cigabişeeqa dekkıne Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yusuf meerir, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnavur! Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçılqa hayexhe deş. **27** Yusufee uvhuyn girgin çocaaşe dekkıs yuşana'an. Vuc ikkees Yusufee g'axuviyn daşk'abı g'acumee, Yaaq'ubun yik' cigeeqa qaylen. **28** İzrailee eyhen: – Həşde zak'le ats'axhxayn yızda Yusuf meerir! Zak'le mançile yugun medin hucoone g'ayxhes! Hasre qik'asse sa hark'in mana g'aces!

46 İzrailee cuka vodun girgin s'ı'ı, yəqqı'lqa gexha. Mana Beer-Şeveeqa hirxhıl cune dekkee l'saq'ee l'bədat ha'ane Allahıs q'urban ablyaa'a. **2** Xəmdə Allah İzrailis gyagu mang'ulqa onuiyn: – Yaaq'ub! Yaaq'ub! Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe. **3** Allahee eyhen: – Zı Allah vor, yiğne dekkee l'bədat ha'ana Allah. Misirqa l'qqəs qı'məyq'ən, Zı vake maa'ad xədin millet g'alya'as. **4** Vaka Misirqa Zınar l'qqəsda. Qıyğar yı'q'əlqa Zıcar ğu meer qalesda. Ğu qek'ang'a Yusuf yiğne k'ane ixhes. **5** Yaaq'ub Beer-Şeveençe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbişe dekkır con uşaxarıb, yedarıb fironee Yaaq'ubulqa g'axuvuyne daşk'abişeeqa gyav'u quvkekka. **6** Yaaq'ubeeyiy cune dixbişe çavra-vəq'əyi, Kana'anne cigabişee co hı'ıyn girgin kar s'ı'ı Misirqa qavayle. **7** Mang'vee cuka Misirqa dixbı, yişba, nevabı, girgına cuna xızancab alıpt'ı ayk'an. **8** Misirqa İzrailika sacıgee cun dixbıy qı dixbişike g'abıynbı qavayle. Misirqa qabıynbışın do bı inbı vod: Yaaq'ubna ts'errıyna dix Ruven. **9** Ruvenın dixbı: Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi. **10** Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakın, Tsoxar sayır Kana'anğançene zə'ıfayke ıxhana Şaul. **11** Leviyn dixbı: G'erşon, Qohat, Merari. **12** Yahudun dixbı: Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkee habat'anbı. Peresin dixbı: Xetsron, Xamul. **13** İssaxarın dixbı: Tola, Puvva, Yov, Şimron. **14** Zevulunun dixbı: Sered, Elon, Yaxle'el. **15** Şenbı Leays Yaaq'ubıke vuxhayn uşaxarnıy vob. Leayee manbıyiy yiş Dına Paddan-Aramee vuxu. Leayeyn dixbı, yişba, nevabı girgınbı sacıgee qəbəqqəxhee xhebt's'ale xhebiyre insan ıxha. **16** Qadıın dixbı: Tsıfyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli. **17** Aşerin dixbı: İmna, İşvah, İşvi, Beria sayır manbışda yıçu Serax. Berianın dixbı: Xever, Malkiel. **18** Zilypanın Yaaq'ubıken dixbı, yişba, nevabı girgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yits'i'yixhalle insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Leays nukar xhınneniyy hiyvu. **19** Yaaq'ubne xhunaşşeyş Raahıleyın dixbı: Yusufiy Benyamin. **20** Yusufus Misirne On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnatee, Menaşşeyiy Efrayim donan q'öyre dix Misir vuxu.

21 Benyaminın dixbı: Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppm, Ard. **22** İna yits'ıyoq'var insan Yaaq'ubuniyy Raahıleyın dixbı, nevabı girgınbı sacıgee qəbəqqəxhe vooxhe. **23** Daniyna dix: Xuşim. **24** Naftaliyn dixbı: Yaxtsel, Guni, Yetser, Şillem. **25** Bilyhanın Yaaq'ubıken dixbıyiy nevabı girgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yıghıyre insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Raahıleys nukar xhınneniyy hiyvu. **26** Yaaq'ubne dixbişde xhunaşşeeşile ğayrı, Misirqa mang'uke g'arına yixht's'ale yixhiyre insan qarı. **27** Yusufus Misir q'öyre dix ıxha. Yaaq'ubne xızanee Misir yıghts'al insan eyxhe. **28** Goşenqa əlyhəəna yəq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiya Yusufusqa Yahud g'ıxele. Manbı Goşenisqa hıviyxharmee, **29** Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkıne İzraılyne öğıylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhılıbışeeqa s'ı'ı xilece geşşena. **30** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Ğu yugra g'acu, həşde zasse qik'as əxə. **31** Yusufee çocaaşik'leiy dekkıne xızanık'le eyhen: – Hasre həşde fironusqa hark'in eyhes, Kana'anne cigabişee eyxhena yızda dek, çocar cone xızanbışika sacıgee zasqa abı. **32** Manbı cone çobanar vob. Mançıl-allab manbı cone girgıne karaka, çavra-vəq'əyka sacıgee qabı. **33** Fironee şu qopt'ul qıyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?» **34** Şunad eyhe: «Şi, yiğın g'ular, yişin dekkar xhinne, k'lıybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee Goşen şos ciga heles. Misirğançenbı çobanaaşile həlyvəyq'əna, şos man ciga helesin.

47 Yusuf fironusqa hark'in mang'uk'le eyhen: – Yızda dek, çocar cone girgıne karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne ölkeənçe inyaqa Goşenqa qabı. **2** Qıyğə mang'vee çocaaşike xhoyre g'əxi' fironusqa abı. **3** Fironee Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Hucoonexhe haa'an? Manbışe fironuk'le eyhen: – Yiğın g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob. **4** Şi inyaqa qabıynbı Kana'anne ölkee it'umun mısvalyby gidğılva, yiğne nukaraşısın çavra-vəq'ə uxhiyxhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, şı həşde Goşen aaxvas havaasre. **5** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Yiğna dekkıy çocar vasqavub abı. **6** Misir vas ıkkanan ciga g'əyx: dekkısiyy çocarşıs ine cigayne girgıncıle yugne cigee ciga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışın yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbınbı yızde çavra-vəq'əyqa ilyaakecen. **7** Yusufee cuna dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayır-düə hoole. **8** Fironee mang'uke qıyghanan: – Vaqa xhulelle senne vod? **9** Yaaq'ubee fironus inəxdun alidghıniyy qele: – Yızde l'mı'ren vəşşe xhebt's'al sen zı inyaa-şaa hı'ı. Yızda l'mı'r k'lıyba, dağamba vuxha. Dekkaaşə menəəng'ə hı'ıyn senbımeeyib

xiliyba vuxha deş. **10** Yaaq'ub fironus xayir-düa huvu ayk'anna. **11** Yusufee fironnee uvhuyn xhinne ha'a, dekkısdıy çocaasıda ciga Misir qaa'a, manbııs gırgınçile yugun Ramses eyhene cigeenç ciga hele. **12** Sayıd Yusufee dekkısın, çocaasıın otxhunıy xızanbııs sikk'ı havace. **13** Mısvalla manımee geeb qooxhe, ç'ıyeyne aq'val otxhanan kar ivdeek giyğal. Mısırınıy Kana'anın cəmə'ət mısvaline xılənçe vuççud dena aaxva. **14** Yusufee Mısıreeneıy Kana'anne insanaası suk massa huvu maadıın gırgın pılbı fironus sa'a. **15** Mısırneıy Kana'anne insanaasıın gırgın pılbı g'att'uyng'a, gırgın mısırğançenbı Yusufusqa abı eyhen: – Şas gıney hele. Nişil-allane şı yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbı g'attuyınbı. **16** Yusufee eyhen: – Vuşun pılbı g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zı şos mançine cıgee gıney heles. **17** Manbışe Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'a, əməler ha'aykı adayle. Yusufee mane adıyne həyvanaşıke gıney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüdü manbışde həyvanaşıke gıney badal ha'a. **18** Man sen ilğec'umee, manbı Yusufusqa abı eyhen: – Vak'le ats'an, şaqa pıl deşin, yişin həyvanarıd vas ıxha. Şaqa yişde xəring'unemee tanbışileyiy cigabışile ğayrı vuççud axu deş. **19** Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakımıd yişde cigabışıkımıd ixhes? Şas, yişde cigabışiliy şal-alla gıney hele. Havaasre şı fironus nukarar vuxhes. Hucoone ixhes, şas sayıd toxumbı hele. Manke şınab hapt'as deş, yişin cigabıd sahrılqa sak'alas deş. **20** İnexüdü Yusufee gırgın Mısırın cigabı fironus illeşe. Mısvalybışil-alla gırgıne Mısırğançenbışe con cigabı massa hele. Məxüdü Yusufee Mısırğan gırgın cigabı fıronne doıylqa alğa'a. **21** Mısıreene gırgıne insanaasıke Yusufee fıronus g'ular haa'a. **22** Fıronee kaahınaasına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışın cigabı ilydeşşe. Mana vucee qoolena hək' manbışde otxhunıys g'ıviyxhar vuxha. Mançil-allad kaahınaaşe con cigabı massa hele deş. **23** Yusufee milletik'le eyhen: – Həşde şınab, vuşun cigabıd zı fıronus alışşu. Haane toxum, alyapt'ı ooze. **24** Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fıronus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasıy ooxhanas, şosiy vuşde xızanınbııs vuxhecen. **25** Manbışe eyhen: – Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şı hapt'ıyke g'attıvxhan hav'u. G'ıynıyke şaqa şı fıronun g'ular vob. **26** Yusufee ezu alyadıncına xhonçuna sa pay fıronus qevleva Mısırne cəmə'ətıs q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahınaaşe ezu alyadıncına xhob'esda pay fıronus qıdyoole vuxha. Məxbına q'aanun Mısır g'ıynab vobna. **27** İzrailyna nasıl Mısırne Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe. **28** Yaaq'ub Mısır yıts'ıyighalle senna axva. Mang'vee

vəşşe yoq'ts'ale yıghulle sen hı'ı. **29** İzrailyna qik'asda gah k'ane qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen: – Vas zı ikkanxhee, xıl yızde bıdık avqa gıxhxı k'ın g'assır cuvab hele: zas yugvalla hee'e, yızda nyaq'v Mısır hımaa'a. **30** Zı qik'uyng'a Mısırğançe qıkkee, yızın dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar maa'ar k'eyxhe. Yusufee mang'us inəxüdü cuvab qele: – Zı, ğu nəxdıy eyhe həməxüdüdü ha'asın. **31** Mang'üne cuvabıs dekke eyhen: – Zas k'ın g'assre. Mang'veeyıd k'ın g'ıysaran. İzrail vuc g'alırxhuıne karane vuk'lek qırzıl Allahıs düə haa'a.

48 Sabara gahbı ilğec'umee Yusufuk'le uvhuyn: – Dek ık'arı. Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşşeyiy Efrayım cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqq'ılqa gexha. **2** Yaaq'ubus xəbar g'uxoole: – Haane yiğna dix Yusuf vasqavur i'qqa. İzrailik'le man g'ayxhı, gucuka vuc g'alırxhuıne tılee'ar giy'ar. **3** Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen: – Gırgın əxəna Allah Kana'anne cıgeene Luzeə zas dyagu xayır-düə huvu, **4** inəxüdü uvhu: «İlekkende Zı yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxaa'asda, vake xədıın xalq' g'alya'as. Vale qiyğad vake g'abıynbııs man cigabı hammaşıys heles». **5** Həşdıyle q'öyre yiğna dix, zı inyaqa qalesse, Mısır yedıke vuxhayınbı yızınbı vuxhes. Efrayımıy Menaşşe, Ruveniy Şımın xhinne yızınbı vuxhes. **6** Manbışile qiyğa vake g'abıyn uşaxar yiğınbı vuxhes. Manbışılqa gexhan cigabımee Efrayımileyiy Menaşşeyle ilğec'es. **7** Zı inəxüdü yızda Raahıle qıyk'ıva ha'a. Yızda Raahıle zı Paddan-Arameençe sıyk'alang'a Kana'anne ölkee Efratısqa hıviyxharnı cıgee qıyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxhı. Efratın g'ıynıyn do Bet-Lexem vodun. **8** İzrailik'le Yusufun dıxbı g'avcu qiyğhanan: – İnbı vuşbune? **9** Yusufee dekkıs inəxüdü cuvab qele: – Allahee inyaa zas huvuyn dıxbı vob. İzraılee eyhen: – Manbı zasqa qavaale xayır-düə hevles. **10** İzrail q'əsnıy qıxha, mang'üne ulepşik'le yugda g'eece deşdıy. Yusufee dıxbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyıb manbı xhılıbışeeqa sav'u ubbabı ha'a. **11** Qiyğa İzraılee Yusufuk'le eyhen: – Yızde fıkreəqac qıdyayleyiy yiğın sayıd aq'va g'eeva, haane Allahee yiğın dıxbı zak'le haagıynbı. **12** Yusufee dıxbı dekkıne q'aratsaysse g'avşu, mang'üne ögiyl çıyelqamee k'ıyozarna. **13** Qiyğa Yusufee Efrayım ulıyozara'ana cune sağne sural, İzraılımd man solun sura eyxhe, Menaşşeer cune solne, İzraılyneer sağne sural ulıyozara'a. Qiyğa manbı dekkısqana qaa'a. **14** İzraıleemee sağın xıl hotku k'ınne nevayne Efrayımne, solun xılımee xərne nevayne Menaşşeyne vuk'lelqa giyxhe. **15** Qiyğa İzraılee Yusufus xayır-düə hool: – Yızde dekkaaşe İbrahımeeyiy I'saq'ee i'bəadət ha'ane Allahee, G'ıynıyne yiğılqamee zı havaacına

Allahee, **16** Zı gırgıne pisvalybişike g'attixhan hi'iyne malaakee, Havaasre ine uşaxaasıb xayir-düa hevleceñ! Yızın doyud, yizde dekkıneyiy cune dekkın İbrahimıniy I'saq'ın dobud manbişile k'ena yik'el qale'ecen. Ç'iylene aq'val manbişide nasıl geeb quvxhecen. **17** Yusufuk'le dekke sağın xıl Efrayimne vuk'lelqa gıxhxıı g'acumee, man mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayimne vuk'lele alyat'u Menaşşeyne vuk'lelqa gıxhxhes ikkiykan. **18** Yusufıe dekkık'le eyhen: – Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'errıyna dix eyxhe, sağın xıl mang'une vuk'lelqa gıxhxhe. **19** Dekmee, mang'vee eyhençılqa qıdyarı, eyhen: – Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıked xadın millet g'ales, manar qıvaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'ınna çoc mang'uler qıvaats'ana ıxha, mang'une nasılıke sa deş, geedin milletbi g'ales. **20** Mane yiğil Yaaq'ubee manbişis xayir-düa hoolo: – İzrailin vuşun dobu xayir-düa hooleng'a ağımiş ha'as: «Hasre ğu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenval!» eyhes. Mang'vee məxür Efrayim Menaşşeyle ooqana haa'a. **21** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Yızın qik'asın yiğbi k'ane qeetxheyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş, şu dekkaaşine cigabişeeqa savaak'al haa'asınbı. **22** Vas çocaaşılee hexxada zı Şekem axtın cıga hele. Zı mana Emorğançenbişide xılence yizde g'ılincıkayiy vukuka g'avşu.

49 Yaaq'ubee dixbı qopt'ul eyhen: – Yizde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'lelqa qalesınbı zı yuşan ha'as. **2** Yaaq'ubun dixbı, sabı zal k'ırı alıxhxhe, Vuşde dekkıl İzrailir k'ırı gyaqqe. **3** Ruven, ğu yızda ts'errıyna dix, ğu yızda guc. Ğu yedike zı mek'varanang'a taq'atıkanang'a ıxha. Ğu gırgıng'ule xərna, qıvaats'ana vor. **4** Ğu xhyanıı akar sa'sa-qa'as əxə deş. Vak'le man ats'axhxhe, ğu yik' hi'ı yızde tyuleeqa k'iç'uva, yızde xhunaşşeesıne sang'ıka g'alırxhuva, vake xərna ixhes deş! **5** Şimoniy Levi çocar vob, Manbişe qəlasın ha'asva g'ılinc xıyaqa alyaaata. **6** Manbı qəlakanang'a adamer gyabat'a, Yik'es ikkanang'ad manbişın həyvanar kara idyaalesın xhinne qaa'a. Manbişe ək'elee aqqıyn karbı zı ha'as deş, Zı manbişika sarçes deş. **7** Fiğan haa'ane manbişde qəlbıışıiy Xıl ts'its'dya'ane bahalıyvalis bed-düa vuxhena. Zı manbişike g'abıynbı sacıgeeqa savaales havaasaras deş, İzrailvolle oot'alasınbı. **8** Yahud, yiğne çocaaşe ğu axtı qa'as, Duşmanaşına gardan yiğne xile vuxhes, dekkın dixbı vas k'yoozaras. **9** Yızda dix, Yahud, ğu k'on qoodu-soodu qöone mek'vne aslanık akar. Ğu manzil haa'ane şirik akar, horku-qorku ç'iyel g'ılexha, Şavusse şir g'udokana'as əxəyee? **10** Paççahıyvala Yahudne xılence mısacab

əlyhəs deş. Gırgıne gahbişil vuk'lek vukkiy mang'unee nasılınbişısse mebinbişılqa ilğeeç'es deş. Nimeeletteyiy gırgın milletbı k'yozarasda vake paççah g'ıdyarı. **11** Yahudıqa manimee xəttə t'ımilen tayangbı eyxhe, mang'us manbı qıdıykkın cuna əməleb çik avt'alas vəəxəna, Çike hi'iyne çaxıree tanalınbıd hoğalas əxənbı. **12** Mang'unee ulepıışın adın cıga çaxırılıe k'işşeyda, Silıbıd niknele cagvarada ixhes. **13** Zevulunun cigad deryahne mıglek ixhes, Maa'ad gamıbı ileezaras, Mang'un cıga Sidonnee şaharılqa hixharas. **14** Xurcunbı mıgal alıxhxıı manzil haa'ana İssaxar taq'atıkanə əməleyk akar. **15** Mang'us vuc manzilis ulyorzulın cıga yugda qadı, maana nyaq'v cus vukkanəxüb çıg'avcu, mang'vee yı'q' k'yozarı'ı mebbınbişis iş haa'ana. **16** Danir İzrailıyne nasılbişıda sa vob, Mang'vee cune milletis məhkama haa'as. **17** Dani yəqqı'ne mıglekna xoçe xhinne ixhes. Balkanne guvuyk üvxü Çilyna yı'q'hına g'ı'xə'ane. **18** Rəbb, zı gozet ha'an Ğu mısayıy zı duşmanaaşıke g'attixhan ha'as! **19** Mebinbı Qadın cigabı q'əra qa'as ables, Mang'veeyib manbı g'e'ebaşeng'a q'əra qaa'as. **20** Aşerne cigabişee otxhuniy barakayka ixhes, Mang'vee paççahaasısid otxhuniy alles. **21** Naftalı g'avkkune maralık akar, Mang'uke g'abıynbı geeb micagınbı vuxhes. **22** Yusufmee, xhyan i'lqəəne cigaysneene, bıtağbıd cabırılıe g'alsıkkıyne tayangık akar. **23** Duşmanar mang'ulqa qəlıka vukaşıka kyoohar, **24** Mang'un xılepıı gucuka vodva mang'vee vuk xile it'umda aqqaqqa. Mang'us guc hoolo vuxha Yaaq'ubee i'bəədat ha'ane Allahee. Allah İzrailııqa çoban cune syurıyqa ilyakkan xhinne ilyakka. Mana manbişıda Suva vobna. **25** Yiğne dekke i'bəədat ha'ana Allah hasre vas kumagxhecen, Hasre Mang'vee vas xayir-düa hevleceñ, Xəəne-ç'ıyeyne xhyanbişike ğu g'its'mayk'vancen, Vas geeb uşaxarıy çavra-vəq'ə heleceñ. **26** Yiğne dekkına xayir-düa barakatnane çolbişıleb geeb vob, Ğu manisa çocaaşıle qıvaats'anava, Hasre man gırgın xayir-düəbı yiğınbı ixhecen. **27** Benyamin bahalne ümulyuk akar, Miç'eeb k'on gıvku opxhan, Exhalid ing'uke-şeng'uke g'ayşuyın bı't'al ha'a. **28** İna ələpqı'na yits'ıq'öble nasıl İzrailıyna vobna. Dekkee dixbişde gırgıng'us, cus sik'ına inəxübna xayir-düə huvu. **29** Qıyğa Yaaq'ubee dixbişılqa əmr haa'a: – Zı sık'ınne gahıle qik'asda, zas yızde xızanısqə, zale ögee hapt'ıynbişide k'anyaqa əlyhəs ikkan. Zı Q'etbışıda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe. **30** Mana mağara Kana'anne ölkəene Mamre eyhene cigays k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrahimee mana mağara nyaq'v haa'asdemeə Efronuse çoluka sacıgeeniı alıvşu. **31** Maa'abniy İbrahimiy cuna xhunaşşe

Sarra, l'saq'iy cuna xhunaşşe Rivq'a k'evxhu. Zı Leayer maa'ar k'eyxhi. **32** Man çolud, maana mağarab Q'etbişisseniy alivşu. **33** Yaaq'ubee dixbişis əmr hav'u g'attirxhimmee, g'elybi tyuleeqa s'ı' qek'ana.

50 Yusuf dekkılqa k'yorzul geşşe-geşşe mang'us ubbabı ha'a. **2** Mang'vee cune g'ulluxçiy-doxturaaşılqa dekkın mayıt mummyelamişe'ecenva əmr haa'a. Doxturaaşed İzrailin mayıt mummyelamişa'an. **3** Mana iş doxturaaşe yoq'ts'al yiğna haa'a. Mummyelamişa'as manimena vaxtniyxhe vukkiykanna. Yights'al yiğna misirğançenbı mang'uşa gyaaşe. **4** Ak'ın yiğbı ç'əveetxhamee, Yusufee fironne insanaaşik'le eyhen: – Zı vuşde ulen aqıqxheene fironuk'le eyhe, **5** dekke zasqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne ölkee zı zasda mağaree nyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde fironnee zı hasrecen, dek k'eyxhı yı'q'əlqa sak'alas. **6** Fironnee eyhen: – Dekke nəxdıy vasqa k'ın g'assaras alıkkı, həməxürür mana k'eyxhe. **7** Məxür Yusuf ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacıgee fironun delesin insanar, Misirin ağsaqqalar, **8** Yusufneiy dekkıne xaabın gırgınbı, çocar, havayk'an. Manbişe saccu çavra-vəq'əyiy uşaxar Goşen g'alyaa'a. **9** Manbişika sacıgee balkanaaşıl alepxıynbı, dəv'əys hı'iyne daşk'abışe gyuv'uruyınbı yəqqı'lqa qığeebaç'e. Maa qərpqəs-ələpqəs devxhesinmeen insanar vooxhe. **10** Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cıgeene atteeqa (suk mettaa'an cıga) hipxhıring'a, axtıne nıq'ıka gyaaşe gıviyğal. Ma'ab Yusufee dekkıs yıghılle yiğna ak'hoole. **11** Mane ölkayne insanaaşik'le Kana'anğançenbışik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misirbışıqa xədn geşşuyud». İordan damayne k'anene cigays çil-alla Avel-Mitsrayim (misirbışın geşşuy) do gıyxhe. **12** Yaaq'ubne dixbışe gırgın dekke uvhuyn xhinne ha'a. **13** Mana manbişe Kana'ane ölkeeqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene mağaree'ar nyuq'neeqa gıyxhe. Mana mağara İbrahımee çoluka sa cıgee cus nyaq'v haa'asın cıga ixhecenva Q'etbışıda eyxhene Efronukeni alivşu. **14** Dek k'eyxhıyle qiyğa, Yusuf cune çocaaşika, dekkıne ak'ıs abıyne gırgınbışıka sacıgee Misirqa sıyk'al. **15** Dek qik'ıyle qiyğa, Yusufne çocaaşe sana-sang'uk'le eyhen: – Yusufee şı hı'iyınçına qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qığaaahas vukkiykıne, şı hucoone ha'as? **16** Mançıl-allab manbişe Yusufus xabar g'axuvu: – Dekkee qik'asse şak'le uvhuynniy: **17** «Yusufuk'le inəxüd eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşe vas hav'una pısvalla, yik'el hivxhane'e“». Həşded şı vake heqqa, hucoone ixhes, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ane

Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'elıxan he'ecen. Man eyhenbı Yusufuk'le g'ayxhımee, geşşe gıyğal. **18** Qiyğa çocar mang'usqa abı çıyelqamee k'yobzur, «Şı həşdıyle yuğun g'ular vobva» eyhe. **19** Yusufee manbışik'le eyhen: – Zı nya'a Allahne vor, şı zale qəvəəq'ənas? **20** İlyaae, şos zas pısvalla haa'as vukkiykın, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'iyına şok'le g'ecenbıyiy xəppanane insanaaşına ı'mı'r g'attıvıxhan he'ecenva Allahee məxüüd hı'ı. **21** Mançıl-alla qıməəq'ən zı şoqar vuşde uşaxaaşıqar ilyakkasda. Yusuf manbışıqa g'üvənara yuşanı manbışis yik'ıbı hele. **22** Yusuf cuneyiy dekkıne xızanıka Misir axva. Yusufee vəşşe yits'ılle sen ha'a. **23** Mang'uk'le Efrayımın uşaxarıb nevbıb g'oocenbı. Menaşşeyne duxayne Maxırıyne uşaxaaşısıb mang'vee dekvalla haa'a. **24** Sabara gah ilğevç'ıyle qiyğa Yusufee çocaaşik'le eyhen: – Yızda qik'asda gah k'ane quvxheeyib, Allahee şı ine ölkeençe qığaa'asınbı. Mang'vee k'ın g'assır İbrahımis, l'saq'ıs, Yaaq'ubus hevlesva uvhiyne cıgeeqa şı quvkees. **25** Qiyğa Yusufee İzrailıybişısqa k'ınbı g'assaras alıkkı eyhen: – Allahee şos huvuyn cavab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şınad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ılyma'a, şoka qıkkee. **26** Yusuf vəşşe yits'ılle sen hı'ı qek'a. Mana Misiree mummyelamış hı'ı tabuteeqa gıyxhe.

Qığeepç'iy

1 İzrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışıka sacıgee cuka Misirqa qabıyne dixbışın dobi inbı vod: **2** Ruven, Şimon, Levi, Yahud, **3** İssaxar, Zevulun, Benyamin, **4** Dan, Naftali, Qad, Aşer. **5** Yaaq'ubıke g'arına yights'al insan ıxha. Yusuf manke Misirniy vor. **6** Ooğançe geed gahbı ılğeeç'umee, Yusufur cun çocarıb coka vooxhen cone gahın insanarıb habat'anbı. **7** İzrailybımee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxa bıkırna ölka gyavts'aa'ana. **8** Xılece gahbı ılğeeç'umee, Misiris xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a. **9** Mang'vee cune xalq'ık'le eyhen: – İlyaakende, İzrailybı şale geeb qepxha, şaleb gucuka vob. **10** Qudoora ak'elikan sa kar ha'as, deşxheene manbı sık'ılab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibğılee, manbı yışde duşmanaşika sapçı şalqa ables. Qiyğale xhineyib yışde ölkeençe qığeepç'ı alyhəəsımbı. **11** Misirbışe İzrailybışda ı'mı'r dağam qa'asva manbışıke nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar gıviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışıs yı'q' haqvara'asda xhinnena iş hoole. Məxüid ıxha İzrailybışe fironus Pitomiy Ramses donan şaharbi ali'ı. Mane şaharbişee manbışın anbarbı eyxhe. **12** İzrailybı nımee hopç'un-g'opç'uneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misirbı qərpq'ın İzrailybı **13** qıdvıykkın işlemişəpxhes ulyooka. **14** Misirbışe İzrailybışısqa nyaq'uke karpiçbı ha'as, cigabı alyaa'as, çoleedin yı'q'ın işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxüb manbışe İzrailbışda ı'mı'r dağam qav'u. İzrailybı qıdvıkkın gırgın yı'q'ın işbı manbışısqa ha'as ilekka ıxha. **15** Misirne paççahee cühüt'yaası ebaçer (uşax uxoxang'a kumag ha'ane) Şıfrayıy Pua donane yadaaşık'le eyhen: **16** – Cühüt'yaasıne xhunaşşeeşıs uşaxar vooxheng'a yugba ilyaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alerçe. **17** Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbışe paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbışe gadebı üç'übbə g'alyaa'a vuxha. **18** Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan: – Nya'a şu məxüid ha'a? Nya'a gadebı üç'übbə g'alyaa'a? **19** Ebaçerşe eyhen: – Cühüt'yaası yedar misirbışın yedar xhinne deşub, manbı taq'atıkavub, şı hivxharassedac uxoxa vod. **20** Mançil-allar Allah ebaçeeşıqa yugra eyxhe. Məxüid millidet geed qexhe, çına gucub hexxooxhena. **21** Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənvə, Allahee manbı xızanınbı, uşaxınbı haa'a. **22** Fironnee cune milletılqa əmr haa'a: – Cühüt'yaası vuxuyın gırgın gadebı Nil eyhene dameeqa dağee! Vuxhayne içeeşıkme simoot'a, üç'übbə g'alee'e.

2 Leviyne nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasılence cusda xhunaşşee hee'e. **2** Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, məng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a. **3** Mançile hexxada dyugul ha'as dəxəmee, məng'ee q'amışee hav'una ç'emç'e alyapt'ı, çılqa g'ır qadğu, uşaxıd caqa gıxhxı Niline mığlek alyadiyne q'amışeeqa gıyxhe. **4** Uşaxık hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana ileezar. **5** Fironna yış əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerib damayne mığlek ı'ğviykar vooxhe. Məng'ık'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ıxeele. **6** Ç'emç'eyn ghal ulyot'ulmee məng'ık'lee maa uşax gece. Gade geşşee g'acuys, məng'ınə rəhı'm qabı eyhen: – İn cühüt'yaasıın uşaxıd. **7** Manke uşaxne yuçee fironne yışşee qiyghanan: – Yiğneme hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaasına sa zəiyfa ayrene? **8** Fironne yışşee məng'ık'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele. **9** Fironne yışşee məng'ık'le eyhen: – İn uşax alyat'u yızdemee gyoqe'e. Mançil-alla zı vas hək' qevles. Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an. **10** Uşax xət qıxhamee, məng'ee mana qıkkəkəna fironne yışşesqa. Fironne yışşee mana dixvalis alyarat'a. Məng'ee uşaxın do Misa (qığavhuna) gıxhxı eyhen: – Zı mana xhinençe qığavhu. **11** Misa xəv qıxha cune xımbışısqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune milletin nımee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirğāncəng'vee geta g'ece. **12** Hiqiy-alla ilyakkı vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirğāncəna gik'u g'umeeqa dyugulya'a. **13** Qınne yiğil mang'uk'le q'öyre sava-sang'uka aldaxhıvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan: – Nya'a şu yiğne milletna insan geta? **14** Mane insanee eyhen: – Şavaane vake yışda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'ı? Şəna misirğāncəna gik'uyın xhinne, deşxhee, vas zınarne gik'as ıkkən? Misa qərpq'ın culed-alqa eyhen: – Mits'an, zı hı'ıyn ats'axhıxa ixhes. **15** Fironuk'le Mısee hı'ıyn g'ayxhımee mana gik'as ıkkıykan. Misa fironuke hıxu, Midyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva. **16** Yiğbışde sa yiğil Midyanaşıne kaahınna yıghıyre yış dekkıne vəq'əbışıs xhyan helesva maqa abayle. Manbışe kahrızeeñçe xhyan alqı'ı nəybı (axurbı) gyats'a'a eyxhe. **17** Maqa qabıyne çobanaaşıs içer g'eheebşes vukkiykan. Mısayk'le man g'acu, içeeşıneme vuç ögeeqa huvu manbışın vəq'əbı xhinen ats'ya'anbı. **18** İçer cone dekkısqa Reuelisqa sapk'ılnee, mang'vee qiyghanan: – Nya'a şu g'iyına zaraba sapk'ıl? **19** Manbışe eyhen: – Misirğāncəna sang'vee yışdemee vuc ögiylqa huvu, şı çobanaşıne xılence g'attıvıxhan hav'u. Qiyğa mang'vee yışdemee yışın

vəq'əbı ats'esın xhyan kahrizeençe alqı'ı. **20** Mang'vee yişşaaşike qiyghanan: – Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnenen. **21** Manbışer Mısa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen: – Mısa, şing'əəcar axve. Mısayır ikkiykanna manbışəəng'ə axvas. Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, mang'veeyir Mısayı cuna yiş Tsippora xhunaşşe yixhecenva heele. **22** Məng'ee Mısayı dix uxu. Mısee eyhen: – Zı menne cigeençe qarına xhinne axva vor Mançıl-alla mang'vee duxayn do Gerşom (menne cigayna) giyxhe. **23** Ooğançe geed senbı ilğeeç'uyle qiyğa Mısirna paççah qek'ana. İzrailıyışe nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbışe ts'its'a'an nukariyvaledin uts'ur Allahık'le g'eceniy vod. **24** Allah manbışe ts'its'a'ane uts'uruqca ilyakka-ilyakka İbrahimıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka hav'una mugaavile yik'el qavalyaa'a. **25** Allahık'le İzrailıybı nukarar vuxhay g'acu manbışılqca rəhı'm qavayle.

3 Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahinnı syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düğəlid İtron eyhe. Sayaqees mang'vee man syuru əq'ənane sahreeqa, Allahne suvaysqca Xorevisqca ikekka. **2** Sayır mang'us gyotxhanne ğıç'eençe Rəbbına malaaik gyagva. Mısayk'le ts'ayın aqqıyn ğı'ç'iy gidıytxhan g'acumee, **3** mang'vee culed alqa eyhen: – Hinnalan hark'ın mane curayne işiqca ilyakkas, nya'asiy man ğı'ç'iy gyotxhun ç'əvcad dexhe. **4** Rəbbık'le Mısa ilyakasva k'ane qıxha g'acumee, ğıç'eençe mang'ulqa ona'an: – Mısa, Mısa! Mang'veeyir «Hoovı» alidghuniy qele. **5** Allahee eyhen: – K'anyaqa qımexhe. G'ellinbı g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod. **6** Zı, yiğne dekkeyid, İbrahimıeyid, I'saq'eeyid, Yaaq'ubıeyid i'bəədat hı'ına Allah vor. Man g'ayxhı Mısee aq'ıva aqqaqqa, Allahıqa ilyakkas qəyq'ənna. **7** Rəbbeeyhen: – Zak'le Yızde millətin Mısir opxhanna əq'üba vaats'ana. Manbışıl ooqa gıvxhiyne insanaaşine xıleke höödəxənid Zak'le ats'an, manbışe kumag heqqad Zak'le g'ayxhin. **8** Zı mançıl-alla inyaqa arı. Həşde Zı manbı Mısirbışde xılençe g'attıvıxhan hav'u mane ölkeençe qığaa'asınbı. Qiyğaleb sa xənnə, kar geednane, nyakiy itv gyodatstsene cigabışeeqca quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perızbı, Q'ıvbı, Yevusbı aaxva. **9** İzrailıybışın gyaaşuy Zak'le g'iyxhen. Zak'le Mısirbışe manbışis hoolena əq'üba g'oocena. **10** Mançıl-allar Zı ğu fıronusqca Yızın millət İzrailıybı, Mısirğənçe qığ'e'eva g'ıxele. **11** Mısee Allahık'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune vor, fıronusqca hark'ın İzrailıybı Mısirğənçe qığaa'as? **12** Allahee eyhen: – Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvıva inçike ats'axxhes: ğu millət Mısirğənçe

qığavhuıyng'a ine suval şu Zas i'bəədat ha'as. **13** Mısee Allahık'le eyhen: – Zı İzrailıybışısqa hark'ın uvheene «Vuşde dekkaaşee i'bəədat hı'ıne Allahee zı şosqca g'axuvı», manbışe qiyghanasın: «Mang'un do hucooyıy?» Hucoovane zı manbışis alidghuniy qeles? **14** Allahee mang'us inəxüid cuvab qele: – Zı Vuşuyıy, Manar vorna. İzrailıybışık'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvı. **15** Allahee Mısayk'le meed eyhen: – İzrailıybışık'le eyhe: «YAHVE (Rəbb), vuşde dekkaaşee, İbrahimıee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat hı'ıne Allahee zı şosqca g'axuvı». Yızın gırgıne gahbışıl do YAHVE ixhes. Nasılbı nımee badaletxheyid Zalqa məxüid ona'as. **16** Hak'ne İzrailin ağsaqqalar sav'u manbışık'le eyhe: «Rəbbeey, vuşde dekkaaşee, İbrahimıee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat hı'ına Allah zas dyagu uvhuıyn: «Zı şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Mısir opxhanna əq'üba. **17** Zı şos cuvab hele, şu Mısirıene əq'übayke g'attıvıxhan hav'u Kana'anbışde, Q'etbışde, Emorbışde, Perızbışde, Q'ıvbışde, Yevusbışde nyakiy itv gyodatstsene cigabışeeqca quvkees». **18** İzrailıyne ağsaqqalaşee val k'ırı alıxhxhesin. Ğunar manbışıka sacıgee Mısirne paççahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşına Allah, Rəbb şas dyagu. Şi xhebillə yiğna yəq apk'ın sahree yişde Allahı, Rəbbis q'urbanbı allya'as». **19** Zak'le ats'an Mısirna paççah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. **20** Mançıl-Allah Zı Mısirılqca xıl alıvka'as, həşdilqamee g'ıdıyxhiyn yiğbı manbışılqca allya'as. Mançile qiyğa mang'vee şu g'avkasınbı. **21** Zı məxüid ha'as şu manbışde ulen avqenç, şu q'ərane xıleka əlyhəəs ğımabak'acen. **22** Cühüt'yaaşine yedaaşee mısirbışde yedaaşike, hasre k'ınəəğəykeıyın nuk'rayke hı'ıyn karbıyiy tanalınbı heqqeyen. Man karbı şu vuşde dixbışılqayiy yişbışılqca qa'as. Şu məxüb Mısirbı q'əra qaa'as.

4 Mısee inəxdun alidghuniy qele: – Sayid manbışis zal k'ırı alıxhxhes diykkıne, zal haydepxha uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva»? **2** Manke Rəbbeeyhen: – Yiğne xıledin hucoone? Mısee eyhen: – Əsaa. **3** Rəbbeeyhen: – Man ç'ıyelqca dağəççe. Mısee ç'ıyelqca dağətçumee, əsaa xoçelqca sıyk'al. Mısar çısse hexvana. **4** Rəbbeey Mısayk'le eyhen: – Xıl hotku mana bı'ttike avqve. Mısee xıl hotku xoçe bı'ttike avquıyng'a, mana xıle əsaalqca sıvıykal. **5** Rəbbeeyhen: – Ğu man kar he'e, İzrailıybı hayepxhəcen Rəbb, manbışde dekkaaşee, İbrahimıee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat ha'ana Allah, vas dyaguva. **6** Qiyğa Rəbbeey meed eyhen: – Xıl eqanaqa k'eççe. Mısee xıl eqanaqa k'eççu qığavhumıee, mang'un xıl ık'arıke yız xhinne cagvara qexhe. **7** Qiyğa Rəbbeey eyhen: – Xıl meed eqanaqa k'eççe. Mısee q'öd'es xıl eqanaqa

k'eççu qığavhume, mang'un xıl yug qexhe. 8 Rəbbəe eyhen: – Manbı yığne ts'eppiyne əlaamatlı haydeephxene, q'öb'esinçil vuxhesinbı. 9 Sayıd manbışe val k'ırı ilydiyxı q'öd'esde əlaamatlılib haydeephxene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak'alas. 10 Mısee Rəbbik'le eyhen: – Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxı' deş, həşder Ğu zaka yuşamı'yle qiyğar əxə deş. Zı yı'q'ra, g'idiyğal yuşana'a. 11 Rəbbəe mang'uk'le eyhen: – Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'idiyxhena ha'a? Şavaane insanıs ulepıı huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbəe, Zı dişde man gırgın ha'a? 12 Həşdiylemee hora hak'ne, Zı vas eyhesim xət qa'asın, yuşana'asid kumag ha'asın. 13 Mısee eyhen: – Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axıle. 14 Rəbbəe Mısalqa qəl hav'u eyhen: – Nya'a Leviyne nasıleənçena yığna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yığne ögiylqa ı'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxhesda. 15 Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ıkkın mang'us xət qe'e. Zı vuşde q'öngussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy ha'as ıkkınvad xət qa'asın. 16 Vas eyhes ıkkınanbı, mang'veen insanaaşılqa hixhara'as. Ğınad mang'ulqa Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yığne cigee yuşan ha'as. 17 İn əsaa vaka aleet'e, ğu inçıka əlaamatbı hagvas. 18 Mısa cune abbateysqa İtronusqa sark'il eyhen: – Hasre zı Misıreeqa ı'qqəs, ilyakkas yızın xımbı avxucabee? İtronee eyhen: – Yugna yəq vuxhena. 19 Midyanee Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Misırqa sak'le, ğu gik'as ıkkınan gırgımbı hapt'ıynbı. 20 Mısee dixbıyiy xhunaşşe əməlelqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayıd xılyaq alyat'u Misırqa yəqqıl gexha. 21 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Ğu Misırqa sak'imee Zı vas xət qı'ıyn gırgın əlaamatbı fıronusne he'e. Zımee mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş. 22 Ğu fıronuk'le eyhe: «Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyna dix vorna. 23 Zı vak'le uvhuyn, Zas ı'bəədat he'ecenva Yızda dix g'aykke! Ğumee mana g'aykklı deş. Həşde Zı mançıl-allar yığna ts'erriyna dix gik'as'». 24 Yəqqə xəmə g'ahaane cigee Rəbb Mısayqsqa arı, mana gik'as ıkkıykan. 25 Mane gahıl, Tsıporree ek'na g'aye alyapt'ı dix sunnat hı'ı çıke g'ayşuyın ç'ürüx Mısayne g'elybışık set'u eyhen: – Ğu həşde yızdemee ebana adamiy eyxhe. 26 Məxüb Rəbbəe mang'uke xıl ts'ts'a'ana. Dix sunnat hı'ıl-alla Tsıporree Mısayk'le «Ebana adamiyva» eyhe. 27 Sabara gah ilğevç'ıyle qiyğə, Rəbbəe Harunuk'le eyhen: – Mısayne ögiylqa sahrreeqa hak'ne. Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxımee, mang'veen Mısayı ubbabı ha'a. 28 Mısee Harunus Rəbbəe cuk'le gırgın uvhiynbıyiy hagveva

uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a. 29 Mıseeıy Harunee İzrailin ağsaqqalar sav'umee, 30 Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn gırgın kar Harunee yuşana'an. Qiyğəled mang'vee insanaaşıne ögiylı man əlaamatbı hagva. 31 İzrailıy bı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbik'le manbışe opxhanna əq'ıba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva, manbışik'le g'ayxhımee, İzrailıy bı gugaybışıl gyuv'ur ı'bəədatbı ha'a.

5 Mançile qiyğə Mısayiy Harun fıronusqa abı eyhen: – İzrailıyne Allahee, Rəbbəe, inəxüdüd eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahrree bayram he'ecen!» 2 Fıronee eyhen: – Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alıxhıxı İzrailıy bı g'avkvas? Zak'le Rəbbır ats'a deş, İzrailıybıb g'ooka deş. 3 Manbışe eyhen: – Şas cühüt'yaaşına Allah dyagu. Şi g'avke, inçe xhebne yığna yəq apk'ın sahrree, yışde Allahıs, Rəbbıs, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yı'q'ı'n ık'ar bı g'ıxmeleceen, g'ılınçıka gimabat'acen. 4 Misırne paççaənee manbışik'le eyhen: – Mısayiy Harun, nya'a şu millet işıke ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce! 5 Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hıdyav'u vukkan. 6 Mane yığılycab fıronee milletne vuk'lel ulyobzurinbışık'leyiy iş haa'as ulyokanbışık'le eyhen: 7 – G'ıynıyile saqa mane milletıs karpıç ha'asın balybıy hımele, havaasre hapk'ın cocad se'ecen. 8 Karpıçıd manbışıke şene ögiylinmencad qeqqe. K'ıl qıma'a. Manbı tambalar vuxhal-alla ts'ırbı ha'a: «Hapk'ın yışde Allahıs q'urbanbı alya'as». 9 Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşıl k'ırı ilyımıyxhecen. 10 Milletne vuk'lel ulyobzurinbıyiy, iş haa'as ulyookanbı g'aqa qığeepç'ı İzrailıybışik'le eyhen: – Fıronee inva vod eyhe: «Zı şos balybıy heles deş. 11 Havak'ne balybıy şos nençeyiy ıkkın se'e. İşib vuşda k'ıl qaa'as deş». 12 Millet Misırvolle ehekkı gıdyotxuyın balybıy sa'a eyxhe. 13 Vuk'lel oab ulyozrav'ıynbışe manbı iş haa'as ulyooka eyhennıy: – Şi şenke şos balybıy heleng'ameena iş hee'e. 14 Vuk'lelqa gyuvxhuyn İzrailıybışkene ç'ak'ınbışıke, fıronne insanaaşee gyoota-gyoota qiyghan ıxha: – Nya'a şu sanıxhayiy g'ıyna şene ögiylinmeen karpıç hıdı'ı? 15 İzrailıybışıken ç'ak'ımbı fıronusqa abı gyaaşenbı: – Nya'a ğu yığne g'ulaşılqa ina ver ooxa? 16 Balybıy yığne nukaraaşıs hele deş, karpıçmee ha'as ılekkın. İleкке yığın nukarar nəxübiy gyoota! Bınah yığne milletil vob. 17 Fıronee eyhen: – Şos işcab haa'as devkan! Mançıl-allad şu eyhen: «Şi hapk'ın Rəbbıs q'urban ablyaa'as». 18 Hudoora işlemışepxhe. Şos balybıy heles deş, şumee ögiylinmeen karpıç ha'asıncad. 19 İzrailıybışıken ç'ak'ınbışik'le «Yığıysıyın karpıç k'ıl qıma'ava» g'ayxhımee manbışıs hayexhen, co dağamiyvaleeqa gyapk'ıva. 20 Fıronusse qığeepç'ımee manbışik'le Mısayiy Harun g'avcu,

21 eyhen: – Hasre Rəbbik'le şu hucooyiy hı'ıva g'acecen, şosda caza g'ats'ak'vnecen. Şu şi fironusiy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şi gyapt'ecenva, şucad vuşde xıleqa manbışısqa g'ılınc huvu. 22 Mısee Rəbbılqa aq'va aqqı eyhen: – Xudaavanda, nya'a Ğu milletılqa ina balyaa ablyav'u? Nişıl-allane Ğu zı g'axuvu? 23 Yiğne doyuile fironusqa hark'inne yiğile, mana milletika sık'ırar yugra dexhe giyğal. Ğumee vuççud hı'ı deş, Yiğın millet g'attixhan ha'asdeme.

6 Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Həşde vak'le g'acesın, Zı hucooyiy fironuk ha'a. Yızde xənnə gucune ögiyl, mang'vee manbı g'avkasınbı, vuk'lele haa'as saccu cune ölkeençe hudooracenva. 2 Qiyğa Allahee Mısayk'le eyhen: – Zı Rəbb vorna. 3 Zı İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbışıs YAHVƏ xhinne qıvats'ı'ı deş. 4 Zı manbışika mugaavileniy hav'u, co menne cigaynı xhinne aaxvan Kana'anğançenbışın cigabı cos helesva. 5 Zak'le İzrailybışe, Mısırbışde xılənçe ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbışika hav'una mugaavile yik'el hipxın deş. 6 Mançıl-alla İzrailybışik'le eyhe: «Zı Rəbb vorna. Zı şöle Mısırbışda xamut g'avşesda. Zı Yızde xənnə gucuka Mısırbışıs yı'q'na caza huvu, şu manbışde nukariyalike g'attıvıxhan haa'asınbı. 7 Zı şöke Zasın millet ha'as, Zı vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axhxhesin, Zı şu Mısıreene əq'übençe g'attıvıxhan hav'una vuşda Rəbb Allah vor. 8 Zı şu İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuynə cigabışeeqa quvkees. Man cigabı vuşunbı ixhes. Zı Rəbb vorna». 9 Mısee man uvhuynbı İzrailybışıs yuşana'a. Manbı əq'übayn rı'hı'le g'av'uva, manbışe mang'ul k'ırı iliyxhe deş. 10 Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: 11 – Fironusqa, Mısırne paççahısqa, hark'ın eyhe, İzrailybı cune ölkeençe g'avkecen. 12 Mısee Rəbbik'le eyhen: – İzrailybışe zal k'ırı ilydiyxhe, fironəe nəxüd zal k'ırı ilixheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə deş. 13 Rəbb Mısaykayıy Harunuka yuşan hı'ı, manbı fironusqa Mısırne paççahısqa g'uxoole, İzrailybı cune ölkeençe g'avkecenva. 14 İzrailybışde nasılbışın ç'ak'ınbı inbı vob: İzrailyne ts'erriyne duxayn Ruvenın dıxıbı: Xanok, Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xızanbı Ruvenıke g'adıynbı vod. 15 Şimonun dıxıbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayır Kana'anğançene xhunaşşeykena dıx Şaul. İn xızanbı Şimonıke g'adıynbı vod. 16 Xəring'ule otçu k'ıning'ulqamene Leviyne dıxıbışın dobı: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebts'ale yıghılle sen ha'a. 17 G'erşonun dıxıbı: Livniyiy Şimey. Manbışqad xızanbı ıxha. 18 Qohatın dıxıbı: Amram, İtşar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebts'ale xhebillə sen ha'a. 19 Merariyn

dıxıbı: Maxliyy Muşi. İn xızanbı Leviyke g'adıynbı vod. 20 Amramee cuna mamasıy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramıs Haruniy Mısa vuxu. Amramee vəşşe xhebts'ale yıghılle sen ha'a. 21 İtşarın dıxıbı: Qorax, Nefeg, Zıxri. 22 Uzzielin dıxıbı: Mişael, Eltsafan, Zıtri. 23 Harunee Amminadavna yiş Elişeeva hee'e. Mana Naxşonna yıçu yıxha. Məng'ee Harunus Nadav, Avihu, Eliazar, İtamar vuxu. 24 Qoraxın dıxıbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İnıbı Qoraxın xızanbı. 25 Harunne duxee Eliazaree Putielyne yişbışda sa hee'e. Məng'ee Eleazarıs Pınxas uxu. Leviyne xızanbışın ç'ak'ınbı inbı vob. 26 İne nasılənbınıy vob Haruniy Mısa. Rəbbe manbışik'leniy uvhu, İzrailybı Mısırğançe g'oşunbı xhinne qığee'ecenva. 27 Manbınıy fironuka Mısırne paççahıka İzrailybı Mısırğançe qığav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbin insanar vuxha Mısayiy Harun. 28 Rəbb Mısayka Mısır yuşana'ang'a 29 uvhuynniy: – Zı Rəbb vorna! Zı vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Mısırne paççahık'le eyhe. 30 Mısee Rəbbik'le eyhen: – Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, nəxüdnə fironəe zal k'ırı alıxhxhes?

7 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu Yızın cuvab Harunule, yiğne çocule, ğana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiğna peyğambar xhinne ixhes. 2 Zı vak'le uvhuyn gırgın kar yiğne çocus Harunus yuşan he'e. Hasre mang'veeyid fironuk'le eyhecen İzrailybı Mısırğançe g'avkeva. 3 Zı fironuke hı't'iy ha'as, mang'vee, Zı Mısır geed əlaamatbiyyi həşdılcamee g'ıdecuyn karbı he'eyid şol k'ırı alıxhxhes deş. Manke Zı Mısırılqa xıl alıvka'as, yı'q'ı'n əq'übabı g'axıles, Yızın millet, İzrailybı, g'oşunbı xhinne Mısırğançe qığaa'as. 5 Zı xıl alıvkav'u İzrailybı manbışde yıq'nençe qığav'umee, Mısırbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhes! 6 Mıseeyyi Harunee Rəbbe nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an. 7 Manbı fironuka yuşan ha'ang'a Mısayka molys'al, Harunukad molys'ale xhebillə sen ıxha. 8 Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: 9 – Fironəe şok'le uvhuynğ'a: «əlaamat hagevea», Mısee Harunuk'le eyhecen: «Yiğın əsaa alyaat'u fironne ögiylqa dağətç'e». Əsaa manke xoçelqa sak'ılas. 10 Mısayiy Harun fironusqa abı, Rəbbe uvhuyn xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fironneyiy cune insanaaşine ögiylqa dağətçumee, man xoçelqa sıyk'al. 11 Manke fironəe k'oran ək'elynanbiyyi cadu ha'anbı cusqa qoot'al. Mısırne cadu ha'anbışısse cadubışika man kar ha'as əxən. 12 Gırging'vee cun əsaabı ç'iyelqqa dağ'a. Dağ'ıyn əsaabı xoçebışılqa sıyk'al. Harunnemee əsaan gırgın əsaabı k'öğənbı. 13 Rəbbe uvhuyn eyxhe, firon hı't'iyra ıxha, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş. 14 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Firon hı't'iyra vor, mang'us millet g'aykks ıkkən

deşod. 15 G'iyqa miç'eer firon damaysqa i'qqamee xoçelqa siyk'alın əsaayid alyaat'u ğu mang'usqa hak'ne. Mana Niline mıglek gozete'e. 16 G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbe, cühüt'yaasına Allahee in eyhesva zı vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus i'bəədat he'ecen! Ğu həşdilqamee k'ırı alixhxı deş. 17 Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axhxhesin Mana Rəbb ıxhay. Yizde xilene əsaaka zı Niline xhyanus i'xı'mee xhyan ebalqa sak'alas. 18 Nileedin balığar hatt'asınbı, əq'ı'yn eva qales, Misirğançenbıssıe mançe xhyan ulyoğas əxəs deş». 19 Rəbbe meed Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Misirne damabışılqa, arxbışılqa, g'oleeşılqa, ğırgıne xhyan havacene cigabışılqa hotkecen. Maadın ğırgın xhyan ebalqa sak'alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee ğırgınəng'ə Misir eb vuxhes. 20 Mıseyiy Harunee ğırgın Rəbbe cok'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fironneyiy cune insanaasına öğiyıl əsaa ooqa q'ı Nileene xhines i'xı'mee, ğırgın xhyan ebalqa siyk'al. 21 Nileedin baluğar haat'anbı, mançe məxdun əq'ı'yn eva g'əə ğıyğal, Misirbıssıe mançe xhyan ulyoğas əxə deş. Misir ğırgınəng'ə eb vuxha. 22 Misirne cadu ha'anbıssıe caduyka man kar ha'as əxən. Firon hı't'ıyra ıxha, Rəbbe uvhuyn xhinne, mang'vee Mısayıl Harunul k'ırı ilıyxhe deş. 23 Fironee man yik'eeqa ikkeka deş, sark'ıl cune sareeqa ayk'an. 24 Misirbışe Niline hiqiy-alla kahrızbı ilıykar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Manbıssıe dameençe ulyoğas əxə deş. 25 Rəbbee damalqa ver ablyav'uyın yığıllıe yığ eyxhe.

8 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas i'bəədat he'ecen! 2 Vas g'avkas divıyıkıneene, Zı yığna ölkavolle qı'rqı'mı't'er ğyoğa'as. 3 Nil qı'rqı'mı'teşıka ğyavts'u vuxhes. Dameençe manbı qığeeç'u yığne sareeqa, g'ılexhane cigeeqa, tıyuleeqa, yığne insanaasınıeyiy yığne milletne xaybışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales. 4 Qı'rqı'mı't'er valqa, yığne insanaaşılqa, yığne milletılqa g'ee'valas“». 5 Rəbbe Mısayk'le meed eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadın qı'rqı'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen. 6 Harunee əsaanan xıl Misirne xhyanbışılqa hotkumee, xhinençe qı'rqı'mı't'er ilqeeç'u ç'ıyeyn aq'va aqqaqan. 7 Cadu ha'anbıssıe cadubışıka man kar ha'as əxən. Manbıssıe Misirne ölkalqa qı'rqı'mı't'er salat'a'as əxən. 8 Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletked qı'rqı'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ably'a'as millet g'aykkasın. 9 Mısee fironuk'le eyhen: – Eyhe

vas mısane ikkan, zı val, yığne insanaaşıl, yığne milletil-alla düə hav'u? Mançile qıyğa qı'rqı'mı't'er vassed, yığne saraybıssıe əlyhəəsınbı. Manbı saccu Nilee axvas. 10 Fironee eyhen: – G'iyqa. Mısee alıdğınıy qele: – Ğu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axhxhesin yışde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda. 11 Qı'rqı'mı't'er vassed, yığne saraybıssıe, yığne insanaaşıssıe, yığne milletıssıe əq'əna qeetxhes. Qı'rqı'mı't'er saccu Nilee axvas. 12 Mısayiy Harun fironusse avayk'anabı. Mısee Rəbbıke Vuçe salat'ı'ıyn qı'rqı'mı't'er ak'anı'y heqqa. 13 Rəbbe Mısee Cuke heqıyın ha'an. Xaybışeedın, məhlabışeedın, çolbuşeedın qı'rqı'mı't'er haat'anbı. 14 Manbı anbarbışeeqa sa'a. Ç'ıyeyke əq'ı'yn eva g'əə ğıyğal. 15 Fironuk'le işbı yəqqı'lqa ğyat'k'u sıbık qexhe g'acumee, mana meer hı't'ılqa siyk'al. Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, fironee Mısayiy Harunul k'ırı ilıyxhe deş. 16 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'ıyelyne toozus i'xecen. Misirvollete tooz huneeşılqa sak'alas. 17 Manbışe həməxüdüd haa'an. Harunee xıle aqıyın əsaa ulyot'ul ç'ıyeeleğana ulyosse. Mançe insanaaşılad həyvanaşılad huneer ileedaxva. Misirvollete ğırgın tooz huneeşılqa siyk'al. 18 Cadu ha'anbıssıe caduyka insanaaşılqa huneer g'axiles ikkiykan. Man manbıssıe ha'as əxə deş. İnsanarab həyvandarad huneeeş gyats'enbı. 19 Cadu ha'anbışe fironuk'le eyhen: – İncıl Allahna xılib alıvku. Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ılqa siyk'al, mang'vee manbışıl k'ırı ilıyxhe deş. 20 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa i'qqamee mang'usqa hark'ın eyhe: «Rəbbe invavud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'as g'aykke! 21 Ğu manbı g'ıdvıvee, Zı yığne saraybışılqad, yığne insanaaşılqad, yığne milletılqad goganer veçebışılqa g'axiles. ğırgın ç'ıyed, Misirbışın xaybıd goganeşıka ğyatts'es. 22 Zı həməxüd ha'as Yızın millet eyxhene ğoşen eyhene cigee goganer ixhes deş. Məxüd vak'led ats'axhxhesin Zı ine cigaynar Rəbb ıxhay. 23 Zı Yızın millet yığne milletıke cura'asın. Man əlaamat g'ıyqa ixhes“». 24 Rəbbe həməxüdüd ha'an. Goganeşın veçebı aledxu qadı ikkedaç'enbı fironne sareeqad, cune insanaasına xaybışeeqad. Goganeşe Misirne ölkalqa ver ablyav'u. 25 Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Şu vuşde Allahıs yışdecab öлке q'urban ablee'e. 26 Mıseemee eyhen: – Həməxüd ha'as ixhes deş, Misirbış həlyvətq'ınıy qales, şı yışde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ably'a' g'avce. Manbışın həlyvətq'ınıy qalya'ana şı q'urban ablyav'ee, manbışe şı g'ayeyqqa hevles. 27 De'eş, şı Rəbbis, yışde Allahıs q'urban ably'a'asdemee xhebıllıe yığna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan.

Rəbbəe şək'le məxiid uvhu. **28** Fironəe eyhen: – Zı şu, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbı, saccu əq'ənaqa imaak'an. Zal-allab düə hee'e. **29** Mısee eyhen: – Zı vasse qiğec'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyqa goganer vassed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed aleetxu əlyhəəsınbı. Saccu şü meed horbu hıma'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva. **30** Mısa fironusse ark'ın Rəbbis düə haa'a. **31** Rəbbəe Mısee Cuke heqqıyn ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletid goganeşike g'attivxhan haa'anbı. Ma'ab sacab goganıy aaxva deş. **32** Firon meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Cühiit'yaaşine Allahee, Rəbbəe, invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke!“ **2** Vas manbı g'avkas divıykkın, avqeene, **3** Rəbbəe çoleene yiğne həyvanaaşılqa: balkanaaşılqa, əməleşılqa, devabışılqa, çavra-vəq'əlqa xıl alıvkav'u yı'q'ı'n ık'ar g'axiles. **4** Rəbbəe İzrailıyışınıy Misırbışın çavra-vəq'ə sana-sançike cura'asın. İzrailıyışıda sacab həyvən qıvk'as deş». **5** Rəbbəe vaxt gıvuxhu eyhen: – Zı man g'iyqa ha'as. **6** Qınne yiğil Rəbbe haməxiidud ha'an. Misırbışın gırgın həyvənar haat'anbı. İzrailıyışıdaməe sacab həyvən qook'a deş. **7** Fironəe hucooyıy eyxheva cun insanar g'axuvumee, İzrailıyışıda sacab həyvən qıvk'u deşubva mang'uk'le ats'axhxhen. Mana meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee millet g'ekka deş. **8** Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Kureençe xhaxhbı gyatsts'ına yı'q alept'e. Havaasre mana yı'q Mısee fironne ulene ögiyl xəəqə dağee'ecen. **9** Toz xhinne quvxha, mana yı'q Misırvollette alıvxasda. Ölkavolle insanaaşılıd həyvanaaşılıd maşika gyatsts'ın yı'xnabı qiğeeç'es. **10** Manbışe yı'q alyapt'ı fironne ögee uloozaranbı. Mısee mana yı'q xəəqə dağav'umee, insanaaşıkid həyvanaaşıkid maşika gyatsts'ın yı'xnabı eyxhe. **11** Gırgıne Misırbışik xhinne, cadu haa'anbışikid maşika gyatsts'ın yı'xnabı ıxhava, manbışisseb Mısayne ögiyl abı uloozaras vəəxə deş. **12** Rəbbəe meer firon hı't'ilqa sak'al ha'a. Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinne cad eyxhe, fironəe manbışıl k'ırı alıxhxhı deş. **13** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa hark'ın eyhe: «Cühiit'yaaşine Allahee, Rəbbəe, inəxiidud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke! **14** İne yəqqe Zı valqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletılqad nekke yı'q'ı'n verbı allya'as. Manke vak'le ats'axhxhesın, dyunyelycar Zak akarana deşda. **15** Zasse əxəyiy xıl hotku valqad, yiğne milletılqad yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu, ç'ıyeyne aq'vayle havaakala'as. **16** Zımee şü havacena, Yızda guc haagvas, Yızın do dyunyeyscad g'ayxha'as. **17**

Ğumee, həşdılgamee Yızde milletın ögü aqqı, manbı g'avkku deş. **18** Həşde şü Zal yugda k'ırı alıxhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zı məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misırık'le ipxhınıyle qiyğa g'acu ixhes deş. **19** Mançıl-allab insanar g'axuvle çoleedın çavra-vəq'əd, yiğın gırgın karıd vüxənayk avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsın cıga dena avxıyue insanaaşılqad, çavra-vəq'əlqad dolu ixhes, maadın gırgın kar qik'asın“». **20** Rəbbəe uvhuynçile qəp'ı'nne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. **21** K'ırı ilydiyxhınbısemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çolead g'alya'a. **22** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə k'yaqqe, Misırne gırgıne insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadıyne alabışılqa dolu gyoğas. **23** Mısee əsaa xəəqə k'yaqqımee, Rəbbəe xəyby g'əhətqə'a, Misırılqa ts'ayılpınyıy dolu g'ıxele. **24** Gırgınəəng'ə ts'ayılpınyıy dolu gyoğa eyxhe. Misır vıxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ıxha deşdıy. **25** Misırvolle doluyın insanar, həyvənar, çoleedın gırgın kar k'etan. Çolee alyadıyn gırgın ok'ı, yıvar doluyın haq'vara'anbı. **26** Saccu Goşen İzrailıyby vooxhene cıgee dolu dexhe. **27** Fironəe Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Zı ine yəqqe bınah hav'u. Rəbbəe gırgıncad qotkuda ha'a, zınyay yızde milletın bınah hav'u. **28** Hucoone ixhes, Rəbbis düə hee'e: man xəyby g'əhətqıyiyıy dolu ç'əv ıxhecen! Zı şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş. **29** Mısee mang'uk'le eyhen: – Zı şahareençe qiğec'umee, xıleppı aaqı Rəbbis düə haa'as. Manke xəyby g'əhətqıyid ulyozarasın, dolud gyoğas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhxhesın ine dyunyeyna xərna Rəbb ıxhay. **30** Zak'le ats'ancad, şunayiy yiğın insanar meeb Rəbbile Allahıle qıdəəq'anəs vıxhay. **31** Katanıy xhit'a doluyın k'etanbı. Mane gahıl xhit'ayna den ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vıxha. **32** Sukiyy perinc qiyğa ələəva doluyın manbı k'eta deş. **33** Mısa fironne sarayeençe qiğec'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xıleppı Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an gyoğuyıy, xəyby g'əhətqıy ulyozaran. **34** Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyıy xəyby g'əhətqıy ulyozzur g'acumee, manğ'vee meeb bınah haa'a. Fironur cun insanarıb hı't'eeşılqa sıviyk'al. **35** Rəbbəe Mısayk'le, milletık'le eyheva uvhuyn xhinne cad eyxhe, firon meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee İzrailıyby g'ooka deş.

10 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hak'ne. Zı əlaamatbı hagvasva fironunıy cun insanar hı't'eeşılqa savaak'al hav'u. **2** Qiyğa şunad Zı nəxiıby Misır tessər hav'u, ma'ad nen əlaamatbıyiy hagu yiğne uşaxaasıyıy nevbışıs yuşan he'e. Manke şok'le ats'axhxhesın Zı Rəbb ıxhay. **3** Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen: – İnəxiid

Rəbbəe, cühüt'yaaşine Allahee vod eyhe: «Nimee gahnane ğu Zı uvhuynçil k'ırı ilydiyxnhes, Zı uvhuynçilqa qıdıyaales? Yızın millet Zas ı'bəədat haa'as g'aykke! 4 Ğu Zı uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zı yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. 5 Mançin ç'iyə məxüdə aqqas, çine xılənçe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyle axuyn-dyaxuyn karıd, vuşde çolbişee ələən yivarıd hiç'ixarasınbı. 6 Mançin yiğın, yiğne insanaaşın, Misirbışde gırgıng'uncad xaybı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yiğne dekkaaşik'le, dekkaaşine dekkaaşik'le inyaqa qabıyle qiyğa g'acu deşdiy». Mısa manıd uvhu, fironusse ayk'anna. 7 Fironne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – Geebniyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'ın cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna? 8 Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironne manbışik'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbiyiy vüqəş? 9 Mısee eyhen: – Şi maqa vüqəşınbı yişde uşaxaaşika, q'əşınbışika, dixbışika, yışbışika, çavra-vəq'əyka. Şi maa Rəbbis bayram alğahas. 10 Fironne manbışik'le eyhen: – Məxüdə ixhes deş! Qiyğad manbı matsar ha'anbı xhinne eyhen: – Aay-haay, zı şu xhunaşşeeşika, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mits'an şoqa kara'dəən fikirbı vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e. Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı. 12 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbişee ələəniy dolu goğöyle qiyğa axuyn gırgın kar alyatxhvasın. 13 Mısee əsaa Misirılqa hoyt gırmee, Rəbbəe ç'iyelqa şargına mits g'uxoole. Mits bıkırın yiğnayıy xəmma aa'a. Miç'eediysid mitsın ts'irtyar adayle. 14 Ts'irtyar Misirılqa k'yoyhar, mançin ölkə bıkırba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iyılqameeyid ıxha deş, g'iyınyke şaqad ıxhes deş. 15 Ts'irtyaşe ç'iyeyn oodun cığa gyatsts'a'an, mançike ç'iyelyna nyaq'vub k'aarıba g'ooce. Mançin doluyle qiyğa axuyn, çolbişee ələən kar, yıvaaşilin meyvabı gırgıncad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yıvaaşıl xhınakin kar axva deş. 16 Fironne zaraba Mısayiy Harun qort'ul eyhen: – Zı Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u. 17 Hucoone ıxhes, hayne sayəqeesıb yizde bınahıle ılğeepç'e. Rəbbis, vuşde Allahıs düə hee'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attıxhan he'ecen. 18 Mısee fironusse qığec'umee Rəbbis düə haa'a. 19 Manke Rəbbəe deryahne suralqa it'umna mits g'uxoole. Mane mitsımd gırgın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüdə Misirvolle sacad ts'irt axva deş. 20 Rəbbemee firon meer hı't'ılqa sak'al ha'a, mang'veeyib İzrailıy bı g'ooka deş.

21 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə qe'e Misirne ölkalqa miç'axıyvalla k'evxhecen, ulyaqa hıviyxəna t'ub g'umoocen. 22 Mısee xıl xəəqə qı'mee Misirvolle xhebne yiğna geed miç'axda eyxhe. 23 Xhebne yiğna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiğna cigeençe ı'ğviykır deş. İzrailıy bı vooxhene cigabışeemee ışix ıxha. 24 Fironne Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis ı'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'ə axvecen. 25 Mısee eyhen: – Şi yişde Rəbbis Allahıs q'urban ablyaa'asdemeə, ğu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ıkkın! 26 Gırgın yişin həyvanar şaka qıkkes ıkkın. Şi inyaa yişde həyvanaaşına xhınt'ayıb g'ələpces vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahıs q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şi maqa ıkkıyabı şak'le ats'axhxhes deş, nen həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as. 27 Rəbbəe firon meer hı't'ılqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş. 28 Mang'vee Mısayk'le eyhen: – Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ğu yizde ulesqa qareene, qik'asda. 29 Mısee eyhen: – Hasre ğu eyhəxüdə ıxhecen, sayir zı yiğne ulesqa qales deş.

11 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zı fironulqayıy Misirılqa sayıb balyaa g'axuvles. Mançile qiyğa mang'vee şı inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as. 2 Milletik'le eyhe, adameeşeyiy yedaaşe hiqiy-allane Misirbışike nuk'raykeyiy k'inəəğəyke hı'ıyn karbı heqqecen. 3 Rəbbəe məxüdə ha'a, Misirbışde ulesqa millet yugda qadayle. Mısamee fironne insanaaşik'le, Misirne milletik'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe. 4 Mısee fironuk'le eyhen: – Rəbbe inəxüdəd eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe ılğec'əs. 5 Taxıl gıy'arasde fironne ts'errıyne duxayle gırğıl, suk gıviyxəne g'ayeyne yı'q'əl giy'ırne nukarne duxalqamee, gırgıng'un ts'eppiyn dixbı hapt'asınbı. Həyvanaaşınıd çıkana ts'ettıyn balabı hatt'asınbı. 6 Misirvolle xədn geşşuy ıxhes. Məxdın geşşuy mankilqameeyid ıxha deşdiy, mançile qiyğad mısacad ıxhes deş. 7 İzrailıy bışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayib gıhıvxhas deş». Mançike şok'le ats'axhxhesın Rəbbəe İzrailıy bıyiy Misir bı nəxübiy sana-sang'uke curav'u. 8 Yiğın insanar zasqa abı, yizde g'elybışeeqa qutyopk'ul eyhesin: «Ğunar hoora, vaqa qihna hoyharan gırgın milletid hooracen!» Mançile qiyğa zı əlyhəəsda. Manıd uvhu, Mısa qəlin qek'a fironusse qığec'ena. 9 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zasse Misir geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironne şol k'ırı alıxhxhes deş. 10 Mıseeiy Harunee man gırgın əlaamatbı fironuk'le

hagveyid, Rəbbeə fironuke hı't'iy hı'ı, mang'vee İzrailıy bı cune ölkeənçe g'avku deş.

12 Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu: **2** – Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına xəbna vuxhecen, senid çile giğlece. **3** İzrailıy gırgıne cəmə'atik'le eyhe: ine vuzane yits'id'esde yiğil gırging'vee cune xızanısdıyiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısvaye vooxhe g'əvxə vukkan. **4** Sa urg ooxhanasdemee xızan k'ılbaheene, hasre manbıse cone xaas delesne xaybıseene insanaaşis sik'ı bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy oxhanas əxəsva. **5** Şu g'əyxı'yn həyvanar sa seniyn vughulinbı, qı'ı'linbı mexhecen. Urgub, mısvab şosse gyuvk'as vəxə. **6** Manbı ine vuzane yits'ıyoq'ad'esde yiğilqamee havace. Exhalqana İzrailıy cəmə'ətın manbı gyatt'ecen. **7** Mançına eb alyapt'ı, şu karbı oxhanasde xaybışde akkabışde çerçıvabışılqa q'abğe. **8** Manecad xəmdə ç'eyç'eybışika, ts'ayıl ç'əra qı'in çuru ilyadyadiyne gıneyka oxhne. **9** Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbışika ts'ayıl ç'əra qı'ı oxhne. **10** Miç'eedilqamee vuççud g'ilymadaççe. Axuyn kar ixhee gyoxhxhan he'e. **11** Çuru otxhanang'a inəxüid he'e: yı'q'eeqa ts'ira avt'le, g'elilqa g'ellin ale'e, xıled əsaa aqqee. Yicid zarada oxhne. İna şok qidet'u ilğeç'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna. **12** G'iyına xəmdə Zı Misirle k'ena ilğeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbıb, həyvanaaşin ts'ettıyın balabıd Zı g'iyına xəmdə gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-alla Misirıne allahaaşisib cazaə hevles. **13** Şu q'abğına eb vuşde xaybışilin işaarat ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qidet'u ilğeç'es. Zı Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. **14** İn yiğ şu yik'el aqqe. Qööne nasılbişed Rəbbin bayram xhinne in yiğ alğehecen. Gırgıne gahbışil in bayram alğehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna. **15** Yighille yiğna ilyadyadiy gıney oxhne. Vuşde xaana acıxamır ts'eppiyn yiğilycab sav'u avak'ane'e. Şavaayıy ts'eetiyn yiğile yighid'esde yiğilqamee acıxamırnan gıney otxhun, İzrailıy bışde yı'q'ne meexhecen. **16** Ts'ettıyneyiy yighid'esde yiğil muq'addasna iclas see'e. Mane yiğbışil şos otxhunıy hı'ıyle ğayrı nenacab iş hımaa'a. **17** İne ilyadyadiy gıneybışin bayram, Zı şu Misirğançe mane yiğil g'oşunbışıkva qığav'ünçil-alla alğehe. İn bayram qööne nasılbişed alğehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun gırgıne gahbışisda vob. **18** İlyadyadiy gıney ts'eppiyn vuzane yits'ıyoq'ad'esde yiğine exhaliyle giğil g'ayı sad'esde yiğine exhaliqamee oxhne. **19** Yighne yiğna vuşde xaybışee acıxamır ixhes ikkan deş. Şavaayıy acıxamırnan gıney otxhun İzrailıy bışde yı'q'ne meexhecen. Cona

ixheyir, menne cigeençe qarına ixheyir hakkal ha'asda. **20** Acıxamırnan vuççud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilyadyadiy gıney oxhne. **21** Mısee İzrailin gırgın ağsaqqalar qopt'ul eyhen: – Hap'ın vuşde xızanbışisın urgıbyee mısvabyee g'əyxı' alle. Allah qidet'u ilğeç'uyne bayramıs q'urbanbı allee'e. **22** Sa xudana züfa eyhena ok' alyapt'ı, lyagameene ebeeqa k'yooq'u akkayne çerçıvalqa q'abğe. Miç'eerilqameyir vuşucar g'aqa qığmeç'ecen. **23** Rəbb Misirbı gyapt'as ı'qqamee, çerçıvalına eb g'avcu, mane xaabınbışik qidet'u ilğeç'es. Gyabat'asva arına malaaik vuşde xaybışeeqa, şu gyapt'as ikkeç'es hassaras deş. **24** İn ədat gırgıne gahbışis şosiy şole qiyğınbışis q'aanun xhinne havaace. **25** Rəbbeə şos helesva cuvab huvuyne cigeeqa qabı hipxırmeeyib, şu in ədat yik'el hıxan hıma'a. **26** Vuşde uşaxaaşe şoke qidghın hı'ıyng'a: «Şu in nişisne ha'a?» **27** Manbışik'le eyhe: «Rəbbeə Misirbı gyabat'ang'a, İzrailıy bışde xaabınbışik qidet'u ilğeç'uva, şi g'attıvıxhan hav'uva Rəbbis ablyaa'ana q'urban vobna». Milletın q'aratsabışil gyu'ur, Rəbbis ı'bəədat ha'a. **28** Mançile qiyğa İzrailıy apk'ın, Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a. **29** Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbeə Misirbışin Misir yedike vuxhayn ts'eppiyn gırgın dixbı gyabat'anbı: fironne ts'erriyne taxtil gyu'arasde duxayle girğil, zıdanee aqqıyng'une ts'erriyne duxalqamee. Həyvanaaşinbid çıkana ts'ettıyın balabı gyaat'anbı. **30** Mane xəmdə fironur, cun insanarıb, gırgın Misirbıcab suğootsanbı. Misirğançe it'umun gyaaşen ses qadayle. Məxdın xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qımek'acen. **31** Xəmdə fironnee Misıyiy Harun qopt'ul eyhen: – Sabı-qabı, hudoora! İzrailıy bışika sacıgee yizde milletıke əq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhinneyid Rəbbis ı'bəədat he'e. **32** Şu şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'ayki hudoora. Zasıb xayır-düə hevle. **33** Misirbışe İzrailıy bı mizel avqaqqa vuxha, manbı cone ölkeənçe ek'ba qığeepç'ı hudooracenva. Manbışe eyhe ıxha: – Deşxheene, şı gırgınbı hapt'asınbı. **34** Milletın acıxamır ünvxə hısiydexhayn xamırnan con lyagambı tanalınceeqa hitk'ır mıgabışılqa alyat'u ayk'an. **35** İzrailıy bışe Mısee uvhuynçil k'ırı gyaqı, Misirbışisse tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəəğə heqqa. **36** Rəbbeə həməxiid ha'a Misirbışde ulesqa İzrailıy bı yugba qavayle. Manbışed İzrailıy bışis ikkanan helen. Məxüb manbışe Misirbı ç'əra qaa'a. **37** İzrailıy Ramsesğançe Sukkoteeqa avayk'an. Yedaşileyiy uşaxaaşile hexxana, maa'ar yixhid vəş aazır meena adamıy ıxha. Mançe manbı gırgınbı iviykar apk'ın. **38** Manbışika sacıgee xəppa menne milletıken insanar, xəttə çavra-vəq'əd ayk'an. **39**

Misirğançe qıkkıyne ilydyadyne xamırıke manbışe fatirer ha'a. Manbı Misirğançe zaraba hıttıyavhuva, yəqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsiləepxha deşdiy. **40** İzrailıy Misir yoq'ud vəşşe xhebts'al senna avxu. **41** Yoq'ud vəşşe xhebts'al sen g'adiyne yiğil, Rabbın millet g'oşunbışıqı Misirğançe ayk'anın. **42** Misirğançe qığaahasde xəmdə Rəbbeə manbı coleb-alqa g'ilydyav'uva, İzrailıyışe mana xəmə Misirbışde xılənçe g'attıpxhınna xəmə xhinne yik'el avqu. Həmmeşee mana xəmə qabıyng'a İzrailıyışis Rəbbinemeə muğurbaniy aaxvas vukkiykananbı. **43** Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Qıdet'u ilğec'uyın bayramnang'a, şu inəxüd ha'as ikkan: gyuvk'uyne q'urbanıke menne cigeençe qarıyng'us hıdeles ikkan. **44** Saccu pılıke alişşuyne g'ulusse man otxhunıy, şu mana sunnat hı'ıyle qıyğa oxhanas əxə. **45** Sık'ınna gahna vuşde cigabişee axvasva menne ölkeençe arıng'usiy, pılıke sık'ınna gahna şos iş haa'asva arıng'us, man otxhunıy heles ixhes deş. **46** Q'urban ablyav'uyng'une xaa man çuru oxhanas ikkan, mançe g'aqa qığahas ikkan deş. Sayid mançin nencad bark'vbı haq'var hıma'a. **47** İzrailıyışde girıng'veecad qıdet'u ilğec'ıyva alğayhen bayram alğahas ikkan. **48** Menne cigeençe arı, şüing'əə mihmanna axvang'usud qıdet'u ilğec'ıyva Rəbbis alğayhen bayram alğahas ikkanxhe, mang'ıyve xaabın girın adamer sunnat hav'u vuxhes vukkan. Mançile qıyğa mang'ussed, vuşda sa xhinne ıxha man bayram alğahas əxə. Sunnat hidı'ıyne adameə mançike hı'ıyn otxhunıy umoyxhancen. **49** İzrailıyışisib, menne cigeençe qabı coka aaxvanbışisib q'aanun sa vobna. **50** İzrailıyışe, Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le ulhuyın xhinne girın ha'a. **51** Mane yiğilycab Rəbbeə İzrailıy g'oşunbışıqı Misirğançe qığa'anbı.

13 Rəbbe Mısayk'le eyhen: **2** – İzraileə yedarşe ts'epa vuxuyne dixbışde hək'ee: ts'eppiyn dixbiyiy həyvanaşın ts'ettıyn balabı Yızde doyl qe'e. **3** Mısee milletik'le eyhen: – Rəbbeə Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uyın, nukariyvalike g'attıvıxan hav'uyın yiğ yik'el aqqe. Mane yiğil acıxamırnan gıney umoyxhan. **4** G'ıynıyn, şu inçe qığeepç'ı əlyhəən yiğ Avıv eyhene vuzan vod. **5** Rəbbeə vuşde dekkaaşis k'ınnıy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbışın, Q'ıvışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbeə şu maqa qabıyng'a, mane vuza man ədat he'e: **6** yıghıllı yığna ilydyadıyn, acıxamır deşin gıney oxhne. Yıghıd'esde yığlıd Rəbbis bayram alğehə. **7** Mane yıghne yığee ilydyadıyn, acıxamır deşin gıney oxhne. Şu vooxhenemeəne cigabişee, acıxamırıb, acıxamırıke hı'ıyn karıd ixhes ikkan deş. **8** Mane yiğil şu vuşde dixbışik'le

eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbeə şı Misirğançe qığa'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu». **9** Rəbbeə Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uva, havaasre Rəbbına q'aanun vuşde ghalele g'u'moxhacen. Mançıl-allad hasre man ədat vuşde xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bişee axvecen. **10** Senbı atk'iniylette şu man yiğ yik'el aqqı alğehə. **11** Rəbbeə şosiy vuşde dekkaaşis k'ın g'assır helesva ulhuyne Kana'anaaşine ölkeeqa qabı hipxırne yiğile, **12** ts'eppiyn dixbı Rəbbine doyl qe'e. Həyvanaaşınd ts'ettıyn vughulyun balabı Rəbbine doyl qe'e. **13** Ts'eppiyne əməleyne balayl-alla urg qevle. Çıl-alla vuçud qıdelexheəne, mançına gardan havaq'ar hee'e. Girıne ts'epa vuxhayne dixbışil-alla nuk'ra qele. **14** Mısamecad duxee vake man hucooneva qıyghıneə, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ıxha, şı Misirğançe qığav'u, nukariyvalike g'attıvıxan hav'u. **15** Fironus şı g'avkvas devkanang'a, mana hı't'ilqa sark'ılyne gahıl, Rəbbeə Misirbışın girın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Həyvanaaşınd ts'ettıyn balabı gyaat'anbı. Mançıl-allad zı ts'ettıyn vughulyun həyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiyne yızde dixbışil-allad nuk'ra qele». **16** Rəbb şal oğa it'umra ıxhay, şı Misirğançe qığav'uy, vuşdeməə xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhecen. **17** Fironeə millet g'ayqıyng'a, Allaheə manbı Fılıştınaaşine cigabişile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allaheə eyhen: – Maa'ab manbışıka muharıba hav'eene, manbışe sayid fıkrıbı badal hı'ı Misırqacab siviyy'al. **18** Allaheə millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'ərane deryahısqa qıkkəka. İzrailıy Mıseerənçe dəv'əysınbı xhinne siləhbı alyaat'u avayk'an. **19** Mıseeə mançe əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cokasana sı'ı qıkkəkanbı. Yusuf qek'ang'a İzrailıyışısqa k'ın g'assaras alıkkı ulhuyınnıy: – Allaheə şos huvuyın cuvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ılyma'a, şoka qıkkəe. **20** İzrailıy Sıkkotğançe qığeepç'ı, sahrayne k'anek sa Etam eyhene cıgeə çadırbı giyax. **21** Rəbb Vuc manbışde hırnıy əlyhəə. Mang'vee yığniyigıyın manbışis yəq buludne dirakıyqa, xəmdəb ts'ayine dirakıqanıy işix hele haagva. Mang'vee məxüd manbışisse yığniyigıyın, xəmdəb əlyhəəs vəxəcənvaniy ha'a. **22** Sık'ınne gahıs xheyib buludna dirak yığniyigın, ts'ayına dirakıb xəmdə manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14 Rəbbeə Mısayk'le eyhen: **2** – İzrailıyışik'le eyhe, havaasre manbı yı'q'əlqa sapk'ıl Pi-Haxırot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırbı gı'xecen. Deryahısnee Ba'al-Tsefonne ögeə vuxhecen. **3** Fironusqa

həm xəüid qales: «İzrailıy bı nyaqame vuxhesımbı avxu, sahrayn manbışda yəq'ıb g'ats'apk'ın».

4 Zı firon meer hı't'ılqı sak'ala'as, manar manbışıqı qıhna gıxhas. Məxüid Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hı'ı Yızın do axtı qa'as. Manke Misır bışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhesın. İzrailıy bışe həm xəüidud ha'an.

5 Fironuk'le İzrailıy bı heepxıva uvhuıng'a, mang'unayıy cune insanaşına fıkrı badal vooxhena. Manbışe eyhen: – Şı in hı'ıyn kar hucoone? Şı İzrailıy bı g'avkku nukarar dena avxu!

6 Fironnee dəv'əysın daşk'a balkanaaşık qa'as alıkkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna.

7 Mang'vee cuka yıxhıd vəş g'əyxı'ıyne, yugne dəv'əyne daşk'ayle ğayrı, Misırın ğırgıncad dəv'əyn daşk'abı alyat'anbı. Ğırgıne daşk'abışıqı çın ç'ak'ınbı vooxhe.

8 Rəbbe firon, Misırna paççah hı't'ılqı sakal ha'a, manar Misır ğançe qığəəne İzrailıy bışqar qıhna gexha. İzrailıy bımee yik'eka əlyhə vuxha.

9 Misır bı fironne ğırgıne dəv'əyne daşk'abışıkı, balkanaaşıl alepıynbışıkı, ğırgıne g'oşunbışıkı sacıgee İzrailıy bışıqı qıhna gyabak'a. Misır bışısqa manbı deryahısne çadırbı gıxı'ıyne cıgee, Pi-Haxırotne k'ane, Ba'al-Tsefonne hııb gyabak'a.

10 Firon İzrailıy bışıqı avayq'arnıy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'ıl ılyakıys g'ecen, manbı coqab qıhna vor gyapk'ı. Manbı mançıle geeb qəp'q'ı'n Rəbbılqı ona'a gıvıyğal.

11 Manbışe Mısayk'le eyhen: – Nya'a Misır nyaq'vbınıy deş, ğu şı hapt'as sahrefqa qabı? Karne ğu hı'ı şı Misır ğançe qığav'u?

12 Nya'a, şı vak'le Misır uvhu dışdıy: «Şı şaleb alqana g'alee'e. Havaasre şı Misır bışda iş haa'as»? Misır nukarıyvalla hav'uy, sahref hapt'ıyle yugda eyxheyıy!

13 Mısee mılletıs ınaxdun alıdğhınıy qele: – Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'ıyna g'acesın, Rəbbe şı nəxüıby g'attıvxhan haa'a. Həşde g'oocen Misır bı, şok'le sayıb mısacab g'avces deş.

14 Rəbbe şol-alla manbışıkın ha'asın, yik'ı bı it'umda aqqe!

15 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Nışıl-allane ğu Zalqa ona'a? İzrailıy bışik'le eyhe, öğıylqı hudooracen.

16 Ğımee əsaa, deryahılqı hotk'u xhyan q'öne cıgeeqa qe'e, İzrailıy bışıse mane xhyan deşde cıgeençe deryahıle k'ena ılğeepr'əs vəəxhecen.

17 Zımee Misır bı hı't'eeşılqı savaak'al haa'as, manbıb şoqab qıhna qavaales. Zınad fironne dəv'əyne daşk'abışıkınıy balkanaaşıl alepıynıne g'oşunbışıkın hı'ı Yızın do axtı qa'as.

18 Zı mısayıy fıronukuniy cune dəv'əyne daşk'abışıkın, balkanaaşıl alepıynbışıkın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misır bışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhes.

19 İzrailıy bışıle öğıyl əlyhəəna Allahna malaaik, cıga badal hav'u, manbışıqar qıhna qöö ğıyğal. Buludne dırakımb çına cıga badal hav'u, yı'q'əle,

20 İzrailıy neyiy Misırne g'oşunbışde əree qöö gıvıyğal. Xəmvollete dırakın İzrailıy bış

ışıx gyavhu, Misır bışısme miç'axıyvalla hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxha deş.

21 Mısee xıl deryahılqı hodakke. Rəbbeyıb xəmvollete şargıle aa'ane mıtısıkı deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ıxha. Məxüid mane cıgayn xhyan qəqqva'an. Xhyan q'öne cıgeeqa qexhe.

22 İzrailıy bıb deryahne xhyan deşde cıgayle k'ena ılğeepr'ı avayk'anabı. Xhyanbı çabırbı xhinne qetxha manbışde sağneyiy solne sural ulyoyzar.

23 Misır bı gyabak'anbı manbışde qıhna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepıynbıb manbışde qıhna k'eebaç'enbı deryaheeqa.

24 Rəbb verığna ul üvxəsse buludneyiy ts'ayıne dırakeençe horzul Misır bışın g'oşunbı sana-sançıl alıkk'a'a.

25 Mang'vee dəv'əyne daşk'abışın tekarbı sacuraycad qa'a, mançısse yugda alik'aras məxəcenva. Misır bışe eyhen: – Qudoora inçe heepxas! Rəbbe İzrailıy bışın sura aqqı, şakınıd ha'as ıkkın.

26 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Xıl deryahılqı hotke xhyanbı çıne cıgeeqa satk'ıl, maabın Misır bı dəv'əyne daşk'abışıkı, balkanaaşıl alepıynbışıkı sacıgee çık avub g'alee'ecen.

27 Mısee deryahılqı xıl hodakke, xhyanbıd miç'eeqana çıne cıgeeqa sıyk'al. Misır bı xhıneenç heebaxamee, Rəbbe manbı haly'av'u deryahne yı'q'neeqa g'aa'a.

28 İzrailıy bışıqı qıhna deryaheeqa k'eeç'ıyn dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepıynbı, ğırgınacab g'oşun yı'q'əlqa satk'ılne deryahne xhyanbışee hööğəna. Mançe şavussecar g'attıxhanas əxə deş.

29 Məxüid ıxha İzrailıy bı deryahne yı'q'neene xhyan deşde cıgayle k'ena ılğeepr'ı avayk'an. Xhyan manbışde sağneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar.

30 Mane yığıl İzrailıy bı Rəbbe Misır bışde xılençe g'attıvxhan haa'a. Qıyğı manbışik'le Misır bı deryahne mıgılek hapt'ı g'ooce.

31 İzrailıy bışik'le Misır bışik Rəbbe xənnə gucuca hı'ıyn g'acumee, manbı Rəbbıle qəvəyq'ən gıvıyğal. Mang'ulqayıy Mang'une g'ululqı, Mısalqı, ınyam ha'a gıvıyğal.

15 Mane ğahıl Mıseeıy İzrailıy bışe Rəbbıs ına mə'nıy haa'a: – Rəbbıs ına mə'nıy qəpəş, Mang'vee Cun do geed axtı qı'ı! Balkanıb, çıl alıxınar, Mang'vee deryaheeqa g'av'u!

2 Rəbb Yızda gucıy mə'nıy vorna, Mang'vee zı g'attıxhan hı'ı. Mana Yızda Allah vorna, zı Mana qıvats'a'asda! Mana yızde dekkeeyıd ı'bəədat hı'ına Allah vorna, zı Mana axtı qa'as!

3 Ğırgıne duşmanaşıle ğamxhesde Rəbbın do YAHEVE vodun!

4 Dəv'əyne daşk'abışıkı fıronna g'oşun deryaheeqa dağav'u! Misırın nekke yugun ç'ak'ınbı Ç'ərane deryahın höbğü!

5 Xhyan manbışıle g'alıysıkkı, k'oralıy bışeeqa manbı g'ayebı xhinne qavayk'an apk'ın!

6 Rəbb, Ğu Yığne gucuca qıvats'ı! Ğu duşmanar g'ulyotal haa'a!

7 Ğu Yığne xənnə

gucuka, Ğu qidvyaats'anbışikin ha'! Yiğne qalın, ts'ayin balybiy gyoqxan ha'an xhinne, manbı yooovxhan hav'u! **8** Yiğne nafasın xhyanbı sacigeeqa sa'a, Sacigeeqa sadiyne xhineke cabırbı ha'a, ittehesu deryahne k'oralıybxeedin xhyanbı qiyğara'anbı! **9** Duşmanee eyhenniy: «Qihna girxhu, zı manbı avqas, Aqqıyn karid zı bit'al ha'as! Mançike yızın rı'hcad ats'es! Qiyğale xhineyid g'ilınc qığahas, yizde xilekacab zı manbı gyapt'as!» **10** Ğu manbıışis uf üvxü, deryahın manbı höbğül Gurğuşun xhineyib manbı k'oralıybxeeene xhinek avqa apk'ın! **11** Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda allahaaşine əree? Muq'addasvallee azamatıka, Vasse xhinne mö'ücubeı ha'as əxəna vornane? Yiğne xəbvalıle xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane? **12** Ğu sağın xil hotkumee, ç'iyeyn manbı höbğüynbı! **13** Vaqa badaldyooxhena yugvallava, Ğu xalq' g'attixhan hı'ı, Ğu manbıışis yəq haagu! Ğu eyxhene Yiğne muq'addasne cigeeqa, Ğu Yiğne gucuka quvkees! **14** Milletbışik'le man g'ayxhı, tanbışeeqa zeze avxhas, Fılıştınar mançile geeb qəvəəq'ənas, **15** Edomun ç'ak'ınbı qəp'ı'niyn alyabat'a, Moav vuk'lek vukkeekanbışik zeze ooxha, Kana'anın milletid nyaqqəe ixhesin axva! **16** Havaasre manbıışılqa zeze avkkecen, qəvəəq'necen! Rəbb, Yiğne xilene gucen, Yiğın millet ilğec'esmee manbı g'ayelqa savk'alas, nıq'ç'ı'q' dena aaxvas! Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan hı'ıyn millet ilğec'esmee! **17** Ya Rəbb, Ğu Yiğın millet qalessın Yiğne suvalqa, Ğu Yiğne Xaasva g'əyxi'ıne cigee, Ğu manbıışis ciga qaa'as, Ey Xudaavand, Ğu Yiğne xileka itxhinne muq'addasne cigee! **18** Rəbbee gırgıne gahbışik, hammaşe paçcahiyvalla haa'as! **19** Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı deryaheeqa k'epç'ımee, Rəbbee manbıışılqa deryahın xhyanbı yı'q'əlqa qalya'a. İzrailıybımee deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeepeç'ı avayk'ananbı. **20** Harunne yuçee, peyğambar Mayramee, xileqa dyaf alyat'umee, gırgıne yedaashed xileqa dyafı alyat'ın, məng'ı'qab qihna mık'ar ha'a avayk'ananbı. **21** Mayramee manbıışis ina mə'niy qəp'ı': – Rəbbınemee qəp'qə, Mang'vee Vuc axtı qı'ı. Balkanıb, cil alixınar Mang'vee deryaheeqa g'av'u. **22** Mısee İzrailıybı Ç'ərane deryahısse Şur eyhene sahreeqa quvkekka. Xhebillə yiğna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbıışısqa xhyan qızaxxa deş. **23** Manbı Mara eyhene cigeeqa qabı hipxhiring'a, maadın xhyanıd q'ap'ıdava ulyoğas əxə deş. Mançılallad mane cigayn do Mara (q'ap'ın) axva. **24** Milletin «Hucoone ulyoğasva?» Mısaylena haa'a gıviyğal. **25** Manke Mısee Rəbbılqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa os hagva. Mısee man os xhineeqa dağadaççe, mançile qiyğa man xhyan uloğasın

xhinne qexhe. Rəbbee maa manbıışis g'ayda-q'aaunı huvu, maayib siliys üvxü. **26** Mang'vee eyhen: – Şu Yızde, Rəbbine, vuşde Allahne cuvabil yugda k'ırı alıxhxheene, Yızde ögiyl qotkun işbı he'eene, Zı he'e'eva uvhuynçıl k'ırı gyaqqı q'aaunıbışee hagvan xhinne he'eene, Mısırbışikla g'axuvıyne ık'arbışın nencad şolqa g'axıles deş. Şu yug qaa'ana Rəbb Zı vorna. **27** Manbı qavaylenbı Elim eyhene cigeeqa. Mane cigee yits'ıq'ölle xhyan ı'lqəən cigayiy yights'al xurmayna yiv vooxhe. İzrailıybışe mane xhyanbı ı'lqəəne cigabıışde hiqiy-alla çadırbı giyxə.

16 İzrailıybışın cəmə'ət Elimğançe ayk'anar. Manbı Elimneyiy Sinayne yıq'neene, Sin eyhene sahreeqa Mısırğançe qığepç'ııne q'öb'esde vuzane yits'ıxhob'esde yiğıl qabı hıviyxhar. **2** Sahree milletin Mısaylenayiy Harunulena haa'a gıviyğal. **3** İzrailıybışe manbıışık'le eyhe ıxha: – Mısır çurunane k'umk'ıımbıışde k'ane gyuv'ırne gahlı, avts'esınmeen gıney otxhanang'a, Rəbbine xılence ma'ab hapt'ıynxhiy nımee yugda eyxheyiy. Şunad inımeen millet sahreeqa mısırka gyapt'as qadı! **4** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Zı şolqa xəənçe gıney gyoğ'aas. Hasre millet yiğıs qığec'ecen, çısın yiğısıysın gıney se'ecen. Zı manbı Yızde q'aaunıbışik k'ırı ilıyxheyeva məxüb siliys üvxəs. **5** Yıxhıd'esde yiğıl q'öd şene yiğbışılınmeen sı'ı, ögiykecad otxhanan kar he'ecen. **6** Mıseeıy Harunee İzrailıybışik'le eyhen: – Exhal şok'le ats'axhxhesin Mısırğançe şu Rəbbee qığav'u vuxhay. **7** Miç'eedmee şok'le Mana inyaa ıxhay, Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhin şu Culena haa'a. Şı vuşbıne vooxhee, şu şalena haa'a? **8** Mısee manbıışık'le meed eyhen: – Şok'le inəxüd ats'axhxhes Mana Rəbb ıxhay: g'ıyna exhal Mang'vee şos çuru heles, miç'eedıd avts'esınmeen gıney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culena haa'a. Nya'a şı vuşbıne vooxhe? Şu şalena deş, Rəbbilena ha'a. **9** Mısee Harunuk'le eyhen: – İzrailıyne cəmə'ətık'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale, Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culqa alepçiy». **10** Harun İzrailıyne cəmə'ətıka yuşan ha'ane gahlı, cəmə'ətın vuk'ulybı sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayid manbıışık'le buludne dirakee Rəbbın nur ıxhay g'ece. **11** Rəbbee Mısayk'le eyhen: **12** – Zak'le İzrailıybışe Zalena haa'a g'ayxhı. Manbıışık'le eyhe: «Exheqana şu çuru oxhanas, miç'eedıd avts'esınmeen gıney. Manke şok'le ats'axhxhesin Zı Rəbb, vuşda Allah ıxhay». **13** Exheeqana bılydırçınar aletxu qadı çadırbı gı'ı'ıyn ciga gyats'a'an. Miç'eebiysıb mane cigayne hiqiy-alla ç'iy ı'ıxiyxə. **14** Ç'iy ts'ıts'axhamee, ç'iyene aq'val k'üvan xırıp'xırıp' ha'an g'ıravuk akaran sa kar axva. **15** İxhyanbı g'acu İzrailıybışe sana-sang'uk'le

eyhen: - İn hucoone? Manbışik'le man hucoo ixhay
ats'a deşdiy. Mısee manbışik'le eyhen: - İn Rəbbe
şos oxhanasva huvuyın gıney vod. **16** Rəbbe
ınva şok'le uvhu: «Sı'iyile qiyğa, hēmæxūd he'e,
xızaneene insanaaşis sik'ı ixhecen, gırğing'ulqa
sa vexhxheedm hıxhrecen». **17** İzrailıyışe gırğın
cok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbışe geed sa'a,
mansanbışe k'ıldıa. **18** Vexhxhayka gyoobakka
gıbgılmee, geeb sav'uyng'unab hexxaba haagu
deş, k'ilyba sav'uyng'unab k'ilyba haagu deş.
Gırğing'vee q'aralika sav'una xhinne cab haa'gva.
19 Mısee manbışik'le eyhen: - Vuşde neng'veecad
miç'eediys vuççud g'ilymadaççe. **20** Sassanbışe
Mısayl k'ırı ilydiyhxı kar miç'eediys g'aledaççe.
Mane otxhuneeqa mı'qar a'a, mançike eva g'æə
gıyğal. Mısee manbışılqa qəl haa'a. **21** Miç'eeb
gırğing'vee cus vukkanameena q'aralika sa'a
vuxha. Qiyğa verığ pıra quvxhamee, mana
xhinelqaniyxhe siviyl'alna. **22** Yıxhıd'esde yığıl
manbışe q'öd manimeen otxhuniy sa'a, sang'ulqa
q'öble vexhxha gyooxha vuxha. Cēmæ'ätne
ç'ak'ınbışe co nımeen kariy sı'ıva abı Mısays
yuşan ha'an. **23** Mısee manbışik'le eyhen: - Rəbbe
ınæxūdud eyhe: «G'iyqiyn ılıycümün yıghıd'esın,
manzil haa'an yiğ vod. Man muq'addasın Rəbbin
yiğ Şabbat vod. G'iyniykecad qecesın qece,
qoxhxharasımd qoxhre. Hexxada axuyıd g'iyqiys
havace». **24** Manbışe otxhuniy Mısee uvhiyn xhinne
g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mı'q'örd ı'ı deş,
evad eyxhe deş. **25** Mısee eyhen: - G'iyına şu man
otxhanan kar oxhne. G'iyına Rəbbin yiğ, Şabbat vod.
Şok'le g'iyına g'ad oxhanas vuççud aveykes deş. **26**
Şu man kar yıxhne yiğna se'e, Şabbatıl, yıghıd'esde
yiğıl, şok'le vuççud aveykes deş. **27** Milletıken
sabara insanar yıghıd'esde yığılıb otxhuniy sa'asva
qığepç'eyib manbışik'le vuççud iveeke deş. **28**
Rəbbe Mısayk'le eyhen: - Şu mısılqameene
Zı g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza
qıdeepxhes? **29** İlyaake, Zı, Rəbbe şos Şabbatın
yiğ huvu, mançil-allad Zı yıxhıd'esde yığıl şos q'öd
manimeen otxhuniy hele. Yıghıd'esde yığılyb
gırğınbı cone xaybışe gyuv'urecen, əq'ənaqa
ımaak'anancen. **30** Məxüb milletın yıghıb'esde yığıl
manzil haa'a. **31** Mane otxhuniyn do İzrailıyışe
manna giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub
akar, rangısıb çagvaraba vob. Opxhuniysıb itv
qadğuyın k'alet xhinne vob. **32** Mısee eyhen: -
Rəbbee ınæxūd he'e'eva vod eyhe: «Sa vexhxha
mannayna alyapt'ı şöle qiyğiyne nasılıbışis havaace.
Hasre manbışik'led g'acacen, Zı şu Mısiğänçe
qığav'uyng'a şos sahree huvuyın gıney». **33** Mısee
Harunuk'le eyhen: - Kup alyaat'u mançeeqa sa
vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine
ögiylqa gıxhxhe qıhniyne nasılıbışis havaces

ixhecen. **34** Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne,
Harunee havacesva mannanan kup mugavilenane
q'utyeyne hiqa giyxhe. **35** İnsanarnane cigeeqa,
Kana'anqa, qavaalesmee, İzrailıyışe yoq'ts'al senna
manna ooxhan. **36** (Sa omer efana yits'ıb'esda pay
vobna).

17 Gırğın İzrailin cəmæ'ät Sin eyhene sahreençe
yöqq'lqa qığeç'e. Rəbbe manbışik'le uvhuyn
xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı
Refidim eyhene cigeeqa qabı çadırıbı g'iyxə. Maa'ad
milletin ulyoğasın xhyan eyxhe deş. **2** Mançil-
allar manbışe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen: - Şas
ulyoğasın xhyan hele! Mısee manbışik'le eyhen:
- Nya'a şu zak'le cuvabbi eyhe? Nişil-allane
şu Rəbb siliys ı'xı'yxə? **3** Milletis xhyan ıkkın
eyxhe. Mançil-allad manbışe Mısa t'yats'axal hı'ı
eyhen: - Nya'a şü şı Mısiğänçe qığav'u? İn şü
şak, şınab, yişin uşaxarıb, həyvanarıd xhineka
gyatt'asdemene hı'ı? **4** Mısee Rəbbılqa onu'u
eyhen: - İne milletık zı hucoone ha'as? Manbı
zalqa g'aye gyooğ'a'asıñız qepxha vob. **5** Rəbbe
Mısays ınæxdun alidğınıy qele: - Vakasına sabara
milletın ağısaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora.
Nil eyhene damays ı'xı'yn əsayid xılyaqa aleet'e.
6 Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yiğne ögiyl
ulyozaras. Mane yiğne xilene əsaaka ganzile
k'ena it'umda ı'xe, mançeençe milletis ulyoğasın
xhyan qığeç'es. Mısee İzrailıne ağısaqqalaasına
ögiyl həməxūd ha'a. **7** Mısee mane cigayınd
do Massayı Merıva (siliys ı'xı'y, cuvabbi uvhiy)
giyxhe. Maa'ad İzrailıyışe cok'le cuvabbi eyheva,
«Rəbbir şakaniyxan deşxhe, de'eşdanıyxanva»
uvhu, Rəbbir siliys ı'xı'va man do giyxhe. **8** Mançile
qiyğa Amalekar Refidimeeqa abı İzrailıyışika
suç'ookanbı. **9** Mısee Yeşuayk'le eyhen: - Hark'ın
milletıke insanar g'əvxə, yışdemee Amalekaaşika
saç'uvkecen. Zı g'iyıqa Allahne əsaaka tepayne
q'oma ulyozarasda. **10** Yeşueeyid Mısee uvhuyn
xhinne ha'a, hark'ın Amalekaaşika siç'ekkvana.
Mısa, Harun, Xur hapk'ın ilqeebaç'enbı tepayne
q'omaqa. **11** Mısee xıleppı ooqa qı'imee İzrailıyışe
ğamebaxhenbiniy, mang'un xıleppı ozzur avqa
qetxhamee, gamebaxhe gıviyğalanbı Amalekar.
12 Mısayn xıleppı oyzarandı, mang'usse xıleppı
orzuliyvalıke ooqa qa'as daxamee, Haruneeıyı
Xuree g'aye abı Mısa çılqa gya'a. Mang'un sa
xıl aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxūd
verığ k'yooçesmee, manbışe mang'un xıleppı
xəə aqqaqqa. **13** Məxüb Yeşuee Amalekbı cune
g'ılınıcke alğaa'a. **14** Rəbbe Mısayk'le eyhen:
- İnsanaşee yik'el aqqecenva kitabeeqa ok'ne.
Qiyğad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad
ç'iyene aq'vale hakkal ha'asın. **15** Mısee q'urban

ablya'an ciga ali' çin doydud YAHVE Nissi (zas Rəbbee ğamxhesda guc hoole) gixxhı, 16 eyhen: – Zı Rəbbilqa k'ın g'ıysar, Rəbbee Amalekaaşıkana däv'ə ç'əv ha'as deş.

18 Midyanaaşine kaahimik'le, Mısayne abatteyk'le İtronuk'le Allahee Mısayneyiy İzrailıyışdemee hı'ıyn karbıyiy Rəbbee manbı Misirğançe qığav'uy g'ıyxhe. 2 Mısayne abatee İtronee Mısayna xhunaşşe Tsıpporayiy q'öole uşax yı'q'ələq qıkkeka. Mısee ögiylyarniy cuna xhunaşşe dekkıne k'anyaqa g'axıyvu. Mısee «Zı menne cıgee, merna xhinne İxhava» uvhu, dixbışde sang'un do Ğerşomniy (menne cigayna) gixxhı. 4 «Dekkee ı'bəədət hı'ıyne Allahee zas kumag hı', fıronne g'ılıncıke g'attixhan hı'ıva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (Allahee zas kumag ha'a) gixxhı. 5 Mısayna abattey İtron, dixbışikayiy xhunaşşeyka sacıgee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle. 6 İtronee Mısayk'le eyhecenva insan g'ıxele: – Zı yığna abattey İtron xhunaşşeykayiy q'öne yığne duxayka vasqa ı'qqə vor. 7 Mısa abbateysqa qığeç'u mang'une ögiyl k'ıyozul, ubba ha'a. Sana-sang'uke qıdğhınbı ha'a manbı çadıreeqa ikkebaç'e. 8 Mısee abatteys, Rəbbee İzrailıyışdemee fıronluqayiy Misırbışılqa allı'ıyn yığbı, co yəqqə opxhunna əq'ıba, sayıb Rəbbee co nəxübiy g'attıvxhan hav'uva yuşan ha'a. 9 İtron Rəbbee İzrailıyışıs yugvalla hav'uva, manbı Misırbışde xılənçe g'attıvxhan hav'uva geer şadexhena. 10 Mang'vee eyhen: – Şu fıronneyiy Misırbışde xılənçe g'attıvxhan hav'une Rəbbıs şukur vuxhena! 11 Həşde zak'le ats'an Rəbb manısa allahaaşile nımeexheyır xərra vor. Mang'vee millet hooyç'an-g'oyç'anne Misırbışde xılənçe g'attıvxhan hı'. 12 Qıyğa Mısayne abatee İtronee, Allahıs medın-medın q'urbanbı allya'a. Haruniy İzrailıyışın ağsaqqalar, Mısaykayiy cune abatteyka sacıgee Allahne ögeer gıney oxhanas abayle. 13 Qınne yığıl Mısa milletne məhkamayqa ilyakka. Milletid miç'eediyle exhalqamee Mısayne hiqiy-alla İlyk'ar ıxha. 14 Mısayne abatteyk'le mang'vee milletik ha'an g'acumee, eyhen: – Ğu hucoone milletik ha'a? Nya'a ğu sayrena məhkama ha'a, nya'a manımeen millet yığne hiqiy-alla miç'eediyle exhalqamee İlyk'ar axu? 15 Mısee eyhen: – Millet zasqa Allahee eyhen ats'axhıxhes adayle. 16 İnsanar sana-sang'uka parxaçepxhamee, zasqa abayle. Zınad manbışde neng'uqa nena bınahıyva eyhe. Sayıd zı manbışıs Allahne g'ayda-q'aanunbışike yuşan ha'a. 17 Abattey Mısayk'le eyhen: – Ğu man qotkuda deşod ha'a. 18 Ğunar, vasqa abaylenbıb mançıke saccu oozaranbı. Sang'unemee mana geeb yı'q'na İşib. Vassecab

mana iş haa'as vəxəs deş. 19 Ğu zal yugda k'ırı gyaqqe, zı vak'le həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka İxhecen! Allahneyiy milletne yı'q'nena İxhe, milletın nyaabıy dağamıyvalla opxhan, ğu Mang'us yuşan he'e. 20 Manbışik'le g'ayda-q'aanun, ha'asın işbı, qopkuna yəq haagve. 21 Milletıke kar əxən, Allahıle qəvəyq'ənan, cuvabıl ulyoozaran, pılıka alıvşes dyooxhen insanar g'əvxə. Manbı aazırıng'us, vəşıng'us, xhots'aling'us, yıts'ıng'us ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhe. 22 Manbışe məhkamabı he'ecen. Cosse ha'as əxən işbı hasre cocad he'ecen, dağamınbıd, dəxənıbdı vasqa allecen. Məxüd manbışe vas kumag ha'as, valqa gyooxhana işib k'l'ıl quvxhes. 23 Ğu məxüid he'eene, Allahısıd man İkkıykıneene, vasse örxəs əxəsda. Milletid yik' sıbık qı'ı xaaqa sıyk'alıy. 24 Mısee abattel k'ırı alıxhı, mang'vee eyhen xhıneyıd ha'an. 25 Mısee İzrailıyışde əreençe kar əxənıbı g'əvxü, milletıs ç'ak'ınbı xhinne gıvıyxhe. Manbışike aazırıng'us, vəşıng'us, xhots'aling'us, yıts'ıng'us ç'ak'ınbı vooxhe. 26 Mane yığıle otçu manbışe milletıs məhkamabıd ha'a ıxha. Manbışe cosse əxən işbı cocad ha'a ıxha, dağamınbı, dəxənıbı Mısaysqa adayle ıxha. 27 Qıyğa Mısee cuna abattey yəqqılqa araççe. Abatteyır sıyk'alna cune ölkeeqa.

19 İzrailıy Mısayne cıgeer qığeç'ıyne xhebıd'esde vuzane ts'epıyıne yığıl Sınayne sahreeqa hıvıyxhar. 2 Refıdımğançe qığeepç'ı, manbı qavaylenbı Sınayne sahreeqa. Manbışe suvalqa ı'lqəne cıgee çadırbı gıyxə. 3 Mısa suvalqa Allahısqana ılqəç'e. Rəbbee mana suvale qort'ul eyhen: – Yaaq'ubıke g'abıynbışik'le, İzrailıyışık'le eyhe: 4 «Şok'le Zı Misırbışik hı'ıynıd, nəxübiy şu q'aacırın xhinne xılıbışıl Zasqa qabıyıd g'acıyn. 5 Həşdıyle şu Yızde cuvabıl yugda k'ırı gyaqqeene, Yızda şokana mugaavıle havaaceene, manısa milletbışile Zas delesın millet şu vuxhes. İndıyuncad Yızın vodun, 6 şunab Yızdemee kaahınaaşın ç'ak'ınbı, paççaħar vuxhes, muq'addasın millet İxhes». Man ğırgıne İzrailıyışık'le eyhe. 7 Mısa avqa ğıç'u milletın ağsaqqalar sav'u, Rəbbee uvhuyn ğırgın manbışıs yuşan ha'a. 8 Milletıncad İnəxdun alıdğhıniy qele: – Rəbbee uvhuyn ğırgın şı ha'asın! Mısee manbışın alıdğhıniy Rəbbıs hıxħar ha'a. 9 Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Zı yığne k'anyaqa k'ışşeyne buludee ayres, milletık'le Zı vaka yuşan ha'a g'ayxhı valqa ğırgıne ğahbışıcad İnyam he'ecenva. Mısee milletın uvhuyn Rəbbılqa hıxħara'ang'a, 10 Rəbbee meed Mısayk'le eyhen: – Milletısqa hark'ın manbışik'le eyhe: g'ıynayiy g'ıyqa manbı məttıba vuxhecen, tanalınbıd hoğlecen. 11 Qıtsıqıys Rəbbee nəxüdiy uvhu, həməxüub vuxhecen, Rəbb milletne ulene ögiyl Sınayne suvalqa ğıç'es. 12

Suvayne hiqiy-alla milletneme sarhad ts'its'av'u manbişik'le eyhe: «Suvalqa ilqımeebaç'e, mançik xıl simet'a. Suvayk xıl set'una g'lymaraççe, gik'e. 13 Məxrına ixheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xıl simet'a. İnsan ixheyir həyvən vuxheyib əq'ənanəcab gyuvk'e, g'ilymabaççe». G'argine gaçençe xiliyna syuty hav'umee, manbişisse suvalqa ilqepç'es vəxə. 14 Mısa suvayle g'ic'u milletik'le gicəpxeva eyhe. Manbişed tanalinbı hoyğalanbı. 15 Mang'vee milletik'le eyhen: – Qıtsıqıys Rəbbe naxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayid yik'el aqqe yadaaşik xıl simet'a. 16 Xhebıd'esde yiğil miç'eed xəy g'əhədəqqə giyğal, ts'ayılpan eyxhe, k'işşeyn bulud suval ooaqə sadayle, g'argine gaçençənb it'umna syuty vooxhe. Çadırbışisneebın gırgın insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbı. 17 Mısee Allah qızaxecənva insanar cone çadırbışisne suvaysqa saa'a. 18 Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar giç'uva suva kumayncab alyabat'a. Mane suvayle xənnə peşteençən xhinne kuma i'lqəə eyxhe. Mane gahıl suva it'umba i'ğviykarna, 19 ittehesu g'argine gaçençəna syutyub geeb qooxhe gıviyğal. Mısee eyhençis Allaahe alidghuniy xəybi g'əhədəqqəne sesika qele ixa. 20 Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa giç'u, maqa Mısa qoyt'al. Mısa maqa ilqec'umee, 21 Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Giç'e milletik'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadile ilğimebaç'ecen. Uvhuyn hide'eene con gellesinbı hapt'asınbı. 22 Rəbbisqa qeepxhesin kaahinaaşin ç'ak'ınbıb gicəpxı' vuxhes vukkan. Uvhuyn hide'eene Rəbbe manbişikim d'ha'asın. 23 Mısee Rəbbik'le eyhen: – Nya'a Çu şak'le uvhu dişdiy «Suvayne hiqiy-alla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançil-allad milletin Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş. 24 Rəbbe eyhen: – Giç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeesine ç'ak'ınbişeb, milletim d' suvalqa Rəbbisqa i'lqəəva sarhad ilğimooç'ecen. Uvhuyn hide'eene Rəbbe cokun ha'asın. 25 Mısa suvayle giç'u man uvhuynbı milletilqa hixhar ha'a.

20 Allaahe inəxdun əmirbı huvu: 2 Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, ğu Misireençe qığavhuna, nukariyvalike g'attixhan hı'ına. 3 Hasre vaqa Zale ğayrı məbın allahar mooxhecen. 4 Çu vasda byuty xəybışker, ç'iyebışker, xhyanbışker hıma'a. 5 Məxdine byuttyaaşis k'yumoyzar, i'bəədat hıma'a. Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqamee Zı mançis öörəxə deş. Zı g'imece eyxhene dekkaaşine uşaxaşılqa xəbne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as. 6 Zı ikkiyım, Zı uvhuynbı ha'anbişdemee aazır nasılbişis yugvalyı ha'as. 7 Nişil-alla qadiy Rəbbin, yiğne Allahın do ghaləlqa ilymaat'a. Məxrına ixheene Rəbbe

yiğbı allidyı'ı g'alərçes deş. 8 Şabbat yik'el aqqe. Man yiğ manisa yiğbışike curu'u, muq'addasın yiğ he'e. 9 Yixhne yiğee yiğın gırgın işbı g'acu ç'əv he'e. 10 Yıghıd'esın yiğid, Şabbatid hasre Rəbbis, yiğne Allahs ixhəcen. Mane yiğil ğunab, dixbişeb, yişbişeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne ciğeençe qabı yiğne şaharbişee aaxvanbişeb nenacab iş hımaa'acen. 11 Yixhne yiğee Rəbbe xəybiyiy ç'ıye, deryahbı, dyunyeylin gırgıncad kar itxhın. Yıghıd'esdemee yiğil Mang'vee manzil haa'a. Mançil-allab Rəbbe Şabbatne yiğıs barakat hoole, man yiğ manisa yiğbışike cura'an, muq'addasın yiğ ha'a. 12 Dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançil-allab ğu, Rəbbe, yiğne Allaahe, vas huvuyne cigabişee xiliyna i'mı'r haa'as. 13 İnsan gimək'a. 14 Zina hıma'a. 15 Qümöqə. 16 Mering'vee hıdı'ıyn, kararı'dəən kar gardanaqa gimiyxhe. 17 Mering'une karalqa ul hımaa'a. Şavnecab xaalqa, xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ılqa, əmələlqa nişilqacab ul hımaa'a. 18 Milletik'le ts'ayılpan, xəybi g'əhədəqqə, suvayle i'lqəən kuma g'acumee, g'argine gaçeençəna syuty g'avxhume, manbı it'umba qəpq'ın suvayle əq'əna qeebaxhe. 19 Manbişe Mısayk'le eyhen: – Çucar şaka yuşan he'e. Çu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan hıma'acen. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı. 20 Mısee milletik'le eyhen: – Qıməəq'ən. Allah şu siliyis üvxəs arı. Mana sayid şu bınahbı hıma'acənva, şu qəvəəq'əna'ascar arı. 21 Millet əq'əna ulyozar. Mısar ayk'anna Allahnane k'arınne buludusqa.

24 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Çu, Harun, Harunun dixbı Nadav, Aıhuyiy sayir İzrailiyişde ağsaqqalaaşike yights'al insan Zasqa ilqepç'i, Zas əq'ənanəcab k'yoozre. 2 Qiyğaler, Zasqana saccu ğu qixhe mansabı deş. Millet inyaqa ilqimeç'ecen. 3 Mısee Rəbbe uvhuynbiyiy Mang'un g'ayda-q'aanun milletis yuşan hı'mee, milletin d' mang'us cuvab qele: – Şı gırgın Rəbbe uvhuyn xhinne ha'as! 4 Mısee Rəbbe uvhuyn gırgın oyk'anan. Mana miç'eer çakra suğots'u suveeqa i'lqəəne cigee q'urbanbı allya'an cıga aly'a. Qiyğale İzrailiyne yits'ıq'əne nasilis curayda curayda mang'vee g'ayeyn dirakbı ulyozar ha'a. 5 Mançile qiyğə mang'vee İzrailiyne mek'vunbişisqa Rəbbis mek'vun congariy medin-medin q'urbanba allya'as illeka. 6 Mısee həyvanaaşike gyoprt'suna sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbı allya'an cıgalqa k'yaa'a. 7 Mang'vee Rəbbika mugaavilenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'uninbı milletis qədəqqə. Milletin eyhen: – Şı Rəbbe uvhuynne gırgınçıl k'ırı gyaqı, gırgın Mang'vee eyhəxüd ha'as. 8 Qiyğa Mısee lyagameena eb alyapt'ı milletilqa hooçav'u eyhen: – Haane Rəbbe

şoka hav'uyne mugaavileyna eb. Mang'vee uvhuyn karbı mugaavile vob. **9** Mançile qiyğa Mısa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al İzrailiyne ağsaqqal suvalqa ilqeebaç'e. **10** Maa'ar manbişik'le İzrailiybişda Allah g'ece. Mang'une g'elybişik avud lagarane giranne g'ayeyke h'i'yn, mättin xəy xhinnen sa kariyne. **11** Allahee İzrailiyne ç'ak'ınbişikla xil g'oyt'al deş. Manbişe otxhun-ulyooğan, Allahır g'ecena. **12** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Suvalqa Zasqa ilqeq'u, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebişil Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles. **13** Mısa Allahne suvalqa ilqeq'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an. **14** Mang'vee ağsaqqalaşik'le eyhen: – Şi şosqa savk'laamee inyaa ulyozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaleeqa girxhu manbişisqa hak'necen. **15** Man uvhu Mısa suvalqa ilqeq'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqa. **16** Rəbbin Nurud Sinayne suval g'ece eyxhe. Yixhne yiğna buludun suva avqu vuxha. Yiğid'esde yiğil Rəbbe Mısa buludeençe qoyt'al. **17** İzrailiybişik'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane girgin gyoxhhan ha'ane yalavne ad g'ece. **18** Mısa buludeeqa k'iç'u suvalqa ilqeq'e. Mana suval yoq'ts'al yiğniyiy yoq'ts'al xəmnə axva.

32 Milletik'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-alla sabı mang'uk'le eyhen: – Şak'le şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadiyn ats'a deş. Mançil-allab oza qıxha şasın allahar hee'e, manbişe şas yəq haagvecen. **2** Harunee manbişik'le eyhen: – Vuşde xhunaşşeeşe, yişbişee, dixbişe k'ırıyık q'in k'inəəğəyn tenebi zasqa alle. **3** Milletincad k'inəəğəyke h'i'yn tenebi k'ırıbişile g'ayşu Harunusqa adayle. **4** Harunee manbişe adıyn k'inəəğə alyaat'u, ts'ayil rışşı qı'ı mançike boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-q'oots'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu, manbişe eyhen: – İzrailiybi, şu Misirğançe qığav'uyın vuşun allahar haane! **5** Harunuk'le man g'acu, boğayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'i eyhen: – G'i'yqa Rəbbis bayram alğahas! **6** Qinne yiğil millet çakda miç'eeqana suğots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğa millet otxhun-ulyoğasva giy'ar, mançe suğots'umeeyib, mık'ar ha'a. **7** Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zaara ixhe suvayle giç'e. Ğu Misirğançe qığavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud. **8** Nimee zaraba manbı Zı haagune yəqqı'le qıkkeç'iynbi. Manbişe cos k'inəəğəyke boğa hav'u, çıs i'lbəədatbı h'i'ı, q'urbanbı ali'i uvhuyn: «İzrailiybi, haane şu Misirğançe qığav'uyın allahar!» **9** Rəbbe Mısayk'le meed eyhen: – İne milletna hı't'i'yvalla Zak'le g'avcuna. **10** Havaasre Zı ine milletilqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı ç'i'yene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xədin millet

g'alya'as. **11** Mısee cune Rəbbis Allahus miz k'yaa'a: – Rəbb, Ğu Yiğne milletilqa qəl hımaa'a. Nya'a, Ğu dişdiy manbı Misireençe xənnə q'uvvatıkaneyiy q'udratikane xıleka qığav'u? **12** Misirbişe eyhesin: «Rəbbe manbişikın ha'asva, ç'i'yene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğançe qığav'u suvabişisqa qabı». Nişil-allane Ğu Misirbişe man cuvabcd ghalyaqa alyat'asın kar ha'as? Hucoone ixhes, qəlasın hıma'a, milletilqa yiğbi allıma'a. **13** Yiğın g'ular İbrahim, I'saq', İzrail yik'el qavalee'e, Ğu manbişis Valen k'in g'assır uvhunnıy «Zı şoke g'abıynbı xəədin xənebımee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad, girgıne gahbişis şoke g'abıynbişis heles». **14** Man g'ayxhı Rəbb giüvəna qexhe, Cune milletilqa g'axuvlesva uvhuna balyaa g'uxoole deş. **15** Mısa suvayle xile q'öne g'ayel otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebişde ine aq'vaylid, şene aq'vaylid otk'un ixha. **16** Man g'ayebi Allahee hı'ı, çilqad man q'aanunbı Vuceed hets'u oyk'an. **17** Yeşuak'le milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen: – Millet ulyozzurne cigeençe sıç'ookvan nıq'ıd qöö. **18** Mısee mang'ıne cuvabis eyhen: – Zak'le gəmeebaxhenbişdiyiy avub aaxvanbişda ts'ir deş, mə'nıy qəbəqqə g'ıviyxhe. **19** Mısa çadırbı gi'xhı'ıne cigaysqa qarımee, maana boğayiy maa'ad ha'an mık'ar g'acu qəllamışexhena. Suvalqa i'lqəəne cigee mang'vee qəlin xile aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebi ç'i'yee gyuvotxhur haq'vra'anbı. **20** Mang'vee manbişe hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana. Mançike axuyn karıd getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğa man toozd xhinel alıku', İzrailiybişisqa ulyoğas ilekka. **21** Mısee Harunuk'le eyhen: – Mane milletın vak hucoone hı'ı, Ğu manbı məxbıne xəbnə bınaheeqa av'u? **22** Harunee eyhen: – Yızda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletis nimeeyiy qəlasın ha'as ikkiykanva. **23** Manbişe zak'le uvhuyn: «Şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa hucoome qadı şak'le ats'a deş. Mançil-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». **24** Manke zinad uvhuyn: «Şavukayiy k'inəəğəyke hı'ıyn kar vod, man cule g'ayşecen. Milletim k'inəəğə zasqa adıyn. Zinad man k'inəəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina boğa quvxha». **25** Mısayk'le g'ecen, millet yəqqı'le qıgeç'u vod. Naş qıxay yik'el hıxan hı'ıyn xhinne, millet yəqqı'le qıgeç'u eyxhe. Harunee mançis yəq huvu vuxha. Manbişe ha'ançile duşmanaşed əqənbıniy ha'as. **26** Mısa çadırbı gi'xhı'ıne cigaysqana qıxha eyhen: – Rəbbin sura aqqına zasqa qora. Man g'ayxhı Leviyne nasileençen girginbı mang'ıusqa savayle. **27** Mısee manbişik'le eyhen: – Rəbbe, İzrailiyne Allahee, inəxüdüd eyhe: «Vuşde girgıng'vee yı'q'eeqa g'ılinc qe'ecen. Şu

çadırı bı gı'xhı'yne cigayne q'omançe k'anyaqqamee vusun çocar, hambazar, k'anenbı gyabat'a hudoora, hãmæxbıb yı'q'ælqa savk'le». **28** Leviyne nasılenbışe gırgın Mısee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yığıl milletna xhebid aazırılqa æləəna insan gik'u. **29** Mısee Leviyne nasılenbışik'le eyhen: – Şu g'iyına vuşde dıxbışdayıy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Ræbbıs g'apsır. Mançıl-allab Mang'vee şos g'iyına xayır-düə hevles. **30** Qinne yığıl Mısee milletik'le eyhen: – Şu geeb xəbna bınah hav'u. Zı hæşde Ræbbısqa ılqec'es, şavuk'lene ats'a, sayıd zasse hãmæxüd ha'as æxə Ræbb vuşde bınahıle ılıheç'e. **31** Mısa Ræbbısqa sak'ı eyhen: – İne milletın cos kınægäyke allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhu. **32** Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbışde bınahıle ılıheç'e. Vas manbışde bınahıle ılıheç'es dekkaxhe, manke yızınd do Yiğne kitabeençe hakkal he'e. **33** Ræbbee Mısayk'le eyhen: – Zas bınahısın kar h'ıma insan Yızde kitabeençe hakkal ha'asda. **34** Hæşdıyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayıy qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yızın malaaıkıd yəq haagva, vale ögiyl əlyhæs. Mançına gah qabımee, Zı manbışda cazaə hav'ıne bınahıl-alla qevlesda. **35** Sabara gah ılğevayle qıyğa, Ræbbee Harunee hav'uyne boğal-alla milletılqa it'umun ik'arbi salat'a'a.

33 Ræbbee Mısayk'le eyhen: – Çunar, ğu Misırğançe qığavhuyn milletid ine cigeençe qığeepc'e. İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus Zı k'ın g'assır «Zı şoke g'abıynbışıs hevlesva» uvhuynne cigabışeeqa hudoora. **2** Manbı nyakiy itv gyodatstsen cigabı vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı, Q'etbı, Perızbı, Q'ıvbı, Yevusbı mançe g'ee'epesınbı. Şu geed hı't'iy millet ıxhal-alla, yəqqə şokun hıdy'a'sva Zı şoka əlyhæs deş. Zı vale ögiyl maqa malaaık g'axıles. **4** Man qəlıkan cuvab g'ayxhı millet geşşe giyğal. Neng'vecad uftanın karbı qa'a deş. **5** Ræbbee Mısayk'le uvhuynniy: – İzrailıybışik'le inəxüd eyhe: «Şu hı't'iy milletid. Zı şoka sık'ırraxheyır ark'ınnaxhıy, Zı şokun ha'asınniy. Hæşdemee şu, şolyun uftanın karbı g'ayşe, Zak'led ats'axhxhes şok hucooyıy ha'asva». **6** Mæxüd Xorev eyhene suvalqa ılqəəne cıgee İzrailıybışe colyun uftanın karbı g'eşşenbı. **7** Mısee çadır insanar vooxhene cigayle xılece şaqana güvxü vuxha. Mısee mane çadırın do «Ræbbıka yuşanaa'ana çadır» giyxhe. Ræbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ıxha. **8** Mısa Ræbbıka yuşanaa'ane çadırısqa əlyhəəne gahıl, millet oza qıxha, cone çadırıbışde ghalee ulyozzur, mana çadıreeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ıxha. **9** Mısa Ræbbıka yuşanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne gıvç'u, Ræbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar

vuxha. **10** Milletik'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırıbışde ghalee ı'bæədat niyxhe ha'an. **11** Mısayıy Ræbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançıle qıyğa Mısa çadırı bı g'ıxhı'yne cıgeeqa sıyk'al ıxha. Mang'una mek'vna kumagçiymee Nunna dix Yeşua mane çadırike curexhe ıxha deş. **12** Mısee Ræbbik'le eyhen: – Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyıy g'axılesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ğu doyuqa ats'a, ğu Yızde ulesqa yugra qarır». **13** Hæk'erar Yiğne ulen zı aqqıxheene, hucoone ixhes zak'le Yiğna yəq Haagve. Mæxür zak'le Ğu ats'axhxhes, Yiğne ulenır zı aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiğın millet ıxhay yik'el hıxan huma'a. **14** Ræbbee Mısayk'le eyhen: – Vas rəhətda ixhecenva, Zıcar vaka ı'qqəs. **15** Mısee Ræbbik'le eyhen: – Ğu şaka ı'qdəəsxhe, şı inçe qığmaa'a. **16** Ğu şaka hıdyark'ınee, nişikene ats'axhxhes Yiğın milletid, zınar Yiğne ulen avquvubva? Nişikane menne, zınar, Yiğın milletid çıeyne aq'valıne milletbışike cura'as æxəs? **17** Ræbbee Mısayk'le eyhen: – Ğu Yızde ulesqa yugra qarırva, Zak'le ğu doyuqa ats'ava, Zı ğu uvhuyn ha'asın. **18** Mısee eyhen: – Hucoone ixhes, manke Yiğna gırgına xəbvalla zak'le Haagve. **19** Ræbbee eyhen: – Zı Yızda gırgına yugvalla vak'le Haagvasda, Zı Yızın YAHVE doyud vak'le ats'axhya'asın. Zas ıkkang'us Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhı'm haa'as. **20** Vak'le Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ürre axvas deş. **21** Qıyğa Ræbbee eyhen: – Haane Yızde k'anene ganzıl cıga vobna, mançıl ulyozre. **22** Yızın Nur inençe ıl'ğəəmee, Zı ğu ganzeene sacıgeeqa gıxhxhı, ooqad Zı ılğec'esmee xıl aqqas. **23** Qıyğa Zı mançe xıl g'ayşumee, vak'le Yızın yı'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34 Ræbbee Mısayk'le eyhen: – Şene ögiylına xhinne q'öble g'aye hoots'e. Zı mançılıd, ğu şenke haq'varı'ıyne g'ayebışıl otk'unınbı ok'vanas. **2** Miç'eer Sinayne suvalqa ılqec'e. Suvane q'oma Yızde ögiyl ulyozre. **3** Vaka suvalqa vuşucar ılqemeç'ecen, suval vuşucar mexhecen. Suvayne hıqıy-alla çavra-vəq'əd uxhımiyxhancen. **4** Ræbbee Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögiylına xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yıcbıd alyat'u miç'eer çakra Sinayne suvalqa ılqec'e. **5** Ræbb buludne ar gıç'u, Mısayne k'ane ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe. **6** Mısayne ögiyle ıl'ğəəmee eyhen: – YAHVE Zı vorna, rəhı'mıkana, qıdıykkın insanaaşıs geed helena Ræbb Allah Zı vorna. Zaqa geed xədıın sabır, badaldyooxhena yugvalla vobna. **7** Aazırıkane nasılıbışıs yugvalla Haagva. Hı'yın qəlın karbıyiy qopkune yəqqı'le sapk'ılıybı, bınahbı Zı yik'elıxan ha'a. Taxsırnang'uk'le vaqa

taxsir deşodva itteyhena meer Zıcar vor, məxbinə dekkaaşinə uşaxaaşılqə xhebne-yoq'ne nasilee Zı yiğbı allya'as. **8** Mısa ek'ra aq'vakkena ç'iyelqə gizerçu Rəbbis i'bədat hı'ı, **9** eyhen: – Xudaavanda zı Vasqa yugra qarixheene, hucoone ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şi hı't'iy milletid ixheene, şı hı'iyın qəlan karbiyiy binahbı Ğu yik'elıxan hı'ı, şı Vasqa Yiğın millet xhinne se'e. **10** Rəbbee eyhen: – Zı mugaavile haa'a: Zı yiğne milletis həşdilqamee ç'iyelyne aq'valyne milletbışik'le g'idecuyn əlaamatbı hagvas. Hasre yiğne hiqiy-allane milletik'le Rəbbee yiğnemee hı'iyın g'acu qəvəq'necen. **11** Həşde şü Zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emorbı, Kana'anbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı g'ee'epşesınbı. **12** Şü əlyhəsde cigabişeeene milletbışika mugaavile hımaa'a, mana vuşdemee guqu vuxhes. **13** Manbışın q'urbanbı alyaa'an cigabi hı'ğəkkar he'e, erın g'ayebi giyxvər he'e, Aşerayın yivarıd gıyatxe. **14** Mering'üne allahbışis i'bədat hıma'a, saccu YAHEVys i'bədat he'e, şü merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş. **15** Nyaggah mane cigabişee aaxvane insanaaşika mugaavilebı hıma'a, manbışe Zas cone allahbışika xayaanat ha'amee, q'urbanbı gıyat'amee, şü qoot'ılas, man otıxhun bınaheeqa k'imabak'a. **16** Şü manbışde yişşasıke vuşde dixbışis yedar hımaa'a. Deşxheene, vuşde dixbışed manbışde içeeşe cone allahbışika Zas xayaanat ha'ang'a, manbışe ha'an ha'as. **17** Sayid şosun k'ınəğə ts'ayıl rışşı qı'ı byuttar hıma'a. **18** Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuynə gahıl Avivne vuza acıxamır deşın gıneybışın bayram alğehe. Mane vuza yıghıle yiğna ilydiyadın gıney oxhne. Yik'el aqqe mane vuzaniy şü Misirğançe qığav'u. **19** Gırgın şos ts'etta yedike ıxhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn vughulyın balabıd Yızınbı vod. **20** Ts'eppa vuxhayne əməleyne q'uduxne cigee urg qevle. Çine cigee kar qıdelesxhe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne dixbışde cigee nuk'ra qele. Hasre nenacar Zasqa xıl q'ərar ımmaylecen. **21** Vuşun ha'asın işbı yixhne yiğee he'e, yıghıd'esdemee yiğıl manzil hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yıghıd'esın yiğ manzilis cure'e. **22** Sukbı qıyşalang'a ts'ettiyne nugbarıka Şavuot (Ülycümüşin) bayram alğehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadıyn Kar Sı'iyın bayram alğehexhe. **23** Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbine, İzrailyne Allahne hiqa savalecen. **24** Zı vuşde hiqiy-alladın milletbı g'e'eşşu, vuşun cıga xət qa'as. Şü senee xhebne yəqqə Rəbbine, vuşde Allahne hiqa savaales vüqqəng'ə, şavussecad yik' hı'ı vuşun cıga aqqas əxəs deş. **25** Zas ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamırnane gınelqə k'yoohar hımaa'a.

Peesaxıs (Allah qıdet'u ilğeç'uyne) bayramısıva gyuvk'iyne q'urbanın çuru miç'leediys imaxvacen. **26** Yiğne cigabişee ts'etta alyadıynçike inette yugun Rəbbine, yiğne Allahne xaaqa alle. Mısa çine yedine niknee qumooxhar. **27** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – İn cuvabbı ok'ne, inçis sıklı Zı vakayiy İzrailika mugaavile haa'a. **28** Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayiy yoq'ts'al yiğna ıxha. Mang'vee maa'ad gıneyid, xhyamıd, vuççucad ghalıyqa ıkkı deş. Mang'vee g'ayebışıl oo mugaavileyn cuvabbı, yits'ıble əmr, opk'un. **29** Mısa xıly'a'ab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yuşan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ıxhay. **30** Harunuk'leyiy İzrailiybışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'ən vuxha. **31** Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbışın ç'ak'ımbıb Mısayısqə qabımee, mang'vee manbışika gaf haa'a. **32** Mançile qiyğə gırgın İzrailiybı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbee cusqa Sinayne suvəe quvuyn gırgın q'aanunbı milletisqa qele. **33** Mısa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, mang'vee cune aq'valqə şalavniyxhe alyadaççen. **34** Mısa Rəbbika yuşan ha'asva i'qqəmee, mang'vee aq'valın şalav g'e'eşe ıxha. Qığeç'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqə şalav alyadaççe ıxha. Rəbbisse İzrailiybışısqa sak'ımee, mang'vee cuk'le uvhuynbı manbışılqə hıxhara'a ıxha. **35** Mane gahıl İzrailiybışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbışika yuşan ha'ang'ar vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbisqa əlyhəəmeniy saccu g'eşşen.

40 **36** İzrailiybı safareenang'a, Rəbbika yuşan haa'ane çadırile buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, manbı yəqqı'lqanıyxhe gyabak'anbı. **37** Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe i'ğiykaran deşdiy. **38** Safariy ç'əvuxhesmee, Rəbbin bulud İzrailyne milletne ulene ögiyl, yiğniyiğın çadırıl oo vuxha, xəmdemee mane buludee ts'a gıyotxhan ıxha.

Rut

1 Haakimaşe xəbvala haa'ane yiğbişil İzrailil mısvalyby giyğal. Mane yiğbişil Yahudayne cigabişee Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşseyiy cuna q'öyre dixir alyapt'ı, sık'ınne gahısya ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa. **2** Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşseyin Naomi, dixbişde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insinar Moavqa qabı maayıb aaxvanbı. **3** Sabara gahile Naomiyına adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne duxayka eexva. **4** Məng'ı'ne dixbişe cos Moavbişin içeer haa'a. Manbişde sang'ın do Orpa, mansang'ınid Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa, **5** Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbiden eexva. **6** Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, məng'ı'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletis Cuna yugvalla haagu, manbişis gıneyid huvu. Mana sossaaşika Moavğançe siyk'alnava g'elil qeexhe. **7** Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençe qiğeyç'u Yahudayne cigabişeeqa yaqqı'lqa geexha. **8** Naomee cene sossaaşik'le eyhen: – Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbişisiy zas hav'uyn yugvalil-alla, hasre Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen. **9** Hasre Rəbbe şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen! Mamıd uvhu, məng'ee sossaaşis ubbabı hı'mee, sossar axtiba gyaaşu, **10** eyhen: – De'eş, şı vaka sacıgee yiğne milletisqa vüqqəs. **11** Naomee eyhen: – Yizin yişşar, xaaqa savk'le. Nişisne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesin, zas mebin dixbine vuxhes? **12** Yizin yişşar, savk'le. Zı adamiys yı'qqəsın xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene, zaqa umud vob, zı g'iyına xəmdə adamiys ark'ın, vuxhne ayxu dixbı uxasva. **13** Nya'a, manbı ç'ak'ı qeepxhesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheeye? De'eş, yizin yişşar! Rəbbe zalqa xıl g'ott'ulva, yizda ı'mı'r q'ap'ı quvxha. Yizin uts'ur vuşun çiled geed vod. **14** Manbı meeb maa'ab axtiba gyaaş giyviğal. Orpa abays ubba hı'ı iyeek'anna. Rutmee, abayk at'ırq'ın eexvana. **15** Naomee Rutuk'le eyhen: – Haane yiğne g'ayniyna xhunaşse cene milletisqa, cene allahbişisqa siyk'al. Qeera, ğunar məng'ı'qa sayk'le. **16** Rutee eyhen: – Zı mizel iyqimeeqa valqa yı'q' sak'al hı'ıyee, ğu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxhe, ğu ark'ınne cıgeeqa zınar əlyhəasda, ğu ulyorzulyne cıgee zınar ileezarasda. Yiğın millet yizin millet ixhes, yiğna Allahır yizda Allah ixhes. **17** Ğu qiyk'uyne cıgee zınar qiyk'asda, maayir k'eyxhasda. Qiyk'uyle ğayrı,

menne karan zı vake curey'ee, hasre Rəbbe zakın he'ecen. **18** Naomilqa hitxhırmee Rutus hək'eracar cekavur yı'qqəs yikkanva, məng'ee məng'ı'ke xıl tsı'tsı'aa'ana. **19** Manbı məxiüb Bet-Lexemqa hivxharasmee, sacıgee avayk'ananbı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxhırmee, şaharın cəmə'ət q'omançe-k'anyaqqamee çıçıs ı'xı'yxə. Zəiyfabışe eyhen: – İna Naomi dişee? **20** Naomee manbişik'le eyhen: – Ğırgın əxəne Allahee yizda ı'mı'r q'ap'ı qav'uynçıl-alla zak'le Naomıva (ittuna) deş, Marava (q'ap'ına) eyhe. **21** Zı inençe gyayts'ı-gıyxhı qiğeyç'veeyir, Rəbbe zı inyaqa q'ərar sayk'al hey'ı. Nişil-allane şu zalqa Naomıva ona'a? Rəbbe zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Ğırgın əxəng'vee zalqa yiğbı alli'ı. **22** Məxiür Naomi, Moavne cigabişeençe cene sossaka Moavğançene Rutuka sacıgee yı'q'əlqa siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xhıt'a qıviyşalne gahıl qabı hıviyxhar.

2 Naomiyne adamiyqa Elimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe. **2** Yiğbişde sa yiğıl Moavğançene Rutee Naomiyk'le eyhen: – Hayeesre zı çolbişeeqa yı'qqəs. Şavne ulesqayiy zı yugra qarı, mang'ı'qa qihna ark'ın, mang'ı'ke avxuna xhıt'a saa'as. Naomee məng'ı'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe. **3** Rut hark'ın çolbişde sançee, xhıt'a qıviyşalanbişde qihna i'ğiykır avxuna xhıt'a saa'a. Məxiür mana cek'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qiyelee. **4** Mane gahıl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xhıt'a qıviyşalanbişik'le eyhen: – Hasre Rəbb şoka ixhecen! Manbişed mang'us «Rəbbeeyib vas xayır-düə hevlecenva» alidğhıniy qele. **5** Boazee qıviyşalanbişde ooqa gıxhxıyng'ı'ke qiyghanan: – İna mek'vna zəiyfa şavunbişdane? **6** Mane insanee eyhen: – İna mek'vna zəiyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomiyka sacıgee qarı. **7** Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zı hiyeesre xhıt'a qıviyşalanbişisqa qihna i'ğiykır avxuna xhıt'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'ın deş. Mana vüxənyak avurur sık'ınna gahna giy'ır. **8** Boazee Rutuk'le eyhen: – Yiş, zal k'ırı alixhxhe! Avxuna xhıt'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçiy içeesika eexve. **9** İleeke, yizde g'ulluxçiy içeeşe nyaabiy xhıt'a qıviyşal, manbişisqa qihna i'ğiykır. Zı yizde içeesik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas mısıyiy xhyan ikkiykin, hark'ın yizde içeesee gyatsts'ı'ıyne parçbişeençe ulyoğe. **10** Rut mang'us ç'ıyelqamee k'yorzul eyhen: – Nya'a, zı vasqa yugra qarı? Nya'a, ğu zaka menne cıgeençe qarıyng'ı'ka yugra eyxhe? **11** Boazee məng'ı's inəxdın alidğhıniy qele: – Adamiy qik'uyle qiyğa, ğu abayneme hı'ıyn ğırgın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan

g'alepçi, vak'le mankilqamee dyats'ancedad milletne k'anyaqa qarı. **12** Hasre vas mane işil-allan Rəbbee helecen! Ğu xilik avqa dyuguliyxhesva qariyne Rəbbee, İzrailıynee Allaahe vas geed mukaafat helecen! **13** Rutee eyhen: – Xərna, zı şadra vor, zı yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'ıbı huvu. Zı yiğne g'ulluxçiy içeşına deyxeeyir, ğu zaka manbışıka xhinne yugra yuşan hı'ı. **14** Yı'q'ı'lı'n kar otxhanmee, Boazee mæng'ı'k'le eyhen: – İnyaqa qeera, ğunad gıney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne. Rut qarı qıviyşalanbışde k'ane giy'ırnee, Boazee mæng'ı's qootsuna xhıt'a hoole. Rut opxhun eets'ınar, hexxabab aaxvana. **15** Mana meer k'yapk'ınna xhıt'a saa'asva oza qiyxhamee, Boazee cune nukaraaşik'le eyhen: – Məng'ee ark'ın bafabışde yıq'neençeb saa'axhee, mæng'ı'k'le cuvab immeyhe. **16** Qıviyşalang'ab mæng'ı'sva bafabışeence q'asdın gıt'y'ıbı dağ'e, hasre se'ecen. Məng'ı'k'le vucçud immeyhe. **17** Məxüb Rutee exhililqamee çolee gıt'y'ı saa'a. Sav'una gıt'y'ı gyoottume, mæng'ı's sa xəbna ç'emç'e xhıt'ayna vooxhe. **18** Qiyğab mæng'ee mana alyapt'ı, şahareeqa qiyele. Abayk'led mæng'ee nimee geeb xhıt'ayiy sav'ıva g'ecen. Rutee yıce yı'q'ı'hın kar otxhanang'a, hexxada axuyn qığavhu abays hele. **19** Abee mæng'ı'ke qiyghanan: – G'ıyna ğu gıt'y'ı neçene sav'ı? Nyaane işlemiş yixha? Şavusneyiy yic işlemiş yixhava, Rutee abays yuşan hı'ı, eyhen: – G'ıyna zı işlemiş yixhane adamiyn do Boazi. **20** Naomee sossak'le eyhen: – Hasre Rəbbee, üç'übınbışıkeyiy hapt'ıynbışıke cuna badal dyooxhena yugvalla qıvdiykkanne Boazıs xayır-düa hevlecen! Naomee meed eyhen: – Mana, şı g'attıvıxhan hav'ıy gardanaqa gexhane xımbışda sa vorna. **21** Moavğaçene Rutee eyhen: – Sayıd mang'vee zak'le uvhuyn, cun qiyşalan cigabı ç'əvxhesmee, cune içşeşika işlemiş yixhe. **22** Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen: – Yızda yış, mang'une g'ulluxçiy içşeşika yığın'ı'ğiykırıy yugda ixhes. Deşxhee, mering'ıyene çolee vak'le cuvabniy eyhes. **23** Məxür Rut xhıt'ayiy suk qıviyşil ç'əvuvoxhesmee, Boazne g'ulluxçiy içşeşika işlemişeexhe. Eexasır mana abayka eexva.

3 Yiğbışde sa yiğil Rutune abee Naomee mæng'ı'k'le eyhen: – Yızda yış, vas rəhətda ixhecenva, zı vas sa yugun ciga t'abal ha'as ikkan dişde? **2** Nya'a, ğu g'ulluxçiy içşeşika işlemiş yixhana Boaz, yışda xımı eyxhe dişde? Mang'vee g'ıyna exhal cune xhıt'ayke attayl vara ha'a vod. **3** Ğunar ə'yeex'ır, micagin tanalınbı alı'ı, ətərbıd qadğu maqa hiyek'ne. Mang'vee otxhun-ulyodğu ç'əvxhesmee, ğucar ğu mang'uk'le himeegva. **4** Mana g'alixhasva əlyhəmee, mana nyaaryiy

g'ilexhava ats'axhxe. Qiyğar maqa ikkeyç'u, mang'une g'elybışilin kar g'ayşu maa'ar g'aliyxhe. Mang'veecad vak'le eyhesin, hucooyiy ha'as ikkanva. **5** Rutee «Zı ğu uvhuyn gırgın ha'asınva» eyhe. **6** Mana atteeqa arı gırgın abee uvhuyn xhinne ha'a. **7** Boaz yugda otxhun-ulyodğu yik' cıgeeqa qadimee, g'alixhasva xhıt'ayne anbarbışde mıgıleqqa ayk'an. Rutur nıq' dena qarı, mang'une g'elybışilin kar g'ayşu, maa'ar g'ileexha. **8** Xəm surak Boaz muğur qıxha alytirk'ılnee, cune g'elybışee zayıfa g'alırxhu g'eece. **9** Mang'vee mæng'ı'k'le eyhen: – Ğu vuşuna? Məng'ee eyhen: – Zı yiğna g'ulluxçiy Rut vorna. Zas vukkul hüv xəsın ciga he'e. Ğu, şı g'attıvıxhan hav'ıy gardanaqa gexhana xımı vorna. **10** Boazee eyhen: – Yızda yış, hasre vas Rəbbee xayır-düa hevlecen! Ğu ina hav'una yugvalla şene ögiyinçileb yugna vob. Ğu mek'vne karnaneyiy kar deşde adameeşıqa qihna g'ıddyarxhuninçil-alla. **11** Yızda yış, ğu həşdiyle qı'meeq'ən! Zı yiğneme vas ikkanan kar ha'asın. Yişde şaharne gırgıne insanaaşik'le ğu hək'erar yugna zayıfa yixhay ats'an. **12** Zı vuşda xımı ıxhay qotkun vodun, saccu şoqa zale k'anena xımı vor. **13** G'ıyna xəmdiysır inyaacar eexve. G'ıyqa mane vuşde xınıys, şı g'attıvıxhan haa'as vukkiyknee, yugda ixhes, hasre hee'ecen. De'eş, mang'us man ha'as diyknee, Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, man zı ha'as. Miç'erılqamee inyaa g'aliyxhe. **14** Rut miç'erılqamee mang'une g'elybışee g'ileexha. Boazee culed-alqa «Hasre şavuk'lecad atteeqa zayıfa arıva mats'axhhecenva» uvhuva, Rut torandanang'acad, yic g'imecenva, oza qeexhe. **15** Boazee Rutuk'le eyhen: – Valqa aletçuyne karan sa sura zasqa hele, ğunad manisı surale aqç. Rutee Boazee uvhuyn xhinne ha'a. Boazeeyib mæng'ı's xilece xhıt'a kyav'u, mæng'ı'ne mıgalqa qoole. Mançer Boaz şahareeqa sıyk'al. **16** Rut cene abaysqa Naomisqa sark'ılımee, mæng'ee qiyghanan: – Yiş, nəxüdnə ıxha? Rutee, Boazee cenemee hı'ıyn gırgın kar abays yuşan hı'ıyle **17** qiyğa, eyhen: – Abaysqa xıt'ərar simiyk'alva uvhu mang'vee zas inimeena xhıt'ab huvuna. **18** Naomee Rutuk'le eyhen: – Yiş, sık'ırıra örxə, ilyaakas ina iş nəxübıy g'ıttıviyghan. Mane insanee g'ıyna mana iş, sa suralqa qığdyavhu ulyozaras deş.

4 Boaz şaharne akkabışısqı qığeç'u, insanar sabıynee cıgee giy'ar. Boazee eyhena şena k'anena xımı mançer il'ğəme, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana sark'ıl, inyaa gyu'relan». Manar qarı giy'arna. **2** Boazee şaharne ağsaqqalaasıke yits'ıyre insanır qort'ul «Şunab inyaa gyuvreva» eyhe. Manbıb qabı gıviy'aranbı. **3** Boazee mane xınıyk'le eyhen: – Moavnee cigabışeence sark'ılıynee Naomee, yışda ebana

eyxhene Elimelexin ciga vod massa hele. **4** İnyaa g'arayle. Boaziker Oved g'arayle. **22** Ovediker gyuv'uriynbışdeyiy cəmə'ətne ağsaqqalaaşine Yessey g'arayle. Yesseyiker Davud peyğambar k'ane, zı valqa g'ayxhya'an, man ciga ğu alişşes g'arayle. İkkan. Ğu ilydeşşesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axhxhes. Mane işee ts'errinya ğu eyxhe, qiyğiyinar zı. Mang'vee Boazik'le: «Zı man ciga ileşşenva» eyhe. **5** Boazee eyhen: – Ğu man ciga Naomiye ileşşemee, mang'une qik'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Ratur hee'es yikkan. Qiyğa şos dix ıxhayng'a, man ciga qik'uyng'une xızanı axvecenva. **6** Xınee eyhen: – Məxiüdxheene, zasse man ciga alişşes əxəs deş. Zı man ciga alişşevee, man yizde ts'erriyne xhunaşşeykene uşaxaəşis hixharas deş. Zasse man ciga alişşes əxə deşud, ğucad alişşevee yugda eyxhe. **7** Avaala İzrailil sa kar alişşu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'iynemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ıxha. Man ədat, şi iş yəqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ıxha. **8** Xınee Boazik'le eyhen: – Ğucab alivşe. Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşşe. **9** Boazee ağsaqqalaaşik'leyiy gırgıne cəmə'ətik'le eyhen: – Şu g'iyına şahadar vobınbı, zı Elimelexıke, Kilyonike, Maxlonuke axuyın gırgın Naomiye ileşşen. **10** Qik'uyng'un do cune cigabişil axvecenva, cune xımbışde yı'q'neençe, cune şahareençe hımaykalcenva, Maxlon qik'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zı zas hee'e. Şunab g'iyına şahadar vobınbı! **11** Akkabışısqa sabıyne insanaşeyiy ağsaqqalaaşe eyhen: – Şi şahadar vob. Hasre Rəbbee yiğne akkalqa qöona zəiyfar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen. Manbışe Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ixhe, Bet-Lexemilid yiğın do ats'axhxhecen. **12** Hasre Rəbbee mane mek'vne zəiyfee vas vuxasın uşaxar Peresna xızan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Peres Tamarıs Yahudaykeniy ıxha.) **13** Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alirxhumeə mana vuxhnee eexva. Rəbbeə manbışıs uşax hele. Rutee dix uxooxa. **14** Yadaaşe Naomiyk'le eyhe ıxha: – Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyına vas, ğu gatt'iyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhxhecen! **15** Mang'vee ğu mek'v qee'es, q'əsvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yighne dixile yugne, ğu yikkanne sossee uxuva. **16** Naomee uşax xhılibışeeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha. **17** Maane hiqiyallane yadaaşe eyhe ıxha: – Naomiynemee dix ıxha. Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkına, Yesseyına dek ıxha. **18** İna Peresna nasıl vob: Peresike Xetsron g'arayle. **19** Xetsronike Ram g'arayle. Ramike Amminadav g'arayle. **20** Amminadavıke Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. **21** Salmoniker Boaz

1 Şamuelin

1 Efrayimne suvabınane cigée, Rama eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ıxha. Mana İyeroxamna dix ıxha. İyeroxamur Elihuyna dix ıxha, Elihur Toxuyna dix ıxha, Toxur Tsufayna dix ıxha. Tsufiy cuke g'abıynbı Efrayimne nasılne cigabişee aaxva vuxha. **2** Elkanıka Xannayiy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka uşaxar vobunbıniy, Xannaysme uşaxar vooxhe deşdiy. **3** Seniys mana insan cune şahareeñçe qıgeç'u, hayk'an ıxhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbişde Rəbbis i'bəədat hı'ı, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahıl Xofniyiy Pinxas Rəbbin kaahınarniy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha. **4** Elkanee q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşeyş Peninnays, məng'ı'ne dixbişdeyiy yişbişde gırgıng'us q'urbanna pay hoolenaniy. **5** Xannaysme mang'vee q'öble pay hoole vuxha. Rəbbe məng'ı's uşax hıdele ıxheeyid, Elkanays mana geerniyxhe yikkiykanna. **6** Xannayne q'əyeeme, Rəbbe məng'ı's uşax hıdeleva məng'ı'lqa cuvabbi ayhe, demalqa giyxhe yixha. **7** Senbı inəxüid i'lğəə ıxha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'ı'ne q'əyee məng'ı'lqa cuvabbi ayhe ıxha. Xanna man eyhenbı g'ayxhı, geəşe yixha, karid məng'ee otxhan ıxha deş. **8** Məng'ı'ne adamee, Elkanee, məng'ı'k'le eyhe ıxha: – Xanna, nya'a geəşe? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a yiğın yik' gyotxhan? Nya'a, zı yiğnemeeyits'ne duxayle hexxana dişde vor? **9** Manbişe Şilo eyhene şaharee otxhun-ulyodğuyile qiyğə, Xanna g'elilqa sıgeetsa. Kaahin Eliyir, Rəbbine xaane akkabışısne gyu'ur eyxhe. **10** Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülöörəxə düə haa'va vuxha. **11** Məng'ee Rəbbis miz k'yav'u, inəxüid cuvab hele: – Xəəna G'oşunbişda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zı Yiğna bende yik'el hidirınee, zas sa dix huvee, zınar mana gırgıne gahbişıs Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, məng'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş. **12** Xannee Rəbbis xiliyna düə haa'va vuxha, Eliyir gyu'ur məng'ı'ne ghalıka ilyakka ıxha. **13** Xannee yik'eençe düə haa'ava, məng'ı'n saccu ghalycad i'ğiykar eyxhe, ses g'iyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxi'd qayle, məng'ee ulyodğuniyxan vod. **14** Mançıl-allad mang'vee eyhen: – Ğu mısılqameene ulyoğas? Mançıkına g'alepçe, və qılqa qeera! **15** Xannee eyhen: – Yızda xərna, yızın yik' gyotxhan ıxhayke, zı Rəbbis yızın yik' q'əra qa'a. Zı çaxırıy p'iyva deş ulyodğı. **16** Vasqa məxüid qımayleceñ, zı abır deşda zəyifaniyxan. Zalqa xəbna ver abıva, yızın yik' gyotxhanva, zı düə məxi'b hav'u. **17** Eliyee alidğhıniy qele: – Yugna yəq vuxhena.

İzrailıyne Allahee, ğu heqqıyn vas helesin. **18** Xannee: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'ıl cene yəqqı'n ark'ın kar oyxhan. Mançile qiyğə məng'ee aq'va qa'a deş. **19** Qınne yiğil manbı miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis i'bəədat hı'ı Ramayeene, cone xaaq, sıviyk'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid məng'ıs ikkanan ha'an. **20** Sabara gah ilğevç'uyle qiyğə Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqıva» uvhu, mang'tun do Şamuel (Allahık'le g'ayxhı) giyxhe. **21** Elkanayiy cuna xızan, Rəbbis senis ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an. **22** Xannamee mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiyk'le eyhen: – Nebeluğ gyarğılıyle qiyğə, zı mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana gırgıne gahbişıs maa axvas. **23** Elkaneeyid eyhen: – Vas ikkanəxüid he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuce huvuyn cuvab aqqecen. Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. **24** Uşax gyarğılme, Xannee xhebnə seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tuluğud çaxıren alyaat'u, Rəbbine Şiloyee xaaqa hiyeek'an. Mane gahıl uşax k'ılda ıxha. **25** Conga gyuvk'ıyle qiyğə, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yızda xərna, yiğne canalqan k'ın ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzul Rəbbis düə haa'ana şəna zəyifə, zıniy vor. **27** Zı ine uşaxnemeeniyy düə haa'a, Rəbbe zı heqqıyn, zas huvuyn. **28** Həşde zı mana Rəbbis hele. I'mı'rvollete mana Rəbbına ixheskan. Manbişe maa'ad Rəbbis i'bəədat ha'a.

2 Xannee inəxüib düə haa'a: – Rəbbe yızın yik' şad hı'ı, Rəbbe zas xəbna guc huvu. Zı şad yeexhe, Ğu zı g'attıyxhaney'il-alla. Zı həşde yızde duşmanaşşile əqna ha'a. **2** Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda, Ya Rəbb, Ğu sa vorna! Yişda Allah xhinnəna şı havaacəna merna deşda! **3** Şucab şu ç'ak'ıba vukkiy ç'əv he'e! Hexxan cuvabbi ghaleençe g'imekka! Saccu Rəbb gırgın ats'ana Allah vor, Mang'vee gyoodakke insanaaşın işbı. **4** İgidıyaaşın vukbı hayq'var, Guç deşınbişısmeey guc qavayle. **5** Şenke avts'u iviykaranbişe Həşde gıneynemeey iş t'abal haa'a, Mıssınbıb uxu, Geed uşaxaarnanar yıccar ayxu. **6** Rəbbe insans i'mı'rib hooləna, Vuceeyib alyabat'ana, Mang'veecarıy nyuq'vneeqa k'yaraççəna, Vucecarır alqayhəna. (Sheol h7585) **7** Rəbbe insans kar helenid, g'eşşenid. Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker gyayhəna. **8** Rəbbe mı'q'eena kar deşda g'elil qa'ana, Qıvaats'ıynbişika sacıgeeyir gya'ana. Mang'vee dyunyecad aqqı. **9** Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacənbı,

Pisınbıb miç'axiyvalee avgales, Manbışde guçun manbışis kumag ha'as deş. **10** Culqa g'elil qeepxhaynbı Rəbbe oot'al-ooxal haa'asınbı, Manbışılqa xayı g'əhatqə'əs. Rəbbe dyunyeescad məhkama ağahas! Mang'vee Vucee g'əyxı'yne paççahıs guc hoole, Mana axtı qa'a. **11** Qiyğa Elkana cune Ramayeene xaaqa sıyk'al. K'ınna Şamuelymee kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla haa'a axva. **12** Eliyn dixbı geeb karai'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir qızara'axa deş, **13** kaahiniyvallab karaəəba haa'a vuxha deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a, kaahinna nukar xıle xhebne silinane yabayka hiyxhar ıxha. **14** Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa, lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ıxhay hiyxə ıxha. Yabalqa qadiyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a ıxha. Məxüdü manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailiybışe adiyne gırgıne q'urbanne çurunucad ha'a ıxha. **15** Man k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma'gyoxhxhan ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanik'le eyhe ıxha: – Kaahinis ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee vake qotxhuruyın çuru alyaat'as deş, mang'us çigın çuru hele. **16** Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma'gyoxhxhan ha'as, qiyğa vas nenayiy pay vukkan manab alept'eva» – uvhume, nukaree: «De'eş, həşde qavaleva, qudyoolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» – cuvab qelen. **17** Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, bınah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adiyncıs hı'rmat haa'a vuxha deş. **18** K'ınne Şamueleemee katanıke hı'ıyn ileyliğ gıvatxın, Rəbbine ögil k'ilyvalla haa'a vuxha. **19** Yedee seniysın Şamuelisin k'ınin p'laş iyxva ıxha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa i'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. **20** Kaahin Eliyeeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşşeyş xayirdüə huvu, eyhe ıxha: – Hasre Rəbbe vas ine yiğne xhunaşşeyke, yicee heqqı Rəbbis huvuyne uşaxıl-alla, mebin uşaxar hevlece. Mançile qiyğa manbı cone xaaqa siviyk'al vuxha. **21** Rəbbe Xannays yugvalla hav'u, məng'ı's Rəbbe mançile qiyğa xhebiyee dixiy q'öyrrer yiş heele. K'ınna Şamuelymee Rəbbine ögil xər qexhe eyxhe. **22** Eli geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbışe İzrailiybışik ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne ghalee iş haa'ane yadaaşika manbı g'alyabak'avad g'ayxhinniy. **23** Eliyee manbışik'le eyhen: – Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaaşikecad, şu ha'ane karai'dəəne işbışdecad hək'ee g'iyxhe. **24** Yızın dixbı, vuşun ç'əv! Zak'le Rəbbine milletike g'avxhuna mana xabar yugna deşub. **25** Sa insanee menne insanee ögee bınah hav'ee, mang'ul-alla merıng'vee Allahıs düə haa'as vooxhe. İnsanee

Rəbbis pisın he'eene, şavussene mang'ul-alla düə haa'as vəəxə? Rəbbe manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkıl k'ırıcad iliyxhe ıxha deş. **26** K'ınna Şamuelymee xər qexhe ıxha. Mana Rəbbisır insanaaşisır geer ikkan ıxha. **27** Mane gahıl sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le eyhen: – Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Yiğna dekkıy cuna nasıl Misirıng'a, fironne xalq'ıs nukariyvalla haa'ang'a, nya'a, Zı manbışis dyagu dışdiy? **28** İzrailiyne gırgıne nasıl bışde yı'q'neençe yiğne dekkına nasıl Zı Zas kaahinar vuxhecenva g'əvxü. Zı manbışik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbı alle'e, ətirib gyooxhan he'e, Yizde ögeeyib ileyliğ qı'ı iviykre. İzrailiybışe adiyın gırgın q'urbanbı Zı yiğne dekkıne xızamsniy huvu. **29** Nya'a şu nişıl-allane Yizde xaaqa Zasva Zı əmr hav'u allya'an q'urbanbıyiy Zas ikkeekan karbı g'eliqqa hele? Nişıl-allane şu yiğın dixbı Zale ooqa avqaaqqa? Şu Yizde milletin İzrailin, Zas adiyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbı.» **30** Mançıl-allad İzrailiyne Allahee Rəbbe invavud eyhe: «Zı şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkıne xızanın Zas gırgıne gahbışilycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbe eyhe vod: «De'eş, Zı məxüdü ha'as deş. Zı şavaayiy axtı qa'a, Zı mana axtı qa'as. Şavaayiy Zı g'eliqqa huvu, Zı məxrına uleke alişşes. **31** Gah qavaalesda, Zı yiğne xızanneb xılənçe guc g'avşesda. Yiğne xızanikene şavaacabıb xılıyna i'mı'r haa'as deş. **32** Vak'le Yizde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic İzrailik'le yugun yiğbı g'ece ıxheeyid, yiğne xızanikene şavaacab xılıyna i'mı'r haa'as deş. **33** Zı yiğne xızanın Zas q'urbanbı allya'ane cigayşes gırgınbı deş g'ee'epşes. Manbışın uleppı nağın gyatsts'ı, yik'bid ik'arın aqqı ixhes. Yiğne xızaneençene gırgıng'veecab cit'ana i'mı'r hav'u hapt'as. **34** Yiğne q'öne duxayne, Xofniyiy Pinxasne, vuk'lelqa qalesin yiğnemee işaarat ixhes: manbı sa yiğıl, sacıgee hapt'as. **35** Zımee, Zas ikkananbıyiy Yizde yik'eedınbı gırgıne gahbışıl ha'ana, Zasda va yugna kaahın g'əxəs. Zı mang'una xızan havaacesda, mang'veeyib Zı g'əyxı'yne paççahne ögil k'ilyvalla haa'as. **36** Yiğne xızanike üç'üba avxuyınbımee, sa sık'ının nuk'rayiy gıney heqqasva mang'usqa abı, mang'üne ögil k'yoozarasınbı, „hucoona ixhes, sa ghalene gıneynemee, zas nena vuxhay kaahınaaşına iş hevleva“».

3 Mek'vne Şamuelee, Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla ha'a vuxha. Mane gahbışıl Rəbbin cuvabıy gyaguybı zarada-zarada eyxhenbı deşdiy. **2** Sa xəmdə Eliy cune tyulee g'alırxhu ıxha. Mang'üne uleppışik'le yugda g'ece ıxha deş. **3** Şamuelymee Rəbbine xaa g'alırxhu eyxhe. Allahna q'utyeb mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıb k'əpp'ı'

vuxha deş. **4** Rəbbəe Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir «İnyaa vorva» alidghniy qele. **5** Qiyğar Eliyne k'anyaqa g'adarxhun «Zalqa onu'iyne, zı inyaa vorva» uvhu. Eliyeeme «Zı onu'u deş, hoora g'alixheva» eyhe. Şamuelir ark'ın g'ilexhana. **6** Rəbbe «Şamueliyva» meed ona'an. Şamuel meer oza qıxha Eliyne k'anyaqa ark'ın «Zalqa onu'iyne? Zı inyaa vorva!» eyhe. Eliye «Zı onu'u deş. Dix, hoora g'alixheva» alidghniy qele. **7** Şamuelik'le manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbe mang'us cuvabıd aaqı deşdiy. **8** Rəbbe xhebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'ın, eyhen: – Ğu zalqa onu'uva, zı inyaa vor. Manke Eliylq hiyxharan, mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ixhava. **9** Mançıl-allad Şamuelik'le eyhen: – Hooraa g'alixhe, meed valqa one'ee, inəxüid eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.» Şamuelir ark'ın cune tyuleqa k'eç'ena. **10** Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel! Şamueliyva!» ona'anan. Şamuelee eyhen: – Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod. **11** Rəbbe Şamuelik'le inəxüid eyhe: – Zı İzrailil məxbına iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avayghas. **12** Mane yiğil, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırgın, Zı qomançe k'anyaqqamee ha'asın. **13** Zı cuk'le uvhunniy, cuk'le ats'ane binahbişil-alla Zı cune xizanis gırgine gahbişisda cazaa hevles. Mang'une dixbişe Zı g'eliqqa huvu. Eliyeeme manbişin ögü ı'xı' deş. **14** Zı mançıl-allad Eliyne xizanis k'inniy g'assır: Eliyne xizanne binahile q'urbanıyayı menne-menne ikekane karbişika ilyheç'es deş. **15** Şamuel miç'eerilqamee g'ilexhana, qiyğar oza qıxha Rəbbine xaan akkabi aaqı. Mana cus Allahee gyagu'ıyn kar Eliys yuşan ha'as qəyq'ənna. **16** Eliyeeme mang'ulqa onu'u eyhen: – Şamuel, yızda dix. Şamueleeyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghniy qele. **17** Eliye mang'uke qiyghanan: – Rəbbe vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hıma'a. Allahee vak'le uvhuynçin, ğu zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen. **18** Şamuelee mang'us gırgın yuşan ha'an, vuççud dyugul ha'a deş. Eliyeeme eyhen: – Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüidiy ıkkən həməxüid he'ecen. **19** Şamuel xər qexhe. Rəbb mang'uka ixha, Rəbbe Şamuelik'le uvhuyn gırgın kar eyxhen. **20** Rəbbe Şamuelike hək'erar peyğambar hı'yı, gırgine İzrailik'lecad Danile Beer-Şevalqamee ats'axhken. **21** Rəbb meer Şiloyee gyagva giyğal. Mang'vee Cune cuvabıka Vucecar Vuc Şamuelik'le hıgva.

4 Şamuelin cuvab gırgine İzrailis ixha. Mane gahıl İzrailiybı, Filiştinaaşika saç'ivkasva qiğeebaç'e.

İzrailiybişe con çadırı Even-Ezeree, Filiştinaaşeme Afeqee giyxə. **2** Filiştinarıb İzrailiybısa saç'ivkasva gıviyk'anandı. Mane dəv'ee Filiştinar İzrailiyaaşile ğameebaxhenbı. Maa'ar İzrailiyaaşike yoq'ud aazır insan qek'a. **3** Millet çadırı gı'ı'ı'ne cigeeqa sıyk'alme, İzrailiyne ağsaqqalaşe sana-sang'uke qiyghanan: – Nya'asdiyxan Rəbbe şı g'ı'ına Filiştinaaşis avub avxav'u? Qudoora, Rəbbika mugaavilenana q'utye Şiloyeençe şasqa qavaales. Hasre mana şaka vuxhacen, şınab duşmanaaşine xılence g'attıvixhan hee'ecen. **4** Milletin Şiloyeeqa insanar g'uxoole. Manbişe Rəbbika mugaavilenana q'utye qavayle. (Mane q'utyl oo keruar ixha. Mane keruvaşe Xəəne G'oşunbişe Rəbbına taxt avqu vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyiy Pinxasıb, Allahıka mugaavilenane q'utyeine k'ane vooxhe. **5** Rəbbika mugaavilenana q'utye co çadırı g'ı'ı'ı'ne cigeeqa qabı hipxhırmee, İzrailiybişe məxdın ç'ak'ın ts'irbı ha'a, mançike dyunye i'ğiykar. **6** Filiştinaaşik'le maana ts'ir g'avxhume, eyhen: – Cühüt'yarnane cigeena mana ts'ir nəxbımaniyxan? Manbınane çadırıbişeeqa Rəbbına q'utye qabıva ats'axhamee, **7** Filiştinar qəp'q'ın eyhen: – Çadırıbişeeqa allahaarıb abı, şalqa ver ables! Həşdilqamee məxdın kar ixhayncad deşdiy. **8** Şalqa ver ables! Şavaane şı Mane gucnane allahaaşine xılence g'attıvixhanaa'as? Sahree, Misirbişde vuk'lelqa cos ıkkənən verbı exan allahar inbı vob. **9** Filiştinar, yik'eka vuxhe, q'məəq'ən! Deşxheene, cühüt'yar vuşun həmbalar vuxhaynbı xhinne, şınab manbişin həmbalar vuxhes. Adameer xhinne vuxhe, saç'uvke! **10** Filiştinar yugba saç'uvku, İzrailiybı avub avxu, cone çadırıbişeeqa heebaxa. Mane yiğil geed xəppa insanar hapt'ı. İzrailiybısa maa'ar xhebt's'al aazır insan qik'u. **11** Allahna q'utye xıləqə ağəaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyiy Pinxasıb maa'ab habat'anbı. **12** Mane yiğilycar Benyaminne nasıləna sa insan dəv'eençe hıxu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalınbı qıtaxxı'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a. **13** Mana qöönə gahıl, Eliy yəqqı'ne mıglek gyu'ur ilyakka ixha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' əə ixha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ixhaynbı yuşan hı'ı'mee, şaharıkə ts'ir g'oottal. **14** Eliyk'le man ses g'ayxhıme, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an. **15** Mane gahıl Eliyqa yüç'əle molyulle sen eyxhe, mang'un uleppıd aqqı ixha, vuççud g'ee ixha deş. **16** Mane insanee Eliyk'le eyhen: – Zı dəv'ənanə cigeençe qöo vor. Dəv'eençe zı g'ı'ına hıxu. Eliye qiyghanan: – Dix, hucoon ixha? **17** Mana xəbar abıyənə insanee eyhen: – İzrailiybı Filiştinaaşde ögiyle heepxıynbı, geeb insanar

hapt'ı. Yiğın dixbı Xofniyy Pinxas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utyeb şenbıde xıyaqa ilğevç'u. **18** Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabışısne gyu'urne cigeençe yı'q'əlqa hı'ğəykar. Mana q'əsrayıy yı'q'ra ıxhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al senna İzrailıybışda haakim ıxha. **19** Eliyna sos, Pinxasna xhunaşşe vuxhne yıxha. Məng'ı'na uxasda gahıb qabı hıpxhırnıy vob. Allahna q'utyeb mebinbışde xıyaqa ilğevç'u, abbatteyyıy adamıyb hapt'ıynbıva məng'ı'k'le g'ayxhımee, məng'ı's sayangada ık'ar bı qayle, məng'ee k'yorzul uxooxan. **20** Mana qeek'ang'a, məng'ı's kumag ha'ane zəıyfabişe eyhen: – Qı'meeq'ən, vas dix ıxha. Məng'ee şavuscad alıdgıhınyıd qele deş, nişikacarır sark'ıl ileeka deş. **21** Məng'ee «Nur İzrailike apk'ınnava» uvhu, uşaxın do ıkavod (nur deşda) gıyxhe. Məxüdü məng'ee Allahna q'utyeb mering'ıne xıyaqa ilğevç'uva, abbatteyyıy adamıyb hapt'ıva ha'a. **22** Məng'ee cad meed eyhen: – Allahna q'utyeb mering'ıne xıyaqa ilğevç'uva İzrailike nurub apk'ınnava.

5 Fılıştınaaş Allahna q'utyeb cone xıyaqa alğavhu, mana Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka. **2** Allahna q'utyeb Dagonna byutyınane xaaqa quvku, mang'ıne byuttıyune k'anyaqa gıvıyxhe. **3** Qınne yığıl mıç'eeb Aşdodğançen bı oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbıne q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. Manbışe Dagonun byuty alyaat'u, cıne cıgeeqa gıyxhe. **4** Qınne yığıl mıç'eeb man bı oza qeepxhayng'a, meeb Dagonna byuty Rəbbıne q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'ulıy q'öyudsana xıl gyatxhı akkayne ghaleeqa gıxhxhı eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe. **5** Mançıl-allad g'ıynıyne yığılqamee Dagonne kaahınaaşed, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqənbışde akkayne ghaleeqa g'el gıyxhe deş. **6** Rəbbın xıl Aşdodğançenbışde oo yı'q' qexhe. Manbışılqayıy hıqıy-allanbışılqa verbı allya'a, tanbışik fırar qığ'a'a. **7** Aşdodğançenbışik'le eyxhen bı g'acumee, eyhen: – İzrailıyne Allahna q'utyeb ınyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xıl şalıy yışde allahne Dagonne oo yı'q' qıxha. **8** Manbışe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ınbı sav'u, manbışıke qıyghanan: – İzrailıyne Allahne q'utyeyk şı hucoona ha'as? Fılıştınaaşıne ç'ak'ınbışe eyhen: – Hasre İzrailıyne Allahna q'utyeb Gateeqa quvkeecen. Məxüdü ıxha İzrailıyne Allahna q'utyeb Gat eyhene şahareeqa quvkekka. **9** Manbışe q'utyeb Gatqa qabıyle qıyğ'a Rəbbına xıl mane şaharıl oo yı'q' qooxhe. Mane şahareebın insanar məxüb qəvəyq'ən gıvıyğal, manbışın yik' bı qodasıncıl

qeedaxhe. Rəbbe mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ıning'ulqamee fıraaşıka gyavts'yaa'a. **10** Manbışe mançıle qıyğ'a Allahna q'utyeb Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utyeb Ekronqa qabı hıpxhırmee, maane insanaaş ts'ırbı ha'a: – Şıyiy yışın mılet gıyapt'asdemee, manbışe İzrailıyne Allahna q'utyeb şasqa qabı! **11** Mançıl-allab manbışe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ınbı sav'u eyhen: – İzrailıyne Allahna q'utyeb yəqqı'l hee'e huvooracen. Hasre şakunıy yışde mıletkıın məxüb qəvəyq'ən gıvıyğal, manbışın yik' bı qodu-hapt'asıncıl qeebaxhe. Rəbbın xıl manbışıl oo geed yı'q'da ıxha. **12** Hıdyapt'ı üç'übbə avxuybnışın tanbı fıraaşıka gyavts'e, mane şahareebınbışe haa'an ts'ırarıd xaybışeeqa hıyxar ıxha.

6 Rəbbına q'utyeb Fılıştınaaşıne cıgabışee yıghıble vazna avxu. **2** Fılıştınaaşee kaahınarıy falıka ılıyaakanbı qopt'ul eyhen: – İne Rəbbıne q'utyeyk hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şı nəxübyı mana çıne cıgeeqa savaak'al haa'as? **3** Manbışe eyhen: – İzrailıyne Allahna q'utyeb yı'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhee, mana q'ərab savaak'al hımaa'a. Şu mançınemee, taxsır şolyva Rəbbıs pay haa'as vukkan. Mane gahıl şunab yug qeepxhesınbı, Mang'ıvee şoke nya'asıy xıl ts'ıts'dyaa'avad, ats'axhxhesın. **4** Fılıştınaaş qıyghanan: – Şal taxsırva nena payne Rəbbıs haa'as vukkan? Kaahınaaşeyıy falıka ılıyaakanbışe eyhen: – Fılıştınaaşıka xhuleyre xərnayıy, hamanımen k'ınəğəykenə fıryı q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbışde vuk'lelqa qabına. **5** Mançıl-alla fıraaşınıd, vuşda ölka q'əra qaa'ane q'övəşınıd k'opyebı he'e, İzrailıyne Allahısıb hı'rmat gıvxhe. Sayıd manke, Mang'ıvee şokeb, vuşde allahaşıleb, vuşde cıgabışıleb xıl ts'ıts'aa'a. **6** Mısırbışeyıy fıronne q'ı't'y k'eçıuyın xhıne, şunad hıma'a. Allah manbışılqa rəhı'm dena qıxhamee, manbışe İzrailıybı g'avkkuynbı. **7** Həşdemee sa ts'edın daşk'a hı'ı, mançık mısacab xamut qıdyav'una q'ıkar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançıke curı'u xaaqa qıkkee. **8** Rəbbına q'utyeb alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxsır şolyva Mang'us allesın k'ınəğəykenə karbıd mançıne k'anene yeşuk'eeqa gıxhxhe. Qıyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen. **9** Yı'q'əle saccu ılıyaake. Man çıne cıgeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'ınee, mana ver şalqa ooxuna Rəbbı vovnava eyhen vodun. Maqa ıdyapk'ıneeme, şak'le ats'axhxhesın, şas ıxı'yın xıl Mang'un deşud. Man çıled-alqa ıxhayn kar vodun. **10** Nəxüdüy uvhu, insanaaşee məxüdüd ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk ıvyı't'al, mançın q'ıkarıd xaa g'alya'a. **11** Daşk'eeqa Rəbbıne q'utyeyka sacıgee, manbışe k'ınəğəyke

hı'yn q'övernaniy fırarnana yeşuk giviyxhe. **12** Mançile qiyğa zerbi qotkuda ayk'ananbi Bet-Şemeşne suralqa. Manbi sağılqa, solulqa siditk'ıl, sa yəq avqu, heğa-heğa ayk'ananbi. Filiştinaaşın ç'ak'ınbi mançıqab qihna Bet-Şemeş giviyğalne cigeeqamee avayk'ananbi. **13** Mane gahıl Bet-Şemeşgançenbi suk qiviyşal çolee vooxhe. Manbi q'utye g'avcu şadeebaxhenbi. **14** Daşk'a Bet-Şemeşgançene Yeşuayne çoleeqa qadı, sa xənne g'ayeyne k'ane ulyoyzaran. İnsanaşe daşk'a haq'var hı'ı mançike osbi ha'a. Zerbışiked, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **15** Leviyne nasileençene insanaşe Rəbbina q'utye, k'ınəğəyke hı'ıyn q'öväriy firar sı'ına yeşuk'ub daşk'eençe gyaqbi, sa xənne g'ayel ooqa giyxhe. Mane yiğil Bet-Şemeşgançenbişe Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanile ğayrı, medin q'urbanıd gyaat'anbi. **16** Filiştinaaşine maqa abıyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yiğilycab Ekronqa siviyyk'al. **17** Filiştinaaşe taxsir colyva Aşdod eyhene şaharne doyuile, Gəzza eyhene şaharne doyuile, Aşkelon eyhene şaharne doyuile, Gat eyhene şaharne doyuile, Ekron eyhene şaharne doyuile Rəbbis k'ınəğəyke hı'ıyn firar adayle. **18** K'ınəğəyke hı'ıyn q'övärmee, hiqiy-alla cabırbişikane şaharbişisiy çine hiqiy-allane xivaşiis sik'ı adayle. Mane şaharbişiqa xhoyre xərna ıxha. Bet-Şemeşğane Yeşuayne çoleena, Rəbbina q'utye gyuvxhuna xəbna g'aye giyniye yiğilqamee avxu vob. **19** Rəbbine q'utyeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşgançenbişe vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbe manbişda yights'al insan gek'a. Milletid, Rəbbe cone vuk'lelqa ooxune verır-alla geşşe ıxha. **20** Bet-Şemeşgançenbişe eyhen: – İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utye quvkees? **21** Qiyğa manbişe Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletisqa xəbar ana insanar g'axuvu, eyhen: – Filiştinaaşe Rəbbina q'utye yı'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7 Kiryat-Yearimne milletin abı Rəbbina q'utye quvkekkanə. Manbişe mana tepalyne Avinadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a. **2** Q'utye Kiryat-Yearimeeqa qabıyne yiğile geeb vaxt ulğooç'e: g'alle sen g'ayts'e. İzrailin milletcad geşşe eyxhe, manbişe Rəbb t'abal ha'a ıxha. **3** Şamuelee İzrailıne milletik'lecad eyhen: – Şu yik'eençe Rəbbilqa siviyyk'alxhee, mebin allahar, Aştoret donan byuttar dağ'e. Vuşun yik'ı Rəbbis hele, saccu Mang'us i'bədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filiştinaaşine xılənçe g'attıvıxhan haa'asınıbı. **4** Mane gahıl İzrailıbişee, Ba'aliy Aştoret donan byuttar dağ'ı, saccu Rəbbis i'bədat ha'a giviyğal.

5 Şamuelee eyhen: – Girgin İzrailıybı Mispa eyhene şahareeqa see'e, zı şol-alla Rəbbis miz k'yaa'as. **6** Manbi Mispeeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğil manbişe sivar aqqı eyhen: – Şi Rəbbine ögil binah hav'u. Şamuelee Mispee İzrailıybışis haakimiyvallaniy haa'a. **7** İzrailıybı Mispeeqa sabıva Filiştinaaşik'le g'ayxhımee, manbişın ç'ak'ınbi İzrailıybışılqa vüqqə giviyğal. Man g'ayxhıyn İzrailıybı qəvəyq'anənbı. **8** Mançil-allad manbişe Şamuelik'le eyhen: – Şi Filiştinaaşine xılənçe g'attıvıxhan haa'asdemee, Rəbbilqa, yişde Allahılqa, hıınva ehese, miz k'ee'e. **9** Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'ı, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee İzrailıynemee Rəbbis miz k'yaa'a, Rəbbeeyid mang'us alidghıniy qelen. **10** Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'amee, Filiştinar İzraililqa k'yooharasva k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbe mane yiğil Filiştinaaşılqa məxiid man xəybı xənne sesika g'əhədaqqə'ə, manbi mançile curaybacab qəpq'ı'n İzrailıybışile avub aaxva. **11** İzrailıybı Mispeençe qıgeepç'ı, Bet-Qarne cigabişeeqa qabı hivxharasmee, Filiştinaaşiqab qihna gyaq'ı, manbi gyabat'a vuxha. **12** Şamuelee sa g'aye alyapt'ı Mispayneyiy Şenne yı'q'neeqa giviyxhe. Qiyğad «Rəbbe şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (kumagna g'aye) giyxhe. **13** Maa'ab avub avxuyn Filiştinar sayıb İzrailıne cigabişeeqa abayle deş. Şamuel ıxhaylette, Rəbbin xıl Filiştinaaşıl oğa yı'q'da ıxha. **14** Filiştinaaşe, Ekronneyiy Gatıne yı'q'ne aqqıyn İzrailıybışın şaharbiyiy çine hiqiy-alladın cigabıd Filiştinaaşine xılənçe g'ayşu, yı'q'əlqa sak'al ha'a. İzrailıbişdeyiy Emorbişde aree sülyh eyxhe. **15** Şamuelee i'mırvollette İzrailis haakimiyvalla haa'a. **16** Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mispeeqa hark'ın maa İzrailıybışis haakimiyvalla haa'a vuxha. **17** Qiyğar mana cune Ramayeene xaaqa siyk'al ıxha. Mançeb mang'vee İzrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cıgee, Rəbbis q'urbanı allya'an cigad ali'in.

8 Şamuel q'əs qıxhamee, dixbişike İzrailis haakimar haa'a. **2** Mang'ıne ts'errıyne duxayn do Yoel, q'ör'esing'unud Aviya ıxha. Manbişe Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. **3** Dixbı dekkıne yəqqı'n avayk'an deş. Manbi haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvatbı alyaat'a, qotkuda deşın q'aralybı hele ıxha. **4** Girgin İzrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelıne k'anyaqa abı, **5** mang'uk'le eyhen: – Ğu q'əs qıxha, yiğın dixbımee yiğne yəqqı'n əlyhəə deş. Həşdeme menne milletbişika nəxürnayıy, şasdar həməxürna sa paççah gıxhxhe. Şas xəbvalla hee'ecen. **6** Manbişe: «Şasdar sa paççah gıxhxhe, mang'vee

şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuynğ'a, Şamuelis manbişe uvhuyn ikkiykan deş. Mang'vee Rəbbis düə haa'a. 7 Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Milletin eyhene gırgınçil k'ırı alixxhe. Manbişe ğu deş, Zı əq'əna qa'a. Manbişis Zı cona Paçcah ıxha ıkkən deş. 8 Zı manbı Misirğançe qığav'uyne yiğile, g'iyiniye yiğılqamee manbişe menne allahaaşis i'bəədatbı hı'ı. Məxüb manbı Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'ıyn kar, manbişe həşded vak ha'a. 9 Ğu manbişe eyhençil k'ırı alixxhiyle qiyğa, ğu manbişilqa yugda hixhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paçcahee xəbvalla nəxübiy haa'as. 10 Şamuelee cuke paçcah heqqane milletılqa, Rəbbe uvhuyn cuvab hixhar ha'an. 11 Mang'vee eyhen: – Şos xəbvalla haa'asde paçcahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dixbı sav'u, quvkeesınbı. Dəv'əyne daşk'abışiliy balkanaaşil cus g'ullux haa'as alivkas. Manbıb mang'une daşk'abışide ögee g'adaaxvanas. 12 Manbişide sanbişike aazırıng'us, sanbişikeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbıb cun cigabı ezas, şagav sa'as g'axuvles. Avxuynbişisqad silahiy dəv'əyne daşk'abışis kara'alesin karbı ha'as alikkas. 13 Mang'vee vuşun yişba atirbiyiy otxhuniybı ha'as, gıneybı qeçesva vukkees. 14 Mang'vee vuşun inekke yugun çolbiyiy t'ımılığbı, zeytunun bağbı xılənçe g'ayşu, cune insanaaşis heles. 15 Mang'vee vuşde sukukeyiy t'ımilike yits'ib'esda pay alyapt'ı, mamuraaşisiy cune insanaaşis hevles. 16 Vuşun g'ular – adamer, yadar – vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerid çikana mang'vee cus alyaat'as. 17 Vuşde vəq'əbişda yits'ib'esda pay mang'vee cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes. 18 Yiğ qalesin, şu g'əyxı'ıne paçcahne xılənçe, Allahılqa şucad xileppi aaqas, Mang'vee şu g'attivxan hee'ecenva. Rəbbeeme mane gahıl şos cuvab qeles deş. 19 Milletismee, Şamueelyne cuvabil k'ırı alixxhes diykkin, eyhen: – De'eş, şal oğa paçcah ıxha şas ıkkən. 20 Havaasre menne milletbişis nəxübiy, şasıb paçcahee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gıpxhımeeyib, yişde ögee hooracen. 21 Milletin eyhen gırgın yik'el aqı, qiyğale man Şamuelee Rəbbis yuşan ha'a. 22 Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Manbişe eyhençil k'ırı alixxhi, manbişis sa paçcah gıxhxhe. Manke Şamuelee İzrailişişik'le «Gırgınbı vuşde şaharbişeeqa savk'leva» eyhe.

9 Benyaminaaşıqa Giş donana sa insan ıxha. Mana Avielna dix ıxha. Avielir Tserorna dix ıxha. Tserorur Bekoratna dix ıxha. Bekoratrı Afiahna dix ıxha. Mana Gişva eyhena insan geer qıvaats'ına ıxha. 2 Mane Gişiqar Şaulva donana sa mek'vna dix ıxha. İzrailişişiqa mana xhineena micagna merna deşdaniy. Mana cune

millettınbişide gırgıng'ule sa ç'ımna axtıra ıxha. 3 Yiğbişide sa yiğil Şaulyne dekkın Gişin əməler iyğval. Gişee duxayk'le Şauluk'le eyhen: – Oza qıxhe, nukaraaşına sayır vaka alyart'ı, əməler t'abal ha'as hak'ne. 4 Manayıy cuna nukar Efrayimne suvabınane cıgee iviykir, mançeb Şalışa eyhene cıgeeqa ilğeebaç'e. Maa'd manbişik'le əməler iveeke deş. Manbı mançe Şa'alim eyhene cıgeeqab abaylenbı, maayid manbişik'le əmələr iveeke deş. Mançile qiyğa manbı Benyaminaaşine cigabişeeqa qavayle, maayid manbişik'le əmələr iveeke deş. 5 Manbı Tsufne cigabişeeqa qabı hipxhiring'a, Şaulee cukane nukarık'le eyhen: – Qora savk'alasac, dekkee əməler yik'el hixan hı'ı, həşde yişda haa'a giğalas. 6 Nukareeme mang'uk'le eyhen: – İne şaharee sa Allahna insan vornə. Mana geer hı'rmatnana insan vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manıd eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayıy vüqqəs vukkanva. 7 Şaulee nukarike qiyghanan: – Sayıb vüqqəs gyapk'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oc'ebışee oxhanasın karıd axu deş. Mane Allahne insanıs ikkeesın karıd şaqa deşin. Hucoona şaqa vod? 8 Nukaree mang'us inəxdın alidğhıniy qele: – Zaqa sık'ının nuk'ra vod. Zı man Allahne insanıs heles, mang'veeyib şak'le yəq Haagvasda. 9 (Avaala İzrailee Allahee nenvayıy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxiid eyhe ıxha: «Qora, ilyaakang'ıne k'anyaqa vüqqəs». Mane gahıl peyğambaraaşik'le ilyaakanbıvanyıxhe eyhen.) 10 Şauleeme nukarık'le eyhen: – Vüqqəsva eyhexhee, qora vüqqəs. Məxiid ıxha, manbı Allahna insannane şahareeqa avayk'an. 11 Manbı tepalyne şahareeqa i'lqəmee, yəqqə manbişisqa xhinelqa vüqqən içer qızaaxa. Manbişe içeeşike qiyghanan: – İnyaa ilyakkana vornane? 12 İçeeşe manbişik'le eyhen: – Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletin g'iyına q'urbanbı allya'ane cıgee, q'urbanbı allya'as. 13 Şahareeqa ikkepç'ımee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane cıgeeqa ilqepç'essecar t'abal he'e. Mana qıdyarı milletin kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanıs xayır-düə huvuyle qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan gıviyğal. Zaraba ilqepç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı. 14 Manbı şahareeqa ilqepç'ımee, manbişisqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cıgeeqa i'qqə ıxha. 15 Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axxhı'ı, uvhuynniy: 16 «G'iyqa ine gahbişil yiğne k'anyaqa Benyaminaaşine cigabişeençe sa insan g'axiles. Ğu mang'une vuk'lelqa q'ış qadğve. Məxiir ğu mang'ıke Yizde milletin İzrailıyna xərna ha'as. Mang'vee Yızın milletnə Filistinəaşde xılənçe g'attixhan ha'as. Yizde milletnə vuk'lelqa qadıyn

Zak'le g'acuyn, manbışda ts'irib Zalqa hipxhurna». 17 Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le uvhuynə ine insanee, Yızın millet aqqas. 18 Şaulee şaharne akkabışsinee ulorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan: – Hucoona ixhes, ilyaakang'un xav nyaa ixhay zak'le hagvelan. 19 Şamuelee, Şauluk'le eyhen: – İlyakkana zı vorna, yizde ögil q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa ılqec'e. Şu g'iyna zaka sacigee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedid zı vak'le ats'axhxhes ıkkanan uvhu, yəqq'l' ha'asda. 20 Xhebillə yiğna ögee aguynə əməleeşinab hımaa'a, manbı aveykı vod. İzrailynə milletincad yik'bi şavulqayıy sak'ı? Nya'a, valqayıy yiğne dekkine xizanılqa dişeene? 21 Şaulee eyhen: – Nya'a, zı izrailynə nasılıbıde nekke k'ininçeençə, Benyaminnə nasileençəna dişde vor? Nya'a, yizda xizanıb, mane nasıləne xizanbışda nekke k'inna dişde vob? Nişisne ğu zak'le manva eyhe? 22 Şamuelee, Şaulıy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebts'alılqa ələne insanne q'oma gyaa'a. 23 Şamuelee otxhunıy ha'ang'uk'le eyhen: – Zı vasqa curayda gıxhxheva quvuyn çuru qale! 24 Otxhunıy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögilqa giyxhe. Şamuelee eyhen: – İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeni qu'ru'u, qopt'ulne mihmanaşıka sacigee ğu oxhneceva. Mane yiğil Şaulee, Şamuelika sacigee kar oyxhan. 25 Manbı q'urbanbı allya'ane cigeençə şahareeqa geepç'imee, Şamuelee Şaulıka gaf cune xaane daxal haa'a. 26 Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdacad, Şamuelee daxalynə Şaululqa onu'u eyhen: – Oza qıxhe, zı ğu yəqq'l' arçes. Manar oza qıxha, Şamuelika sacigee xaançes g'aqa qığec'e. 27 Manbı şaharne mıgıleqqa geepç'imee, Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen. Nukarır ılqec'ena ögilqa. Şamueleecad meed eyhen: – Ğu ulyozre, zı valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10 Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'lelqa k'y'n'ı, mang'us ubba hı'ı eyhen: – Rəbbe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ğu İzrailyna, Cune milletna, xərna hı'ı. 2 G'iyna ğu zake curxhayle qiyğə, Benyamınaşinə cigabışee, Tselytsax eyhene şahareene Raahıleyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbışe vak'le eyhesin: «Ğu t'abala'asva hark'iniyn əmələr aveykiynbı. Yiğne dekkise əmələr yik'el hitxin, həşde yiğna haa'a girğil: „Yizde duxayk hucooniyan ixha?“» 3 Mançer ğu Tavoorene mı'qəne yivusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeqa Allahıs'ı'bəədatıs vüqəən adamer qızaaxas. Manbışde sang'usnee xheyible mısva, mansang'usnee xheyible ğıney,

xhebir'esing'usneeme sa tuluğ çaxiren ixhes. 4 Manbışe vas salam huvu, q'öble ğıney hevles. Ğınad alyaat'asınbı. 5 Mançile qiyğə ğu əlyhəəsda Allahne Gıvea ehene şahareeqa, maa'ab Fılıştınaaşın eskerar vuxhes. Şahareeqa ıkkəəmee, vasqa q'urbanbı allya'ane cigeençə gəən peyğambarar qızaaxas. Manbışe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Coyib peyğambarıyvalı haa'as. 6 Manke Rəbbin Rı'h valqa ğıç'es, ğınab manbışıka sacigee peyğambarıyvalı haa'as. Vake maa sa mernacar insan qıxhes. 7 Man ğırgın əlaamatbı ıxhamee, ğu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes. 8 Zale ögee Gilgaleeqa ğıç'e. Zınar gvoxhxhan ha'an q'urbanbıy medin q'urbanbı allya'asva maqa ğıç'es. Zı maqa qalesmee, yıghille yiğna maa'ar axve. Zı vak'le hucooyıy ha'as ıkkənva eyhesmee, vuççud hıma'a. 9 Şaul Şamuelisə xaaqa sak'imee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man ğırgın əlaamatbıd mane yiğilycad eyxhe. 10 Manbı Gıveayeeqa qabımee, manbışısqa peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa geç'e, Şauleeyib manbışıka sacigee peyğambarıyvalı haa'a ğıyğal. 11 Mana şenkecar ats'anbışik'le, mang'vee peyğambarıyvalı haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen: – Ğışinə duxayk hucooniyan ıxha? Nya'a, Şaulur peyğambaraaşınane vor? 12 Maa eyxhene insanaşinə sang'vee eyhen: – İlyakende, manbışın dekkar sa nəxbıncab insanae? Mankıyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ıxha?» eyhen. 13 Şaulee peyğambarıyvalı hav'uyle qiyğə, q'urbanbı allya'ane cigeeqa ılqec'u. 14 Şaulne emisee, mang'ukeyiy mang'ıne nukarke qiyghanan: – Nyaqanıy hapk'ın? Şaulee eyhen: – Əmələr t'abal ha'asniy hapk'ın, ivdeeke g'acumee, Şamulyne k'anyaqa hapk'ın. 15 Şaulne emisee eyhen: – Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e. 16 Şaulee emisıyk'le eyhen: – Mang'vee şak'le əmələr aveykiynbıva uvhu. Paççahıyvalıne hək'ee Şamuelee hucoovayıy uvhuva, mang'vee emisıysne ağışcad ha'a deş. 17 Şamuelee İzrailybı Rəbbine ögilqa, Mıspeeqa sav'u, 18 eyhen: – Rəbbe, İzrailynə Allahəe, inva vod eyhe: «Zı İzrailybı Mısırğənçə qığav'u. Mısırbışdeyiy menne şos xəbvalla haa'ane, əq'üba hoolene paççahaaşinə xılənçə Zı şu g'attıvxhan hav'u. 19 Şu manimeene dağamıyvalybışıke, əq'übabışıke g'attıvxhan hav'une Allahılqa şu g'iyna yı'q'ı'ı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'eş, şas paççah gıxhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbine ögee nasılıbış, xizanbışıs sik'ı ulyoozre». 20 Şamuelee İzrailin ğırgın nasılıbı, sassadna ögeeqa qığ'ı çöp k'eççu. Çöp Benyaminnə nasılılqa gitxhu. 21 Qiyğad Benyaminnə nasılən xizanbı sassadna

ögeeqa qıǵı'ı çöp k'eççu. Çöp Matriyne xizanılqa gitxhu. Matriyne xizanınbışik'led sassabna ögeeqa qıǵeerç'eva eyhe. Manbışiker Gışna dix Şaul çöp k'eççu, g'əxə. Şaul t'abal ha'a gibǵılme, mana iveeke deş. **22** Manke manbışe Rəbbike qiyghan: – Mana inyaqa qarı dıǵde? Rəbbe eyhen: – Hooşe, yukbışde yı'q'nee dyugulyxha. **23** Manbı maqa g'adapxhın, Şaul ana qavaylenbı. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzuling'a, mana gırǵıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha. **24** Şamuelee eyhen: – Rəbbe g'əyxı'na insan, şok'le g'ecyee? Milletne yı'q'nee mang'uk akarna sacar deşda. Milletın ts'ırıka eyhen: – Paççah geer qa'ana! **25** Şamuelee milletis paççahee vuk'lek vukkekkan ölkayn q'aanunbı yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanunbı kitabeeqa otk'un Rəbbine öǵılqa gıyxhe. Mançile qıyǵa Şamuelee millet cone xaybışeeqa g'ekka. **26** Şaulur cune xaaqa Gıveayeeqa ayk'an. Allahee məxüd ha'a, sassa igıdyar Şauluqab qihna avayk'an. **27** Sassa karai'dəeneme insanaaşe inəxüd eyhe ıxha: – İne insanee şı nəxüb g'attıvxhan haa'ayee? Manbışe mana qızarır ha'a deş, mang'us paybıd ikkekka deş. Şaulee mançis nıq' qıǵayhe deş.

11 Ammonǵançene Naxaşee, Gıleadne cigabışeena Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançe avqaaqana. Yaveşne milletincad Naxaşik'le eyhen: – Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şınad ǵu eyhenbı ha'as. **2** Ammonǵançene Naxaşee manbışik'le eyhen: – Vuşun gırǵıng'un saǵın ulepıı alqı'ı, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyǵa, zı şı uvhuynçılqa qarayle. **3** Yaveşne aǵsaqqalaaşe mang'uk'le eyhen: – Şas sa yıǵıllı yıǵı hele, xabar ana İzrailvolle insanar g'axuvles. Şı şavussecaab g'attıvxhan haa'as dəəxəhee, manke şıcaab şı yıǵıne xıyaqa qevles. **4** Xabar ana insanar, Gıveayeeqa Şaulusqa abı, milletis hucooyıı ıxhava yuşan ha'an. Milletid ts'ırıka geşşe gıyǵal. **5** Mane gahıl Şaul cune yastbışıqar qihna çoleençe qöö ıxha. Mang'vee qiyghanan: – Milletik hucoona ıxha, nya'a man geşşe? Manke Yaveşbışe cos yuşan hı'yınbı, manbışe mang'ulqa hıxhar ha'anbı. **6** Man eyhenbı g'ayxhıme, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul qalın qoxa gıyǵal. **7** Mang'vee cuna q'öble yats gıvk'u, san-sanna qaa'a. Qıyǵad xabar ana abıynbışısqa man sanbı quvu, İzrailvolle in eyhe ivıykaras ulyooka: – Şaulneyıı Şamuelıne qihna qıdyabıynbışde gırǵıng'ıne yatsbışılqab mana ver ooxasvude. Milletılqa Rəbbıle qəpqr'ıniyna g'ıç' gıyooç'e, manbışın gırǵınbı sanab oza qeebaxhenbı. **8** Şaulee manbı Bezek' eyhene cıgee gıpk'ıming'a, İzrailıbışıq xhebid vəş aazır, Yahudeşıqar xhebt's'al aazır adamıı ıxha. **9** Manbışe Yaveşǵançe xabar ana abıynbışik'le eyhen: – Gıleadeene Yaveşbışik'le

ınva eyhe: «G'ıyqa verıǵ pıra quvxhesse, şı g'attıvxhanasınbı». Xabar ana abıynbışe mana xabar Yaveşbışılqa hıvxhar hav'umee, manbı şadeebaxhenbı. **10** Yaveşbışe Naxaşik'le eyhen: – G'ıyqa şıcaab şı vuşde xıyaqa qevles, manke şos hucooyıı ıkkın, şak he'e. **11** Qınne yıǵıl Şaulee cun insanar xhebnı cıgeeqa bit'al haa'a. Mıç'eed qıxhesnang'a, manbı Ammonǵançenbışın g'oşunbınane cıgeeqa akk'yap'k'ı, yı'q'ı'hl'ıqasme, manbı gıyabat'a vuxha. Üç'übbı avxuyınbı sassabna mançe heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacıgee axu deş. **12** Milletın Şamuelik'le eyhen: – Şaul yışda paççah ıxhes dəxəsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şı man insanar gıypt'as deş. **13** Şaulee eyhen: – G'ıyna vuşucar gık'as deş. G'ıyna Rəbbe İzrail g'attıvxhan hav'ıyn yıǵı vod. **14** Şamuelee milletik'le eyhen: – Qudoora Gilgaleeqa sapk'ıl, paççah vuşuyıvı sayıd eyhes. **15** Gırǵın milletcad Gilgaleeqa atk'ın, Rəbbıne öǵıl Şauluke paççah ha'a. Maa'ad manbışe, Rəbbıne öǵıl q'urbanbı gıyaat'a. Gırǵıne İzrailıbışe Şauluka sacıgee mane yıǵıl yugda otıxhun-ulyoǵan.

12 Şamuelee İzrailıbışde gırǵıng'uk'le eyhen: – Haane, zı şı eyhençıl k'ırı alıxhxhı şos paççah gıxhxhına. **2** Həşde şoqa vuşda paççah vor, zımee q'as qıxha, ç'ərbi cagvara qeetxha. Yızın dıxbımee şoka vob. Zı cehılyranang'ançile g'ıynıyne yıǵılqamee vuşde ögee ark'ın. **3** G'ıyna zı vuşde öǵıl ulyorzuling'a, şı zak'le eyhelan, zı şavna yatsne, əməlene alyapt'ı? Vuşune zı horç'un? Vuşuyıı zı azırda hı'ı? Şavuke pıl alyaat'ıye, mang'ıne pısdı işılqa ul gıyap'ı? Rəbbıneyıı Mang'vee g'əyxı'ne paççahne ögee, yızde aq'veeqa aqqe. Zı şoke alyat'ıyn sak'al ha'as. **4** Manbışe mang'us inəxüd alıdǵhınyı qele: – Ǵu şı mısacab hopç'un deş, azırbaab g'alyav'ıynbı deş, şavnecad xılənçe vuççudud g'ayıyn deş. **5** Şamuelee manbışik'le eyhen: – Şok'le g'ıyna yızde aq'vee aqqasın vuççud ivdeeke ıxhay, Rəbbik'led, Mang'vee g'əyxı'ıne paççahı'led g'acıyn. Manbışed «Ho'o, şaqa yıǵıne aq'vee aqqasın kar deşınva» eyhe. **6** Şamueleecad meed milletik'le eyhen: – Mane Rəbbe Harunıı Mısa g'əvxı, vuşun dekkarıb Mısırǵançe Mang'veecab qıǵav'u. **7** Həşde Rəbbıne öǵıl ulyoozre. Zı şok'le Rəbbe şosıy vuşde dekkaaşın hav'ına yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas. **8** Yaaq'ub Mısıreeqa qarayle. Qıyǵa mang'ıke g'abıynbışılqa Mısırbışe yıǵı examee, manbışe Rəbbılqa xılepıı aqa. Rəbbeeyıı, Harunıı Mısa vuşun dekkar Mısırǵançe qıǵav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole. **9** Manbışemee Rəbb, cona Allah, yik'el hıxan ha'a. Rəbbeeyıı manbı Xatsorne

g'oşunne xəring'üne Sisrayne, Moavne paççahne sayib Fılıştinaaşde xıyaqa qoole. Manbışe vuşde dekkaaşıka dəv'ə haa'a. **10** Manke milletın gyaaşegyaaş Rəbbilqa xıleppi aaqı, eyhen: «Rəbb, şı Ğu yik'el hıxan hı'ı, Ba'alıy Aştoret donane byuttıyaşıs ı'bədat hı'ı, bınah hav'u. Ğu şı həşde duşmanaaşıne xılənçe g'attıvxhan hav'uynxhiy, şı Vas ı'bədat ha'ayiy». **11** Rəbbeeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Şamuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-allane duşmanaaşıne xılənçe g'attıvxhan haa'a. **12** Şok'le Ammonbışda paççah, Naxaş, şolqa ı'qəə g'acumee, vuşda paççah Rəbb Allah ıxhayka, şu ilydyaakki, zak'le uvhuyn: «De'eş, şaqa yışda paççah ıxha ıkkən». **13** Haane şos ıkkıykın, şu g'əyxı'na paççah. İlyaake Rəbbe şos paççah gıxhxhına. **14** Rəbbile qəp'ı'n Mang'us ı'bədat he'eene, Mang'vee eyhençıl k'ırıbı alıxhxhı, Mang'üne əmrıbışeençe qığdepç'eene, şunab şol oğa gıxhxhına paççahır vuşde Allahee, Rəbbe, eyhençıka gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ıxhes! **15** De'eş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydıyxhı, Rəbbine əmreençe qıgeepç'eene, nəxdıy Rəbbın xıl vuşde dekkaaşılqa satk'ıl, həməxdıd şolqad sak'ılas. **16** Həşdemee ulyobzur, Rəbbe vuşde ulene ögil haa'asde xənnə işıqa ilyaake! **17** G'ıyna suk qıvıyşalan yığ dışde vod? Zı həşde Rəbbilqa xıleppi aaqı, Mang'uk'le xəybı g'əhətq'e'eva, gyoğiy g'axıleva eyhes. Manke şok'ılecad ats'axhxhesın, şos paççah heqqıyka, şu Rəbbine ögil nımeena bınahıy hav'uva. **18** Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeıyđ manecad yığıl xəybı g'əhətqı'ı, gyoğiy gyoğa'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qətqı'nıyn. **19** Milletıncad Şamuelik'le eyhen: – Yışdemee, yığne g'ulaaşınemee, yığne Allahılqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şı gimabat'acen. Şı yışde manısa bınahbışılqa, paççah heqqıyka sayıb hexxav'una. **20** Şamuelemee milletik'le eyhen: – Qı'məəq'ən, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sıvmıyık'al, Rəbbıs ı'bədat yik'eençe he'e. **21** Nişiscad kara'dəəne byutyaaşınemee, Rəbbile sıvmıyık'al. Manbı nişiscad kara'dəən karbı ıxhayke, mançısse şos nəxbınacab yugvallab haa'as vəəxəs deş, nişıkecabıb g'attıvxhan haa'as deş. **22** Rəbbe Cune xənnə doyunemee, şu dağaa'as deş. Rəbbıs Cus ıkkıykın, şoke Cun millet hı'ı. **23** Zalqa axvee, zı şol-alla düə hav'uy g'aleççes deş. Mançıke zas Rəbbine ögil bınah vuxhes. Zı şos yugna, qəpkuna yəq Haagvas. **24** Saccu Rəbbile qəvəq'ne, Mang'us gırgıne gahbışıl yik'eençe ı'bədat he'e. Yik'el aqqe, Rəbbe vuşdemee nəxdın ç'ak'ın işbı hı'ı ıxhay. **25** Şu pisvalyбіşıke xıl ts'ıts'dıyav'eene, şunab, vuşda paççahır ç'ıyene aq'ıvayle havaakal haa'asınbı.

13 Şaul paççah ıxhamee, mang'uqa xhebts'al senniy vod. Mana yoq'ts'ale q'olle senna İzrailyna paççah ıxha. **2** Şaulee cune g'oşunbışeeqa xhebđ aazır İzrailyğançena g'əyxə. Manbışda q'öd aazır insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabışee vooxhe. Aazır insanmee cune duxayka, Yonatanıka, Benyamınna nasıl vooxhene Gıvea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaulee cone xaybışeeqa yəqqı'l ha'a. **3** Yonatanee Gıveayeene Fılıştinaaşde zastaaveebın eskerar gyabat'a, manıd Fılıştinaaşik'le ats'axhxhen. Şauleeme: «Cühüt'ıyaaşık'le g'ayxhecenval!» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyoocka. **4** İzrailyбіşde gırgıng'uk'le Şaulee, Fılıştinaaşde zastaveebın eskerar gyapt'ıyıd, Fılıştinaaşik'le İzrailyбі g'umooce qeepxhayıd g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-alla salecena Gilgaleeqa qoyt'al. **5** Fılıştınarıb İzrailyбіşıka səvxəsıva savayle. Manbışe xhebts'al aazır dəv'əyn daşk'a, yıxhud aazırır balkanılyna sa'a. Manbışda g'oşun deryahne mıgılekna g'um xhinne geeb vuxha. Manbı apk'ın Bet-Aven eyhene şaharne şargıl Mikmasee çadırbı gıyxə. **6** İzrailyбіşık'le cok ıxhesın g'acumee, co ooşaa'a g'avcumee, manbı mağarabışee, axtıne ok'біşee, suvabışee, k'oralyбіşee, kahrızбіşee dyuguleebaxhenbı. **7** Manbışıken sabarabı İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasıleneyiy Gıleadne cigabışeeqa ılgəebaç'e. Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletımd qəp'ı'niyvalın yik'бі qoda eyxhe. **8** Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yıghılle yığna gozet ha'ana. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-alla sabıyn insanar heebaxa gıvıyğal. **9** Şaulee eyhen: – Gyoxhxhan ha'asınıy medın q'urbanbı zasqa qale. Mang'vee vuceecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **10** Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhamee, Şamuel qarı hıyxhar. Şaul salam hevlesva mang'üne ögilqa qığeç'e. **11** Şamuelee eyhen: – Ğu in hı'ıyn kar hucoone? Şaulee mang'us cuvab qele: – Zak'le g'acuyın yızde hiqiy-alladın millet hexıva deş, Ğunar Ğu eyhene yığıl arı hırxhıl deş, Fılıştınarıb Mikmasqa vob sabı. **12** Zı zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Fılıştınar Gilgalıqa zalqa k'ıyooharas, zımee Rəbbına xayırdüə alyapt'ı deş». Mançıl-allar zıcar zı gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alıkkı. **13** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Ğu ək'el deşın kar hı'ı. Yığne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş. Ğu məxüđ hıdı'ıynxhiy, Rəbbee yığna paççahıyvalla İzrailil oğa gırgıne gahbışıs havaacesdanıy. **14** Həşdemee yığna paççahıyvalla xılıyba ts'ıts'ıvıxhes deş. Rəbbe Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hı'ı. Ğu Rəbbine əmrılqa əməl hıdı'ıynçıl-

alla, Rəbbəe mana insan Cune milletna xərna gixhxhı. **15** Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleençe qığeç'u, Benyaminaaşine Givea eyhene şahareeqa ilqeç'e. Şaulee cun insanar qəp'q'ı'mee, yixhid vəşilqa ələəna insan eyxhe. **16** Şaulıy cuna dix Yonatan, cone insanaaşika Benyaminaaşine Givea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filiştinarmee mane gahıl, Mikmasee çadırı bı gı'xı', ulyobzur vuxha. **17** Filiştinaaşın g'oşunbı xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qığeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabişee Ofra eyhene şaharne suralqa siviyl'al. **18** Manasa desteb Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalılqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob. **19** Filiştinaaşe uvhuynni: «Hasre cühüt'yaaşe g'ilınciy nize hıma'acən». Mançil-allad İzrailee sa ixheyir yiva getas əxəna insan deşdaniy. **20** Gırgın İzrailıy bı kyotanbı, toxabi, yak'vbi, ərabbi ek'a'asva Filiştinaaşde k'anyaqa abayle vuxha. **21** Manbışike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxa ek'a'as sa pim nuk'raynaniy hooqqa. **22** Mançil-allad dəv'ənanğ'a Şaulneyiy Yonatanne milletıya g'ilıncıyiy nizebı ıxha deş. G'ilınciy nize saccu Şauluqayıy cune duxayqa Yonatanıya ıxha. **23** Filiştinaaşda deste Mikmasısneene i'lgəəne cigeeqa qavayle.

14 Sa yiğil Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora derayne şene suralıne Filiştinaaşine desteysqə ilğeepç'es. Mançine hək'ee, mang'vee dekkık'le eyhe deş. **2** Şaulna çadırmee Givea ç'əvooxhene cigee Migroneene sa narine yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhid vəşilqa ələəna insan eyxhe. **3** Manbışıka sacigee kaahinaaşın ileylığ gıvatxına kaahin Axiyar eyxhena. Mana ikavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigee eyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix eyxhe. Yonatanın ark'ıniy şavuk'lecad ats'a ıxha deş. **4** Filiştinaaşına deste ulyobzurne cigeeqa i'qqəsdemee Yonatan q'öne ganznane cigeeñçe ilğeç'e. Mane ganzbışın sançın do Botsets, mansançınıd Sene ıxha. **5** Ganzbışın sa şimalne surayle Mikmasıqa, mansa ganzmee canubne surayle Giveayqa ilyakka ıxha. **6** Yonatanee cune silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora ine sunnat hıdyav'ıynbışde desteysqə ilğeepç'es. Sayid Rəbbəe yişin sura aqqaqqa. Rəbbis ikkanang'a, geebnanbı gəmaa'a, ikkanang'ab, k'ilybananbı gəmaa'a. **7** Mang'une nukaree eyhen: – Yiğne yik'es nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'e. Hoorə he'e, gı nyaqa ark'ınee, zı vaka vor. **8** Yonatanee eyhen: – Qora şene insanaaşısqa ilğeepç'es, manbışık'le şıcab şı Haagvas. **9** Manbışe şak'le «Şı şosqa qavaalesmee ulyoozreva» uvheene, şı ulyobzurne

cigeeñçe i'ğdiviykar, cosqab ilqdebaç'e. **10** De'eş, cone k'anyaqa ilqeepç'eva uvhee, şınab ilqeebaç'e. Man yişdemee, Rəbbəe man insanar yişde xılyaqə quvıya işaara eyxhe. **11** Manbışda q'öyursana şenbışde zastaveençe g'avcesde cigee ulyoozar. Filiştinaaşeyhen: – İlyaakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'əç'ürbışeeñçe qığəə vob. **12** Eskeraaşe Yonatanık'leyiy mang'un nukarık'le eyhen: – Şasqa ilqeepç'e, vuşun darsbı qeles. Yonatanee cune nukarık'le eyhen: – Zaqa qihna qora, Rəbbəe manbı İzrailıy xılyaqə quvu. **13** Yonatan g'elybışıkayıy xıleppışıka ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa ilqeç'e. Cuqar qihnar cuna nukar ilqeç'e. Yonatan ooqa ilqeç'u, Filiştinar uvxü hı'ğəəkar haa'anbı, cuqar qihna qööne nukareeyib manbı gyabat'anbı. **14** Ts'eppa aldaaxhvan gibğılme, Yonataneeıy cune silah haqqane nukaree g'ane insanılqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatıssısa sa yiğee ezas əxəsdə çolun surameene cigee aldaaxhvan vuxha. **15** Zastaveeneıy çolbışeeñne milletne yik'eeqa qəp'q'ı'niy eç'e. Zastaveene eskeraaşıneyiy ts'eppa ögeeqa aldaaxhvanə avayk'anənbışde yı'q'nee məxdın alıkkıy-gıkkıy gexha, mançıne ç'ıyead i'ğıykar. Man qəp'q'ı'niy Allahəe g'axıvu eyxhe. **16** Benyaminaaşine Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyaakane eskeraaşık'le, Filiştinaaşın eskerar opt'ul-opxul heepxı əlyhəə g'ooce. **17** Şaulee cune hiqiy-alla sadiyne milletık'le, eyhen: – Qəpəqə, ilyaake vuşuyiy yişinbışda deş. Qəp'q'ı'mee, manbışık'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cəkasa maa devxhay ats'axhhen. **18** Şaulee Axiyayk'le eyhen: – Allahna q'ıtye inyaqa qavaale. (Şene gahbışıl Allahna q'ıtye İzrailıy bışıqa vuxha.) **19** Şaulee kaahınık'le manva eyhemee, Filiştinaaşine g'oşunnane cigee alıkkı-gıkkıy sık'ıldad geed qexhe. Şaulee kaahınık'le «Qımaaleva!» eyhe. **20** Şaulıy mang'una hiqiy-alla sadiyn gırgın millet, dəv'ə əlyhəəne cigeeqa ayk'an. Manbışık'le Filiştinar alıvku-gıvku, sana-sanbı g'ilıncbışıka gyabat'a g'ooce. **21** Ts'eppıykecab Filiştinaaşine suralqa, manbışde zastaveeqa ilğeepç'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene İzrailıyne milletne suralqa ilğeebaç'e. **22** Efrayımaaşine suvabınane cigabişee dyugul vuxhayne gırgıne İzrailıybışık'led, Filiştinaaşın heepxıy g'ayxhımee, manbıb conbışıka sacigee Filiştinaaşıya qihna gyabak'a. **23** Məxüb mane yiğil Rəbbəe İzrail g'attıvxhanaa'ana. Dəv'əb Bet-Avenısqa hıviyxhar. **24** İzrailıy bı mane yiğil geeb obzur vooxhe. Şaulee «Exhalılqamee, zı duşmanaaşıkın ha'asme, şavaayıy gıney otxhun bed-düə vuxhəna!» uvhu, g'oşunusqa k'ın g'assaras ilekka. G'oşuneenbışıke şavaacad ghalik

vuçqud set'a deş. 25 G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbişik'le ç'iyel itv g'ece. 26 G'oşunuk'le ç'alagee g'acuynne p'et'aybişike itv gyodats'ts'e ixheeyid, şavaacad xıl g'halyaqa ikkekka deş. Manbı co g'assırne k'inile qəvəyq'an vuxha. 27 Yonatanıq'le, dekkee g'oşunusqa k'in g'assaras alıkkıy ats'a deşdıy. Mang'vee xiledın t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qiyğad t'at'alyne ittulqa xıl qadğu, g'halyaqa ikkekka. Manke mang'une uleppişeeqa işix qayle. 28 G'oşuneene sang'vee eyhen: – «G'iyna şavaayıy kar otxhun mang'us bed-düv vuxhena!» uvhu, yiğne dekke g'oşunusqa it'umun k'in g'assarasnıy alıkkı. Mançıl-allab eskerar g'elike-xileke g'a'apk'ı. 29 Yonatanee eyhen: – Dekkee, g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyaakende, zı mane ittvue sık'ınıncad otxhun, uleppişeeqa işix qadı! 30 G'iyna eskeraaşe duşmanaşike g'aşuyne otxhunıybişike avts'esınmeen otxhun ıxhaynxhiy, hucoo dexheyyı? Nya'a, Fılıştınaaşile sık'ılbab yugba ğamdeebaxheyyı? 31 Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasile Ayaloneeqamee Fılıştınaaşile ğameebaxhenbı. Mane yiğil eskerar geeb obzur vooxhe. 32 Eskeraaşe cone xılyaqə ayt'ıuyın Fılıştınaaşın vəq'əbı, yatsbı, vuç'ebı zarada maacad gyat'u, ebakacad çuru oyxhan. 33 Man Şaululqa hixhar ha'a: – İlyaakende, eskeraaşe çuru ebakacad otxhun, Rəbbine ögil binah haa'a. Şaulee eyhen: – Şu Rəbb yik'el hixanı'ı, həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an he'e. 34 Meed Şaulecad eyhen: – G'oşunne yı'q'neence ilğeeç'ı, manbişik'le eyhe: «Girging'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abı, kara'əba yızde k'ane, mane g'ayel givk'u ooxhnecen. Çuru ebaka otxhun, Rəbbine ögil binah hıma'a». Mane xəmdə girging'vee, con yatsbiyyı vəq'əbı maqa adı, cone xileka gyaat'a. 35 Məxüdü Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'ı. 36 Şaulee eyhen: – Qudoora, Fılıştınaaşiqab qihna xəmdəcab gyapk'as, miç'eediy qixhesse, manbişin vodun-deşin g'aşu, con girginbı gyapt'as. Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. 37 Şaulee Allahıke qiyghanan: – Zı Fılıştınaaşıqa qihna gixhene? Ğu manbı İzrailıyışde xılyaqə qevlesınbine? Mane yiğil Allahee mang'us alidğhınıy qele deş. 38 Şaulee eyhen: – G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun girginbı inyaqa savaale. Şu g'iyna nena binahiy hav'uva, ats'axhxhes. 39 İzrail g'attivxhan hav'uyne, Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, ine işee yızde duxayn, Yonatanımd, xıl ixheene, mana gik'as ikkan. Milletike şavaacad nıq' qığavhu deş. 40 Şaulee İzrailıyne girginbişik'le eyhen: – Şu sa sural, zınar yızde duxayka manesa sural ulyozaras. Eskeraaşe Şauluk'le: «Yiğne yik'es ikkanəxüdü he'eva» eyhe.

41 Şaulee İzrailıyne Allahıq'le, Rəbbik'le, eyhen: – Zas qotkuyn alidğhınıy qele! K'eçcuynne çöpün Şaulıy Yonatan haagva. Binah milletıl aaxva deş. 42 Şaulee eyhen: – Yızdeyyı duxayne Yonatanne yı'q'neeyid çöp k'eççe. Çöpün Yonatan haqva. 43 Şaulee Yonatanıq'le eyhen: – Ğu hucoone hı'ı, zak'le eyhe! Yonatanee mang'uk'le eyhen: – Xilene t'at'aane sivelin sık'ınin itv otxhun. Zı mançıl-alla qik'asda. 44 Şaulee eyhen: – Yonatan, ğu g'iyna q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pisin he'ecen! 45 Milletınmee Şauluk'le eyhen: – İzrail məxüdüftanba ğamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'ərib ç'iyelqa g'a'avxhas deş. Nya'a, mang'vee g'iyna Allahee kumaagaq iş g'avcu. Məxür Yonatan milletın qik'uyke g'attivxhan ha'a, gik'as haysar deş. 46 Şaulur Fılıştınaaşiqar qihna gexha deş. Fılıştınarıb cone cigabişeeqa siviyyk'al. 47 Şaul İzrailıyına paççah ıxhayle qiyğə, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaşika: Moavaaşika, Ammonaşika, Edomaaşika, Tsovayne paççahaaşika, Fılıştınaaşika dəv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'ınee duşmanaaşine vuk'lelyna ver ooxa vuxha. 48 Mana yik'eka sacıkkı Amalekaaşile ğamxha, İzrail q'ara qaa'anbişike g'attivxhanana'ana. 49 Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dixbı vuxha. Mang'une xənnə yişşen do Merav, k'ining'ı'nıd Mikal ıxha. 50 Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ıxha. Avner Şaulne emisiyına, Nerna dix ıxha. 51 Şaulna dek Gişiy Avnerna dek Ner Evelin dixbı vuxha. 52 Şaulna i'mı'rcab Fılıştınaaşikene yı'q'ne dəv'ee ilğevç'ı. Gucukana, yik'ekana insan nyaarıy mang'usqa qızaxxı, mang'vee cusqa alyarat'a ıxha.

15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Rəbbe zı g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletıs İzrailis paççah ha'as. Həşde ğu Rəbbe eyhençıl k'ırı alixhxhe. 2 Xəəne G'oşunbışde Rəbbe, inid eyhe: «İzrailıyı Misireençe əlyhəəmee, Amalekaaşə manbışda yəq avqu. Zı mançıl-alla manbışılqa yiğbı allya'as. 3 Hoora, hark'ın Amalekaar gyapxe. Manbışıqa vodunmeen girgin kar giyxvər he'e, coyub oot'al-ooxal he'e. Manbı qivmiyykan, manbışin adamerib, yedarıb, uşaxarıb, gyoqanbı gyapt'e. Manbışin yatsbıd, vəq'əbıd, devabıd, əməlerid gyat'e». 4 Şaulee millet qot'ul, manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqənbı: maa'ar q'öd vəş aazır İzrailıyne eskerle hexxana, Yahudeeşına yits'id aazır eskerır eyxhena. 5 Şaul Amalekaaşine şaharısqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. 6 Mang'vee Genbişik'le eyhen: – Amalekaaşisse hudoora, manbışike cureepxhe.

Şunab manbışika sacigee gidyapt'as. Şu, İzrailıy bı Misirğançe qığəmee, manbışis yugvallaniy hav'u. Genbı Amalekaaşıke cureepxha avayk'ananbı. **7** Şaul Xavila eyhene şahareençe girğil, Misirne şargilyne Şur eyhene şaharılqamee Amalek bı gyabat'a ıxha. **8** Mang'vee Amalekaaşına paççaş Agag üç'ırıra aqqaqqa, mang'un milletmee, girğıda g'ılincike ağayhe. **9** Amalekaaşına paççaş Agagiy manbışın nekke yugun vəq'əbi, yatsbı, kokuiyn q'ıkarıy urğbı Şaulusiy cune milletis qiykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın gıranın, yugun karbıd manbışis qiykkın, haq'var-hiyxvər ha'as ikkiyan deş. Nimeeni Amalekaaşıqa karai'dəən, pisin kar vod İzrailıy bışe giyxvər hı'ı ak'an ha'an. **10** Mane gahıl Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe: **11** – Zı Şauluke paççaş hı'ı paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hı'ı, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'açcu. Mançike Şamuelis qəl vuxha, xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a. **12** Şamuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen: – Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'ın. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an. **13** Şamuel Şauluka avarq'ilymee, Şaulee eyhen: – Hasre Rəbbe vas xayır-düə hevleceñ! Zı Rəbbe eyhen hı'ıyın. **14** Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Nya'a manke yizde k'riysqa vəq'əbışiniy yatsbışın heghan sesbı qöö? **15** Şaulee eyhen: – Manbı Amalekaaşıke adı. Milletis vəq'əbıyiy yatsbı qiykkınıynbı, manbışe inekke yugunbı Rəbbis, yiğne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar gyapt'ıynbı, mansa axuyn karbımee giyxvər hı'ı. **16** Şamuele Şaulik'le eyhen: – Ç'əv, g'iyına xəmdə Rəbbee zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes. Şaulee, «Eyheva» cuvab qele. **17** Şamuelee eyhen: – Ğucar vasqa k'ırıra qööng'ə, nya'a vake İzrailıy ne nasılıbışda xərna ıxha dişde? Rəbbe, q'ış qadğı, vake İzrailıy paççaş hı'ı dişde? **18** Rəbbe ğu g'ıxelemee, inva dişde uvhu: «Hark'ın bınahıka gyavts'uyne milletıkın Amalekaaşıkın he'e, manbı girğıba gyapt'e. Manbışde girğınbışıkın ha'asdesmee, dəv'ə hee'e». **19** Nya'a ğu Rəbbil k'ırı ilydiyxhı? Manbışike g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbe ilydyaat'asın kar hı'ı? **20** Şaulee Şamuelik'le eyhen: – Zı Rəbbe eyhençil k'ırı gyaqqıyn. Mang'vee eyhene cigeeqa hark'ınna. Manbışda paççaş Agag aqqı inyaqa qarı, girğın Amalek bı gyapt'ıynbı. **21** Saccu eskeraşe şenbışike g'ayşuyne çavra-vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asınçike, nekke yugun yatsbıyiy vəq'əbi g'əyxı' Rəbbis, yiğne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı allya'asva havacı. **22** Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed, Rəbbis Cune cuvabil k'ırı alixhxhıy ıkkın. Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxhiy, q'urbanbışileeyiy nekke kokun

g'argbışile nimeexheyid yugdaniy vod. **23** Rəbbe eyhen hidi'iyına bınah, cadubı hı'iyına xhineecab vob. Culed-alqan karbı hı'iyid, byuttyaaşis i'bəədat ha'an xhineecad vod. Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'ı, Mang'veeyir ğu paççaşiyvalike hı'ı. **24** Şaulee Şamuelik'le eyhen: – Zı bınah hav'u, Rəbbine əmrılıy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxhı. Zı yizde g'oşunule qərq'ı'rına, dişe manbışıl k'ırı alixhxhı. **25** Hucoona ixhes, həşde ğu yizde bınahile ilyheç'e, qora zaka yıq'əlqa sak'le, zı Rəbbis i'bəədat ha'as. **26** Şamuele Şauluk'le eyhen: – Zı vaka sak'ılas deş. Ğu Rəbbe uvhuyn hı'ı deş, Mang'veeyib vasse İzrailıy paççaşiyvalla g'avşuna. **27** Şamuel mançe əlyhəsva sak'ımee, Şaulee mana plaşike aqqaqqa, manıd qoxan. **28** Şamuele mang'uk'le eyhen: – Nəxdıy ğu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyına Rəbbe yiğne xılənçe İzrailıy paççaşiyvalla qooxas. Mang'vee vas k'anering'une, vale yugung'une xılyaq qevles. **29** İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbıd ha'a deş, fıkrıb badal haa'a deş, Mana insan deş vor fıkrı badal haa'as. **30** Şaulee eyhen: – Zı bınah hav'u. Hucoona ixhes, həşde xalq'ıne ağsaqqalaşineyiy İzrailıyne ögil zas hı'rmat gıvxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahıs, Rəbbis, i'bəədat ha'as. **31** Şamuel Şauluqar qıhna qaraylena, Şauleeyid Rəbbis i'bəədat ha'a. **32** Şamuelee eyhen: – Amalekaaşına paççaş Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale. Agagır vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe ıxha: – Mıts'an, zı qik'uyke g'attırxhınna. **33** Şamuelee eyhen: – Yiğne g'ılıncın nəxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiğne yedir həməxür kulyfat dena exvas. Şamuelee Gilgalee, Rəbbine ögil Agag gyaraxana. **34** Mançile qiyğə Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Giveayeene, cune xaaqa sıyk'al. **35** Şamuelee, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'ece deş. Rəbbir Şauluke İzrailıy paççaş hı'ıva paşman eyxhena.

16 Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse İzrailıy paççaşiyvalla g'avşuna. Gaç q'ışıka gyavts'av'u, yəqqı'lqa gıxhe. Zı ğu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ıxele. Zı mang'une dixbışike Yizdemee paççaş g'əyxı'. **2** Şamuelee eyhen: – Zı nəxürna i'qəş? Şauluk'le g'ayxhee, zı gik'asda. Rəbbe eyhen: – Vaka sa vuç'e vukkee, «Rəbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe. **3** Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğə hucooyiy ha'as ıkkınva Zı vak'le eyhesin. Zı eyhene insanne vuk'lelqa ğu q'ış qadğvas, mang'uke Yizdemee paççaş ha'as. **4** Şamuelee Rəbbe eyhəxüd ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharın ağsaqqalar mang'une ögilqa qəvəyq'ən-

qəvəyq'ən qığeepç'i, eyhen: – Ğu yugvalisne arı? **5** Mang'vee eyhen: – Ho'o, yugvalis arı. Zı Rəbbis q'urban ablyaa'as arı. Mətteeppxa, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able. Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbişik'led mətteeppxa q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. **6** Manbı vüqqəmee, Şamuel Eliavıqa ilyakki culed-alqa eyhen: «İna Rəbbeə paççah ixhes g'əyxı'na vor!» **7** Rəbbeemee Şamuelik'le inəxüd eyhe: – Mang'une micagiyvaliqayıy axtıvalıqa ilymakka, Zı mana əq'əna q'ı. Rəbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rəbbmee insanne yik'eeqa ilyakka. **8** Mane gahıl Yesseye Avinadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle alğayhe. Şamuelee eyhen: – Rəbbeə inar g'əyxı' deş. **9** Manke Yesseye Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamuelyne ögeençe. Şamuelee eyhen: – Rəbbeə inar g'əyxı' deş. **10** Yesseye dixbişda yighırsana qort'ul, manbı Şamuelyne ögiyle alğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Rəbbeə inbı g'əvxü deş. **11** Şamuelee Yesseyke qiyghanan: – İnbı yiğne dixbişin gırgınbıne? Yesseye eyhen: – Nekke k'ınnar vorna, mang'vee vəq'əbı uxhiyxhan. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Mang'uqar qihna insan g'axile, hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şi sufranlıqa savaales deş. **12** Yesseye mang'uqar qihna insan g'axıvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'ərxən xhinnen danbı, micagın uleppı, uftanımd aq'va eyxhe. Rəbbeə Şamuelik'le eyhen: – Oza qixhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zı eyhena mana vor. **13** Şamuelee q'ışnana gaç alyapt'ı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Rı'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al. **14** Rəbbin Rı'h Şaulule atk'ınmee, Rəbbeə mang'ulqa sa medın pısın rı'h g'ıxele ıxha. Mançimb Şaulus əq'üba hoole vuxha. **15** Şaulne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – Allahee g'axıvuıne pısdə rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole. **16** Yişda xərna, yiğne insanaaşılqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axıvuıyn pısın rı'h valqa qadimee, mang'vee lira əlivxee, vasid yugda ixhes. **17** Şaulee cune insanaaşik'le eyhen: – Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'ı zasqa ayre. **18** Mang'une insanaaşine sang'vee alidghıniy qele: – Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbişde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'əvcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayıy. **19** Şaulee, Yesseysqa xabar ana insanar g'axıvuı, eyhen: – Vəq'əbı uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axile. **20** Yesseye əmələlqa gıney, çaxıren tuluğ, mısva əlivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus

g'uxoole. **21** Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna silahdar ha'a. **22** Qiyğa Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axıvuı, eyhen: – Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı. **23** Allahee g'axıvuıyn pısın rı'h Şaululqa qadııne gahbişil, Davudee cuna lira alyapt'ı əlivxümee, mana yug qexhe ıxha. Pısın rı'hı'd mang'uke əq'əna qexhe ıxha.

17 Filiştinaaşe dəv'ə haa'asdemee g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yı'q'nee Efes-Dammimee manbişde g'oşun ulyoozarasın cıga ha'a. **2** Şauluy İzrailıy bı sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasın cıga hı'ı, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee ulyoozar. **3** Filiştinar sa tepal, İzrailıy bı manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbişde yı'q'nee q'adaal ıxha. **4** Gatne şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qiğeç'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayıd sa ç'umne axtıvalee ıxha. **5** Mang'une vuk'lel tuncıke hı'ıyn dəbilga ıxha, tanaqlad xhəne aazır şekelyne yı'q'valeedın zıreh alı'ı ıxha. **6** Mang'une g'elybişiled tuncıke hı'ıyn zıreh gıvatxın, mang'un yı'q'əlid mızrag ıxha. **7** Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha, mançin yıvayke hı'ıyn sıvıd yixhid vəş şekelyne yı'qvalee ıxha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhəə ıxha. **8** Golyat gıpk'ınne İzrailıy bışde ögilqa qiğeç'u, ts'ir haa'a-haa'a eyhen: – Nişisne şu qiğeepç'i, dəv'ə haa'asne? Zı Filiştinğançena, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yı'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. **9** Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şi vuşun g'ular vuxhes. De'eş, zı gımxha, zı mana gik'veene, şu yişin g'ular vuxhes, şi eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes. **10** Filiştinğançeng'vee meed eyhen: – G'ıyna zı İzrailıy bışde cuvab ayhe! Zaka qiğeç'u saç'ikkvasda vuşde yı'q'neençe insan g'əyxə. **11** Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxı, Şaulur cukan İzrailıy bı çıçis üvxüyxə, manbı geeb qəvəyq'ən. **12** Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareençene Yesseyne dix ıxha. Yessey Efratbışda sa ıxha. Mang'uqa molyuyre dix ıxha. Şaulne gahıl Yessey q'əs qıxha ıxha. **13** Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qihna dəv'eeqanıy apk'in. Mang'une dəv'eeqa apk'inne dixbişin dobi inbiniy vod: ts'erriyna Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebir'esdar Şamma. **14** Davud Yesseyne nekke k'ınna dix ıxha. Dixbişin çak'ınbı, xhebırsana Şauluqa qihna avayk'an. **15** Davudur dekkın syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın qarayle

ixha. **16** Filiştinğançena Golyat, yoqts'al yiğna exhaliy-miç'eer İzrailıybişisqa qiğec'u, manbişilqa cuvab ayhe ixha. **17** Yiğbişde sa yiğıl Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen: – Həşde yits'ible kokayiy sa maşuk' qootsune sukuna alyapt', g'oşun ulyobzurne cigeeqa yiğne çocaaşisqa zaara hoora. **18** Manbişde xəring'usub yits'ible guru missenna alept'e. Çocaaşilir alycaxve, manbi naxübiyva zas xabar able. **19** Yiğın çocar Şaulukayiy mang'une insanaaşika sacigee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika däv'ə haa'a vob. **20** Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbi menne çobanılqa g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbi alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun däv'ə haa'asde cigeeqa axtime seseka giviyyk'an g'ooce. **21** İzrailıybiyyi Filiştinar sanasanbişde ögee ulyozar haa'a. **22** Davudee, vucee adıyn karbi g'oşuneene g'aravulyçilqa g'ali'i, g'oşun gipk'inne cigeeqa çocaaşis xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan. **23** Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qiğec'u, meed ögiylin xhinne cuvabı ayhe. Mang'vee eyhenbi Davuduk'le g'iyxhenbi. **24** Gırgın İzrailıybıca mana insan g'acumee it'umba qəpq'ı'n heebaxa vuxha. **25** Manbişe eyhe ixha: – Şok'le mana ögilqa qiğec'una insan g'eceye? Mana İzrailılqa cuvab ahas qiğec'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanib İzrailıyne nalok'bişike g'attıvxhan haa'asda. **26** Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşike qiyghanan: – İna Filiştinğançena gik'uyne, İzrail tesseriyalike g'attıvxhan hav'uyne insanis hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ina Filiştinğançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbişilqa cuvab ayhe? **27** Milletin, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen. **28** Davud insanaaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbi xərne çocuk'le, Eliavık'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan: – Nişisne ğu İnyaqa arı? Çoleena yişda sa-q'öble vəq'ə, ğu şavulqane g'alepcı? Zak'le ats'an, ğucar ğu xərra İkkeka İxhayke, yiğne yik'eençed yugun karbi İlğı'də İxhayke, ğu İnyaqa däv'əyqa İlyakkas arı. **29** Davudee eyhen: – Nya'a, zı hucoona hı'ı? Nya'a, zas yuşan ha'asırne dexhes? **30** Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançınacab gaf haa'a giyğal, milletimd ögiylin xhinne mang'us alidghniy qele. **31** Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbişe, mang'un cuvab Şaululqa hixhar ha'a. Şauleeyir mana cusqa qoyt'al. **32** Davudee Şauluk'le eyhen: – Hasre mane insanil-alla şavaacad aq'va havaxan hima'acen. Zı, yiğna g'ul, hark'in mang'uka səyxəsda. **33** Şaulee Davuduk'le eyhen: – Vasse mane

Filiştinğançeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ğu uşax vod, manamee k'ırranang'ançile otç'u däv'əbişee siç'ekkvana vor. **34** Davudee Şauluk'le eyhen: – Zı dekkın syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şırın, syoyun abı syuruneençe urg avqu əlyhəeme, **35** zı mançıqar qılna gyurxhu mançileğana kar'ı'ı' ghalençe urg g'ooşenaniy. Mane həyvanaaşına sa zalqa g'opk'uluynğ'amee, zı mana həyvın gardanılyne xhayıke avqu mana gyook'ananiy. **36** Zı, yiğne g'ulee, şırıd, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat hidi'ina Filiştinğançenar mançına sa xhinne ixhes, mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. **37** Şırneyiy syoyune ghalençe zı g'attıxhan hı'ıyne Rəbbe, Filiştinğançeng'uner xılence g'attıxhan ha'asda. Şaulee Davuduk'le eyhen: – Hak'ne, Rəbb Vuc vaka İxhecen! **38** Şaulee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'lelqa tuncuna dəbilga giviyyxhe, tanalqad zirehbı aly'a. **39** Davudee mane zirehıl ooğançe g'lınc qı'ı İykar. Mankılqamee mang'vee silah İykar hı'ıyn deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen: – Zasse man karbi ali'ı İykaras əxə deş. Zı həşdilqamee məxdın karbi ali'ıynıbcad deşdiy. Davudee manbı tanale g'eşşenbi. **40** Qiyğa xılyaqə əsaae alyaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbıd q'oc'eeqa k'ı'ı xılene sapandıka mana Filiştinğançeng'usqa qexhe. **41** Filiştinğançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahlı Davudne suralqa q'öo eyxhe. **42** Filiştinğançeng'uk'le Davud ç'ərəne danbişika, aq'vayle uftanra, mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa İlyakka. **43** Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Nya'a, zı vas xvaane vob, ğu zalqa t'at'aaka i'qqə? Filiştinğançeng'vee cone allahaaşika Davudus bed-düə hav'u eyhen: **44** – Zasqana qora, zı yiğne ç'urunuke xəəne şit'yaasısiy, çolane həyvanaaşis heles. **45** Davudeeme Filiştinğançeng'uk'le eyhen: – Ğu zalqa g'lıncıka, nizeyka, mizragıka qöo, zımee valqa ğu hokuyne İzrailıyne g'oşunbişde Allahne, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine doyuka q'öo. **46** G'ıyna Rəbbe ğu yizde xılyaqə qeles, zınar ğu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'ıyna Filiştinaaşde g'oşunbişin leşbi, zı xəəne şit'yaasısiy çolane həyvanaaşis heles. Mançile qiyğa gırgıne dyunyeyk'lecad ats'axhxhesin İzrailee Allah vorna. **47** İnyaqa sabıyne gırgıng'uk'lecad ats'axhxhesin, Rəbbe g'lıncıkayiy nizeyka deş g'attıvxhan haa'a, İna Rəbbına däv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde xılyaqə qevles. **48** Filiştinğançena Davudne ögeeqa qiğec'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara i'ğiykır Filiştinaaşde g'oşunbişde suralqana g'adayxhvan. **49** Davudee q'oc'eeqa xil k'eççu g'aye alyabat'a, qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinğançeng'une ligaylek'ena İvxüyxə.

G'aye qipxhurmee mang'une ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkena ç'iyelqa qukkuyok'al. **50** Davud Filiştinğançeng'ule sapanđıkayiy g'ayeyka ğamexhe. Davudne xilee g'ılıncıd eyxhe deş, mang'vee Filiştinğançena i'xı' gek'ana. **51** Davud g'adarxhun Filiştinğançeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğançeng'un g'ılınc qığayşu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanıke curaa'a. Filiştinaaşik'le cona yugra sıç'ekkvana qik'u g'acumee, manbı heebaxanbı. **52** İzrailiniy Yahudayn g'oşunbıd ts'irbı ha'a manbışıqa qihna gyadak'va. Manbışe Filiştınar Gateeqa ikkəəne cıgeeqamee, Ekronne akkabışısqamee g'e'eebaşenbı. Gateeqayiy Ekronqa əlyhəəna Şaarayimna yəqvolle Filiştinaaşın gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha. **53** İzrailıy bı Filiştinaaşıqab qihna gyapk'l, mançe sapk'ılıyle qiyğa manbışın g'oşunbı ulyozzurıyn cıgabı q'əra qa'a. **54** Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalımqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ılıncmee adı, Davudne çadıreeqa gıyxhe. **55** Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qığəə g'acumee, mang'vee g'oşunbıde xəring'uke, Avnerıke, qiyghanan: – Avner, ina cheil şavna dixne? Avnerə eyhen: – Paçcah, geer qa'ana, ats'a deş. **56** Paçcaheə eyhen: – Ats'axxhelan, mana cheil şavna dixiy. **57** Davud Golyat gik'u qöömee, Avnerəe mana qort'ul, Şaulusqa ikkekka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xileecab vooxhe. **58** Şaulee mang'uke qiyghanan: – Cheil, ğu şavna dixne? Davudee «Yiğne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yesseyna dix vornava» alidğhiniy qele.

18 Davud Şauluka yuşan hı'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ikkiykan giyğal. **2** Mane yiğile Şaulee Davud cune k'ane aqqaqqa, dekkıne xaaqa əlyhəəs haysar deş. **3** Mana vuc xhinne geer ikkanva Yonatanee Davuduka hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. **4** Yonatanee tanalınbı g'ayşu, g'ılıncıka, vukuka, zirehıka sacıgeə ts'irab Davudusqa qoole. **5** Şaulee Davud nene işıqar qihna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mançıl-allar Şaulee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbıda sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbışded ulesqa yugda qadayle. **6** Davudee Filiştinğançena gik'u yı'q'əlqa sıyk'almeə, İzrailıne ğırgıne şaharbışeənçen yedar dyafbiyiy t'amp'ırbı alyaat'u, şadeəbaxhen mə'niybiyiy mık'ar ha'a paçcah Şaulne ögeeqa qığeebaç'e. **7** Yedaəşe mık'ar ha'a-ha'a, inəxdın mə'niybı qədəqqə ıxha: – Şaulee aazırbışıka, Davudemee, yits'id aazırbışıka gyapt'l. **8** Şaulus mançıke geəb qəl vooxhe, manbışe eyhenbı mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen: – Davudee yits'id aazırıka, zımee aazırıkava manbışe eyhe.

Sık'inne gahile manbışıs mang'uke paçcahcar ha'as ikkiykanas. **9** Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giyğal, mang'vee Davudus paxılıyvalla haa'a. **10** Qınne yiğil Allahee g'axuvuyın pısın rı'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giyğal. Davudeeme, vuceə ögiyl ha'an xhinne, meeb xılyaqə lira alyapt'l mana ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe. **11** Şaulee «Hasre Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledin nize ayhen. Davudusde q'öne yəqqee mançıke hixvas əxəna. **12** Rəbbeə Davudun sura aqqıva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'əna. **13** Mançıl-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'l, mang'uke aazırınğ'una xəna hı'l. Mançile qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ıxha. **14** Rəbb Davuduka vorva, mang'une xılənçe ğırgın işbı qöə ıxha. **15** Davudne xılənçe ğırgın qöə g'acu, Şaul qəyq'əna. **16** ğırgıne İzrailıy bışısiy Yahudabışıs Davudee co dəv'eeqa vukku qavayle, mana geer ikkan ıxha. **17** Şaulee Davuduk'le eyhen: – İna yızda xəna yiş, Merav vorna, mana zı vas heyles. Saccu ğu yızde yəqqə yik'eka ıxhe, Rəbbınab dəv'ə vukkee. Şaulne fikreənçe «Hasre mana yızde deş, Filiştinaaşde xile qik'ecəna» ilğec'e. **18** Davudee Şauluk'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune eyxhe? Yızda xızan hucoo eyhen karne, dekkına xızanıb İzrailee şavunbışdane vob, zake paçcahıs yezne ıxhes? **19** Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabımee, mana Mexolğançene Adrielis heele. **20** Davudmee, Şaulne manisa yişşıs Mikalıs ikkiykan. Mançına gaf Şaululqa hıvxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe. **21** Şaulne fikreənçe «Davudus Mikal hiyvı, mang'us gugu haa'as, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva» ilğec'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen: – Vasse g'iyna meer yızda yezne ıxhes əxə. **22** Şaulee cone hiqiy-allanbışılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulənda inaxüd eyheva: – İlekke paçcahıs ğu nımeeyiy ikkan, mang'une hiqiy-allanbışısır ğu ikkana. Qora ğu həşde mang'us yezne ıxhe. **23** Şaulne hiqiy-allanbışe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbışik'le eyhen: – Paçcahna yezne ıxhay, vuşdemee nəxdın ıxhay karne vod? Zı kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor. **24** Şaulne hiqiy-allanbışe «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hıvxhar ha'a. **25** Şaulee eyhen: – Davuduk'le eyhe: «Paçcaheə vake, yişşel-alla pıl deş heqqa. Mang'vee vake, çine cıgeə, cuna qəl qığaahasva, cune duşmanaaşın vəşne Filiştinğançeng'un sunnat hı'ıyn ç'ürüz heqqa». Manıd Şaulee, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva ha'a. **26** Şaulne hiqiy-allanbışe man eyhenbı Davudulqa hıvxhar ha'anbı. Davudusur yezne ıxhes ikkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab, **27**

Davud cune g'oşunika hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş adamiy gek'a. Paçcahna yezne ixhesdeme, Davudee manbı sunnat hav'u ıxhayn ç'ürüxbı paçcahısqa adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena. **28** Şaululqa hitxhirmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalısır Davud ikkanırva, **29** mana mang'ule sık'ırar geer qəyq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe. **30** Filiştinaaşde g'oşunbişde ç'ak'ınbişde dəv'ə ç'əvcab haa'a vuxha deş. Manbişə dəv'ə hav'uylette, Davud mane dəv'əbişee, Şaulne gırgıne hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ıxha. Mançile qiyğa milletin mang'un do axtıda aqqaqqa.

19 Şaulee cune duxayk'le Yonatanik'leyiy cune hiqiy-allanbişik'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanismee, Davud geer ikkan ıxha. **2** Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole: – Yizde dekkis Şaulus ğu gik'asır ikkan. Həşdiylə, hucoon ixhes, ğucar ğu g'iyqa miç'eer havace. Sa ciga t'abal hı', çolee dyugulyxhe. **3** Zinar dekkikasana çoleeqa, ğu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zı valqa hixhar ha'asın. **4** Yonatanee dekkis Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı', eyhen: – Paçcahe, cune nukarıs Davudus pisvalla hımaa'acen. Mang'vee vas mısacab pisvalla hav'u deş. Mang'vee hı'iyın gırgın işbıd, yiğne yugvalineme ıxha. **5** Mang'vee, qik'uyle qı'dərq'ın Filiştinğançena Golyat gik'u, Rəbbeeyib izrail g'attıvxhan hav'u. Ğunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ğu nişilycar-alla taxsir deşda Davud gik'u, q'ərane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vada bınah haa'as? **6** Şaulee Yonatanee cuvabil k'ırı alixhxı, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'ın g'iyсар. **7** Yonatanee Davud qort'ul, co yuşan hı'iyın gırgın mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekkə. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva. **8** Meeb dəv'ə gıviyğal. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaaşika saç'ikkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, ğamexhena, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı. **9** Yiğbişde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbe g'axuvuyın pisın rı'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahıl lira ı'lyviyxə vooxhe. **10** Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as ikkiyana. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmdə Davud hixu g'ittıyxhanna. **11** Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ıxoole, mana nyaariyvə ats'axhxa, miç'eer g'ik'ecenva. Davudne xhunaşşee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen: – G'iyına xəmdə vasse, hixu dyugulyxhes daxeeene, g'iyqa miç'eer ğu g'ik'asda. **12** Qiyğa Mikalee Davud g'uleençə gyaqqa, manar hixu g'ittıyxhanna. **13** Mikalee

xaana byuty alyapt'ı tyuleeqa gıviyxhe, vuk'lelqad ç'arnan ts'e'ın g'ekva qalı', oqaq tanalınbı adaççə. **14** Şaulee, Davud aqqasva g'axuvuyın insanar abımee, Mikalee «Mana ik'ar vorva» eyhe. **15** Şaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen: – Mana tyulıyunukacar zasqa ayre, zı mana gik'as. **16** Man insanar aqa ikkeepç'ımee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'ın g'ekva qalı'ıyn byutud hotku. **17** Şaulee Mikalık'le eyhen: – Nya'a zas horbı hı'ı? Yızda duşman g'aykıkı, manar hixu g'attırxhınna. Mikalee Şaulus alidghniy qele: – Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zı əlyhəəs! Deşxheene, zı ğu giyk'as! **18** Davud hixu g'attırxhınmee, Ramayeeqa Şamuelıne k'anyaqa qarı, Şaulee cuk hı'iyın gırgın mang'us yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacıgee Nayot eyhene şahareeqa ark'ın, maa aaxva. **19** Şaulus «Davud Ramayeeene Nayoturva» xabar qabayle. **20** Şaulee mana aqqasva, maqa insanar g'ıxoole. İnsanaaşık'le, Şamuel q'oma ulyorzulıne peyğambaraaşine desteyn peyğambarıyvalla haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaulee g'axuvuyne insanaaşılqad Allahın Rı'h gec'e. Manbişeb peyğambarıyvalla haa'a gıviyğal. **21** Man ıxhaynbı Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee mebin insanar g'ıxoole. Manbişeb peyğambarıyvalla haa'a. Şaulee, xhebe'es insanar g'ıxoole, manbişeb peyğambarıyvalla haa'a. **22** Nekke qiyğa vucar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne k'anene, xənnə kahrızısqa qarı, maane insanaaşike qiyghanan: – Şamueliy Davud nyaane vob? Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeeene Nayotee vobva» eyhe. **23** Şaul Ramayeeene Nayotqa əlyhəəmee, mana Allahne Rı'h'ın aqqaqqa. Qiyğar insanaaşee Şaul Ramayeeene Nayotulqa qikkeka. Mang'veeyib peyğambarıyvalla haa'a vuxha. **24** Qiyğa mang'vee tanalınbı qakki', Şamuelıne ögil peyğambarıyvalla haa'a. Mana bıkırne yiğnayiy xəmma ts'eler qukyork'ul axva. Mançıl-alla insanaaşee eyhe: «Şaulikerne peyğambar ıxha?»

20 Davud Ramayeeene Nayoteençə hixu, Yonatanee k'anyaqa qarı eyhen: – Nya'a, zı hucoona hı'ı? Yızın taxsir hucoona? Zı yiğne dekkis nəxbına pisvallane hav'u, mang'us zı gik'as ikkan? **2** Yonatanee mang'us alidghniy qele: – Məxdın kar mısacab ixhes deş! Ğu qik'as deş. Yizde dekkee nenacab iş, xəbna vuxheeyib k'ınna vuxheyib zak'le ittevhu haa'as deş. Nya'asdiyxan dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdın kar ixhes deş! **3** Davudee mang'us k'ın g'assır, eyhen: – Zı vasqa yugra qarıyınçına, yiğne dekkik'le ats'a vod. Mançıl-allad dişe mang'us vak'le dyats'axhxa ikkan. Ğu aq'va qa'asınçına mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan k'ın ixhen, yızde qik'uys sa g'el qittasın ciga axu. **4** Yonatanee

Davuduk'le eyhen: – Yiğne yik'es hucooyiy ikkan, zı vas ha'asın. **5** Davudee Yonatanik'le eyhen: – G'iyqa ts'ebna vaz giviyğalan bayram vod, zı paçcahıka sa sufranıl gyu'ur kar oxhanas ikkan. Həşde ğu zı hasre, qıtsıq exhahlıqamee, hark'in çolee dyugulyxhes. **6** Yiğne dekke zı qırğın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxxvas ı'qqəseeva zake geed qiyğın». Maa'ab, həşde cone xızanın seniysda q'urban gyook'a. **7** Mang'vee uvheene: «Yugdavid», manke zı, yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fıkrıbı deşud. **8** Zas yugvalla hee'e, ğu Rəbbine ögil zaka cuvab g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ğucar zı gik'e. Nişil-allane vas zı yiğne dekkısqa ikkees ikkan? **9** Yonatanee eyhen: – Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa kara'dəən fıkrıbı ıxhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhu g'alyadaçceyiy? **10** Davudee Yonatanik'le eyhen: – Dek vaqa qələka yušan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as? **11** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Qora çoleeqa qiğeepç'ı. Manbışda q'öyursana g'aqa qiğeepç'ı, çoleeqa avabk'an. **12** Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: – İzrailyne Allahılqan, Rəbbılqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fıkrı vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fıkrıbı ixheene, zı manbı valqa hixhar ha'asınbı. **13** De'eş, yizde dekkine fıkreənçe kara'dəən karbı ilğəə ixheene, zınad man valqa hixhar hide'eene, ğunar yəqq'ıl iderçveene, hasre Rəbbe yizde vuk'lelqa mançiled pısın yiğbı alle'ecen. Hasre Rəbb yizde dekkıka nəxıriy eyxhe, vakar həməxür ixhecen. **14** Zı nımeeletteyiy vor, ğunab zak'le Rəbbına g'ıdyabat'ana yugvalla haagve. Zı qik'uyng'ar, **15** Rəbbe Davudun gırgın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uyleb qiyğa, mana yugvalla yizde xızanile g'its'maak'vance. **16** Yonatanee Davudne nasılıka cuvab g'ats'atk'un, eyhen: – Hasre Rəbbe vucee, Davudne duşmanaşıkın he'ecen! **17** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Vas zı ikkanxhee, sayıd k'in g'aysre. Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ıxha. **18** Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: – G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna cıga q'ərab g'avcumee, ğu t'abal ha'asda. **19** Qıtsıq ğu şenke dyugul ıxhayne cigaysqana qarı, Ezel eyhene g'ayeynsne gyu're. **20** Zı karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukeençe xhebillə ox ahas. **21** Qiyğa «Hoorə, oxbı t'abal he'eva» zı maqa sa gade g'axıles. Zı gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoorə manbı zasıqa qaleva», manke ğunar qora. Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, manke ğu g'attırxım ixhes, vak vuççud ixhes deş. **22** De'eş, zı gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ğu qiğec'u, yiğne yəqq'ın hoorə. Man Rəbbe ğu əq'ənaqa g'ıxelevə eyhen vodun. **23** Zınay ğu, həşde yušan hı'yınçılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yızdayıy yiğna gırgıne gahbışısar Şahad vorna. **24** Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram giyğalang'a paçcah otxhunıy oxhanasva sufranılqa giy'ar. **25** Mana ögiylin xhinne cune cigee barugusnee Yonatanne ögee giy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner giy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. **26** Mane yiğil Şaulee vuççud eyhe deş. Mang'usqa həməxıüd qayle «Davudne vuk'lelqa hucoomecad qadı ixhes. Mançıl-allad mang'un gıcərxıy atk'in ixhes». **27** Qınne, vuzane q'öd'esde yiğil Davudna cıga meeb q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanıke qiyğhanan: – Nya'asdiyxan Yesseyına dix Davud sanıxhar, g'ıynar kar oxhanas sufranılqa qıdyarı? **28** Yonatanee alidğhınyı qele: – Davudee Bet-Lexemqa ı'qqəsva, zake geed qiyğın. **29** Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zı ı'qqəs. Yışde xızanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çocəe zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqıqxheene, g'aykke hark'in çocar g'avces». Mançıl-alla mang'usse paçcahne sufranıl arı, gyu'aras dəxı'. **30** Şaulee Yonatanılqa qəl hav'u eyhen: – İykarne zaiyfayna dix, ğu eyhenniyxan, zak'le ğu Yesseyne duxayka hambaziyvalla haa'ava ats'a dışdıyxhan. Yiğne yedisıd, vasıd naş qıxhecen. **31** Nımeeletteyiy Yesseyına mana dix ine ç'iyene aq'val vor, ğunar yiğna paçcahiyvallab aaxvas deş. Mang'uqa qihna insan g'axile, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qidek'u ixhes deş. **32** Yonatanee dekkıs Şaulus alidğhınyı qele: – Mana nişil allane qik'as ikkan? Mang'vee hucoona hı'ı? **33** Şaulee Yonatan gik'asva nize ayhe. Manke Yonatanılqa hiyxharan, dekkıs Davud gik'asır ikkan. **34** Yonatan qəlın qoxa, sufranile oza qexhena. Ts'enne vuzane q'öd'esde yiğil Yonatanee vuççud oyxhan deş. Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'ı g'acu, mang'vee aq'va gıvaxana'a. **35** Yonatan qınne yiğil miç'eer Davud g'acesva çoleeqa arayle. Mang'vne k'aner sa k'inna gade eyxhe. **36** Mang'vee gadeyk'le eyhen: – G'adaxhvne, hark'in zı ayhen oxbı t'abal he'e. Gade g'adayxhvanmee, Yonatanee mang'une vuk'lel ooğançe ox ayhe. **37** Gade Yonatanee avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatanee yı'q'ələ onu'u eyhen: – Haaşe, ox vake şaqana vod, yiğne ögee vod! **38** Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen: – Zaara ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne! Gadee ox alyaat'u, cune xəring'usqa Yonatanne k'anyaqa sıyk'al. **39** Gadeys nişikecab xəbar vuxha deş. Man saccu Yonatanik'leyiy Davuduk'le ats'a ıxha. **40** Yonatanee cun silahbı gadeysqa quvu, eyhen: –

Hooraa, inbı şahareeqa qıkkee. **41** Gade ark'niyle qiyğā, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı, q'aratsabişil gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanne ögee ç'iyelqamee k'yoyszarna. Manbişe sana-sang'us ubbabi h'ı, gyaaşenbi. Davud Yonatanile geer geşşe. **42** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Vas yugna yəq vuxhena. Zınay ğu Rəbbine doyuile sana-sang'us k'in g'assır, uvhunniy: Rəbb yizdeyiy yiğne, yişde uşaxaaşine yı'q'neenar gırgine gahbişidsa Şahad vorna. Mançile qiyğā Davud oza qıxha, cune yaqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa sıyk'al.

21 Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximeleknə k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qarq'ı'n, qiyghanan: – Nya'a ğucar ıxha? Nya'a yiğne k'ane vuşucar deş? **2** Davudee Aximelek'le eyhen: – Paççahee zas iş huvu uvhuyn, zı nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axhxhecen. Zı mançil-allad yizde insanaaşik'le, zı uvhuynə cigabişee yizde ögilqa qiğeeç'eva uvhu. **3** Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba ğineyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele. **4** Kaahinee Davuduk'le eyhen: – Zaqa məxdıncad ğiney deşin, yiğne k'anebın mek'vunbı yadaaşika devxaxheene, muq'addasın ğiney vod. **5** Davudee kaahinis inəxdın cuvab deş: – Misacab, şı nenemee işiqab qılhna vüqqəmee, şaka yedar vuxhaynı deş. Yızın insanar nenemecab işiqab qılhna vüqqəmeeyib, manbişe tanbı məttıda havace. G'iyına manbı manisa yiğbişileb məttıba vob. **6** Rəbbis adıyne ğineyle ğayrı maa'ad medın ğiney dexhayke, kaahinee mang'us muq'addasın ğiney hele. Man ğiney Rəbbine ögiyle alyaat'uyın ıxha, çine cigee manecad yiğil g'ümən gik'anasva. **7** Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a ıxha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ıxha. **8** Davudee Aximelek'le eyhen: – Deşinne vaqa inyaa nize, g'ılınc? Paççahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçil-alla, zasse yızın g'ılıncıd, silahbıd alyaat'as axı' deş. **9** Kaahinee eyhen: – Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ılınc vod. Man tanalınçeeqa hitk'ır kaahinne ileyliğne yı'q'əl vod. Vas man ıkkanxhee aleet'e, mançile ğayrı inyaa medın deşin. Davudee eyhen: – Mançile yugın deşin, qale man zasqa. **10** Mane yiğil Davud Şauluke hixu, Gatne paççaahne Akişne k'anyaqa ayk'an. **11** Akişne insanaaşee mang'uk'le eyhen: – İna şene ölkayna paççaah Davud dişee? Mık'ar ha'amee yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədaqq: «Şaulee aazırışıka, Davudeeme, yits'ne aazırışıka gyapt'ı?» **12** Davuduk'le man eyhenbi

g'ayxhumeə, mana Gatne paççaahle, Akişile qayq'an giyğal. **13** Davudee vucecar-vuc manbişde ögil bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cıgabı h'ı, rixhybı saqqalıhqa gekka. **14** Akişee cune insanaaşik'le eyhen: – Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərır. Nişisne şı mana zasqa arı? **15** Zaqa bəç'ərarnə k'ılıba, şı inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnəxrına insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22 Davud mançe qiğeeç'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşik'leyiy dekkine xizaneene mansabişik'le man g'ayxhumeə, ğırgınbı sabı, mang'usqa abayle. **2** İ'mı'r yı'q'bananbı, borçınanbı, hooc'an-g'ooç'ananbı, ğırgınbı Davudusqa savayle. Mana manbişda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəşilqa ələəna insan eyxhe. **3** Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paççaahik'le eyhen: – Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axhxhesmee, dekkiy yed abı, vuşde k'ane aaxvecen. **4** Davudee manbı Moavne paççaahne k'ane g'alyaa'a. Manbı maa'ab, Davud dyugulyxhayne xil hidixharasde cigeeñçe qiğeeç'esmee, aaxva. **5** Qad peyğambaree Davuduk'le eyhen: – Ğu ine dyugulyxhayne cigee imaxva, Yahudayne cigabişeeqa hooraa. Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e. **6** Şauluk'le g'iyxhen, Davudiy cukan insanar aveekiynbı. Mang'una çadır Gıveayeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub ğüvxü. Şaul maa xilead nize aqqı, gyu'ur ıxha. Mang'un ğırgın insanarıb cune hiqiy-alla sabı vooxhe. **7** Şaulee cune hiqiy-alla sabıyne insanaaşik'le eyhen: – Benyaminaaşenbı, həşde zal k'ır ı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde ğırging'us çolbiyiy t'ımilliğbı helesınbıne? Nya'a, mang'vee vuşun ğırgınbı – vəşı'ng'un, aazırıng'un k'omandırar haa'asınbıne? **8** Dişene, vuşun ğırgınbı zalqa dyugulenba g'elil qeepxha? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar h'ı deş. Vuşde neg'veecab yızda hav'ı deş. G'iyiniyn xhinne yizde duxee, yizde nukarıs dyugulxhayne cigeeñçe zalqa g'ok'alas xəv qa'a. Man şı zalqa hixhar h'ı'ıynne? **9** Şaulne insanaaşine k'ane ulorzulıyne Edomğançene Doegee Şauluk'le eyhen: – Zak'le Yesseyne dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximeleknə, k'anyaqa arıyng'a g'acu. **10** Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyğhın. Sayıd mang'vee Davudus otxhuniyiy Filiştinğançene Golyatın g'ılınc huvu. **11** Paççahee Axituvne duxayne, kaahin Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene avxuyne kaahinaaşine qılhna insan g'ıxele. Manbişin ğırgınbı paççaahısqa abaylenbı. **12** Şaulee eyhen: – Axituvna dix, həşde

zal k'ırı alixhxhe. Aximelekee eyhen: – Yızda xərna, k'ırı iliyxhe vod. **13** Şaulee mang'uk'le eyhen: – Nya'a ğunayiy Yesseyne dix zalqa g'elil qeepxha? Ğu Allahıke mang'unemee qiyghın. G'iyıniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdemee, Yesseyne duyayne xilyaqa gıneyiy g'ılinc huvu, nya'a zas gugu hav'u? **14** Aximelekee paççahık'le eyhen: – Yiğne gırgıne insanaaşee Davud xhineena yı'q' qizarasda vornane? Mana paççahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşinar xərna, yiğne xaayir mana geer hı'rmatnana insan vor. **15** Zı ts'ette deş mang'unemee Allahıke qiyghan. Hasre paççahee zalqa, cune nukarılqa, cune nukarne xizanılqa bınah gıvmıyxhecen. Mançıke zas k'ınna vuxheeyib xabar vuxha deş. **16** Paççahee eyhen: – Aximelek, ğunar, yiğne xızanın gırgınbı hapt'as vukkan. **17** Paççahee cune hiqiy-alla ulyobzurne g'aravulyçeeşik'le eyhen: – Hapk'ın Rəbbın kaahınar gyapt'e. Manbı Davuduka sapçı. Manbışik'le Davudun hixuy g'ayxhı, zalqa hixhar hı'ı deş. Paççahne g'aravulyçeeşis Rəbbıne kaahınaaşılqa xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykan deş. **18** Paççahee Edomğançene Doegik'le eyhen: – Hoor, man kaahınar gyapt'e. Edomğançena Doegır hark'ın, man kaahınar gyabat'anbı. Mane yiğil mang'vee, katanıke ileyliğ ali'ma molyts'ale xhoıre kaahın gek'a. **19** Qiyğa mang'vee kaahınaaşına şaharıb, Novıb, g'ılincıke alğaahana. Mang'vee maabın gırgın adamer, yedar, uşaxar, gyooqanbı, yatsbı, əməler, vəq'əbı g'ılincıke alğaa'a. **20** Axituvna neva, Aximelekna dix Evyatar hıxu, Davudusqa qarayle. **21** Evyatarıe, Şaulee Rəbbın kaahınar gyapt'ıva Davudus xabar abayle. **22** Davudee Evyatarık'le eyhen: – Şene ögil Edomğançena Doeg zak'le şaa'ar g'acumee, ats'anniy mang'vee gırgın Şaululqa hixhar ha'as ıxhay. Yiğne dekkına xızan gyapt'ıyna bınah zal vobna. **23** Yızde k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alışşes ıkkınanang'us yiğmıd can alışşes ıkkın. Yızde k'ane axvee, vak vuççud ıxhes deş.

23 Davudus xabar abayle: – Fılıştınar Qeilalqa k'ıyoptul, maadın attabı vod q'ara qa'a. **2** Davudee Rəbbıke qiyghanan: – Hark'ın Fılıştınaaşıka səyxene? Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Hudoora k'yootle, Fılıştınaaşıke Qeila g'attıvxhan hee'e. **3** Davudne insanaaşemee, Davuduk'le eyhen: – Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabışeeab q'əvəyq'ən. Fılıştınaaşde Qeilayeene g'oşunbışde ögeeqa şi nəxübne qıgeepç'es? **4** Davudee meed Rəbbıke qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen: – Oza qıxha Qeilayeeqa hak'ne. Zı Fılıştınar yiğne xilyaqa qevles. **5** Davudun insanar Qeilayeeqa hapk'ın, maane Fılıştınaaşılqa k'ıyoohar. Manbışın çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu qıkkekan.

Davudee Fılıştınbışılqa ver ablyav'u, Qeilayn millet g'attıvxhan ha'an. **6** (Mançile öğıylid Aximelekne dixee Evyatarıe Qeilayeeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhvan qöömee, kaahınaaşın ileyliğ adayle.) **7** Davud Qeilayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen: – Allaheecar mana yızde xilyaqa quvu. Mana ç'ak'ın akkabınaneyiy sat'ulbinane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun öğü ı'xı'. **8** Şaulee Qeilayee Davudıy cukan insanar avqasva, gırgına g'oşun dəv'əys sa'a. **9** Davuduk'le Şaulee cuk qelasın ha'as ıxhay ats'anniy. Mang'vee kaahın Evyatarık'le eyhen: – Kaahınaaşın ileyliğ inyaqa qale. **10** Davudeecad meed sak'ı, eyhen: – İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şaulus Qeilayeeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan. **11** Qeilayne milletın zı mang'une xilyaqa qelesdaniyxan? Zak'le, Yiğne nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesinne, Şaul inyaqa ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe. Rəbbe «Mana ayresdava» alidghıniy qele. **12** Mane gahıl Davudee meed qiyghanan: – Qeilayne milletın, zıniyiy yızın insanar mang'une xilyaqa qevlesınbıniyxan? Rəbbe «Qevlesınbıva» eyhe. **13** Davud yixhid vəşılqa ələne insanıke Qeilayeençe qığeç'u, inyaa-şa axva yiğğal. Davud Qeilayeençe hixu ark'innava, Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee cuna fikir badal haa'ana, maqa hayk'an deş. **14** Davud xilyaqa gidexhasde xhinene cigabışee, Zif eyhene sahrayne tepabışee axva eyxhe. Şaulee mana yiğısar t'abal ha'a ıxha, Allaheemee Davud mang'une xilyaqa gıxhas haysar deş. **15** Davud Zifne sahreene Xoreşang'a mang'uk'le g'ıyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a. **16** Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa arı, mang'us Allahne doıyule yik'bı hele. **17** Davuduk'le mang'vee eyhen: – Qı'məyq'ən, yızde dekkına Şaulne xilyaqa ğu gıxhas deş. Ğu İzrailyna paççah ixhes, zınar vale qiyğıyna q'ör'esda insan. Man yızde dekkık'le Şauluk'led çıkana ats'an. **18** Qiyğa manbışde q'öng'eesana sana-sang'us Rəbbıne ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva. **19** Zifğançenbı Gıveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen: – Davud yışde k'anene, Yeşimonne canubılyne Xakılayne tepalyne Xoreşee xıl hidixharasde cigabışee dyugulyxha vor. **20** Paççah, vas mısayıy ıkkın, maqa ayre, şıcar aqqı mana yiğne xilyaqa qelesda. **21** Şaulee eyhen: – Zas yugvalla hav'uynçıl-alla, Rəbbe şos barakat helecen. **22** Sayıb hapk'ın yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayıy gıxhxhı, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinena insan vorva g'ayxhı. **23** Mana dyugulexhen cigabı gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axhxhad, zasqa savk'le. Zınar maqa şoka ı'qqəsda. Mana nimeletteyiy ine

ölkee Yahudee, zı mana gırgınəəng'ə t'abal ha'asda. Mana inçeğana ixheene, mana zı Yahudavolle gırgınəəng'ə t'abal ha'asda. **24** Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudiy cun insanoar Yeşimonne canubılyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha. **25** Şauliy cun insanoar mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hı'imee, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axhxhamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha. **26** Şaul cune insanaaşika suvane ine surale, Davudur cune insanaaşika suvane şene surale əlyhəə vooxhe. Davudus, Şaulile hixu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un ögü i'xı', mana aqqas ikkiykan. **27** Mane gahıl Şaulusqa xabar ana sa insanoar arı eyhen: – Zaara ixhe, yı'q'əlqa sak'le, yışde ölkalqa Fılıştınar k'yoptul. **28** Şaulee, Davuduqa qihna girxhuy g'aletçu, mançe ayk'anna Fılıştınaaşika səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaxleqotva (Curepxhayn Ganz) do gıyxhe. **29** Davud mançe En-Gedi eyhene cigeeene xıl hidixharasde cigabışeeqa ayk'an.

24 Şaul Fılıştınaaşıkar qihna girxhu, mançe yıq'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen: – Davud En-Gedi eyhene sahree vor. **2** Şaulee İzrailğançe xhebid aazır yugra sıc'ekvana insanoar cuka qort'ul, Davudiy mang'un insanoar t'abal haa'asva suvayn ts'e'bı uxiyxhane suvabışeeqa hayk'an. **3** Mana qaraylena yəqqı'ne mıglekne vəq'əbı akky'a'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudiy mang'un insanoar mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. **4** Davudne insanaaşee mang'uk'le eyhen: – Rəbbe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xılyaq qeles, vas hucooyiy ikkan he'e». Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalınçın sıv gyadaxa. **5** Şaulne tanalınçın sıv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan. **6** Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: – Rəbbe g'əyxıyne yızde xəring'ulqa xıl g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbe zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbe g'əyxı'na dışde vor? **7** Məxüid uvhu Davudee cune insanaaşın ögü i'xı', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qığec'u cune yəqqı'n ayk'an. **8** Mançile qiyğa Davud, Şauluqa qihna mağareençe qığec'u, mang'ulqa onu'u eyhen: – Yızda xərna, paççah! Şaul sak'ı yı'q'əlqa ilyakkımee, Davud mang'us aq'va çıyək qet'asmee k'yoyzarna. **9** Mang'vee Şauluk'le eyhen: – «Davudus yiğın yugun ikkan deşva» eyhene insanaaşine cuvabil nya'a şü k'ırı ılıyxhe? **10** G'iyına vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbe şü mağaree yızde xılyaq quvu. Zı ittunçılıy aqqaqqa, şü gik'ecenva, yızdamee valqa rəhı'm

qabı. Zı manbışik'le uvhuyn «Zı yızde xəring'ulqa xıl g'ot'ulas deş, mana Rəbbe g'əyxı'na paççah vorna». **11** Dek, haane ilekke, yızde xılene yiğne tanalınçine sıveqa. Yiğne tanalınçın sıv gyatxeyıd, zı şü gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qəlasın ha'asid, valqa insanoar g'elil qaa'asib yızde xılence qöö deş. Zı yiğne ögil binah hav'u deş, vas meer zı gik'as ikkan. **12** Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-alla hasre Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot'ulas deş. **13** Avaala inəxüidniyxhe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a». Mançıl-allad zı valqa xıl g'ot'ulas deş. **14** Şavulqayıy İzrailıyna paççah i'qqə? Şü şavuqa qihnane girxhu? Qıvk'una xvaane g'ohooşə, deşxhe, genane? **15** Zasiy vas haakimiyavalla havaasre Rəbbe Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekkecen yızde işıqa. Hasre Rəbbe, Vuce zı yiğne xıleence g'attixhan hı'ı, zı qorkurava hagvecen. **16** Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan: – Yızda dıx Davud, yuşan ha'ana mana şüne vor? Manıd qiyghın, Şaul axtra geşşe gıyğal. **17** Qiyğa mang'vee Davuduk'le eyhen: – Zı şü xhinne qorkuna deş vor, zı vas yugvalla hıdayaa'ameeyib, şü zas yugvalla hav'u. **18** Şü g'iyınar zaka yugra ıxha, Rəbbe, zı yiğne xılyaq quvuynğ'ar, şü zı gik'u deş. **19** Şavaa cuna duşman aveykımee, vuççud hıdyı'ı, g'ekkiyiy? Hasre şü g'iyına zak hı'iyınçıl-alla, Rəbbe vas yugun heleen. **20** Zak'le ats'an, vake İzrailıyna paççah ixhes. İzrailıyna paççahıyavalla yiğne xılyaq ılığevç'umee, şü mana xıly'a'ab it'umba avqas. **21** Zale qiyğa yızda nasıl g'itsdyaak'vanasva, zake g'abıynbı gıdyapt'asva, həşde şü zas Rəbbilen k'ın g'assre. **22** Davudee, Şaulus k'ın g'ıysar. Mançile qiyğa Şaul ayk'anna cune xaaqa. Davudiy cun insanoar xıl hidixharasde cigeeqa ılıqeebaç'e.

25 Şamuel qik'umee gırgın İzrailıybı sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ane k'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an. **2** Maoneençena sa insanoar, Karmel eyhene şaharee geed karnana insanoar ıxha. Mang'uqa xhebid aazır vəq'ə, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoyşar ıxha. **3** Mane insanoar do Naval, cune xhunaşşeymıd Avıgail ıxha. Mang'una xhunaşşee geer ək'elikana, micagna yixha. Kalevne nasıleençena cena adamıymee geed yı'q'ı'n xasyatnana, qı'çına sa ıxha. **4** Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoyşarva g'ıyxhe. **5** Mang'vee cuna yıt'ıyre mek'vna insanoar g'axuvu, manbışik'le eyhen: – Karmelqa, Navalısqı ılıqeeç'ı, zalena salam hıvxhar hee'e. **6** Mang'uk'le eyhe: «Xılıyına ı'mı'r haa'ana! Yugra ıxhena! Şunayıy yiğın xav, yiğınbışın gırgınbı yugvalybişeeceb vuxhenbı! **7** Zak'le g'ayxhiyn şü

vəq'əbi'e qoşsar. Yiğın çobanar yişde k'änenang'a, şı manbişik soot'u deş. Manbi Karmel vuxhaylette, manbişin vuççud agu deş. **8** Man vasse yiğne nukaraaşiked qidghın ha'as əxə, manbişe cocad vas gırgın yuşan ha'asin. Həşde, hucoona ixhes, yizde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbi vasqa bayramne yiğil abı. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşisiy yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeen hele». **9** Davudun mek'vun insanar Navalısqa abı, Davudee cok'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayıy eyhesva, k'ane ulyoozar. **10** Navalee manbişis inəxdun alidghınıy qele: – Vuşune vor mana Davud? Vuşuna Yesseyna dix? Həşde cone ç'ak'imbışisse heebaxan nukarar geeb qeepxha. **11** Vuşde uvhiyn, zı həşde geeyke, xhineke, vəq'əbi qoşşaranbişisva gyatt'uyne həyvanaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu nənce vuxhaycad ats'a deş. **12** Davudun insanar xıl q'ərab cone yəqqı'n yı'q'əlqa sapk'ıl, şeng'vee uvhuyn gırgın Davudus yuşan ha'an. **13** Davudee cune insanaaşik'le «Gırgıngvee yı'qəqqqa g'ılıncbı qe'eva» eyhe. Manbişde gırgınbişed yı'qəqqqa g'ılıncbı qa'anbı. Yoq'ud vəş insan Davuduqar qihna ayk'an, q'öd vəşir coqa vonne karaka axva. **14** Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşey, Avigailis, hivxhar haa'a: – Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreençe g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbişik'le ghalyaqa qadıyn uvhuyn. **15** Mane insanaaşe şas geeb yugvalla hav'u. Manbi şak mısacab soot'ıynbı deş. Şı çolee sacıgee vuxhayletteb, yişin vuççud aguyın deş. **16** Şı manbişde k'ane vəq'əbi uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdəb yiğniyiğimib suvayne yı'q'əl xhinne vuxha. **17** Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer ğucar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırgıng'uned vuk'lel yiğ höö vod. Mana Naval geer karai'dəna, şavussecad cuvab eyhes dəxəna insan vor. **18** Avigail zaara oza qiyxha, q'öd vəş ğıney, q'ölle çaxiren tuluğ, xholle vəq'əyn laşşag, xa xəbna qootsulıne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquıyne t'ımilena, q'öd vəş t'exa qeqqu'ıyne incileeşin sı', əməleeşilqa iliyxhe. **19** Qiyğad nukaraaşik'le eyhen: – Şu ögee hudoora, zınar yı'q'əle qıyeelesda. Cene adamiyk'le, Navalık'lemee, mənğ'ee vuççud eyhe deş. **20** Avigail əməlelqa alıyxı, suvayle gəəmee, mana g'eece yixha deş. Mənğ'ı's Davudıy cun insanar sayangaba qızaaxa. **21** Davudee eyhe ıxha: – Nişisniy zı mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiyğvalycenva, ilyakka. Mang'vee zı hav'une yugvalis pısvalla hav'u. **22** Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyir zı üç'ırıra g'alərçev, hasre Allahee Davuduk mançile pısın

he'ecen. **23** Avigailik'le, Davud g'acıykum, mana zaara əməleyle g'ıyç'u, Davudus aq'va ç'iyek qet'asdemeene ciğeeqa k'eezarna. **24** Qiyğar mang'une g'elybişeeqa qukkıyork'ul eyhen: – Yızda xərna, havaasre mançına binah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zı, yiğna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zı eyhençıl k'ırı gyaqqe. **25** Mane karai'dəne insanın, Navalın cuvab, ğu yik'eeqacad ikmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'ər) vod, vucur do xhineenacar bəç'ər vor. Yızda xərna, zak'lemee, yiğne nukarık'le, ğu g'axuvuyn insanar g'avcucab deş. **26** Yızda xərna, Rəbbine dooyuleyiy yiğne canalen zı k'ın g'ıysar: ğu Rəbbee qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaaşıkıd, valqa yiğbi allya'as ikkananbişikıd Navalne vuk'lelqa qadıyn qoracən. **27** Zı vas adıyn karbı həşde hasre vaqa qihna qööne yiğne insanaaşısqa qeles. **28** Hucoona ixhes, yizde binahıle ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbee yugna nasıl hevles, ğu Rəbbına dav'ə vukkekka. Hasre i'mı'rvolle vaqa nəxbınacab qəl mooxhecən. **29** Şavusmee ğu g'ehəşşes, gik'as ikkiykınee, yiğna i'mı'r Rəbb Allaahe Cune yut'eleə havaaces. Yiğne duşmanaaşına i'mı'rmeə, Mang'vee sapandənçe aahana g'aye xhinne aahas. **30** Rəbbeə vas Vucee eyhen gırgın yugvalybı ha'amee, ğu İzrailıyna paççahna alğayhemee, **31** ğu eyhes deş: «Zı nişiscabniy qəl mang'uke qığaaha, mering'una eb k'yaa'a, həşde mançike yızın yik' gyotxhan». Rəbbeə vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zı, yik'elıyxan himee'e. **32** Davudee, Avigailik'le eyhen: – İzrailıyne Allahıs, Rəbbis, g'ıyna ğu yizde ögilqa qığeyhıva, şukur vuxhena. **33** Ək'elitkana iş g'avcuvu, hasre Rəbbeə vas xayır-düə hevleçen! G'ıyna ğu, zı eb k'yav'uyke, yizde xılekacab qəl qığavhuyke g'attıxan hı'ı. **34** Rəbbeə zı şoke qəl qığavhuyke havacı. İzrailıyne Allahılqa Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen: ğu zaara i'ğiykır, yizde ögilqa ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameeşına sacar axvas deşdiy. **35** Davudee, mənğ'ee adıyn karbı xılyaqa alyaat'u, eyhen: – Ğu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zı yiğne cuvabıl k'ırı alıxhxhı, ğu uvhuyn hı'ıyn. **36** Mançe Avigail Navalısqa sıyk'al. Navalne xaa paççahne xaadın xhinne otxhun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qixhesmee, xhunaşşee mang'uk'le vuççud eyhe deş. **37** Miç'eer Naval culqa qarımee, xhunaşşee mang'us gırgın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqa ik'ar qayle, mang'un tan itthesu g'ayelqa sıyk'al. **38** Ooğançe yits'ille yiğ kara ilğec'umee, Rəbbeə Navalıkın ha'an, mana gek'ana. **39** Davuduk'le Naval qık'uva g'ayxhımee, eyhen: – Zı tessər hı'ıyne Navalıke, yızda qəl qığavhuyne Rəbbis

şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukaris, Navalike qəl qığaahas hapsır deş. Navalna qəl Rəbbe Navalike cuke qığavhu. Qiyğa Davudee cun insanar Avigailisqa gaxuvu, cus xhunaşşe yixheva eyhe. **40** Davudun insanar Karmelqa, Avigailyne k'anyaqa abı eyhen: – Davudee, ğu cus hee'esva, şı inyaqa g'axuvu. **41** Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqa k'yorzul, eyhen: – Haane zı, yiğne nukaree, vasıb k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraaşın g'elybid hoğalasınbı. **42** Mana zaara oza qiyxha emalelqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəiyfar qort'ul, mana Davudne insanaaşıqa qihna iyeeek'an, mang'us xhunaşşe yixhe. **43** Davudee İzre'elyğançena Axinoamır hey'ı yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşer vooxhe. **44** Şauleeeme, cuna yiş Davudna xhunaşşe yeexhena Mikal, Gallim eyhene şahareençene Layişne dixes Paltıys hiyvu yixha.

26 Zifğançenbı Gıveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abı eyhen: – Davud Yeşimonne şene aq'valyine Xakila eyhene tepal dyugul eyxhe. **2** Şaulee, Davud t'abal ha'asva xhebir aazır g'əyxı'na İzrailyğançena insan qort'ul, manbışıka sacıgee Zifne sahreeqa geç'e. **3** Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyine Xakila eyhene tepal yaqqı'ne mıglek zastava gıviyxhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena. **4** Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaul arıy ats'axlxha. **5** Mana Şaulee zastava gyuvxiyne cigeeqa arayle. Maa'ar Davud, Şauliy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqa ilyakka. Şaul vuc zastavayne yı'q'nee g'alirxhu eyxhe. Eskeraaşe cosun cigabi mang'une hiqiy-alla qa'a. **6** Davudee Q'etbışda eyxhene Aximelekikeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne duxayke Avişayke qiyghanan: – Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa l'qqə? Avişayee «Zı vaka g'iç'esdava» eyhe. **7** Davudiy Avişay zastavaysqa xəmdə qabı hiviyxhar. Manbışik'le Şaul zastavayne ar g'alirxhu g'ece, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-alla g'alyapk'ı vooxhe. **8** Avişayee Davuduk'le eyhen: – G'iyına Allaahee yiğna duşman yiğne xilyaqa quvu. Həşde ğu zasqa hasre mana nizeyka l'xı' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es l'xəsıd ikkiykanas deş. **9** Davudee Avişayk'le eyhen: – Mana gimek'a! Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xil g'ot'uluyng'ukun Rəbbeecad ha'asın. **10** Davudeecad meed eyhen: – Vorne Rəbbılqa k'ın ixhen, Rəbbe mang'ukun hidıy'ı g'alerçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as. **11** Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xil g'ot'uluyle, Rəbbee Vucee zı havacecen. Hucoona ixhes, həşde ğu mang'une vuk'lene k'anedın nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs. **12** Davudee Şaulne

vuk'lene k'anedın nizeyiy parç alyaat'u, mançe avayk'ananbı. Manbı şavuk'lecad g'avcu deş. Manbışe ha'amıd şavuk'lecad ats'axhxhe deş, vuşucarır muğur qexhe deş. Rəbbe manbışılqa it'umun nyak' salat'ı'ıva, manbı g'alyapk'ı vooxhe. **13** Davud şene suralqa ilğec'ıu, aq'anane tepayne q'omaqa ilqec'e. Manbışde yı'q'nee xilece yəq vuxha. **14** Davudee, milletilqayiy Nerne duxalqa Avnerılqa ts'ir haa'a: – Avner, zas alidghıniy qele! Avnerree alidghıniy qele: – Ğu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a? **15** Davudee Avnerik'le eyhen: – Ğu adamiy dişde vor? İzrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ğu yiğne xəring'ıuqa paççahıqa ilydyakka? Milletikena sa insan yiğna xərna, paççah gik'asvayiy arı. **16** Ğu valqa gyooxhana yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, vuşun girginbı hapt'asın karbı vob, Rəbbee g'əyxı'ng'ıuqa ilyaaka deşub. İlekkende, paççahne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç həşde nyaadiy? **17** Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen: – Yızda dix Davud, yuşan ha'ana ğune vor? Davudee eyhen: – Ho'o, zı vorna, yızda xərna paççah. **18** Qiyğa vuceecad meed eyhen: – Nya'a, yızda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zı hucoone hi'ı? Yızda bınah hucoone? **19** Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alixhxhe? Zalqa ğu g'elil qı'ına Rəbbxheene, zı Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaaşe hi'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögil g'ulyootlecan! Manbışe Rəbbıke gexhan zı ilymat'acenva zı g'e'eşşuna. Həşde zasse yızde Allahıs l'bəədat ha'as əxə deş. **20** Himaasar yızda eb Rəbbıke əq'anane cigabişee k'yavaak'anes. Suvabişee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde İzrailyna paççahır həməxür zı gena xhinne l'xəsva qıgeç'ıu. **21** Şaulee eyhen: – Yızda dix Davud, zı bınah hav'u, sak'le. G'iyına yızda l'mı'r yiğne ulesqa giranba qabıyngıl-alla, zı vas sayıd pısın ha'as deş. Ək'elydeşiyvalla hav'u, zı xəbna bınah hav'u. **22** Davudee eyhen: – Paççah, yiğın nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen. **23** Rəbbee, girgıng'uscad cune qopkuvalıys sik'ı hele. G'iyına Rəbbee ğu yızde xilyaqa quvuynğ'ar, zı Rəbbee g'əyxı'ng'ulqa xil g'ot'ul deş. **24** G'iyına nəxübiy yiğna l'mı'r yızde ulesqa giranba qabı, havaasre yızda l'mı'rıb Rəbbine ulesqa həməxüib giranba quvooracen. Mang'vee zı girgıne dağamiyvalybişıke g'attixhan he'ecen. **25** Şaulee Davuduk'le eyhen: – Yızda dix Davud, ğu yugvalybişeeecar ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, girgın işbıd ha'as həsilyxhesda. Mançile qiyğa Davud cune yəqqı'n ayk'an, Şaulur xaaqa sıyk'al.

27 Mane gahıl Davudne ək'eleeqa in qayle: – Sa yiğıl zı Şaulne xılənçe qik'asda.

Yizdemee inekke yugun, Filiştinaaşde ölkeeqa qoot'alan gırınbı ge'eepşı vuxha. 4 Filiştinar sabı-qabı, Şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şauleeyib gırın İzrailıy bı sav'u, Gilboa eyhene suval zastava giviyxhe. 5 Şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcume, qərq'ıniyvalin mang'un yik' sacuraycad qa'a. 6 Mang'vee Rəbbıke qiyghan, Rəbbeemee mang'us cuvab nik'eeyid, kaahimile ğanad, peyğambaraaşiled ğanad nəxüdcad qele deş. 7 Şaulee cune insanaaşik'le eyhen: – Yizdemee, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa zaiyfa t'abal hee'e. Zı məng'ı'kexheeyid hark'ın qiyghanas. Mang'une insanaaşee eyhen: – En-Doree sa məxürna zaiyfa vorna. 8 Şaulee cune tanalin paçcahaaşın karbı g'ayşu, medınbı alı'ı, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmdə mana zaiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee məng'ı'k'le eyhen: – Yizdemee, zı eyhene qik'uyng'un rı'h qot'le. 9 Zaiyfee eyhen: – Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkee hı'ıyn. Mang'vee ine ölkeençe cadubı ha'anbiyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırınbı ge'eepşıynbı. Nişil-allane zı qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a? 10 Şaulee zaiyfa'k'le eyhen: – Vorne Rəbbilkan k'ın ixhenna eyhe, ine işil-alla vak vuçud ixhes deş. 11 Zaiyfee eyhen: – Yiğnemee vuşune qot'le? Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe. 12 Zaiyfa'k'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen: – Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hı'ı? 13 Paçcahee məng'ı'k'le eyhen: – Qı'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy g'eece? Zaiyfee eyhen: – Ç'iyek avğançe qı'ğəən rı'h g'eece. 14 Şaulee qiyghanan: – Mana şavukiy akar? Zaiyfee eyhen: – P'laş ali'ına sa q'əsda adamiyır qığəə. Şauluk'le mana Şamuel ixhay ats'axhxa, mang'us ç'iyelqamee k'ıyoyzarna. 15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nişısne ğu zı 'ı'gıykar ha'a? Nişısne qoyt'al? Şaulee eyhen: – Zı xəmnə dağamiyvaleeqa gırxhu vor. Filiştinar zalqa k'yophur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hı'ı. Mang'vee peyğambaraaşile ğanad, nik'eeyid zas cuvab qele deş. Mançil-allar zı ğu qort'ul, zak'le eyheva, zı hucooyiy ha'as ikkan. 16 Şamuelee eyhen: – Rəbbe vake aq'va sak'al hı'ı, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy? 17 Rəbbe zale ğana vak'le uvhuyn, həşde hı'ıyn. Mang'vee paçcahiyvalla yiğne xılence g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu. 18 Ğu Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxı deş, Mang'una qəl Amalekbışıke qığavhu deş. G'ıyna dişe, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u. 19 Rəbbe vaka sacıgee İzrailib Filiştinaaşde xıyaqa qevles. G'ıyqa ğunar yiğın dixbıb yizde k'ane vuxhes. Rəbbe İzrailıyna g'oşunub çıkana Filiştinaaşde xıyaqa qevles. 20 Şamuelee eyhenbı g'ayxhı, Şaul qərq'ıniyvalin ç'iyelqa qukkıyok'al. Mang'vee bıkırne xəmnayiy yiğna kar udyotxhun ixhayke, mang'ua taq'at axva deş. 21 Zaiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana

28 Mane gahbışıl İzrailıy bışıka səvxəsva, Filiştinaaşee con g'oşunbı sacıgeeqa sa'a ıxha. Akişee Davuduk'le eyhen: – İn vak'le ats'axhxe, ğunayiy yiğın insanır yizde sural, yişde g'oşunee vuxhes. 2 Davudee Akişik'le eyhen: – Geed yugdäl Zasse, yiğne nukarısse hucooyiy ha'as əxəva, vak'lecad g'acesın. Akişee Davuduk'le eyhen: – Geed yugda, zı vake, zı qik'asmee, yizda can gyuden ha'as. 3 Şamuel qik'uyng'a, gırgıne İzrailıyne xalq'ın mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhı. Mane gahıl Şaulee ölkeençe cadubı ha'anbiyiy hapt'ıynbışın rı'hbı

sacuray qıxha g'acu, eyhen: – Zı, yiğne nukaree, val k'ırı alixhxhyn. Zı qiyk'uyle qiyeeq'ən yixheeyir, meed ğu uvhuyn hı'yincad. **22** Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alixhxhe, zı yiğne ögeeqa sa ghaledin gıney gixhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qığəeme, taq'at ixhecen. **23** Şaulee «Deş ikkanva» eyhe. Cune insanaaşde zəyifayka sacıgee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbışil k'ırı iliyxhen. Mana ç'iyele oza qıxha, tyulee g'ıya'ar. **24** Zəyifayqa xaa tavulyna dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba givk'u, urvad alyaat'u balatıy deşin gıney ha'a. **25** Qiyğa məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine ögilqa giyxhe. Manbışe man otxhun, manecab xəmdə oza qeepxha avayk'anabı.

29 Filiştinaaşe girgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailıyışemee cos zastava izre'elyne xhyan i'lqəəne cigaysne giviyxhe. **2** Filiştinaaşde g'oşunbışika ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbışika əlyhəə vuxha. Davudiy cun insanarıb Akişikə sacıgee yı'q'əle qöö vuxha. **3** Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe qiyghanan: – İne cühüt'yaaşin inyaa'ad hucoone axu? Akişee manbışis inəxdın alidghiniy qele: – İna İzrailıne paççahna Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hixu zasqa qarıyne yiğile, zak'le mang'uke pisin kar g'acuyın deş. **4** Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe Akişilqa qəl hav'u, eyhen: – Mana insan yı'q'əlqa sak'al he'le, hasre ğu cuk'le uvhuıyne cıgee axvecen. Mana dəv'eeqa immaylecen, deşxheene, conbışika sarçu, şaka səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yişde insanaaşin vuk'ulybı gyatxhı, mang'us ikkees. **5** İçeeşe mik'ar ha'amee, «Şaulee aazırbışika, Davudeeme yits'ne aazırbışika gyapt'ıva», mə'niybı qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor. **6** Akişee Davud qort'ul, eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, ğu qorkuna insanır. Yiğın zakasana g'oşunee sacıgee ark'iniy zas ikkanan. Ğu zasqa qarıyne yiğile, g'ıyniıyne yiğılqamee zak'le vake pisin g'acuyın deş. Ç'ak'ınbışik'lemee, ğu yugracar g'eece deşur. **7** Həşdiyle ğu, yugraxhınee yı'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışde ulesqa yugda qıdyalesın kar hıma'a. **8** Davudee Akişik'le eyhen: – Zı vasqa qarıyne yiğile, g'ıyniıyne yiğılqamee zı vasqa yugda qıdyalesın nya'a, hucoona hı'ı? Nya'a zasse həşde hark'ın yizde paççahne duşmanaaşika sak'ıkkvas dəxə? **9** Akişee Davudus inəxdın alidghiniy qele: – Zak'le ats'an, ğu yizde ulesqa Allahın malaaiik xhinne yugra qöö vor. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışemee eyhen: «Davud şaka dəv'eeqa immaylecen». **10** Həşde vaka qööne, yiğne xəring'ıne, Şaulne, nukaraaşika miç'er çakra oza qıxha, hoora. **11** Davudiy cun insanar

Filiştinaaşde cigabişeeqa savk'alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqa avayk'an.

30 Davudiy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğıs qabı hiviıyxhar. Mane gahıl Amalekbı abı, Negevilqayıy Tsiklagılqa k'yoohar. Manbışe Tsiklag q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a. **2** Manbışe, maane zəyifabişda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ıning'ulqamee manbışin girgınbı avqu, cokasana quvkekka. **3** Davud cune insanaaşika şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbı, yişba, yedar şenbışe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. **4** Man g'acu, Davudiy cun insanar uledin nağbı qeqvasmee gyaaşenbı. **5** Şenbışe avqu quvkiıynbışde yı'q'nee, Davudna q'öyursana xhunaşse: İzre'elyğənçena Axinoamiy Karmelyğənçene Navalna sip'ıriy Avigailir yeexhena. **6** Davudun yik' qoxa eyxhe, milletin mana g'ayeqqə helesva uvhuva. Mane insanaaşin cone uşaxaaşıqa yik' gyotxhan ixhayke, məxüid eyhe ixha. Davudeeyid yı'q' cune Allahılqa Rəbbilqa qıyzar. **7** Mang'vee, Aximelekne duxayk'le kaahin Evyatarık'le uvhuıyn: – Hucoona ixhes, yizdemee kaahınaaşin ileyliğ inyaqa alle. Evyatareeyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. **8** Davudee Rəbbike qiyghan: – Zı ine şaharılqa kyophuriıynbışıqa qihna gyurxheene, avayq'aree? Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Gixhe qihna. Ğu manbışıqa avaq'arasdar, manbışe avquıynbıb g'attıvxhan haa'asınbı. **9** Davud cukane yixhid vəş insanıka Amalekbışıqar qihna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxhırmee, q'öd vəş insan maacab aaxva. **10** Davudiy manasa cukasanana yoq'ud vəş insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı Amalekbışıqab qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbışisse ilğeepç'es vəxə deş. **11** Çolee manbışısqa sa Misirğənçena qızaxxa, mana manbışe Davudusqa arayle. Manbışe mang'us gıneyid xhyanıd helen. **12** Qiyğa manbışe mang'us qooqqav'una inciliıy q'öble ts'ets'y t'ımıləna hoole. Mang'vee man karbı otxhuniıyle qiyğa culqa qarayle. Xhebillə yiğınyıy xheyible xəmma mang'vee mankilqasse gıneyid otxhun ixha deş, xhyanıd ulyodğı eyxhe deş. **13** Davudee mang'uke qiyghanan: – Ğu vuşıne vor, nençəna arı? Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Amalekbışde sang'una zı nukar vor. İxhesır zı, Misirbışda eyxhe. Hiıyiyğna zı ik'ıyk'ırna, yizde xəring'veeyir zı g'alerçuna. **14** Şi canubulyıng'a, Keretbışde, Yahudayne, Kalevne cigabişeeqa k'yophur. Tsiklagıs ts'a i'xı', gyooxhan hav'una. **15** Davudee mang'uk'le eyhen: – Vasse zı, mane şaharbışıqla k'yophuriıynbışısqa ikkees əxəyee? Mane insanee eyhen: – Ğu zı

gidek'asvayiy yizde xærng'une xıyaqa qıdelesva Allahılqan k'in g'assireene, zınar ğu maqa ıkkeesda. **16** Mang'vee Davud mane insanaaşısqa qarayle. Mane gahıl şaharbişılqa k'yophuriynı inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbışe Fılıştğançeyiy Yahudeençe geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cos ikkananı ha'a vuxha. **17** Davud verğ k'yoocıyule qiyğ, qinne yiğıl exhalilyqamee manbı gyabat'a ıxha. Devabışılqa aleepxı, hepıyine yoq'ud vəş mek'vung'ule ğayrı, mançe şavussecar hıxu g'attıxhanas əxi' deş. **18** Mang'vee Amalekbışe qıkkıyn gırgın karıd, cuna q'öyursana xhunaşşer yı'q'əlqa sıyeek'al hee'ena. **19** Ç'ak'ınbı, k'ınınbı, gırgın dıxbıyiy yışba, şenbışe cone xilelqa qı'ıyn gırgın kar Davudee yı'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuççud inyaaç-şaqı ıxha deş. **20** Davudee manbışısse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekkamee «ınbıd Davudee g'aysunbı vodva» eyhe ıxha. **21** Davud, obzurva coqab qılha qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş insanısqa sıyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşıne ögilqa qıgeebaç'e. Davudee cosqana qabıyine insanaaşıs salam hoole. **22** Davuduka sacıgee hapk'ınne qüvçüneyiy kararı'dəne insanaaşee eyhen: – Manbı şaka hıdyapk'ıninçıl-alla, şı Amalekbışike g'ayşuyne karan manbışıs vuççud heles deş. Manbışde gırgıng'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbıb alyapt'ı, inençe hudooracen. **23** Davudeeme manbışik'le eyhen: – De'eş, yızın çocar! Rəbbe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbe havaacı. Mang'vee, yışın cigabı q'əra qı'ıynbıb yışde xıyaqa quvu. **24** Şavaa vuşde mane cuvabil k'ırı ilıyxheyee? Dav'eeqa hark'ınıng'uqab, yışde karane k'ane axuyng'uqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırgıng'us akaraba bit'al haa'as vukkan. **25** Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıkrıne İzrailnemee haa'a. Mana q'aanun İzrailil g'ıynıyine yiğılqameeyib avxuna. **26** Davud Tsıklageeqa qarımee, mang'vee Amalekbışike g'ayşuyne karbışın sık'ınınbı, cus hambazar vooxhene Yahudayne ağsaqqalaaşıs g'axuvu, eyhen: – Hayna Rəbbine duşmanaaşıke g'ayşunçike, şos hav'una pay vobna. **27** Mang'vee man paybı g'ıxelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yattıree, **28** Aroeree, Sıfmootee, Eştemoayee, **29** Rakalee, Yeraxmelybışdeyiy Genbışısde şaharbışee, **30** Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, **31** Xevronee vooxhenbışısıy vuciy cun insanar nyaabıy vuxha mane cigaynbışıs.

31 Mane gahıl Fılıştınariy İzrailıy bı sıviyxənbı. İzrailıy bı, mane Fılıştınaaşıka sıviyxəne cıgeençe heepxı avayk'anandı. İzrailıy bışın xəppanandı Gilboa eyhene suval gyapt'ıynbı. **2**

Fılıştınar Şaulneyiy mang'üne dıxbışde qılha gyapk'ı, mang'un dıxbı Yonatan, Avınadav, Malki-Şua gyabat'anbı. **3** Şaulne hıqiy-alla əlyhəəna dəv'ə yı'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qık'asde yiğıl araççe. **4** Şaulee cun silah haqqang'uk'le eyhen: – G'ılnc qığavhu zı gik'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbışe con g'ılncbı zak eta'a, zı demalqa gıxhxhes. Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ıxhayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun g'ılnc alyaat'u, vuc çılqa hı'ğəkkar ha'a. **5** Şaul qık'u g'acumee, mang'üne silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ılncılqa hı'ğəkkar hı'ı, Şauluka sacıgee qek'ana. **6** Mane yiğıl Şaul vucur, mang'una xhebiyre dıxır, cuna silah haqqanar, cun gırgın insanarıb habat'anbı. **7** Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural vooxhene İzrailıy bışik'le İzrailıy na g'oşun hooxa, Şaulıy cun dıxbıb hapt'ı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa gıviyğal. Fılıştınar qabı, manbışde cigabışee aaxva. **8** Qınne yiğıl Fılıştınar hapt'ıynbışılın karbı g'ayşesva abıyng'a, manbışik'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne duxayn mayıtıbı ıveeke. **9** Manbışe Şaulna vuk'ul g'ats'apk'ın, silahbıd alyaat'anbı. Manbışe byuttıyaaşıs ı'bədat ha'ane xaybışeeqayiy milletılqa mana xabar hıvxhar haa'asdemee, manbışe Fılıştınne ölkayne gırgıne surabışılqa insanar g'uxoole. **10** Şaulun silahbı manbışe alyaat'u, cone byutyne Aştoretne xaaqa gıyxhe, Şaulun mayıtıd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbışıs g'adaxbışıka ı'xıyxə. **11** Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletık'le Fılıştınaaşee Şauluk hı'ıyn g'ıyxhe. **12** Man g'ayxhımee şaharın gırgın cehilyar g'elil qəpxha, xəmvolle yəq apk'ın, Şauluniy mang'üne dıxbışın mayıtıbı Bet-Şeanne cabırbışile g'eşşenbı. Yaveşeeqa qabı, manbışe man mayıtıbı gyoxhxhan ha'a. **13** Qiyğale xhınee manbışe, mane mayıtıbışike axuyın bark'vbı sı'ı, Yaveşee tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yıghılle yiğna sıvar aqqaqqa.

2-Şamuelin

1 Şaul qik'uyile qiyğa, Davud Amalekbişile ğamxha siyk'alme, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yiğna axva. **2** Xhebid'esde yiğil Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver Haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyszarna. **3** Davudee mang'uke qiyghanan: – Nençene qöð? Mane insanee eyhen: – İzrailyne zastaveençe hixu, zıcar zı g'attixhan hı'ı. **4** Davudee mang'uk'le eyhen: – Maa'ad hucoona ıxha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe. Mane insanee eyhen: – Eskerar däv'ə əlyhəne cigeençe heepxıynbı, con g'ellesnıbı hapt'ıynbı. Şauliy cuna dix Yonatanı hapt'ıynbı. **5** Davudee cus xabar abıyne insanıke qiyghanan: – Şauliy Yonatan hapt'ıva vak'le nençene ats'a? **6** Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Mane gahıl nəxüdmə ıxha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qırzıl Şaul g'acu. Balkanaaşıl aleepxıynbıyiy däv'əyn daşk'abıd mang'usqayıy hiyxhar. **7** Şaul yı'q'əlqa sak'ı ilyakkımee, zı g'acu mang'vee onı'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu. **8** Mang'vee zake qiyghiniyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbişda vorva» uvhu. **9** Şaulee zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gik'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ık'arbişike g'attixhanas ıkkın». **10** Zı mançıl-alla mang'usqa qıxha, mana gik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğa, i'mı'r haa'as vəxəs deş. Qiyğa zı mang'une vuk'lelin tacyı xılelin lexa g'ayşu, ınyaqa yızde xəring'unemee, vasqa adı. **11** Man g'ayxhımee, Davudeeyiy cune k'anenbişe ts'its'ı'ı colyun tanalinbı qıt'axxa'a. **12** Manbişe Şaulneme, mang'une duxayne Yonatanneme, ğırgıne Rəbbine milletneme exhalılqamee ak' avqu. Manbişe gyaaşe-gyaaşe sıvar aqqaqqa, geebınbı g'ilincike alğav'u gyapt'ıva. **13** Davudee, cus mana xabar abıyne mek'vung'uk'le eyhen: – Ğu nençenane vor? Mang'vee alidghıniy qele: – Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbişde sang'una dix vor. **14** Davudee mang'uk'le eyhen: – Nəxürne ğu qı'dərq'ı'n Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul? **15** Ğu gik'uyına bınah val vob! Ğıcad, yiğne ghalek, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbe g'əyxı'na paçcah gik'ıva». Davudee cune insanaşına sa qort'ul eyhen: – Hoor, mana gik'e. Mang'veeyir i'xı' mana g'ek'ana. **17** Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatane ak'ee ina mə'nıy qəpqı'. **18** Qiyğab mana «Vukuna mə'nıy» Yahudabişik'le xəp quvxheva əmr haa'a (mana mə'nıy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna): **19** İzrail, yiğna xəbvalla, yiğnecab axıne

cıgabışee güvk'una. Nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! **20** Fılıştınaaşın içeer şadmeebaxhecenva, Sunnat hıdyav'uyınbışde içeeşe bayrambı hıma'acenva. İn Gatee ats'axxhıma'a, Aşkelonne şahrabişee mançına hımaa'a. **21** Gilboayn suvabı, Şolqa çiyiy gyoğıy hasre mexhecen, Vuşde q'adaalybişee hasre şağavıd ilymaylece. Maa'ad cehilyaaşınıy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu, maa'ad çılqa q'ış qıdyadğu. **22** Gyapt'ıynbışde ebake, gucnanbışde tanıke, Yonatanın vuk yı'q'əlqa siyk'alan deşdiy, Şaulunıd g'ılinc idyats'ı qadaaylen deşdiy. **23** Şauliy Yonatan, şu üç'übnang'a manımee vukkananı, yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş. Şu q'aacırıleb ek'ınbı, Aslanaaşıleb guccanıbı vuxha. **24** İzrailin içeer, Şaulneme gyaaş! Mang'vee şolqa ç'ərxən, ğıranın tanalinbıniyxhe aly'a'nbı. Tanalinçılqad k'ınəğəyken karbıniyxhe qa'nbı. **25** Siç'ookkane cıgee nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! Yonatan şene axtıne tepabişıl qik'u. **26** Yızda çoc Yonatan, yiğneme yızın yik' gıyotxhan. Ğu yızdeme, geer ğıranra ıxha. Yiğın zı ikkiykinıy, yedar vukkiykinıyile zı ooqanıy aqqaqqa. **27** Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı! Däv'əyn silahıbd aguynbı!

2 Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene? Rəbbe eyhen: – Hak'ne. Davudee qiyghanan: – Nyaqane hak'ne? Rəbbe eyhen: – Xevroneeqa. **2** Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sip'ıriy Avigailer. **3** Davudee cukan insanarıb cone xızanbişika Xevronqa qabı, mançine hiqiy-allane şaharbişee manbişis aaxvasın cıgabı hele. **4** Yahudayeençen insanar abı, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılına paçcah ha'a. Maa'ad Davuduk'le uvhımee, Şaul Gileadeene Yaveşne milletin k'eyxhıva, **5** Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: – Maane milletılqa in yızın cuvab hıxhar he'e: «Rəbbe şos xayır-düə hevlece, vuşda xərna eyxhene Şauls, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. **6** Hasre mane vuşde işil-alla Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla şos Haagvece. Zınad mane vuşde işil-alla şos yugun ha'as. **7** Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'ıva şu həşde xıleppı avqa qıma'a, it'umba ulyoozre. Yahudayne nasılen, cosda paçcah zake hı'ı». **8** Şaulne g'oşunbışde q'oma ulorzuling'vee Nerne duxee Avneree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanıymeeqa qıkı ıxha. **9** Maa'ar Avneree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayımne, Benyaminne cıgabışee vooxhene insanaaşde – ğırgıne İzrailına paçcah ha'a. **10** Şaulne duxayqa, işboşetıqa, İzrailına paçcah ıxhayng'a yoq'ts'al

senniy vod. Mang'una paççahiyvalla q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı ıxha. **11** Davudee Xevronee, Yahudayne nasiles paççahiyvalla yighille sennayiy yixhible vazna hav'u. **12** Yiğışde sa yiğil Nerna dix Avner, Şaulne duxayne işboşetne insanaaşika Maxanayimğançe Giveoneeqa hayk'an. **13** Tseruya donane zayıfayna dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadiyne cigaysqa, manbışde ögilqa qiğec'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadiyne cigayne sa aq'val, Avnerır cune insanaaşika – manisa aq'val giy'ar. **14** Avnerree Yoavik'le eyhen: – Havaasre mek'vunbı suğootsu, yişde ögil saç'ıvkvecen. Yoaveeyid eyhen: – Havaasre saç'ıvkvecen. **15** Şaulne duxayne işboşetne sural sıç'ookvan Benyaminaaşın mek'vunbı qəpqı'mee, yits'ıq'vayre insan eyxhe. Davudne suraler yits'ıq'vayre eyxhe. **16** Manbışe sana-sanabı vuk'ulbışike avqu, g'ilıncbı hiyxə. Manbışın gırgınbı habat'anbı. Mançil-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurımva (G'ilıncbışın çol) eyhe. **17** Mane yiğil ma'ad geed it'umın saç'ıkkvuy ıxha. Avneriy İzrailybı, Davudne insanaaşın maa'ab avub avxu. **18** Tseruya donane zayıfayna xhebirsana dix: Yoav, Avışay, Asahelib maa'ab vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra ıxha. **19** Mana neng'uqacar ilydyakkı, Avnerıqa qihna gırxhu. Mang'uqar qihna g'adayhvanmee, **20** Avner yı'q'ələqa ilyakki, eyhen: – Asahel, ğune vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, zı vorna. **21** Avnerree mang'uk'le eyhen: – Yiğne sağıqa, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa aqqı, manbışın silahbı g'ayşe. Asahelmeeme Avnerıke xil ts'its'a'a vuxha deş. **22** Avnerree, Asahelik'le meed eyhen: – Zaqar qihna gimexha, zake xil ts'its'ee'e! Nişil-allane zı ğu gik'as? Qiyğa zı yiğne çöçune Yoavne aq'veeqa nəxiırna ilyakkas? **23** Asahelnee meeb mang'uke xil ts'its'aa'a deş. Manke Avnerree cun nize alyat'u, cık'rıhiyna mang'une vuxhnele k'ena məxiid i'ıxıyə, cık'rı mang'une yı'q'ək ciga hı'ı qiğec'e. Asahel qukyorkul cigeacar qek'ana. Mançile qiğya Asahel qik'ıyne cigaysre i'lğən gırgınbı, maa'ab ulydyobzur ilğebac'ç'e vuxha deş. **24** Yoavıy Avışay Avnerıqa qihna g'adaaxhvan. Veriğ k'yooçemee, manbı qabı hıviyxharanbı Giveonne sahrayne yəqqı'lyne Giahne ögiliyne Ammava eyhene tepalqa. **25** Benyaminaaşınbı Avnerne hiqiy-alla savayle. Qiyğab apk'in, sa tepayne q'omaqa ilqeepç'i, maayib ulyoozaranbı. **26** Avnerree ts'irıka Yoavik'le eyhen: – Şi mısılqameene g'ilıncıke hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğa yugdacad ixhes deş? Çu yiğne insanaaşik'le misane eyhes, cone çocaaşıqab qihna gimabak'va? **27** Yoavee eyhen: – Vorne Allahılqa k'in ixhen,

ğı manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqa qihna miç'eebilqamee gyapk'asınbını. **28** Qiyğa Yoavee şeypur əlüvıxımeee, manbışın gırgınbı ulyoozaranbı. İzrailybışıqa qihna gyapk'ıy ç'əvə'an, manbışıka sayib sıç'ookka deş. **29** Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle ilğeepç'i, Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hıviyxhar. **30** Yoavee, Avnerıqa qihna gırxhuy ç'əv hı'ı sark'ılymee, cuna g'oşun sa'a. Asahelile ğayrı Davudne insanaaşike yits'ıyıç'ər insan hıyxhar deşiy. **31** Davudne insanaaşemee, Benyaminaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebıd vəşşe yixhts'al insan gek'a. **32** Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune dekkına nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune insanaaşe xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı Xevronqa hıviyxhar.

3 Şaulneyiy Davudne nasilen səvxı'y xılıyda ts'its'exhe. Vaxt apk'miylette, Davudne nasılana guc hexxooxhe, Şaulneme nasılana k'il qooxhe vuxha. **2** Xevronee Davudus dixbı vooxhe. Ts'errıyna dix İzre'elyğançene Axinoamee uxuna Amnon ıxha. **3** Q'ör'esda Karmelyğançene Navalne sip'ıree Avigailee uxuna Kilav ıxha. Xhebır'esda Geşurne paççahne Talmayne yişşee Maakayee uxuna Avşalom ıxha. **4** Yoq'ur'esda Haggıtee uxuna Adoniya, xhor'esda Avitalee uxuna Şefatya, **5** yixhır'esdar Davudne xhunaşşee Eglayee uxuna İtream ıxha. Davudus man gırgınbı dixbı Xevronee vuxha. **6** Şaulnayıy Davudna nasıl siviyxəmee, Avnerree Şaulne sural guc saa'a vuxha. **7** Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa donana caariye yixha. İşboşetee Avnerik'le eyhen: – Nya'a ğu, yizde dekkıne caariyeyka g'ilexha? **8** İşboşetne mane cuvabıke Avnerıs geeb qəl vuxha, eyhen: – Nya'a zı vas, Yahudaabışın sura aqqına xvaana vuk'ulyne vob? Zı g'ıyna yiğniyi yiğne dekkıne Şaulne nasilen, mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zı ğu Davudne xilyaqa quvu deş. Çu həşde mane zayıfal-alla yizde gardanaqa bınah gıviyxhe! **9** Zı Davudus, Rəbbe mang'us k'in g'assırıyn hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa yiğbı alle'ecen! **10** Zı paççahiyvalla Şaulne nasılke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailynayıy Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee, paççah ixhes. **11** İşboşetik'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Avnerile qəyq'ən ıxhayke, mang'us alidğhınıyjad qeles dəxə axva. **12** Qiyğa Avnerree, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – İn ciga şavunne vod? Qora, zinayıy ğu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğa gırgınacab İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas kumag ha'asın. **13** Davudee eyhen: – Geed yugda, zı vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ğu zasqa i'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa

immayle. **14** Davudee, İşbošetisqa Şaulne dicesqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – Zı vaş sunnat hıdı'ına Fılıştınğançena gik'ul-alla zas Şaulee hiyvuna yızda xhunaşse Mikal zasqa seek'al hee'e. **15** İşboşetee, insan g'axuvu, zäiyfa adamıysse Layişne dixesse Paltıelsee g'ayşes ileeka. **16** Məng'ı'na adamıy geşşe-geşşe Baxurımqamee xhunaşseyqa qılhna ayk'an. Maa'ad Avnerree mang'uk'le eyhen: – Yı'q'əlqa sak'le. Manar sıyk'alna. **17** Avner İzrailıyne ağsaqqalaasıka yuşanxha, eyhen: – Şos misa ikkannaniy vor, Davuduke şos paçcah ha'as! **18** Həşde vuşde yik'eençe ı'lğəən he'e! Rəbbe Davuduk'le dıdıy uvhu: «Zı Yızde nukarne Davudne xileka, İzrail Fılıştınaaşdeyiy gırgıne duşmanaşsıne xılence g'attıvxhan haa'as». **19** Avnerree man, hark'ın, Benyamınaaşik'led eyhen. Qıyğə İzrailıneyiy Benyamınaaşde yik'eençe ı'lğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an. **20** Xevroneeqa, Avnerıka sacıgee Davudusqa g'ayre insan arayle. Davudee, Avnerısiy cune insanaaşis otxhun-ulyodğiy hele. **21** Avnerree Davuduk'le eyhen: – Hasre zı həşde hark'ın, gırgına İzrail yızde xəring'usqa, paçcahısqa, saa'as. Ğunar manbışıka cuvab g'ats'ak'vne. Qıyğəb vas nişşisiy vukkan, xəbvalla hee'e. Məxüid ıxha Davudee Avner vuçud hıdı'ı g'ekkana. **22** Mane gahıl Yoav, Davudne insanaaşika dəv'eençe sark'il eyxhe. Manbışe mebinbışıke g'ayşuyın geed kar adayle. Mane gahıl Avner, Davudusse Xevronğançe ark'ın eyxhe. Davudee, Avner vuçud hıdı'ı, g'aykki ıxha. **23** Yoav, gırgıne g'oşunuka sark'iling'a, mang'uk'le eyhen: – Nerna dix Avneriy arı. Paçcahee mang'uk'vuçud hıdı'ı, g'aykına. **24** Yoav, paçcahne k'anyaqa qarı, eyhen: – Ğu hı'ıyn kar hucoone? Yığne k'anyaqa Avnerniy'e arı? Ğu nya'a mana g'aykki? Həşde mana ark'ınna. **25** Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yığın hark'ın-qaraylen cigayiy ğu g'ecen işbı ats'axhxhesvacar arı ıxha. **26** Yoav Davudusse qığec'umee, mang'vee Avnerıqa qılhna cun insanar g'uxoole. Manbışer Avner Sıra eyhene kahrızisse yı'q'əlqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. **27** Avner Xevronqa sak'imee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışıyile aqa akkyayhe. Qıyğad cune çocul Asahelil-alla, mang'une vuxhnes g'ılncııqa ı'xı', gek'ana. **28** Davuduk'le, man ats'axhxhamee, eyhen: – Rəbbine ögil Nerne duxayne Avnerne ebal-alla, mısacab zaliy yızde ölkal bınah aaxvas deş. **29** Havaasre mana bınah Yoavılqayiy mang'une xızanııqa vuxhecen. Hasre Yoavne nasılee maşıka gyatsts'ıyn ı'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ılncııke qek'ana insan deşda, mısınçıka qek'ana insan deşda gah mooxhecen.

30 Yoaveeyiy cune çocce Avışayee Avner gek'ana. Manbışe mana cona çoc Asahel Gıveonee əlyhəəne dəv'ee gik'uyñıl-alla gek'a. **31** Qıyğə Davudee Yoavık'leyiy cune k'anene insanaaşik'le eyhen: – Tanalınbı qıt'axxı, palanbı ale'e, Avnerne mee gyaaşee. Avner qıkkek'ane mıghırıqa qılhna vuc paçcah Davud ayk'an. **32** Avner Xevronee k'eyxha. Paçcah mang'une nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka sacıgee milletid geşşen. **33** Paçcah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu: Avner məxür, g'eliqqə huvu, gik'as dexheyyı. **34** Yığın xılepıı ayt'ıl ıxha deş, G'elybışısıb zıncır üvxü vuxha deş. Ğu sıxnareesıne ögil qukyoyk'alan xhinne qukyork'ul. Manva uvhumee, millet meed Avnerne mee geşşen. **35** Qıyğə manbışın gırgınbı abı, Davudee, exha qıxhesse, kar oxhne cenva mana ittuncıl aqqaqqa ıxha. Davudeeme, k'ın g'assır, eyhen: – Verığ k'yooçesse, yızde ghalek gıney, medın kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen! **36** Milletık'le paçcahee ha'an g'acu, man gırgın manbışde yik'eençe eyxhe. Paçcahee ha'an gırgıncad milletis ikkiykanan. **37** Mane yığıl gırgıne milletık'leyiy gırgıne İzrailik'le cad ats'axhxhen, Nerna dix Avner paçcahee gıdek'u ıxha. **38** Paçcahee cune insanaaşik'le eyhen: – G'ıyna İzraılee xərna, qıvaats'ına insan qik'uva ats'a dışde? **39** G'ıyna zı g'əyxi'na paçcahır ıxheene, zaqa guc k'ılyba vob. Tseruyayn dıxı, Yoavıy Avışay, zale nımee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbe pisvalla haa'ang'us, haa'ane pisvalla sık'ı helecen!

4 Şaulne duxayk'le İşboşetik'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxhamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhı qəyq'ən giyğal. **2** Şaulne duxayqa İşboşetıqa q'öyre cune destebışda xərna ıxha. Manbı Benyamınaaşınbı vooxhene Beerotğançene Rimmonun dıxı vuxha. Manbışe sang'un do Baana, mansang'unud Rexax ıxha. Beerot vucub Benyamınaaşınacab vuxha. **3** Beerotbı Gıttayımeeqa heepxı qabı vuxha, g'ıynıyne yığılqameeyib manbı maa'ab menne cigaynbı xhinne aaxva. **4** (Şaulne duxayqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefıboşet donana dix ıxha. İzre'elyğənçe Şaulıy Yonatan gyapt'ıva xabar qabımee, mang'uqa xholle sen ıxha. Mane k'ıning'ıyq ileekang'ıvne mana mançe alıart'u, zaara heexvava, gade xılence g'a'araçce mang'un g'elybı hayq'var.) **5** İşboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dıxı Rexavıy Baana yəqqıl' gyabak'va. Manbı pırane gahıl qabı mang'une xaasqa hıviyxhar. **6** İşboşet cune gozee tyulee g'alırxhu eyxhe. Rexavıy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'ı,

mang'une vuxneeqa xincal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'in, vucub alyapt'i, mançe heebaxanbı. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yoqq'le k'ena avayk'ananbı. **8** İşbošetna vuk'ul manbışe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paçcahık'le eyhen: – İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna İşbošetna vuk'ul vob. Mane Şaulisniy ğu gik'as ıkkın. G'iyına Rəbbe, yişde xəring'ul – paçcahıl-alla Şaulukeyiy cune nasılıke in h'ı, qəl qığavhu. **9** Davudee Beerotğancene Rimmonne dixbişis Rexavisiy cune çocus Baanays inaxdın alidghiniy qele: – Zı Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy arı: «Şaul qik'unava». Zı mançıl-allar mana aqqı gik'as alıkkı. Mang'vee zas abıyne xabarın mukaafat mang'us man ıxha. Həşde karai'dəən insanar çopkune insanne xaaqa ikkeepç'i, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zı mang'una eb ç'iyel g'alepçı, manbı ç'iyene aq'val gidyapt'i g'alyaa'aye? Zı gırğınçike g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbilqan k'in ixhen məxdin kar ixhes deş! **12** Davudee cune insanaaşılqa əmr haa'a, manbışeb manbı avqu gyabat'anbı. Qiyğad manbışin g'elybiyyı xileppı gyatxi, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'ane k'eyxə. İşbošetna vuk'ulyub alyapt'i, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

5 İzrailin gırğın nasılıbı Xevronqa Davudne k'anyaqa abı inəxüd eyhe: – Şi vaka sa milletınbı, sa ebanbı vob. **2** Şenke yişda paçcah Şaulnang'a, ğucabniy İzrailybı dəv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbe vak'leniy uvhu, ğu cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes. **3** İzrailin gırğın ağsaqqalar Xevronqa paçcah Davudne k'anyaqa abayle. Paçcahee maa'ad Rəbbine ögil manbışıka cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaşe Davud İzrailyna paçcah ixhecenava mang'ulqa q'ış qadağva. **4** Davud paçcah eyxheng'a mang'uqa xhebts'al senniy vod. Mang'vee İzrailis yoq'ts'al senna paçcahiyvalla haa'a. **5** Davudee, Xevronee Yahudays yighille sennayiy yixhıble vazna paçcahiyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'vee bıkrne İzrailisiy Yahudays xhebts'ale xhebbıle senna paçcahiyvalla hav'u. **6** Paçcahiy cun insanar İyerusalımqa hapk'in, maane avaalacab vooxhene Yevusbışılqa k'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen: – Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Çu inyaqa areene yişde bı'rq'ı'nbişisser, k'aanbişisser ğu inençe g'e'eşşes əxəsda. Manbışısqa məxüd qöö ıxha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. **7** Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe. **8** Davudee mane yiğil eyhen: – Vuşuyiy Yevusbışılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençe ilğeç'u

qoracen. Məxüb şu Davud g'imcece eyxhene «bı'rq'ı'nbişileyiy k'aanbişile» ğameepxhes. Həşde dişe eyhe: «Bı'rq'ı'nayiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş». **9** Davud mane g'aleecnar axva, mançıl-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladın cigad Mıllı eyhene tepaysqamee adın cigad ali'ı qa'an. **10** Xəəna G'oşunbışda Rəbb Davuduka ıxhal-alla, mang'una guc yiğ-yiğile hexxooxhe vuxha. **11** Sur eyhene şaharne paçcahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidırne yiven os, osanayiy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbışe Davudus saray alyaa'a. **12** Manke Davuduk'le ats'axhhen, Rəbbe vuc İzrailyna paçcah h'ı, cuna paçcahiyvallab axtı qav'u. **13** Davud Xevronğançe İyerusalımqa qarılı qiyğa, mang'vee cus mançe mebin xhunaşşeriy caariyebı haa'a. Manbışeb Davudus dixbiyyı yişba vuxooxa. **14** Mang'us İyerusalım vuxhayne dixbişin dobi inbı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman, **15** İvxar, Elišua, Nefeg, Yafia, **16** Elišama, Elyada, Elifelet. **17** Filiştinaaşik'le g'iyxhen, Davud İzrailyna paçcah ha'asva mang'ulqa q'ış qadğı. Manke manbışin gırğınbı Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man ats'axhxhamee, yı'q'ələqa g'aleeqa sıyk'al. **18** Filiştınarıb Refaimne q'adaalılqa qabı, maa'ab aaxva. **19** Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Filiştinaaşıka səyxene? Çu manbı yizde xılyaqqa qevlesinbıne? Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Ho'o, hoora səyxə, zı manbı yiğne xılyaqqa qıdevu g'alepçes deş. **20** Davud Ba'al-Peratsimeeqa arı, Filiştınar gyarxı-gyapt'i, eyhen: – Selin çine ögeedın kar haq'var hiyxvən ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Mançıl-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (ot'al-oxal ha'ana iyesis) giyxhe. **21** Filiştınar heerxı əlyhəəmee, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'ı, qıkkekkanbı. **22** Filiştınar meeb Refaimne q'adaalılqa abı, maa'ad çadırı giyxə. **23** Mançinemee Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen: – Ts'erriykecar manbışde ögilqa qığmeç'e. Yı'q'ələ apk'in, totan yivarnane surale manbışılqa k'yooher. **24** Totane yivaaşine q'ombışile g'elybişin sesbı qöö gidğılme, ğu zaara ı'ğiykre. Filiştinaaşde g'oşunukun ha'asva, mane ğahlı Rəbb yiğne ögil əlyhəs. **25** Davudee gırğın, Rəbbe cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeençe Gezereeqa hivxharasdee cigeeqamee Filiştınar gyabat'a ıxha.

6 Davudee İzrailyançe meer yugna, sıyxəə xhebts'al aazır insan g'əyxi', saa'a. **2** Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareençe Allahna q'utye qavaalesva, cune insanaaşıka sacige maqa

ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doyl vuxha. Mane q'utyel oo keruvar ıxha. Xəəne G'oşunbişde Rəbbina taxt mane keruvaşıl oo vuxha. 3 Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alıvıxhu, Avınadavne tepalyne xaañçe qıǵaahana. Daşk'ad Avınadavne dixbişe Uzzayeyiy Axiyee he'ekka ıxha. 4 Manbişe Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvıxhu qıǵaaha. Q'utyeyne ögiylir Axio ayk'an. 5 Davudur, gırgın İzrailin milletid gıranne osake h'iyn t'ampirı, lirabı, dafbı, medın aalyatbı əlixı', Rəbbine ögil şadba mık'ar hı'ı. 6 Naxonne attayle i'lǵəəmee, yatsbı qaçayxaranbı. Uzzeeyib xil hotku, g'ı'moxhacenva Allahna q'utye avqaaqqa. 7 Rəbbina Uzzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hı'rmat deşvaala hav'uva mana maacar i'xı' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeyne k'ane qek'a. 8 Davudus, Rəbbe Uzza gik'uva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'ıyniynə yiǵilid Perets-Uzza (Uzzayn qik'uy) vod. 9 Mane yiǵıl Davud Rəbbile qarq'ın, eyhen: – Zasqa Rəbbina q'utye nəxüb ables vooxheye? 10 Davudus Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiyan deş. Mang'vee mana Gatǵançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyoocka. 11 Rəbbina q'utye xheyble vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbe Oved-Edomsub, mang'une xızanısb yugna barakat hoole. 12 Paççaah Davudulqa «Rəbbe Oved-Edomne xızanıb, mang'une gırgıne karasıb Allahne q'utyel-alla barakat huvuva» hıxhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'ın, mançe Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne şahareeqa şadba qavayle. 13 Rəbbina q'utye haaqqanıbe yıxhnəqqees g'el qıttumee, Davudee sa yats'iy tavulyna q'ıka gyook'a. 14 Davudee katanıen ileyliǵ alı', Rəbbine ögil vəəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a. 15 Davuduka sacıgee gırgıne İzrailıne milletın şadvalın ts'ırbı ha'a-ha'a, şeypur i'lyviyxə Rəbbina q'utye quvkeeka vuxha. 16 Rəbbina q'utye Davudne Şahareeqa quvkeekamee, Şaulna yiş Mikal g'uleñçe ileeka yıxha. Məng'ı'k'le paççaah Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ile avqa qa'a. 17 Rəbbina q'utye qabı, Davudee mançınemee g'üvxıyne çadrene ab, çısva qav'uyne cıgeeqa gıviyxhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. 18 Davudee q'urbanbı allı'ıyle qiyǵa, milletis, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine doyle xayır-düə hoole. 19 Qiyǵa mang'vee İzrailıne milletne adameeşisib, yadaaşisib gırgıng'uscab sa gıney, sık'ınin çuru, sa ts'ets'ib qooqqune t'imilena hoole. Mançeb gırgınbı xaybışeeqa sıviyk'al. 20 Davud cune xaabınbişis xayır-düə hevlesva xaaqa sak'ımee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qıǵeyç'u, eyhen: – İzrailıne paççahee g'ıyna vuceecar-vuc nəxıtr

haguna! Mana cune insanaaşıneyiy cune g'ulluxçiy içeeşine ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxha. 21 Davudee Mikalık'le eyhen: – Zı man Rəbbine ögil hı'ı. Mang'vee zı yiǵne dekkıneyiy mang'une bıkrıne nasılene cıgee g'əyxı', Cune milletis, İzrailıybişis, xərna hı'ı. Zı inçile qiyǵar Rəbbine ögil şadxesda. 22 Zı yızde ulene ögil sık'ırar uleke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçiy içeeşemee zı axtı qa'as. 23 Şaulne yişşeeqa, Mikalıqa, qiyk'asde yiǵılqamee uşax eyxhe deş.

7 Paççaah cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmanaaşıke macal hele. 2 Mane gahıl paççahee Natan donane peyǵambarık'le eyhen: – İleke, zı sıdırne gıranne yiveke ali'ıyne sarayee axva, Allahna q'utyemee çadiree vob. 3 Natane paççaahık'le eyhen: – Rəbb vaka vor, hoora yiǵne yik'eedın he'e. 4 Mane xəmdə Rəbbe Natanık'le inəxdun cuvab eyhe: 5 – Hark'ın yızde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Rəbbe inid eyhe: «Ğune, Zı axvasın, Zasın xav alya'as? 6 İzrailıy Misirǵançe qıǵav'uyne yiǵıle, g'ıyniynə yiǵılqamee Zı nenecar xaa axu deş. Zı nyaqa ark'ınee, Yızde çadiree axu. 7 Zı gırgıne gahbışılcar İzrailıne milletika sacıgee i'ǵıykr. Zı mısacad İzrailıne milletna haa'ane ç'ak'ınbışik'le uvhu deş: „Zas sıdırke xav ale'e“. 8 Həşde Yızde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbişde Rəbbe inid eyhe: «Zı ğu vəq'əbi uxhıyxhane cigabişeençe qarı, vake İzrailis xərna hı'ı. 9 Ğu hark'ınne gırgıne cigabişee, Zı vaka ıxha. Yiǵne ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Həşded yiǵın do menne qıvaats'ıyne insanaaşın do xhinne qıvaats'a'asın. 10 G'ıyniynke şaqa cone cigabişee gyuv'recenva, şavaacabı manbı mançe i'ǵıykar hımaa'acenva, Zı yızde milletne İzrailınemee sa cıga qa'as. Zı haakımar milletın ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhuıng'a, qəlnane insanaaşee manbı hooç'an-g'ooç'ananbıniy. Həşde məxdın kar ixhes deş: Zı vas duşmanaaşıne xılənçe rəhətiyvalla hevles. Vake g'abıynbı paççaah vuxhesva, Rəbbe vak'le g'ayxha'a. 12 Yiǵna i'mı'r ç'əvıvıxhamee, ğunar yiǵne dekkaaşısqa ark'ınmee, yiǵne cıgeeçana yiǵna dix ha'as. Zı mang'una paççaahıyvalı it'umba haa'as. 13 Mang'vee Yızde doyluyun xav alya'as. Zınab mang'una paççaahıyvalı gırgıne gahbışis it'umaa'asda. 14 Zı mang'unemee dix ixhes, manar Yızdemee dix ixhes. Mang'vee bınah hav'ımee, Zı mang'us, insanaaşee cone uşaxaaşis caza hoolena xhinnena, caza hevles. 15 Zı mang'uke Yızda badal dyooxhena yugvalla, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. 16 Zı məxüd ha'as yiǵna nasılıb, yiǵna paççaahıyvalılab gırgıne gahbışis vuxhes. Yiǵna paççaahıyvalına taxtıb gırgıne gahbışiscab vake g'abıynbışısne vuxhes». 17 Natane gırgın Allahee

haguyn Davudus yuşan ha'an. **18** Paççah Davud Allahne çadireeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil gyu'ur eyhen: – Ay Xudaavanda Rəbb, zı vuşune vor, yizda nasılıb şavnane vob, Ğu zı inimee axtı qı'ı? **19** Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manid k'ilda qadı, Ğu zake g'abiyınbışde vuk'lelqa qalesimid uvhu. Xudaavanda Rəbb, inid insanaaşinemee ı'brat ixhes. **20** Davudusse medin Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zı, Yiğna g'ul, ats'ana! **21** Ğu in gırgın ç'ak'ın işbi, Yiğne cuvabnemee, Vas ikkanəxüid zak'le hagvasdemee hı'ı. **22** Ğu nimeecar Xərrayiy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırıbışika g'ayxhı, Vak akarana sacar deşda, Vale ğayrı Allahı deşda. **23** Yiğın İzrail millet xhinnen, ç'iyene aq'val, medin millet vodunne? Ğu manbı Misirğançe qığavhu, gattıvxhan hav'u. Yiğın do ats'axhxhecenva Ğu manbışde ögil ç'ak'ın əlaamatbı hagu, ç'ak'ın işbi g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin milletbiyiy manbışin allahbı g'e'epşı. **24** Gırgıne gahbışıs Ğu İzrailike Vasın millet hı'ı, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ıxha. **25** Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abiyınbışıs huvuyın cuvab həməxüid he'e, gırgıne gahbışıs axvecen. Gırgınid hasre Ğu eyhəxüid ixhecen. **26** Hasre insanaaşe «Xəəna G'oşunbışda Rəbb İzrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğın do gırgıne gahbışıs axtı qe'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen. **27** Xəəna G'oşunbışda Rəbb, İzrailyna Allah, Ğu man zak'le hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zı yik' hı'ı Vas məxübna düə hav'u. **28** Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğın cuvabıd qotkuyn vod. Ğu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu. **29** Gırgıne gahbışıl Yiğne ögil vuxhecenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayır-düə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu məxdın cuvabniy huvu. Yizde nasilen Yiğne xayır-düəyka gırgıne gahbışısa xayır-düə alept'ecen!

8 Mançile qiyğa Davud Filiştinaaşile ğamxha, manbı cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xılənçe Meteg-Ammahıb g'ooşena. **2** Qiyğa Davud Moavbışiler ğamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyap'as alivku, baağıka ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'a. Xhebne desteyna q'oble deste mang'vee gyabat'anbı. Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'bi qele gıviyğal. **3** Tsovayna paççah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiy-alladın ciga meed cune xıyaqa ağahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ğamexhena. **4** Davudee Hadadezerna aaziriy yığıd vəş balkanıyna, g'ad aazırır hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'une

balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk qı'iyne balkanaaşınd g'elin damarbı gyatxas ilekka. **5** Damask vooxhen Arambı Tsovayne paççahıs Hadadezerıs kumagıs abimee, Davudee manbışda g'ayeğvəd aazır insan gek'a. **6** Davudee Damask vooxhene Arambışde ölkce cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışike nukarar haa'a, manbışe Davudus nalok'bi qele gıviyğal. Davud nyaqa hark'ineeyir, Rəbbe mana ğama'ananiy. **7** Mang'vee Hadadezerıne insanaaşın k'inəəğəken g'alxanbı alyaat'u, İyerusalımqa qadayle. **8** Paççah Davudee, Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbışeençe geed yez adayle. **9** Xamatne paççahık'le Toik'le Davud Hadadezerne gırgıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe. **10** Hadadezeree hammaşee Toika dəv'ə haa'a vuxha. Hadadezerile ğamxhava Davud nəxüriyva qiyghanas, sayır mana tabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram mang'une k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'inəəğəyn, nuk'rayn, yezan karbı adayle. **11** Paççah Davudee in cus adıyn k'inəəğəyken, nuk'rayken, yezaken, vucee menne milletbışike g'ayşuyın karbı Rəbbis g'iyşar. **12** Mang'vee Edombışike, Moavbışike, Ammonbışike, Filiştinaaşike, Amalekbışike g'ayşuyın karbı Rəbbis g'iyşar. Davudee Tsovayne paççahısse Rexovna dix eyxhene Hadadezerıssed g'ayşuyın karbıd Rəbbis g'iyşar. **13** Davudee Q'evane q'aadalil Edombışda yits'imoled aazır insan oot'al-ooxal hı'ı siyk'almeə, mana gırging'uk'le ats'axhxhena. **14** Edomne gırgıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar hı'iyile qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud nyaqa hark'ineeyir Rəbbe mana ğama'ananiy. **15** Davud İzrailynacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda vuk'lek ikkekka, gırgıngunemeeyir mana qorkura ıxha. **16** Tseruya donane zəiyfayna dix Yoav g'oşunna xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. **17** Axıtıvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahınar vuxha. Seraya mirza ıxha. **18** Yehodayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda xərna ıxha. Davudun dixbı kaahınar vuxha.

9 Davudee eyhen: – Şaulne nasıləna üç'ürra axuna vornane? Yonatannemee, zı mang'us yugvalla haa'as. **2** Şaulne nasılıs g'ulluxçiyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ıxha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan: – Tsiva ğune vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, yizda xərna, zı vorna. **3** Paççahee eyhen: – Şaulne nasıləençe saxheyir üç'ürna insan vornane, zı mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy? Tsivee paççahıs alidğhniy qele: – Ho'o, Yonatanaqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor. **4** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Həşde mana nyaane vor?

Tsivee paççahük'le eyhen: – Mana haşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna. **5** Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayra'a. **6** Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hı'rmat gyuvxhu, k'yoyszarna. Davudee ona'an: – Mefiboşet! Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidghiniy qele. **7** Davudee mang'uk'le eyhen: – Qı'məyq'ən, yiğne dekkine Yonatanneme, zı vas yugvalla hidyav'u g'alərçes deş. Yiğne q'əsdə dekkın Şaulun gırgın cigabı zı vas sak'al ha'as. Ğu gırgıne gahbişil yizde sufranile otxhunıy oxhanas. **8** Mefiboşet Davudus k'orzul, eyhen: – Nya'a, zı, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qıvk'üne xvaana haa'a? **9** Paççahee Şaulna g'ulluxçiy Tsiva qort'ul, eyhen: – Şaulınıy mang'une nasilen gırgın kar, yiğne xəring'üne nevaysqa quvu. **10** Yiğne xəring'üne nevayn cigabı ğunayiy yiğne dixbişeyiy yiğne nukaraaşe mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavid mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'üne nevee, Mefiboşetee, gırgıne gahbişil yizde sufranile kar oxhanas. (Tsıvayqa yitsıxhvayre dixiy g'ayrer nukar vor.) **11** Tsivee paççahük'le eyhen: – Yızda xərna, paççah, ğu uvhuyn gırgın zı, yiğne g'ulee, ha'asın. Mefiboşetee, paççahne dixbişde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhunıy oyxhan ixha. **12** Mefiboşetiqa sa k'ınna Mika donana dix ixha. Tsıvayne xaabın gırgınbı Mefiboşetın nukarar vuxha. **13** Mefiboşetee paççahne sufranile kar otxhan ixhayke, mana mançile qiyğa İyerusalımee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ixha.

10 Sabara gahile Ammonbişda paççah qek'a. Mang'une cigee paççah mang'una dix Xanun eyxhe. **2** Davudee eyhen: – Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zınab mang'une dixes Xanunus yugvalla haa'as. Davudee cun insanar Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkis baş-sağlığiyvalla hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkeeqa qabı hipxhırmee, **3** Ammonbişde ç'ak'ınbişe cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen: – Vak'le həməxiüdmədə ats'a, Davudee baş-sağlığiyvalla hevles insanar yiğne dekkis hı'rmatnemeene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insanar şahar uleke alğaaahas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hı'ğəkar haa'as g'axuvul! **4** Xanunee Davudun insanar avqu, manbişın saqqalrı suralqamee, tanalqa ali'ıyn karbıd avğançe gıvıy'arne cigeeqamee gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manbı cone xaybişeeqa yəqqı'l haa'a. **5** Man kar Davudus yuşan hı'ımee, manbı naşvalın habat'ava, Davudee manbişde ögilqa insanar g'uxoole. Paççahee eyhen: – Saqqalrı aleelesmee

Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le. **6** Ammonbişik'le co Davudne ulele gyapk'ı g'ooce. Manke manbişe Bet-Rexoveeneyiy Tsova eyhene cigeeene Arambişike cos g'ad aazır hoyharna esker pılıke kumagıs qot'alecenva insanar g'uxoole. Manbişe Maaka eyhene cigayna paççah aazırne insanika, sayır Tov eyhene cigeeençe yits'iq'vəd aazır insan qoyt'al. **7** Davuduk'le man ats'axhxamee, Yoavıka gırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole. **8** Ammonbı qığeepç'ı, şaharne akkabışde ögil saç'uvkasınbı xhinne gıvıy'k'an. Tsovayniy Rexovın Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene cigayne insanaaşika qığeepç'ı, g'ab curayba ulyoozar. **9** Yoavık'le cune g'oşunne ögiyleyiy yı'q'əle duşmanar gıpk'ın g'avcumee, mang'vee İzrailıyne gırgıne g'oşunuke yugun gəvxiyn cehilyar curav'u, Arambışde ögilqa gıvıy'k'an. **10** Avxuıyne insanaaşılqar cuna çoc Avışay xərna gıxhxı, manbı Ammonbişde ögiyl gıvıy'k'an. **11** Yoavee Avışayık'le eyhen: – Arambı zale gucuka vuxheene, ğu zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonbı vale gucuka vuxheene, zı vas kumagıs ayres. **12** Yik'eka ixhe. Qora, yişde milletneme, yişde Allahne şaharbişdemee, yişde adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa yeniı yugda qöö, man he'ecen. **13** Yoavıy mang'una g'oşun Arambışika sıç'ookka gibğılme, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanbı. **14** Ammonbişik'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avışayne ögiyle heepxı, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbişikan saç'ıvkıy ç'əvxhamee, Yoav İyerusalımqa sıy'k'al. **15** Arambışik'le co İzrailıbişile avub aaxva g'avcumee, manbı sacıgeeqa savayle. **16** Manbişde paççahee, Hadadezere, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valın Arambı dəv'eeqa qığaa'a. Manbıb Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacıgee Xelam eyhene şahareeqa abayle. **17** Mançına xabar Davudus abımee, mang'vee gırgın İzrailıbı sav'u, İordanne damayle ılğeeç'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'ıvkasva gıvıy'k'an. **18** Arambı İzrailıbişde ögiyle heebaxanbı. Davudee Arambışda yıghıd vəş dəv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır balkanıl alıxı arına esker gek'a. Manbişda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee ı'ıxı maacar gek'ana. **19** Hadadezerne xilek avubne paççaahaşık'le con gırgınbı İzrailıbişis avub avxu g'avcumee, manbişe İzrailıbişikana dəv'ə ç'əv hav'u, manbişis nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qəvəyq'ənanbı Ammonbişis kumagbı ha'as.

11 Yuxhxhan qadımee, paççahar dəv'əys qığeebaç'ene gahıl, Davudee Yoav cune insanaaşıkayiy gırgıne İzrailıyne g'oşunuka dəv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbişe Ammonbişikın hı'ı,

manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee İyusalimcar axva. **2** Sa yiğil exheeqana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paççahaaşine sarayne daxalqa ilqeq'u maa'ar iykar ziyğal. Mana daxayle ilyakkımee, mang'uk'le sa zäiyfa äyeexär g'eece. Mana zäiyfa geer uftanna yixha. **3** Zäiyfayne häk'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixele. G'axuvıyne insanee eyhen: – Mana zäiyfa Q'etbışda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor. **4** Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zäiyfa Davudusqa arımee, mæng'in yadaaşik eyxhenbı manke ç'äveetxha ıxha. Davud mæng'ı'ka g'ılexhana. Mançile qiyğa zäiyfa cene xaaqa sıyk'al. **5** Zäiyfa vuxhne eexva. Mæng'ee Davudusqa insan g'ixele «Zı vuxhne vorva» eyhes. **6** Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen: – Q'etbışda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axıle. Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixele. **7** Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoavıy g'oşun naxübne, däv'ä naxübne älyhävva qiyghan. **8** Qiyğa Davudee Uriyk'le eyhen: – Xaaqa hoora, sık'ırıra g'alixhe. Uriy paççahne sarayeençe qığeq'ımee, paççahee yı'q'äle mang'us pay g'uxoole. **9** Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paççahne manesa nukaraaşika sacıgee sarayne akkayne ghalee g'ılexha. **10** Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'in deşva» uvhımee, mang'vee Uriyke qiyghanan: – Nya'a, ğu yäqqı'le dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'ın? **11** Uriyee Davuduk'le eyhen: – Allahıka mugavılenana q'ıtye, İzrailıybı, Yahuder çadırıbışee aaxvamee, yızda xärna eyxhena Yoavıy eskerar g'ab çolbışee aaxvamee, ho'ne zı xaaqa ark'in otxhan-ulyoğa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqanıy yiğne canılqan k'in ixhen, zı mæxdın kar mısacad ha'as deş. **12** Davudee Uriyk'le eyhen: – Ğu g'ıynar inyaa axve, zı ğu g'ıyqa yäqqı'l ha'asda. Uriy mane yiğilir, qinne yiğilir İyusalim axva. **13** Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'ı keçe xhinne qa'a. Uriy paççahısse exheeqana qığeq'e. Mana g'alixhasva meer cune ögilıy necar cigeeqa, paççahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş. **14** Miç'eed qıxhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavısqqa hıxhar he'ecenva Uriysqa qele. **15** Kağızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba däv'ä äene cigeeqa yäqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yı'q'älqa ts'ıts'eepxhe, hasre mana ı'ıx'ı gik'ecen». **16** Yoavee şahar hiqiy-allançe avqumee, mang'uk'le şenbışın yugba aldaaxhvananbı nene surak vuxhay ats'annıy. Mançil-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a. **17** Şaharın insanar Yoavıka sævxsäva, şaharıke g'aqa qığeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı,

habat'anbışde yı'q'nee Q'etbışda eyxhena Uriyer ıxhana. **18** Yoavee Davudne k'anyaqa däv'ä naxübıy ilğevç'uva xabar ana insan g'ixele. **19** Mang'vee xabar ana g'ixelene insanıs xät qa'an: – Ğu däv'äy ne mançıke qäl vuxha vake qiyğhınee: «Nya'a şu sævxsäva şaharısqa manımee k'ane qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dişdiy, manbışe cabırbışile vukbı ahas ıxhay? **21** Şavaane Yerubbeşetna dix Avımelek gik'u? Nya'a, cabırle dişdiy mang'ulqa sa zäiyfee yöxxäyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manımee cabırbışısqa k'ane qeepxha?» Manva paççahnee vak'le uvheene, ğu mang'uk'le eyhe: «Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer qik'una». **22** Xabar ana ı'qqana insan yäqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hirxhıl, Yoavee cuk'le uvhuyn ğırğın mang'us yuşan ha'an. **23** Xabar ana arıyne insanee Davuduk'le eyhen: – Şen insanar şalqa k'ıyoptul, şaka saç'ıvksava şaharıke g'aqa qığeepç'ı. Şınab manbı şaharne akkabışısqamee yı'q'älqa g'ee'epşıynbı. **24** Vukbı ayhenbışee cabırbışile paççahne eskeraaşılqa vukbı gyoğu'u, paççahne eskeraaşıke habat'anbı vuxhaynbı. Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una. **25** Davudee xabar abıyng'uk'le eyhen: – Yoavık'le eyhe: «Mançil-alla aq'va havaxan hıma'acen. G'ılıncın ina-şena geer gik'u. Hæşdiy le guc sacıgeeqa sav'u, mane şaharılqa sayıb k'yoohre, mana hı'ğækar hee'e». Mæxüd ğu Yoavıs yik'ıbı hele. **26** Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhımee, mang'us ak' avqaaqqa. **27** Ak' ç'ävıvıxhayle qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Bat-Şeva cune xaaqa qıyzele'e. Mæng'ı'ke cune xhunaşşe hee'e. Qiyğa mæng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Ræbbıne yik'eençe vooxhe deş.

12 Ræbbe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixele. Natan mang'une k'anyaqa arı, inæxüd eyhe: – Sa şahare q'öyre insan vooxhe. Manbışda sa karnana manasar kar deşda eyxhe. **2** Karnane insanıqa geed çavra-væq'ä eyxhe. **3** Kar deşdang'ıuqamee alıvşu xæp qaa'ane vughılyne bederle ğayı, vuççud eyxhe deş. Mang'vee mana beder cune uşaxaaşika sacıgee xæp qaa'a vuxha. Mançın mang'une xılence kar oyxhan ıxha. Mang'une k'oleençed xıyan ulyoğa ıxha. G'alyıvıxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yişşene cigee vuxha. **4** Sayæqees karnane insanısqa menne cigabışeençe mihman arıle. Karnane insanıs cong'äo arıyne mihmannemee otxhunıy ha'asva cune çavra-væq'äyke hævvan avqu gıvk'as qıviykkanna. Mang'vee hark'ın kar deşing'una beder avqu abı, cong'äo arıyne mihmanıs otxhunıy ha'a. **5** Davudna

mane insanlıq qəl avqu, Natanıq'le eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, man hı'yine insanıs qik'uyud avaa'k'a. **6** Rəhı'm hidyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'vee mane bederil-alla yoq'nəqees geed kar qeles. **7** Natanee Davuduk'le eyhen: – Mana insan ğu vorna! İzrailıne Allahee Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Zı ğu İzrailına paççah xhinne g'əyxı', Zı ğu Şaulne xılence g'attixhan hı'. **8** Zı vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhilibıseeqa quvu. Zı vas İzrailiniy Yahudayn milletbı huvu. Man vak'le k'ılda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanıd helesınniy. **9** Nya'a ğu Rəbbine ulesqa pisba qöona iş hav'u? Nya'a ğu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşseyke vas xhunaşse hee'esva, ğu mana g'ılınıcıqqa huvu. Ğu mana Ammonbışde xileka gik'u. **10** G'iyınyke şaqa yiğne xaake mısacad g'ılınıc əq'əna qıxhes deş. Ğu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşseyke vas xhunaşse hey'ı». **11** Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbışısacad qaqqs alıkkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğın yadar alyapt'ı, vas delesne insanısqa qevles. Manar yiğne-yiğın, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşıka g'alixhas. **12** Ğu man kar dyugulenda hı', Zımee man kar yiğene yı'q'ı'hne gahıl ğırgıne İzrailıbışde ulene ögil ha'as alıkkas». **13** Davudee Natanıq'le eyhen: – Zı Rəbbine ögil bınah hav'u. Nataneeyid sak'ı, Davuduk'le eyhen: – Rəbbe yiğna bınah havaakal hav'una, ğu qik'as deş. **14** Ğu məxdın kar hı'yile qiyğa, Rəbbine duşmanaasısser Mana k'ap'ik'ile avqa qa'as əxə. **15** Allar-ballar vake ıxhana dix qik'asda, axvas deş. **16** Mançile qiyğa Natan cune xaaqa sıyk'al. Rəbbe, Davudna dix ik'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne xhunaşseyken ıxha. **16** Davudee uşaxnemeə Allahıs düə haa'a. Mana sıvacı xəmbı cune gozee q'ərane ç'iyel alğ'a'a. **17** Sarayn ağsaqqalar mana ç'iyele oza qa'asva qabı k'ane ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karid oyxhan deş. **18** Yığhıd'esde yiğıl uşax qek'an. Davudun nukar uşax qik'ıva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbı. Manbışısqa məxüdü qayle: – Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçıl aqqeyir, mang'vee şal k'ırı alıxhxhı deş. Həşde uşax qik'uva şı mang'uk'le nəxüdüne eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a. **19** Davuduk'le cune nukaraaşə ğud-ğud haa'a g'avxhumeə, uşax qik'uva ats'axhxhen. Mang'vee manbışıke «Uşax qik'uyneva?» qiyghan. Manbışə «Ho'ova» eyhe. **20** Man g'ayxhı, Davud ç'iyele oza qıxha, əyxı'r-səyxı'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğı, tanalınbıd badal hı', Rəbbine xaaqa hark'ın, Mang'us kyoyzarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otxhunıy heleva eyhe. Cus oxhanas hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan. **21**

Nukaraaşə mang'uke qiyghanan: – Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ğu sıvacı geşşu-gyaxvananiy, həşde uşax qik'umee, ğu oza qıxha kar otxhan ğırğıl? **22** Davudee manbışıs inəxdın alıdğhınıy qele: – Uşax üç'ürnang'a, zı sıvacı geşşu-gyaxvananiy. Zalygena ıxhee, Rəbbıs zı qiyğkın, uşax gidek'avaniy eyhe. **23** Həşde uşax qik'ıyn, zı nişısne sıv aqqas? Nya'a mana zasse yı'q'əlqa sak'al ha'as əxəyee? Mana zasqa sak'ılas deş, zı mang'usqa əlyhəəs. **24** Qiyğa Davudee xhunaşşeyse Bat-Şevays yik'bı hele, ikkeç'u məng'ı'ka g'ılexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sileyman ğıyxhe. Rəbbıs man uşax ikkiykanan. **25** Mang'vee maqa Natan peyğambar g'ıxele, mang'veeyid uşaxın do Yedıdıyah (Rəbbıs ikkana) ğıyxhe. **26** Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paççahna g'ala avqaaqqa. **27** Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole: – Şı Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbışə xhyan havacen cıgabı aqqı. **28** Həşdıyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharın hiqiy-alladın cıgabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxhene, zı mana şahar avqee, mançıs yızın do heles. **29** Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rəbbeqa arı, dəv'ayka mana avqaaqqana. **30** Mang'vee manbışde paççahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa ğıyxhe. Man tac k'inəğəyke hı'ı ıxha, çına yı'q'vaalab sa talant vuxha. Mançıne hiqiy-allançed ğıranın g'ayebıyiy gitk'ın. Davudee mane şaharencə geed ğıranın kar qığ'a. **31** Mane şahareedın millet mang'vee qığatxhu, ayxaaka, yıvayne kılınğıkayiy yak'uka işbı gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbışısqa karpıç ha'as ilekka ıxha. Davudee Ammonbışde ğırgıne şaharbışik man hı'yile qiyğa, qığəç'u cune g'oşunuka İyerusalımqa ayk'an.

13 Qiyğa in ıxha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yıçu yixha. Davudne menne dıxes Amnonus mana Tamar yikkiykan. **2** Amnonus cuna duvuxna yıçu Tamar manımee yikkiykan, mana mançıke ik'iyk'arna. Mana adamiys hidyark'ınna içiy yixhayke, Amnonus məng'ı'k hucoomecad ha'as dağamda qöö ıxha. **3** Amnonuqa Yonadav donana sa hambaz ıxha. Yonadav Davudne çocuna, Şımayna dix ıxha. Vucur geer bicna kar ıxha. **4** Yonadavee Amnonuk'le eyhen: – Ay paççahna dix, nya'a ğu yiğ-yiğile k'eçe? Ğu man zak'le eyhelan! Amnonee mang'uk'le eyhen: – Zas yızde çocuna Avşalomna yıçu Tamar yikkan. **5** Yonadavee mang'uk'le eyhen: – Tyuleeqa k'ıç'u, ğucar ğu ik'arna xhinne hagve. Dek ğu g'acesva vasqa arımee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ıxhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe arı zas kar oxhan he'ecen. Yızde ulene ögil zas otxhunıy

he'ecen, zak'ler mana g'ayces, mæng'ı'ne xılence kar oxhanas». 6 Amnon tyuleeqa k'ıç'ı, vuceecar vuc ı'kar hag'va. Paçcah mana g'acesva arımee, mang'vee paçcahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, yızda yıcu Tamar ayrecen, yızde ulene ögil zas q'öble kokay hee'ecen, zınad manbı cene xılence oxhanas. 7 Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen: – Həşde yıgne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e. 8 Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ıning'a, mana g'alırxhu eyxhe. Tamare xamır hı'ı, çocune ulene ögil kokaybı qece. 9 Qıyğa mæng'ee tava alyapt'ı, çocune ögilqa otxhanan kar gıyxhe. Mang'us oxhanas ikkiyan deş. Amnonee eyhen: – Hasre gırgınbı zasse qıgeepç'ecen. Gırgınbı mang'usse qıgeebaç'enbı. 10 Amnonee Tamarık'le eyhen: – Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zı yıgne xılence alyaat'u oxhanasın. Tamare çocusva hı'ıyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qıkkekka. 11 Kokaybı Amnonee oxh necenva cusqana qıkkekamee, Amnon Tamarık at'ırq'ın eyhen: – Yıcu, qeera zaka g'alıyxhe. 12 Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eş çoc, yızın do qıgmayhel İzraile mæxdın karbı ha'anbı deşxhe. Mæxbına beynyavavalla hımaa'a. 13 Mæxdıne doyuka zı nyaqana yixhes? Yıgım d İzraile beynyavava do qıgeç'es. Həşde hucoona ixhes, ğu hark'ın paçcahıka yuşanxhe, mang'vee zı vas heylesda. De'eşva eyhes deş. 14 Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydixhu, guc geeb vuxhayke mana qıkkeek'val hey'ı, mæng'ı'ka g'ılexhana. 15 Mançile qıyğa Amnonuk'le Tamar g'ımeece qeexhe. Amnonus Tamar cus yic yıkkanañçiler geer g'ımeece qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qıyxha ğadarıyxheva» eyhe. 16 Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eş, yızda çoc! Ğu zı g'e'eyşuyka, mançile ögil hav'uyne pisvalıleb, sık'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a. Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydixhu, 17 cuna nukar qort'ul eyhen: – İna zasse g'e'eyşu, akka qa'an. 18 Nukareeyir içiy g'aqa qığeyhı, akka qa'an. İçiyne tanal gıranın micagın gurt eyxhe. Mæxdın gurtbı paçcahne adamiys hıdyap'ınne yışbışe aly'a ıxha. 19 Tamaree vuk'lelqa yı'q k'ıyaa'a. Qıyğad tanalin gurt qıt'axı'ı, vuk'lelqa xıleppıd aqqı hülööræxə geşe-geşe iyeek'anna. 20 Çocee Avşalomee mæng'ı'kle eyhen: – Vaka, yıgna çoc Amnonne g'alırxhu? Yıcu, həşde nıq' qıgmayhe, mana yıgna çoc vorna. Man ıxhayn yik'eeqa ıkmekka. Mæxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa gırgıng'ıvee dağercuna xhınne eexva. 21 Paçcah Davuduk'le mana gaf g'avxhımee, mana qalın əq'əna. 22 Avşalomee Amnonuk'le yugunud pısınud cuvab eyhe deş. Mang'vee yıcu mıc hey'ı, mæng'ı'ka g'alırxhuñçıl-alla Avşalomuk'le

Amnon g'ımeece ıxha. 23 Ooğançe q'ölle sen ilğevç'ıyle qıyğa, Efrayım eyhene şaharı k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomee vəq'əbı qoyşar eyxhe. Avşalomus paçcahın gırgın dıxbı maqa otxhun-ulyoğas qoot'alas vukkiykan. 24 Mana paçcahışqa arı, eyhen: – G'ıyna zı, yıgne nukaree, vəq'əbı qoyşar. Hucoona ixhes, g'ıyna paçcahıy cun insanar zasqa savaale. 25 Paçcaheer Avşalomuk'le eyhen: – De'eş dıx, yışın gırgınbı abee, vas yı'q'da yıguaras. Avşalomee mana nımee ittunçıl aqqeyir, paçcah maqa arayle deş. Paçcaheer Avşalomus xayır-düayıbı huvu, mana yəqqı'l araççe. 26 Avşalomee meed eyhen: – Manke yızda çoc Amnonxheeyir şaka g'axıle. Paçcaheer mang'ı'ke qıyghanan: – Nışısne mana şoka ikkekka? 27 Avşalomee xıl ts'ıts'aa'a deş. Davudee manke Amnonur gırgın cun dıxbı mang'ı'ka g'ıxoolenbı. 28 Avşalomee cune insanaaşılqa əmr haa'a: – İlyaae Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhınne qıxhamee, zı şok'le «Amnonus ı'xeval!» eyhes. Manke şu mana gık'e, qı'məəq'ən. Zı şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe! 29 Avşalomee nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüd Amnonus ı'ıyxən. Paçcahne dıxbışik'le eyxhenbı g'acu, zaraba cone g'atıraaşılqa aleepxı, mançe heebaxanbı. 30 Manbı yəqqənanğ'a Davudulqa inəxübna gaf hıvıyxhar: – Avşalomee paçcahın gırgın dıxbı gıyapt'ıynbı, manbışda nenacar üç'ırna g'alerçu deş. 31 Paçcah oza qıxha, tanalin qıt'axxı'ı, ç'ıyelqa gızyaraççe. Mang'ı'ne k'anene gırgıne cune insanaaşed tanalinbı qıt'axxa'anbı. 32 Davudne çocune Şımayne dıxee Yonadaveeme inəxüd eyhe: – Yızde xəring'ıusqa həməxüd qımayleen, cune dıxbışın gırgınbınyıxan hapt'ı. Saccu Amnoncar qık'ı. Avşalomuqa məxbına fıkr cuna yıcu Tamar Amnonee cuka g'alıyxhas alıykkıyne yıgıle vuxha. 33 Hasre yızde xəring'un paçcahın gırgın cun dıxbı hapt'ıva gaf g'avxhuva yik'ı gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qık'ı. 34 Avşalomme hıxu ark'ın ıxha. G'aravulee, vuk'ul ooca qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. 35 Yonadavee paçcahık'le eyhen: – Haane paçcahın dıxbı qöövub! Zı, yıgne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdüd eyxhen. 36 Mang'vee cuvab uvhu g'attırxhınee, axtıba gıyaaş-gıyaaş maqa paçcahın dıxbı ikkeebaç'e. Paçcahır gırgın cun insanarıbı hülööbəxə gıyaaş gıvıyğal. 37 Davudee yıgıs-yıgıs dıxes, Amnonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalomeeme hıxu Geşurne paçcahne Talımayne k'anıyaqa ayk'an. Talımay Ammıhudna dıx ıxha. Geşureeqa hıxuna Avşalom maa'ar xhebble senna axva. 39 Amnon qık'ı, ooğançe sabara gah ilğevç'ıule qıyğa, paçcah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qıhna gexha deş.

14 Tseruyayne duxayk'le Yoavik'le ats'anniy, g'attivxhan haa'a. Məxüb şi Allahne milletne paççaħın yik' Avşalomuqa gyotxhan ıxhay. 17 Mançil-alla zı məxüdü uvhu: «Yızda xərna paççaħ, sa cuvab ats'alynana zəiyfa ayres. Mang'vee ariyne zəiyfayk'le eyhen: – Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'aarın tanalınbı ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadağva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yiğbına geeşen xhinne heegve. 3 Paççaħne k'anyaqa hark'ın, inəxüdü eyhe. Yoavee, paççaħık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an. 4 Teqoyeeneçena zəiyfa paççaħısqa ikkeyç'u, mang'une ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen: – Ay paççaħ, kumag he'e! 5 Paççaħee mang'uk'le eyhen: – Vak hucoona ıxha? Zəiyfee eyhen: – Zalqa yiğ adı, yızda adamiy qik'u. Zı sip'iriy vorna. 6 Zaqa, yiğne nukarıqa, q'öyre dixniy vor. Sa yiğil manbışda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhınbı. Maa'ar manbı curaa'asda vuşucar ıxha deş. Sang'vee manasa ı'xı' gik'una. 7 Həşde girgıncab xızan zalqa g'elil quvxha, manbışe eyhen: «Çoc gik'una şaşqa qale, şi mana çoc gik'yunçil-alla gik'as. Dekkin kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbışe məxüdü zaqa vodun-deşin man ts'ünq' q'ətq'as. Məxüb manbışe çiyeyne aqval yızde adamıyke g'abıynbı g'alepçes deş. 8 Paççaħee zəiyfayk'le eyhen: – Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda. 9 Teqoyeeneçene xhunaşşee paççaħık'le eyhen: – Yızda xərna paççaħ, hasre mançına bınah zalqayiy yızde xızanılqa vuxhecen! Paççaħılqayiy cune taxtılqa bınah gyumooxhacen! 10 Paççaħee eyhen: – Şavaayiy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğə mana vak sayır set'as deş. 11 Zəiyfee eyhen: – Hucoona ixhes, paççaħee, Rəbbılqa, cune Allahılqa k'ın g'aysrecen, şavusqacad yızde dixıke qəl qığaaħas havaasaras deşva. Deşxhee, manbışe yızda dix gik'as. Davudee eyhen: – Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərib g'a'avxhas deş. 12 Zəiyfee Davuduk'le eyhen: – Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre. Paççaħee «Eyheva» eyhe. 13 Zəiyfee eyhen: – Nya'a manke ğu, Allahne milletne ögil məxbına iş hav'u? Ğu məxüdü uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cıgeeqa hıxu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'ı deş. 14 Yişin girgınbı hapt'asınbı, şi ç'iyelqa ott'ulne yı'q'əlqa sa'as dexhene xhyanıkar. Allaheeyid insanıke ts'ıts'ı'ı can g'eşşe deş, Mang'veeyib Cuke əq'anaqa girxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fıkrı ooxhan. 15 Zı milletin qı'yeeq'ən hey'ı, çil-allar zı həşde vasqa, yızde xəring'usqa paççaħısqa arı. Yızde fıkreeqa qadıyn: «Hark'ın paççaħıka gaf haa'as, şayıd mang'vee zı uvhuyın ha'a. 16 Paççaħee, zı uvhünçil k'ırı alıxhı, zınaayiy yızda dix, şi gyapt'as vukkanang'une xıleence g'attivxhan haa'a. Məxüb şi Allahne milletne yı'q'neence hakkal hıdyaa'a». 17 Mançil-alla zı məxüdü uvhu: «Yızda xərna paççaħ, sa cuvab eyhe, yızın yik' cıgeeqa qoracen». Vasse Allahne malaaiķısse xhinne yugun pısinçıke cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen! 18 Paççaħee zəiyfayk'le eyhen: – Zı vake sa cuvab qiyghanas, mançın alidğhınıy zake dyugul hıma'a. Zəiyfee eyhen: – Yızda xərna paççaħ, hucoona ixhes qiyğhne. 19 Paççaħee qiyghanan: – İne yiğne işee Yoavna xılyne alıvku vob? Zəiyfee alidğhınıy qele: – Yızda xərna paççaħ, valqan k'ın ixhen, şavussecad val k'ırı ilydiyħı t'ub cıgeence ı'ğviykar haa'as vəxəş deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zı hucooyiy eyhes ikkanvad, mang'vee xət qı'ı. 20 Məxüdü yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hı'ı. Yızde xəring'una paççaħna ək'el, Allahne malaaiķna ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen girgın ats'an. 21 Paççaħee Yoavik'le eyhen: – Ho'o, zı man kar ha'asın. Hoorə, şena mek'vna Avşalom yı'q'əlqa sak'al he'e. 22 Yoav aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, «Ğu paççaħ geer qa'anava» uvhu. Qiyğə Yoavee meed eyhen: – G'ıyna paççaħee, cune nukaree uvhuyın hı'ı. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhıhayn, vasqa zı yugra qarı ıxhay. 23 Yoav Geşureeqa hark'ın, Avşalom İyerusalımeeqa sak'al ha'a. 24 Paççaħeeme eyhen: – Hasre mana cune xaaqa sak'leceen, yızde ulesqa qımayleceen. Avşalom cune xaaqa sıyk'al, mana paççaħne ulesqa qarayle deş. 25 İzrailıvolle Avşalom xhinne micagna adameeşına insan ıxha deş. Girging'us mana ikkan ıxha. Vuk'lele kıts'alqamee mang'uqa qələn cıga ıxha deş. 26 Senis, ç'ərbışe mang'us yı'q'ıvalla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ıxha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş şekel qadayle ıxha. (Şekel paççaħee gıxhıhyın standart ıxha.) 27 Avşalomuqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yıxha. Tamar geer micagna içiy yıxha. 28 Avşalom q'ölle senna İyerusalım axveeyir, mang'uk'le paççaħın aq'va g'ece deş. 29 Avşalomee Yoavıyır qıhna insan g'ıxele. Avşalomus ikkananiy, Yoavee vuc paççaħısqa ikkı. Yoavıs mang'une k'anyaqa ayres ikkıykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ıxele. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ikkıykan deş. 30 Avşalomee manke cune nukaraaşık'le eyhen: – İlyaake, Yoavın xhit'anan çol yızde çoluk at'ıtq'ın vod. Hapk'ın, maqa ts'a ı'xe. Avşalomne nukaraaşed hapk'ın, maqa ts'a ı'xıyxən. 31 Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan: – Nya'a yiğne nukaraaşee abı, yızde çolus ts'a ı'xı'ı? 32 Avşalomee Yoavik'le eyhen: – Zasqa ayreva zı yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zı inyaqa Geşureence nişisniy qarı?

Zı şaacar axunaxhiy inçile nimeexheyid yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paççah g'aces. Zaqa bınah vobxhee, gik'ecen. **33** Yoavee hark'in, man gırgın paççahılqa hixhar ha'an. Paççaheeyir Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paççahısqa arı, mang'une ögil aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paççahee mang'us ubba ha'a.

15 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee cus däv'əyn daşk'a, balkanar, xhots'al cune ögil g'adaxhvanasda insan t'abal ha'a. **2** Mana miç'eer çakra suğots'u, şaharne akkabışısqa əlyhəəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançe cone y'i'q'nee gırxhına gaf paççahee məhkama älgehecenva vüqqən insanar i'lğəəmee, mang'vee manbı cusqa qopt'ul, qiyghan ixha: – Ğu nene şahareençene? Mane insaneeyid alidghniy qele ixha, vuc sa neneme İzrailıne nasileençena vorna. **3** Avşalomee mane insanik'le inəxiüd eyhe ixha: – Yiğna iş yugrab, qopkunab vuxheyib, paççahısnee val k'ırı alixhhesda insan deşda. **4** Avşalomee meed eyhe ixha: – İne ölkayna haakim zıcarxhiy hı'ına. Manke zı, vuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une işıqa qorkuranıy ilyakkas. **5** Vuşumecar k'yozarasva Avşalomusqa qexheme, mang'vee xil hotku, mana insan cusqa ts'its'ı'ı, ubba ha'a ixha. **6** Avşalomee məxiüd paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne İzrailıybişikcad ha'a ixha. Məxiüb mang'vee İzrailıybi culqa saa'a vuxha. **7** Yoq'ulle sen ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee paççahik'le eyhen: – Hucoona ixhes, hasre zı Xevronqa hark'in, Rəbbis cuvab huvuyın kar ha'as. **8** Zı, yiğna nukar, Aramne cigabişeeəne Geşurne şaharee axvamee, k'inniy g'assır: «Rəbbe zı İyerusalımqa sak'al he'ee, zı Mang'us i'bədat ha'as Xevronqa i'qqəs». **9** Paççahee mang'uk'le «Yugna yəq vuxhenava» eyhe. Avşalomur Xevronqa ayk'an. **10** Avşalomee dyugulenba gırgıne İzrailıne nasılbişeeqa cun insanar g'axuvu, maabınbişik'le eyhen: – Gaçeençe qı'ğəəne süttün ses g'ayxhımee, «Avşalom Xevron paççah ixhava» eyhe. **11** İyerusalımğançe Avşalomuka sacıgee q'öd vəş insan ayk'an. Manbı məttine yik'eka mang'ıqab qihna əlyhəə vuxha. Manbışis nişikcab xabar vuxha deş. **12** Avşalomee q'urbanbı allya'amee, mang'vee Davudna muşaaıvır Gıloonçena Axitofel cune şahareençe, Gıloonçe, cusqa qoyt'al. Avşalomne suralqa i'lğəənbı yiğ-yiğle geeb qeebxhe vuxha. Manbışis Davudne y'i'q'ale qeeqxhes vukkan vuxha. **13** Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: – İzrailıybişın yik'ı'ı Avşalomulqa vod satk'ıl. **14** Davudee İyerusalımeene cune gırgıne insanaşik'le eyhen: – İnce heepxas! Deşxheene, Avşalomne xılənçe yişde neng'ussecar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəəs. Deşxheene,

mana şaka avarq'ıl, yişde vuk'lelqa yiğbı exas, şaharıb g'ılıncıke alğaaahas. **15** Paççaahne insanaaşe eyhen: – Şi yiğın nukarar vob, hasre ğu, yişde xəring'vee, eyhen ixhecen. **16** Paççahıqab qihna mang'un gırgın xaabınbı qığeebaç'enbı. Mang'vee saccu yits'ıyre caariye xaaqa ilyaakasva g'alyaa'a. **17** Paççahıqad qihna gırgın milletcad qığevç'u, şahareençe qığəəne xaasqamee qadı, ulyoyzaran. **18** Gırgın mang'un insanar Keretbışıka, Peletbışıka, yixhid vəş Gateençe cuqab qihna qabiynə Gatbışıka sacıgee, cune ögiyle ilğeebaç'e. **19** Paççahee Gatğançene İttayk'le eyhen: – Ğu nya'a şaka i'qqə? Sak'le, ixhesde paççahıka Avşalomuka axve. Ğu menne cıgeençe g'e'eşşu qarına vor. **20** Ğu inyaqa həşdebışee qarı. G'iyına zı ğu zaka əlyhəəsne alıkke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar ats'a deş. Ğumee sak'le, yiğın insanarıb vaka quvke. Hasre Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le haagvecen! **21** İttayee paççahıs alidghniy qele: – Vorne Rəbbilqaniy yizde xəring'ıne paççaahne canılqan k'in ixhen, ğu, yizda paççah, nyaa'ar ixhee, zınar qik'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes. **22** Davudee İttayk'le eyhen: – Qora manke ögilqa ilğevç'e, ögee hoora. Gatğançene İttaykan gırgın mang'un insanar, cone k'anebın gırgın uşaxar qabı, ilğeebaç'enbı. **23** Paççahın insanar əlyhəəmee, ölkeebın gırgın insanar okur aletçu gvaaşenbı. Paççahee Qıdronna q'adaal ilğevç'umee, mang'ukan gırgın milletcad sahrayne suralqa ayk'an. **24** Maa'ar Tsadokır ixhana. Mang'une k'ane Leviyke g'abıynbı vuxhaynbı. Manbışe Allahıka mugaavilenana q'utyə quvkekka vuxha. Allahna q'utyə manbışe ç'iyelqa gıviyixhe. Evyataree gırgın millet şahareençe qığevç'esmee q'urbanbı allya'a. **25** Paççahee Tsadokuk'le eyhen: – Allahna q'utyə şahareeqa savk'al hee'e. Zı Rəbbine ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer zı y'i'q'əlqa sak'al hı'ı, Cuna q'utyeyiy Cuna çadır zak'le hagvasın. **26** De'eş, «Ğu Zas ikkana deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ikkan he'ecen. Zı Mang'une xile vorna. **27** Paççahee kaahın Tsadokuk'le eyhen: – İlekke, hucooyiy eyxhe. Ğunayıy yiğna dix Axıma'ats, Evyatarne duxayka Yonatanıka sacıgee hexxan hıd'ı şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatareeyib q'öyursana vuşun dixbı şoka vukkee. **28** Zı şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilğəəne cıgee, sahrəe ixhes. **29** Tsadokeeyiy Evyataree Allahna q'utyə İyerusalımeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalımeeqa axva. **30** Davud Zeytunne suvalqa geşşe-geşşe ilqevç'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe, g'elilqamee kar alı'ı ixha deş. Mang'uka sacıgee suvalqa i'lqəənbı vuk'lelqa kar atçu gvaaşe-gvaaşe ilqeebaç'e. **31** Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil

qeepxhaynbişde suralırva» xabar hoole. Davudee Rəbbis düə haa'a: – Ya Rəbb, zı Vake heqqa, Axitofelin mı'sləhətbı nişcad karai'dənbı he'e. **32** Davud milletın Allahıs ı'bədat ha'ane suvane q'omaqa hırhxılımee, Arkibişda Xuşay mana g'acəa arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalınbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. **33** Davudee mang'uk'le eyhen: – Ğunar zaka sacigee əlyhəəsxhee, ğu zas dağamra ixhes. **34** İnekke yugun, ğu şahareeqa sak'ı, Avşalomuk'le eyhe: «Paççah, zınar yiğna nukar ixhes. Şenke nəxiyyəi yiğne dekkis nukariyvalla hav'u, həşdeb vas haa'as». Məxiüd vasse zas kumag ha'as əxə. Vasse Axitofelin mı'sləhətbı alyt'ik'al ha'as əxə. **35** Kaahin Tsadokiy kaahin Evyatar maa'ab vaka vuxhes. Paççahne sarayee g'ayxhiyn girgin kar, ğu kaahinaaşılqa Tsadokılqayıy Evyatarılqa hixhar ha'as. **36** Manbişda q'öyre dix – Tsadokna dix Axima'ats, Evyatarna dix Yonatan – manbişde k'ane vob. Şok'le g'ayxhiyn girgin manbişde xileka zalqa hixhar he'e. **37** Avşalom İyerusalimeeqa ı'kkəmee, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16 Davud suvayle gəə girğilmee, mang'us Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'öd vəş gıney, vəş t'exa qeqqvuyne t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tuluğ çaxıren alyaat'u, manbid q'öne əmələlqa alixxhı, Davudne ögilqa arayle. **2** Paççahne Tsivayk'le eyhen: – İnbı nyaqane ikkeka? Tsivee eyhen: – Əmələr paççahın xaabınbı alepxecəna, gıneyiy incilerid yiğne nukaraaşə oxhəcəna, in çaxırtd sahreene obzuruynbışe ulyoğecəna adı. **3** Paççahne Tsivayk'le eyhen: – Yiğne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor? Tsivee paççahik'le eyhen: – Mana «G'iyna İzrailiybışe yizde q'əsdə dekkına paççahiyvalla zasqa savaak'al haa'asva» uvhu, İyerusalimee axu. **4** Paççahne Tsivayk'le eyhen: – Manke Mefiboşetin girgin kar yiğın eyxhe. Tsiva paççahıs k'yorzul, alidghıniy qele: – Saccu zı yiğne ulesqa yugra qoracən. **5** Paççah Davud Baxurim eyhene şahareeqa qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınıbışda Gerayna dix Şimey qığec'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a qığec'e. **6** Davudne hiqiy-alla cehilyaariy cun esker vuxhayka ilydyakki, mang'vee Davudılqayıy Davudne insanaaşılqa g'ayebı ayhe. **7** Şimeyee Davudılqa inəxübna bed-düə haa'a: – Agvle, agvle, insanar gyabat'ana, karai'dəna insan! **8** Ğu Şaulne cigee paççah ıxha. Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıke k'yapk'imne ebal-alla hı'ı. Həşde Rəbbe paççahiyvalla yiğne dicesqa Avşalomusqa quvu. Valqa mana ver ğu insanar gyabat'anava abı. **9** Tseruya donane zaiyfayne duxee Avişayee

paççahik'le eyhen: – Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paççahıs, məxbına bed-düə hav'u? Hasre zı hark'ın mang'una vuk'ul qooxas. **10** Paççahne eyhen: – Tseruyayn Dixubı, zake şos hucoone? Mang'vee, Rəbbe «Davudus bed-düə hee'eva» uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxiüd hıma'ava» eyhes əxəyee? **11** Davudee Avişayk'leyiy girğine cune insanaaşik'le eyhen: – Zake g'ariyne yizde dices zı gik'as ıkkən. Mane Benyaminyaaşikeng'uk'le hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alərçə, hasre heecən bed-düə. Mang'uk'le məxiüd Rəbbe uvhu. **12** Həməxiüd eyxhe, Rəbbik'le zak ıxhayn g'acu, şeng'vee g'iyna zas hav'uynne bed-düə-alla, zas yugun ha'a. **13** Davudıy cun insanar cone yaqqı'n əlyhəə vuxha. Şimeyeeə suvayne sirtile bed-düə haa'a-haa'a aykan. Mang'vee manbişılqa g'aye, toz dağ'a. **14** Paççahiy cukan girgin insanar İordanne damaysqa hipxhır, obzurva maa'ad manziyby ha'a. **15** Avşalomiy girğına İzrailiybışda g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Axitofelir mang'uka sacigee ıxha. **16** Davudna hambaz, Arkibişda Xuşay, Avşalomusqa arı «Paççah geer qa'anal Paççah geer qa'anaval» eyhe. **17** Avşalomee Xuşayk'le eyhen: – Manane yiğne hambazılqana, Davudılqana, yiğna badal dyooxhəna yugvalla? Nya'a hambazıka sacigee idyark'ın? **18** Xuşayee Avşalomuk'le eyhen: – De'eş, zı saccu Rəbbe, inə milletın, girğine İzrailincar, g'əyxı'ynə insanın sura aqqas. Zı mang'uka axvas. **19** Ğu zak'le eyhelən zı şavusne nukariyvalla haa'as? Hambazne dices dişde? Yiğne dekkis nəxbına nukaruyvallayiy hav'u, vasib həməxübna nukariyvalla haa'as. **20** Avşalomee Axitofelik'le eyhen: – Şi hucooyiy ha'as ıkkənva mı'sləhət g'avcələn! **21** Axitofelee Avşalomuk'le eyhen: – Yiğne dekkee xaaqa ilyaakəsva g'alyav'uynne cune caariyeesika g'alixhe. Manke girğine İzrailik'lecad ğu dekkis g'imcee qıxhava ats'axhxhesin. Yiğne suralyne girginbişeed yiğın sura sık'ıldad geed aqqas. **22** Avşalomee dekkıne sarayne oğa çadır güvxü, maa'ar girğine İzrailıne ulene ögil dekkine caariyeesika g'ilexha. **23** Mane gahbışıl Axitofelee g'avcuna mı'sləhət, Allahiken cuvab xhinne ıxha. Axitofelee g'avcuna mı'sləhət Davudnemeeyib Avşalomnemeeyib həməxiüb vuxha.

17 Axitofelee Avşalomuk'le eyhen: – Hasre zı yits'iqvəd aazır insan g'əyxı', xəmdə Davuduqa qihna gixhas. **2** Mana orzul, rı'hı'le g'a'arxhung'a, şı manbişılqa k'yophur mang'una ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anebın girğınbı heepxasınbı. Zınar manke saccu paççah Davud gik'as. **3** Qiyğale girgin millet zı vasqa

sak'al ha'as, istağ tsumaysqa seek'al hee'en xhinne. Gırgınbı valqa savk'lecenva, ğu mana t'abal ha'ana insan gidek'u g'alerçes ikkan deş. Manke milletikid vıçud ixhes deş. **4** Man cıvab Avşalomusud gırgıne İzrailıne ağsaqqalaasıd yugda qadayle. **5** Avşalomee eyhen: – Qudoora, həşde Arkıbışda Xuşayır qot'alas, sa mang'vee eyhemıçılıd k'ırı alıxhhes. **6** Xuşay Avşalomusqa arımee, Avşalomee mang'uk'le eyhen: – Axitofelee şas inəxübna mı'sləhət g'avcu. Şi mang'vee eyhəxüid ha'asee? De'eş, hıdy'a'asxhee, ğu hucoo he'evane eyhe? **7** Xuşayee eyhen: – Axitofelee həşde huvuna mı'sləhət yugna deşub. **8** Vak'lecad ats'an, yığna dekkıy mang'ukan insanar igıder vob. Manbı həşde balabı g'ayşu axuyın syobı xhinne vob. Yığna dek ək'elıka sıç'ekkvana insan vor, mana mısacar g'oşunne yı'q'nee g'alıxhas deş. **9** Mana həşde mağarabışde sançeeve, deşxhee, menne cıgeeye dyugulyxha vor. Mang'una g'oşun yığne eskeraşıqla ts'eppa k'yophur, ğamuvxhee, man g'ayxhiynbışe eyhesın: «Avşalomuqa qıhna apk'ınınbı avub avxu». **10** Manke aslanaaşın xhınne yik'ınan igıderıb qəvəəq'ənasınbı. Gırgıne İzrailıybışik'lecad ats'an, yığna dek nəxrına g'oçax ıxhay, cukanbıb nəxbın igıder vuxhay. **11** Zı vas inəxübna mı'sləhət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee gırgın İzrailıybı deryahne mığlena g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğınab yığne xılen manbı dəv'eeqa vukkee. **12** Mana axvane cıgıbışde sançee şı mang'ulqa xəənçə ç'ıyelqa g'e'exhhan şeh xhinne k'yooharas. Manar, cukane insanaaşına sacarır üç'ürre g'ilydyaraççee. **13** Mana menne şahareeqa ark'in ixheene, gırgıne İzrailıybışe mane şaharısqat t'ü'ar adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'apçes. Mane şaharıke sa k'ınna g'ayeb g'alepçes deş. **14** Avşalomeeyıy cukane gırgıne İzrailıybışe eyhen: – Arkıbışda Xuşayına mı'sləhət, Axitofelyne mı'sləhətıle yugba vob. Məxıud Rəbbe Avşalomne vuk'lelqa ver ablyaa'asdemee, Axitofelyna yugna mı'sləhət havaakal haa'a. **15** Xuşayee kaahınaaşık'le Tsadokık'leyıy Evyatarık'le eyhen: – Axitofelee Avşalomusıy İzrailıne ağsaqqalaası inəxübna mı'sləhət g'avcu. Zımee manbışik'le inva uvhu. **16** Həşde şı ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axıle. Şu mang'uk'le eyhe: «G'ıyna xəm İordanne damayne ine aqval sahree hımaa'a. Damayne şene aq'valqa ilğeepç'e. Deşxheene, paççahır cukan gırgın insanarıb hapt'asınbı». **17** Yonatanıy Axıma'ats En-Rogelee aaxva vuxha. Sa nukar ıçee manbışıs xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paççah Davudus hıvxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'lecab g'avces vukkan deşdıy. **18** Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyıd man hark'ın Avşalomulqa hıxhar

ha'a. Mançıl-allab manbı mançe zaraba qığeepç'ı Baxurımee eyxhene sa adamıyne xaaqa qavayle. Mane adamıyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e. **19** Mang'une xhunaşşee örtıyug alyaat'u kahrızılqa aççu, çılqab xhıt'a gyooka, şavuk'lecad vıçud g'ımececenva. **20** Avşalomun insanar mane xaaqa abı, zəıyfayke qıyghanan: – Axıma'atsıy Yonatan nyaane vob? Zəıyfee manbışik'le eyhen: – Damayke ilğeepç'ı. Mane insanaaşee manbı t'abal haa'a. Vuşucar ıvdeykımee, sapk'ıl İyerusalımqa avayk'an. **21** Avşalomun insanar apk'ınıyle qıyğa, Yonatanıy Axıma'ats kahrızeençee qığeepç'ı, paççah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le eyhen: – Oza qeepxhe, damayke zaraba ilğeepç'e. Manke manbışe Axitofelee uvhiynçına gaf ha'a. **22** Davudıy cun insanar İordanne damayle ilğeebaç'enbı. Mıç'eerılqasse damayle ilğıdeç'una sa insan axva deş. **23** Axitofelik'le iş cune mı'sləhətıka hıdyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan ı'ıx' cune şahareeqa, xaaqa sıyk'al. Mang'vee cune karak hucooyıy ha'as ıkkınavd uvhu, ark'in vuceecar vuc gıvayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha. **24** Davud Maxanarıymeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne İzrailıybışıka İordanne damayle ilğee'e. **25** Avşalomee, Amasa Yoavne cıgeeqa g'oşunbışda xərna gıyxhe. Amasa, Yıtra donane İzrailıyğançeng'una dıx ıxha. Mang'una yed Naxaşna yış Avıgailıy yıxha. Yoavna yed Tseruya Avıgailıynar yıçu yeexhe. **26** Avşalomee İzrailıybışıka Gılead eyhene cıgee çadırbı gıyxə. **27** Davud Maxanarıymeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareençene Naxaşna dıx Şovı, Lo-Devareençee Ammielyne dıx Makır, Rogelim eyhene şahareençee Gıleadğançena Barzılay abayle. **28** Manbışe Davudusıy cune g'oşunus doşagbı, k'olabı, nyuq'vneke hı'ıyn g'abbı, ooxhanas suk, xhıt'a, urva, qoots'una suk, hüvä, **29** itv, şor, zerane nıkkeke hı'ıyn nısse, vəq'əbı adayle. Manbışısqa məxıud qayle, g'oşun çolee mısısbanıyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18 Davud cune hıqıy-allane g'oşunuqa ılyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışılqa ç'ak'ınbı gıvıyxhe. **2** Davudee g'oşun xhebne cıgeeqa bit'al haa'a. Ts'eppıyne destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dıx Avışay, xhebıd'esde destel ooqar Gatğançena İttay xərna gıyxhe. Paççahee g'oşunuk'le eyhen: – Zı şoka dav'eeqa hıdyark'ın gyuaras deş. **3** Eskeraaşee mang'uk'le eyhen: – Hımayk'an, şı heepxas gyapk'eene, manbı şaqa sapk'ıl ılyaakas deş. Yışınbışın surabı hapt'eeyıb, manbı şaqa meeb sapk'ıl ılyaakas deş. Ğu yışde yıts'ne aazırng'ule ooqana vor.

Mançilesa, ğu şas şahareençe kumag he'e. **4** xabar hevles. **20** Yoavee mang'uk'le eyhen: – Ğu Paççahee manbişik'le eyhen: – Şosqa nəxüdiy yugda qöö, zı həməxüdüd ha'asın. Ğırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareençe qığevç'esmee, paçcah şaharne akkabışisne ulyoazar. **5** Paççahee Yoavılqa, Avişayalqa, İttayalqa əmr haa'a: – Hucoona ixhes, yizdemee şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe! Paççahee g'oşunbişde vuk'lel ulyobzuriynbişis Avşalomne hək'ee huvuna q'arar Ğırgine eskeraaşik'le g'avxhuna. **6** Davudna g'oşun, İzrailıbişka dav'a haa'asva qıĝooç'e. Dav'a Efrayimne ç'alagee vooxhe. **7** Maa'ab İzrailıyna g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yiğil maa'ab geeb eb k'yapk'ın, g'ad aazır insan qik'u. **8** Maana dav'a hiqiy-allane Ğırgine cigabişeeqab hivıyxarna. Mane yiğil ç'alagin g'ılncile geeb insanar gyabat'a. **9** Avşalom Davudne insanaaşısqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixı, xənnə mı'qəne yivek avğançe l'İğəeme, mang'una vuk'ul yivene geed bitağbinane cigayk açayxar. Məxür mana xə'ər givarxın axva, vuc alixına g'atirme qığevç'u avayı'anna. **10** Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a: – Zak'le həşde Avşalom mı'qəne yivele qı'xı' g'acu. **11** Yoavee cus man yuşan hı'yine insanik'le eyhen: – Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a ğu mana mankecar i'xi' gidek'u? Zı vas mançil-alla yits'ille şekel nuk'rainiy sayib ts'iraniy hevles. **12** Mane insanee Yoavik'le eyhen: – Yizde xılyaqa aazır şekelib huvunaxhiy, zı paçcahne duxaylqa xıl g'udyoyt'aly. Vak'le, Avişayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn. **13** Zı paçcahne cuvabike qığevç'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuçdüd nəxüdcad paçcahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Ğunad yızın sura aqqas deşdiy. **14** Yoavee mang'uk'le eyhen: – Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda. Avşalom mı'qəne yivele qı'xi'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xılyaqa xhebillə mizrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. **15** Yoavin silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana i'xi' gek'ana. **16** Qiyğə, g'oşunun İzrailıbişıqa qihna gyapk'iy ç'av he'ecenva, Yoavee şeypur i'lyviyxə. **17** Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənnə g'uyeeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebişda anbar saa'a. Manke Ğırgın İzrailıybı cone xaybişeeqa heebaxa. **18** Avşalomee üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'i, mana Paçcahaaşine Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'uee mane g'ayel «Zas yızın do havacesda dix İxha deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyniyne yiğilid mançik'le Avşalomna haykalva eyhe. **19** Tsadokne duxee, Axima'atsee eyhen: – Hasre zı g'adayxvan paçcahısqa hark'ın, Rəbbe vuc duşmanaaşine xılənçe g'attixhan hı'ıva

mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mēbna yugna gaf paçcahıs hee'e. G'iyna mang'una dix qik'u. **21** Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen: – Hoorə, paçcahısqa hak'ne, g'iyna g'acuyınbı mang'us yuşan he'e. Mana insanır Yoavis kyorzul, mançe g'adayxvan ayk'anna. **22** Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavik'le eyhen: – Hucooyiy eyxhe İxhecen, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas. Yoavee eyhen: – Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas İkkan? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş. **23** Mang'uee eyhen: – Hasre hucooyiy eyxhe İxhecen, zı g'adaxvanasda. Yoavee mang'uk'le «G'adaxvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adaxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe. **24** Mane gahıl Davud anneyiy g'anne akkabışde yı'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa İlqevç'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxvan qöö g'eece. **25** Mang'uee paçcahılqa onu'u, cuk'le g'acuyın paçcahıs yuşan ha'a. Paççahee eyhen: – İnsan saxhee mang'uee, xabar vukkekka vuxhes. Mana insan hiyxar İxha. **26** G'aravulyçiyk'le g'adayxvan qööna sa merna insanır g'eece. Mang'uee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen: – Meer sa merna insanır g'adayxvan qöö. Paççahee eyhen: – Manar xabar vukkekkanə vor. **27** G'aravulyçee eyhen: – Ts'erriyng'un g'adaxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adaxhuniykid akar. Paççahee eyhen: – Mana yugna insan vor, mana yugne xabarıka i'qqa. **28** Axima'atsee paçcahik'le it'umda eyhen: – Ğırgın yugda vod! Qiyğə mana paçcahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: – Yuğne Allahıs, Rəbbis şukur vuxhena! Rəbbe valqa, yizde paçcahılqa, xıl g'ott'uluyınbı yuğne cab xılyaqa quvuyınbı. **29** Paççahee eyhen: – Yizda dix Avşalom yugrane vor? Axima'atsee eyhen: – Yoavee zınar sa merna paçcahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alıkkı-gıkkıy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucoome İxhay, nenme İxhay ats'a deş. **30** Paççahee eyhen: – Sa suralqana qıxha, maa'ar ulyozre. Manar sa suralqana qıxha ulyooyzarna. **31** Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen: – Yizde xəring'us, paçcahıs zaqa yugna xabar vobna! Rəbbe g'iyna valqa g'elil qeepxhaynbişde xılənçe ğu g'attixhan hı'ma. **32** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Yizda dix Avşalom yugrane vor? Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen: – Hasre yizde xəring'üne paçcahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa g'elil qeepxhayne Ğırgıng'uk Avşalomuk İxhayn İxhecen. **33** Paçcah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone gozeeqa İlqevç'u, geşşena. Mang'uee ooqa İlqə-İlqə eyhe İxha: – Yizda dix,

yizda dix Avşalom! Dix, yiğne cigee zıcarxhiy qik'una! Yizda dix Avşalom!

19 Yoavılqa «Paççah Avşalomuqa vor geşşe, mang'vee ak'lb avquva» hixhar ha'a. **2** Mane yiğliyn duşmanaşaile ğamepxhay ak'ılqa siyk'al. Eskeraaşik'le paççahın yik' duxayqa gyotxhanva g'iyxhe. **3** G'oşun mane yiğil şahareeqa, däv'eençe hixu qööna, naş qexhe dyugulenra şahareeqa ı'kkæna xhinne ikkyooç'e. **4** Paççahee aq'valqa kar atçu, it'umba ts'ir haa'a: – Yizda dix Avşalom, ay Avşalom! Dix yizda, ay dix! **5** Yoav paççahne xaaqa ikkeç'u, eyhen: – G'iyına yiğın can, dixbışın, yişbışın, yiğne yadaaşın, caariyebışın canbı g'attixhan hı'iyın yiğın insanar ğu k'ap'ik'ile avqa qav'u. **6** Vas ğu g'imecenanbı vukkan, ğu ikkananbı vukkan deş. G'iyına ğu yişde gırgıng'uk'le haguyın, g'oşunbışın ç'ak'ınbiyyı manbışın insanar yiğnemee vuççud deşin kar vodun. G'iyına zalqa hitxhır, Avşalom axu yişin gırgınbı g'iyına hapt'ıynbıxhiy, man yiğnemee yugdaniy ixhes. **7** Hæşde milletisqa qığec'e, manbışıs yik'ıbı hele. Ræbbılqan k'ın ixhen, ğu g'iyına milletisqa qığdec'vee, vaka exhaliqlasse sacar insan axvas deş. Manıd mek'valile g'iyiniyne yiğılqamee yiğne vuk'lelqa qadıyn nekke pisin kar ixhes. **8** Paççah oza qıxha, şaharne akkabışısda giy'ar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabışısne gyu'urva» uvhume, g'oşun paççahısqa savayle. Gırgın İzrailiyime cone xaybışeeqa apk'ın vooxhe. **9** İzrailıyne gırgıne naslıbışe sana-sang'uka xiliyn ha'a, eyhe ixha: – Paççahee şi yişde duşmanaşısne xılence g'attıvxhan hav'ul Fılıştınaaşde xılenceb mang'vee şi g'attıvxhan hav'u. Hæşder Avşalomul-alla mana vuccar ölkence hixu. **10** Şas xəbvala hee'ecenva şi g'ayxı'na Avşalomur däv'ee qik'una. Hæşde paççah Davud yı'q'elqa sak'al hı'iyınemee, şu nya'a vuççud itteyhe? **11** Paççah Davudee kaahın Tsadokusqayıy kaahın Evyatarısqa in cuvab hixhar ha'as insan g'ixele: – Yahudayne ağsaqqalaaşik'le inæxüd eyhe: «Paççah yı'q'elqa sak'al ha'amee, şu nya'a nekke qiyğiyınbı vooxhe? İzrailıycağ yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar. **12** Yızın çocar, şi sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şu nekke qiyğiyınbı vooxhe?» **13** Amasayk'led eyhe: «Nya'a şi sa ebanbı dişde vob? Yızde k'ane gırgıne gahbışıs Yoavne cigee na g'oşunbışıda xərna ğu dexheene, hasre Allahee zalqa mançıleb pısa der ablee'ecen». **14** Mang'vee məxüd gırgıne Yahudeeşin yik'ıbı sang'un yik' xhinne culqa sak'al ha'a. Manbışe paççahısqa insan g'axuvu, eyhen: – Paççah, ğunar, yiğın gırgın insanarıb savk'le. **15** Paççah sak'ı, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqa, mana damayke ağahasva Gilgal eyhene cigeeqa abayle. **16** Baxurımğançene Benyaminne

nasıleençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacıgee zaara paççah Davudne ögeeqava geç'e. **17** Mang'uka Benyaminaaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsıva, yits'uxhvayre mang'una dix, g'ayrer nukar arayle. Manbı zarabazaraba İordanne suralqa paççahısqa qava avayk'an. **18** Coyub paççahısqa yugba qudoorabacenva mang'una xızan damayle ağaahas, damayne şena aq'valqa ilğeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paççah İordanne damayle ilğec'umee, Davudne ögil ç'iyelqa gızyaraççe. **19** Mang'vee paççahık'le eyhen: – Hasre yızde xəring'uk'le zal bınah g'umoocecen. Ğu, yızda paççah, İyerasalimğançe qığec'uyne yiğil zı, yiğne nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale hımaa'a. **20** Zak'le hav'una bınah vaats'ana. Mançıl-allar zı g'iyına paççahne ögilqa gırgıne İzrailıyışile ögee arı. **21** Tseruyayne duxee Avışayee eyhen: – Şimeyee Ræbbe g'ayxı'ng'uk'le eyhesınbı-ittehesınbı axu deş. Mançıl-allar mana gik'as ikkan. **22** Davudee eyhen: – Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'ın? Zak'le zı İzrailıyna paççah ıxhay yugda ats'a vod, mançıl-allar g'iyına İzraılee vuşucar gik'as deş. **23** Paççahee qiyğa Şimeyk'le eyhen: – Ğu gik'as deş. Paççahee mang'us k'ın g'ıysar. **24** Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögilqa arayle. Paççah ark'ınne yiğile, xaaqa sağra-salamatra sak'alasde yiğılqamee, mang'vee g'elybiyyı tanalınbı hodğul deş, muç'ru gyapxlı deş. **25** Mana paççahne ögilqa İyerasalimeeqa arımee, paççahee mang'uke qiyghanan: – Nya'asdiy, Mefiboşet, ğu zaka qıdyarı? **26** Mefiboşetee eyhen: – Yızda xərna paççah! Zı, yiğna nukar, k'aarava, zas əməleysə palanbı ı'xı', vaka sacıgee əlyhəəsniy ikkan. Yızde nukaree, Tsiveeme, zas horbı hı'ı. **27** Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögil zalqa zı hıdı'ıyincad karbı qı'ı. Yızda xərna paççah, ğu Allahna malaaik xhinnena insan vor. Hæşde vas hucooyiy ikkan manıd he'e. **28** Yızde q'əsde dekkıne nasılen gırgınbı ğu gyapt'askanniy. Çumee zı, yiğna nukar, yiğne sufranı gi'ı. Zaqa medın cuvab eyhesın ghal deşin. **29** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Nya'a xiliy qa'a? Zı vak'leyiy Tsıvayk'le çolbı ç'öna qe'eva eyhe. **30** Mefiboşetee paççahık'le eyhen: – Yızda paççah xaaqa salamatra sak'ıyle qiyğa, hasre gırgın vuceed aleet'ecen. **31** Gıleadığançena Barzilayır Rogelımğançe arı ıxha. Paççah İordanne damayke ağahasva, manar paççahıqa İordanne damaysqamee qarayılena. **32** Barzilay geer q'əsda, molyts'alyne seneeqa hirxhılıyna sa adamiy ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paççah Maxanayım eyhene cigee axvamee, paççahısın gırgın kar Barzilayee adayle ıxha. **33** Paççahee Barzilayk'le eyhen: – Zaka sacıgee damayke ilğec'e, vasın

gırgın kar zı İyerasalimee helesın. **34** Barzilayee paççahık'le eyhen: – Zaqa nimeena i'mı'rne avxu zı vaka İyerasalimeeqa i'qqaş? **35** Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zı nişincar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxançın evad qöönne? Zak'le mə'nıy qədəqqəne adameeşınıy zəiyfabışın sesid g'ayxhes əxəyee? Manke zı nişısne hexxara yızde xəring'us paççahıs yuk ixhes? **36** Zas paççahıka İordanne damayle İlğec'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişısınne zas məxdın mukaafat? **37** Hasre zı sak'ı, yızde şaharee dekkıneyiy yedine k'ane qık'as. Yiğna nukar, yızda dix Kimham hasre vaka damayle İlğec'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayıy qöö mang'us manab hee'e. **38** Paççahee eyhen: – Kimham zaka sacıgee damayne şene aq'valqa İlğec'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zı ha'asın. Vas zake hucooyiy ikkan, vas ikkanan gırgın zı ha'asın. **39** Gırgın millet İordanne damayle İlğec'ıyule qiyğa, paççahır damayle İlğec'ena. Qiyğa paççahee Barzilayıs ubba hı'ı, mang'us xayır-düə hoole. Manar cune xaaqa sıyk'al. **40** Paççah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacıgeeyir Kimham hayk'na. Yahudeeşına goşunna gırgına, İzrailıyışdeme goşunna sura paççahıka avayk'an. **41** Gırgın İzrailıy b paççahısa abı, eyhen: – Nya'a yişde çocaəşe Yahudeeşe ğu qöqü? Nya'a manbışe ğu, yiğna xızan, yiğne k'anebın insanar İordanne damayle lğav'u? **42** Gırgıne Yahudeeşe alıdgınıy qele: – Paççah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançıke şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paççahne sufranıle otxhunıy otxhunıne? Deşxhee, şı paççahıke hucoomecadee alyaat'u? **43** İzrailıyışe Yahudeeşıs alıdgınıy quvu, eyhen: – Paççah şas şole yits'ne yəqqees geer k'ane eyxhe. Davud şole şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqa ooğançe avqa ilyaaka? Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dışdıy ts'etta uvhu? Yahudeeşın cuvab İzrailıyışde cuvabile qetan eyxhe.

20 Mane yiğbışıl Benyamınaşına Bikriyna dix Şeva donana sa karai'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen: – Şaka Davuduka, Yesseyne duxayka, sacıgeedin kar deşın! Yişda mang'uka avqas deş! İzrailıy bı, gırgın bı xaybışeeqa savk'le! **2** Gırgıne İzrailıyışe Davud g'alerçu, Bikriyne duxayqa Şevayqa qihna avayk'an. Yahudermee cone paççahıke Davuduke cureebaxhe deş. Manbı İordanne damaysse İyerasalımqamee Davuduqa qihna avayk'an. **3** Davud cune İyerasalimeene sareeqa sıyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyın caariyebı sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-alla g'aravulyçer gıviyxhe. Mang'vee manbışıs gırgıncad helen. Mana saccu manbışıka g'ilexha deş. Manbı sip'ırer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançe qığeebaç'e deş. **4**

Paççahee Amasayk'le eyhen: – Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, ğunar cone k'ane ixhe. **5** Amasa, Yahuder sacıgeeqa qoot'alasva ark'ıneeeyir, cus gyuvxhuayne gahıl yı'q'əlqa sıyk'al deş. **6** Davudee Avişayk'le eyhen: – Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanar bı alyapt'ı, ğu mang'ıyqar qihna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançe cabır bışıka it'um hı'ıyn şahar bı t'abal hı'ı, yişde uleke aygval. **7** Yoavın insanar, Keretbı, Peletbı, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerasalimeençe mang'ıyqa qihna gyabak'a. Manbışıl ooyur Avişay ıxha. **8** Manbı Gıveoneene xənnə g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbışıde ögilqa arayle. Yoavıl dəv'əyn tanalın bı ıxha, yı'q'eeqab ts'ıra qav'u vuxha. Mane ts'ıraylıd g'ılnc gıvatxın ıxha. Mana ögilqava əlyhəəme, g'ılnc gıvatxınne cıgeençe qakkıtıxhu, g'e'elxhhan. **9** Yoavee Amasayk'le eyhen: – Yızda çoc, ğu yugrane vor? Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xıleka muç'ıruyke aqqaqqa. **10** Amasee, Yoavne solne xılene g'ılncılıqa fıkrıy hoole deş. Yoavee xılən g'ılnc Amasayne vuxhnyayqa hı'xı' mang'un iç'alatbı ç'iyelqa ehekka'a. Q'öd'es g'ılnc hı'xəsdə şı aaxva deş, mana mankecar qek'ana. Yoaviy cuna çoc Avişay bı Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qihna avayk'an. **11** Yoavne insanaaşına sang'vee Amasayne k'ane ulyorzul, eyhen: – Şavusiy Yoav ikkan, vuşuyiy Davudne sural Yoavıyqa qihna qoracen. **12** Amasa yəqqı'ne yı'q'nee eban alyart'u ıxha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayıtısqa qarına-qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'usne ulyoyzar g'ecemee, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'ne yı'q'neençe alyaat'u, çoleeqa qıkkı, ooqad tanalın kar adaççe. **13** Amasa yəqqı'le alyart'ıyule qiyğa, gırgın bı Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an. **14** Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharlıqasse gırgıne İzrailıyne nasıl bışde yı'q'neençe İlğec'e. Maane cigabışeençeb g'oşun sabı, mang'ıyqab qihna avayk'an. Sayıb mang'ıyqab qihna Berim eyhene cıgeençen bı avayk'an. **15** Yoavna g'oşun k'ıyoptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaqqaqana. Manbışe şaharne cabır bışde hiqiy-alla nyuq'vneke sa axın cıga hı'ı, cabır bı kukkyok'al ha'as havayk'an. **16** Mane gahıl sa ək'elikane zəiyfee şahareençe ts'ır hav'u, eyhen: – K'ır bı alıxhxhe! K'ır bı alıxhxhe! Hucoona ixhes, Yoavık'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesın cuvab vodun. **17** Yoav məng'ısqana qarımee, məng'ee qiyghanan: – Yoav ğune vor? Mang'vee, «Ho'o, zı vornava» eyhe. Zəiyfee meed eyhen: – K'ır bı alıxhxhe, zı, yiğne nukaree, vak'le hucooyiy eyhes. Mang'vee «Yızın k'ır bı val vodva» alıdgınıy qele. **18** Zəiyfee eyhen: – Şenke «Mı'sləhət Avel

eyhene şahareençe hevqevaniyxhe» eyhen. İş manbişe məxüb g'ooce vuxha. **19** Mana İzrailayna yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas İzrailayne xəbne şaharbişda same hı'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkanne şaharbişda sa hı'ğəəkar ha'as vukkan? **20** Yoavee alidghıniy qelen: – Hı'ğəəkaraa'asdayıy avaak'an haa'asda fıkır zake əq'əna quvxhəcen! **21** Man ğu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabımane cigeençe Bikriyne dix Şeva paçcah Davudılqa g'elil qıxha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharısse qiğə'cu, əlyhəəsda. Zəiyfee Yoavik'le eyhen: – Mang'una vuk'ul şaharne cabırılə valqa dağepçes. **22** Zəiyfa ək'elika i'ğiykır milletne k'anyaqa iyee'k'an. Milletinib Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'in, mang'usqa dağabaççe. Mançilə qiyğa Yoavee şeypur i'lyviyxə, g'oşunub şaharne hiqiy-allançe ts'its'ooxhena. Gırgınbı cone xaybişeeqa siviyl'al. Yoavır İyerusalmıqa paçcahne k'anyaqa siyk'al. **23** Yoav gırgine İzrailayne g'oşunna xərna ıxha. Yehoyadayna dix Benaya Keretbişdayıy Peletbişda xərna ıxha. **24** Adoram həmbalaaşına xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. **25** Şeva mirza ıxha, Tsadokiy Evyatarıb kaahinar vuxha. **26** Yair eyhene şahareençəna İra Davudusne kaahin ıxha.

21 Davudee paçcahiyvalla haa'ane gahlı, xhebillə sen çiçiqad qılma q'ittin ıxha. Mançinemee Davudee Rəbbike qidghın ha'a. Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Man Şauleeyiy cune nasılən k'yav'uyne ebal-alla vod. Mang'vee Giveonğançenbiniy gyapt'ı. **2** Paçcahee Giveonbı qopt'ul, manbişika yuşan ha'ana. Giveonbı İzrailıy bı deş vuxha. Manbı Emor eyhene milletike avxuynbı vuxha. İzrailıybişe manbı üçübbə g'alya'asva k'in g'assır ıxha. Şaulusmee manbı gyapt'ı avaak'an haa'as vukkiykin. Mang'us mane cigabişee saccu İzrailıybiyiy Yahuder avxu vukkan vuxha. **3** Davudee Giveonaaşike qiyghanan: – Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbe g'əyxi'yne milletis xayır-düə huvuynemee, şi hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəxəyee? **4** Giveonbişe mang'uk'le eyhen: – Şas Şaulıniy cune nasılən k'inəğəyiy nuk'ra ıkkən deş. İzrailir şas vuşucar gik'as ıkkən deş. Davudee manbişik'le eyhen: – Şos hucooyiy ıkkən, zi manid ha'asın. **5** Manbişe paçcahik'le eyhen: – Şi İzrailil imaxvacəna Şaulee şake öc alyapt'ı, şi gyapt'ı. **6** Mang'uke g'arına yıghıyre adamıy şasqa hele. Şınab manbı Rəbbe g'əyxi'yne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögil givaaxanas. Paçcahee «Manbı zı şosqa qevlesınbıva» eyhe. **7** Paçcah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanına dix Mefiboşet qiykanna. Mang'us mana qiykanna Rəbbine ögil

Yonatanı k'in g'assırva. **8** Paçcahee Armoniyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yişşee Ritspee Şauluke vuxuyın dixbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yişşee Meravee Mexolğançene Barzilayne duxayke Adrielike vuxuyın xhoyre dix alyabat'a. **9** Mang'vee manbı Giveonbişısqa qoole. Giveonbişe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbı bı duxayke Adrielike vuxuyın xhoyre dix alyabat'a. **9** Mang'vee manbı Giveonbişısqa qoole. Giveonbişe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbı xhıt'a qivişşalə ts'eppiye yiğbişil givaaxan. **10** Ayyayne yişşee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzil gyadaççe. Ritspa xhıt'abı qiyşal gibğılne yiğbişilə, givapxininbişılqa gyoğiy gyoğasde yiğılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbişde mayıtbişısqa yiğniyiğın xəybişin şit'yar, xəmded çolan hayvanar qeetxhes hasır deş. **11** Şaulne caariyee, Ayyayne yişşee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hivxhar haa'ana. **12** Davudee hark'ın, Şaulıniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbişike g'eşşenbı. (Filiştinaaşee Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yiğil manbişin mayıt bı Bet-Şeane maydama givayxananbı. Yaveşğançene insanaaşeb abı, manbişin mayıt bı qöqənbı.) **13** Davudee Şaulıniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene givapxinne yıghing'unud bark'vbı sa'anbı. **14** Davudne insanaaşee Şaulıniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Benyaminaaşine cigabişee Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkine, Gişine, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paçcahee manbişik'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşee ha'an. Mançilə qiyğa Allahee ölkaynemee ha'ane gırgine düəbiş alidghıniy qelen. **15** Meeb Filiştinaaşda İzrailıybişika dəv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşika Filiştinaaşika səyxəsva ayk'an. Manbı Filiştinaaşika siviyxemee Davud oyzarna. **16** Rafayke g'arıyne işbi-Benovusus Davud gik'as ikkiykan. Mang'une nizeyn siv tuncuke xhebid vəş şekel yı'q'vəlee ıxha. Yı'q'eeqad mang'vee ts'edin g'ilinc qı'ı eyxhe. **17** Tseruyayna dix Avişay Davudusqa kumagıs qarı, Filiştinğançena mang'vee i'xı', gek'ana. Mane gahlı Davudne insanaaşee mang'us k'in g'assır, eyhen: – İzrailin işix k'imədəqqəcənvə, sayır ğu şaka dəv'eeqa ayres deş. **18** Mançilə qiyğa Filiştinaaşika Gov eyhene cıgee meed səvxiy gexha. Mane gahlı Xuşa eyhene cıgeençene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana. **19** Filiştinaaşika Gov eyhene cıgee meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxanane Gəğğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'ır qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha. **20** Gat eyhene şaharne k'ane sa mənne yəqqees gitxhuyne səxəe, Rafayke g'arına sa axtna canakana insan ıxha. Mane insanne xileppişilə, g'elybişilə yixhıblə

t'ubiy. Mang'uqa gırgıba g'ayeyoq'ab t'ub vuxha. 21 İzrailiybışik'le mang'vee nen qadiy eyheme, Davudne çocune Şımayne duxee Yonatane mana gek'ana. 22 Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaşine xileke hapt'ı.

22 Rəbbe Davud gırgıne cune duşmanaşineyiy Şaulne xılence g'attixhan hı'mee, Davudee Rəbbis ina mə'nıy qəbəqqə: 2 Rəbb yızda suva vobna, yızda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna. 3 Allah yızın ganz vodun, Mang'usne zı dyugul ixhes. Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva, it'umun cıga Mana vor. Allahee zı g'attixhan ha'a. Ğu, Rəbb, zı eb ulyooğanbışde xılence g'attixhan ha'a! 4 Şukur gyooxhane Rəbbılqa ona'as, yızde duşmanaşine xılence g'attixhanasda. 5 Yızde hiqiy-alla gyabat'an mırtar ıxha, zı gek'ane damabışile zı çəyq'ən ıxha. 6 Ahalın t'ü'bı zalqa alıtk'ır ıxha, gyapt'asde gugubışeqar zı gırxhu ıxha. (Sheol h7585) 7 Dağamiyvalee zı Rəbbılqa onu'ıyn, Allah kumagıs qort'ul. Mang'uk'le yızın ses Cune xaa g'ayxhiyn, yızın uts'ur Mang'une k'ırıysqa hitxhırıyn. 8 Mang'us qəl vuxhal-alla ç'ıye oyt'al, i'ğiykaran, xəən xhebbı i'ğiykar, manbı hoyharanbı. 9 Mang'une quşeençe kuma qığec'u, ghalençe gyooxhan haa'an ts'a i'xiyxə. Mançikeb gyopxhanna ghadır k'yoohar. 10 Mang'vee xəybı qaxı, ç'ıyelqamee gec'ena. Miç'axıyvalla Mang'une g'elybışik avub vuxha. 11 Sa keruvulil alıxı, mıtıne xılıbışıl ilexa. 12 Hiqiy-allan cıga xəmdılqa sak'al ha'a, xhineka gyatsts'ıyne k'aarine buludbışıke Culqa aççesın kar ha'a. 13 Mang'une nuruke gyotxhanan ts'a qı'ğəx ıxha. 14 Rəbbe xəybı g'əhətdqə'ə, Haq'-Ta'aalee ses gyayhe. 15 Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'anbı, ts'ayılan ı'xı'ı', manbı oot'al-ooxal haa'anbı. 16 Qəvəəq'ənasde Rəbbine sesıke, quşeençene qı'ğəne it'umne nafasıke, deryahın k'oralıy bı'gece giyğal, dyunyeyn xhebbı g'ece giyğal. 17 Mang'vee xəybışeençe xıl hotku, zı aqqı, zı k'orane xhyanbışeençe qığavhu. 18 Zı gucnane duşmanıke Mang'vee g'attixhan hı'ı, zı g'ımece eyxhenbışıke, yızdemee geeb gucnanbışıke g'attixhan hı'ı. 19 Yızde pıse yığıl manbı yızde ögilqa qığeepp'ı, Rəbbeeme zı aqqı. 20 Mang'vee zı dağamiyvalıke hıxu'u, zı ıkkıykın, zı g'attixhan hı'ı. 21 Yızde qopkuvalıs sİK'ı Rəbbee zas huvu, yızde xılene məttıvalıs sİK'ı huvu. 22 Mang'vee məxüdü hı'ıyn zı Rəbbına yəq' avquva, pısa ıxha Allahılqa yı'q' sak'al hıdı'ıva. 23 Mang'un gırgın q'aanunbı yızde ögil vod, Mang'une g'aydabışiler hıxu deş. 24 Zı Mang'une ögil məttıne yik'eka ıxha, zıcar zı bınahıke havacına. 25 Rəbbee yızde qopkuvalıs sİK'ı huvu, Cune ulene ögil yızde

məttıvalıs sİK'ı huvu. 26 Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe, kaamilınbışıka kaamilyra vor. 27 Məttınbışıka məttıra, quç'opkuriynbışıka, cone quç'opkuriys sİK'ı eyxhe. 28 Hooç'an-g'ooç'anabı Ğu g'attıvxhan haa'a, cocab-co axtıba vukkekanbışılqab Ğu ul gıviyxhe, manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a. 29 Rəbb, Ğu yızın işığ vod, Ğu yızda miç'axıyvalla nurulqa savaak'al haa'a. 30 Zı Vakasana duşmanaşıkın ha'a, yızde Allahıka saharbı aqqaqqa. 31 Allahna yəq kaamilyba vob, Rəbbın cuvab mətdıda vod! Mang'ulqa yı'q' qızzırna gırgına, Mang'vee g'attixhan ha'ana. 32 Rəbbıle ğayrı, Allah vuşune vor? Yişde Allahıle ğayrı, medın ganz nenne vod? 33 Allah yızda it'umna g'ala vobna, Mang'vee yızda yəq qopku qaa'a. 34 Mang'vee yızın g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' qa'a, Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa. 35 Mang'vee yızın xıleppı dəv'əysın xhinne qa'a, zasse tuncıke hı'ıyn vuk quç'okara'as əxən. 36 Ğu zas g'attixhanasın g'alxan huvu, Ğu hı'ıyne kumaagıka zı axtı qı'ı. 37 Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə, zı məxür qaçayxarır deş. 38 Zı duşmanar g'ee'epşıynbı, manbı gyapxıynbı, manbışıkın ixhesmee yı'q'əlxar sak'ı deş. 39 Zı manbı hööq'av'u ç'əvxhana, manbışıse suğoots'asıb vəvxü deş, yızde g'elybışık avqa manbı qukk'yopk'ul. 40 Dəv'əynemee Ğu zalqa guc alıpk'ır, zalqa g'elil qeepxhaynbı Ğu yızde g'eliqqa huvu. 41 Duşmanar zalqa yı'q'ı'hına qav'u, zı g'ımeceanbışıkımd zı hı'ıyn. 42 Manbışe uleppı ooqa qe'eeyid, manbı g'attıvxhan haa'anbı vuxha deş, Rəbbılqa onu'eeyid, Mang'vee alıdğınıy quvu deş. 43 Zı manbı k'öök'ü, toz xhinne qav'u, şahrabışeedın battağ xhıneeıyb k'öök'üynbı. 44 Ğu zı, yızde milletne g'elil qepxhayke g'attixhan hı'ı, zake milletbışda xərna hı'ı, zak'le dyats'ancad milletbı yızde xılyaq quvu. 45 Menne cıgeençenbı yızde ögil k'yozarav'uyınbı, yızın do g'ayxhımee, eyhen ha'a. 46 Menne cıgeençenbı yızde ögil hapq'ırıynbı. Qəp'q'ı'n zezebı atk'u, dyuguleepxhayne cıgeençe qığeepp'ıynbı. 47 Rəbb vorna! Yızde Ganzs şukur vuxhena! Zı g'attixhan hı'ıyn Ganz, Allah, axtı qe'e! 48 Allahee zal-alla qəl qığaaha, milletbı yızde xılyaq qele. 49 Mang'vee zı yızde duşmanaşine xılence g'attixhan ha'a, Mang'vee zı yızde duşmanaşile ooqana ha'a, Zı eb ulyooğanbışde xılence g'attixhan hı'ı. 50 Rəbb, mançıl-alla zı Ğu menne milletbışde yı'q'nee axtı qa'as, zı Yiğne doıys şukur haa'as! 51 Allahee Cune paççahıs xədnı ğamxhaybı heles, g'əyxı'ıyne Davudne nasıles gırgıne gahbışılıycab yugvalla haagvas.

23 Davudee nekke qiyğa inva uvhu: – Yesseyne duxee Davudee, Allahee axtı qı'ıne insanee,

Yaaq'ubne Allaahee g'əyxi'ng'vee, ittune miznane mə'niyb İzrailee qədaqqəng'vee inəxüdüd eyhe: 2 Rəbbine Rı'hı'n zale ğana uvhu, Mang'un cuvab yizde mizel vod. 3 İzrailnye Allaahee inəxüdüd uvhu, İzrailnye Ganzın zak'le inəxüdüd uvhu: «Allahile qəyq'anang'vee insanaaşis qopkuba xəbvalla haa'a. 4 Mana buludbı deşde miç'eeb ılıqəəne, gyoğiyile qiyğə hits'aagharne, ok' aleylyaa'ane veriğne ulek akar». 5 Hək'ebab, Allaahee yizda xizan g'əvxüna! Mang'vee zaka gırgıne gahbışısın cuvab dişde g'ats'atk'un? Man cuvab bıkırın, badal dexhen ıxha. Mang'vee zas ikkananbı hele, Mang'vee zı g'attixhan ha'a. 6 Gırgın karai'dəənıbı zazabı xhinne dağaa'as. Manbışılqa şavaacad xil hotkas deş. 7 Manbışik soot'asınbışe, nizeyl, g'ılıncıl alyapt'as vukkan. Manbışın gırgınbı cigeecab gyooxhan haa'asınbı. 8 Davudne igıdeəşın doıbı inbı vod: Taxmonne şaharencəna Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ıxha. Sa dəv'ee mana molyud vəş insanılqa nizeyka hark'ın, manbı gyapt'ıynbı. 9 Mang'ule qiyğə Axoxiyna neva, Dodoyna dix Eleazar ıxha. Mana xhebne igidna sa ıxha. Fılıştınaaşine g'oşunulqa cuvab ayhemeə, mana Davuduka ıxha. İzrailybı yı'q'əlqa ts'its'eepxhamee, 10 saccu sa Eleazar cune ciğeençə i'ğdiykar. Mang'vee g'ılıncıd alyaat'u, xileppı rı'hı'le g'a'atk'vasmee, Fılıştınar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvuvxhayle qiyğə, mang'usse xil aaqı, g'ılınci dağeççes əxə deş. Mane yiğil Rəbbe İzrailybışıs xədnı ğameepxhay hele. İzrailybı mane yiğil Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyn hapt'ıynbı q'əra qaa'asvacab sıviyk'al. 11 Mang'ule qiyğiyına Harar eyhene şaharencəna Ageyna dix Şamma ıxha. Sa yaqee Fılıştınar Lexi eyhene ciğee sabayle. Maad hüvə oozıyn çol ıxha. İzrailybışın millet Fılıştınaaşile q'ətq'ı'n, mançe hexvan. 12 Saccu Şamma çolune yı'q'nee ulyoyzar. Mang'vee Fılıştınaaşısqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı. Mane yiğil Rəbbe İzrailybışıs xədnı ğameepxhay hele. 13 Suk qıviyşalne gahıl xhebts'alyne xəring'una xhebiyre Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane gahıl Fılıştınaaşına g'oşun Refaimne q'adaalılqa savayle. 14 Davudmee xil hidixharasde cıgee ıxha. Fılıştınaaşikene sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha. 15 Davud xhyanika gyorxhan ıxhayke eyhen: – Zas Bet-Lexemne akkaysneene kahrizeençə xhyan ikkekkanaxhyı ıxhana! 16 Manke mane xhebne igıdeə Fılıştınar sabıyne cigayne yı'q'neençə g'ılıncbışıka cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabışısneene kahrizeençə xhyan gyatsts'ı, paççah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas diykkın, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a. 17 Mang'vee

eyhen: – Rəbb, Ğu zı mançike havace. Nya'a, yizdemee hapt'ıyle qı'dəpp'ı'n xhyan gyatsts'es hapk'ınınbışda zı eb ulyoğayee? Mançıl-allad mang'vee man xhyan ulyoğə deş. Man xhebne igıdeə hı'ı. 18 Yoavna çoc Tseruyayna dix Avişay xhebts'alyne igidna xərna ıxha. Mana cune nizeyka xhebid vəş insanıka saçıkkı, manbışın gırgınbı mang'vee gyapt'ıynbı. Mançile qiyğə mang'un do xhebne igidin do xhinne qıvaats'ıyn eyxhe. 19 Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. 20 Yehoyadayna dıxır Benayır ç'ak'ın işbı g'ecena qıvaats'ına insan ıxha. Mana Qavtse'el eyhene şaharencə qarı ıxha. Benayee q'öyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yiznane yiğil k'orane cıgeeqa giç'u, şır gik'u. 21 Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xile nize ıxha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'ın, Misirğançeng'une xılənçə ts'its'ı'ı mang'un nize g'eşşen. Qiyğar Misirğançeng'une nizeykacar mana gek'ana. 22 Man gırgın Yehoyadayne duxee Benayee ha'a. Mançıl-alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ıxha. 23 Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbışda xərna giyxhe. 24 Mane xhebts'alyne igidne yı'q'nee inbıb vuxhaynı: Yoavna çoc Asahel, Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan, 25 Xarodğançena Şammaiy Eliqa, 26 Peletğançena Xelets, Teqoağançena İqəşna dix İra, 27 Anatotğançena Aviezer, Xuşabışda Mevunnay, 28 Axoxibışda Tsalmon, Netofğançena Maharay, 29 Netofğançena Baana dix Xele, Benyaminne nasıləna Gıveağançene Rivayna dix İttay, 30 Piratongğançena Benaya, Gaaşne q'adaalile Hıdday, 31 Aravğançena Avi-Alvon, Barxumğançena Azmavet, 32 Şaalvonğançena Eliaxba, Yaşenin dıxbı, Hararğançene Şammayna dix Yonatan, Ararğançene Şararna dix Axiam, 34 Maakağançene Axasbayna dix Elifelet, Giloğançene Axitofelyna dix Eliam, 35 Karmelyğançena Xetsray, Aravğançena Paaray, 36 Tsovağançene Natanna dix İgal, Gadne nasıləna Bani, 37 Ammonğançena Tseleq, Tseruyayne duxayn Yoavın silah i'ğiykar ha'ana Beerotğançena Naxaray, 38 Yeterğançena İrayiy Garev, 39 Q'etbışda Uriy. Manbı gırgıba sacıgee xhebts'ale yigihyre insan ıxha.

24 Rəbbına qəl meeb İzrailılqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hoorə, İzrailybıyiy Yahuder qəppə». Məxiür Mang'vee Davud İzrailybışılqa g'elil qı'ı. 2 Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavk'le eyhen: – Həşde Danile Beer-Şevalqamee, gırgıne İzrailnye nasılbışde yı'q'nee iviykre, manbı qəppə. Zak'le

manbı nımeenbı vuxhay ats'axhxes ikkan. **3** Yoavee paççahık'le eyhen: – Yiğın millet nımeeniy, hasre Rəbbe, yiğne Allahee, manbı vəş nəqpees mançile geeb qee'ecen. Yiğne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us paççahıs məxbına iş haa'as vukkan? **4** Paççahın cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbışde cuvabile ooqan ıxha. Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı İzrailin millet qətgəs vüqəva paççahısse qiğeebaç'enbı. **5** Manbışe İordanne damayle ilğeeç'i, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırı bı giyxə. Mana şahar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadine nasilene cigabişile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an. **6** Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşi eyhene cigeeqa havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhena şahar ilğevç'u, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. **7** Sur eyhene g'aleeqa, Q'ivıbışdeyiy Kana'anbışde gırgıne şaharbişeeqa manbı hapk'in, hiviyxharanbı. Nekke qiyğab manbı qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa. **8** Yüç'ne vuzeyiy g'ane yiğee manbışe ölka k'anençe-qomaqamee gits'ibaxhana. Mançe İyerusalimeeqa siviyyk'al. **9** Yoavee nımeeniy insanar vuxhava paççahık'le eyhe. İzrailee mane gahıl g'ılincıka səyxəs əxəsda molyud vəş aazır, Yahudeeyir xhod vəş aazır igid ıxha. **10** Davudee millet qətgəs alıkkıyle qiyğa, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen: – Mana iş hav'u, zı xəbna bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirike ilyheç'e, zı bəç'əriyvalla hav'u. **11** Davud qınne yiğıl miç'er oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar ha'ane Qad peyğambarık'le eyhen: **12** – Hoor, Davuduk'le eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yiğne ögilqa xhebillə kar gıxhxhes. Mançin sa g'əyxə, Zı vak ha'as». **13** Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: – G'əyxə, yighıllə senna yiğne ölkee mısvalyby ıxhane vas ikkan? Xheyible vazna hixu yiğne duşmanaşine xılənçe iykarasne ikkan? Deşxheene, xhebillə yiğna yiğne ölkee yı'q'ı'n ık'arby ıxhane ikkan? Həşde yugba fıkrı opxhun, ğu yiğın cuvab eyhe. Zı hark'in zı G'axuvuyng'uk'le eyhes. **14** Davudee Qadık'le eyhen: – Yizdemee geed dağamda vod. İnsanne xıyaqa gyapk'asse hasre Rəbbine xıyaqa gyapk'ecen. Rəbbiqa rəhı'm geeb vob. **15** Mane yiğıl miç'ediyle otçu, Vucee gyuvxhuna gah ç'əvuvxhesmee, Rəbbe İzraililqa yı'q'ı'n ık'arby g'ıxəle. Danile Beer-Şevalqamee yights'al aazır insan qek'a. **16** İyerusalimeen insanar gyapt'asva malaaikın xıl hodakkemee, Rəbbis maabın insanar qiviyykın, malaaikık'le eyhen: – Ç'əv, xıl g'ayş! Rəbbin malaaik mane gahıl Aravna donane sa insanne attayne k'ane ıxha. Aravna Yevusbişda ıxha. **17** Davuduk'le millet gek'an malaaik g'acumee, Rəbbik'le eyhen: – Bınah

hav'una zı vor, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaaşə hucoone hı'ı? Manbışil-alla zasiy yizde xızanı s caza hevle. **18** Mane yiğıl Qad Davudusqa arı, eyhen: – Hark'in Yevusbişda eyxhene Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ale'e. **19** Qadine cuvabıka, Davud, Rəbbe əmr hav'uyın xhinne maqa hayk'an. **20** Aravna avqa ilyakkımee, Davudiy cun insanar cusqa qöo g'ooce. Mana g'aqa qığevç'u, paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, **21** eyhen: – Nəxürkenane yizda xərna paççah zasqa arı? Davudee eyhen: – Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'asdemee zı vake yiğna atta alivşes arı. Milletlin yı'q'ın ık'ar ulyoozrecenva zı Rəbbis q'urbanbı alya'as. **22** Aravnee Davuduk'le eyhen: – Hasre yizde xəring'vee, paççahuee cune ulesqa yugda qöönmeen alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı alle'ecen. Haane gyoxhxhan hı'ı q'urbanna allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde osune cigee mıgrabıyiy yatsbışde gardanaqa qa'an karbı aleet'e. **23** Paççah, man gırgın zı vas hele. Aravnee meed eyhen: – Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra ixhacen. **24** Paççaheeme Aravnayk'le eyhen: – Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'us, zı mançike vas hək' qevles. Zas q'arəd gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəxə. Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al nuk'ra qele. **25** Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, maa'ad gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. Rəbbee ölkaynemee haa'ana düə q'abil haa'ana, mançikad İzrailee yı'q'ı'n ık'arby ç'əvedaxhenbı.

Daniyal

1 Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççahiyvalla haa'ane xhebid'esde sen, Baabilyna paççah Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalimisqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-alla ulyoozar, mana avqas vukkiykan. **2** Xudaavandee Yahudayna paççah Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaançe sabara karbid alyaat'anbı. Navuxodonosoree manbı şınareeqa, Baabilıya eyhene cigabişeeqa, cune byutybişde xaaqa qıkkı, maane xazineeqa giyxhe. **3** Qiyğa paççah Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa əmr haa'a: «Paççahne nasilençenbiyiy qıvaats'ıyne İzrailıyne xizanbişeençen, **4** vuk'dyak'aran, micagin, ək'elikan, ats'alyınan, kar xət qıxhes əxəsin, sarayee paççahıs, paççahee eyhen ha'as əxəsin mek'vunbı see'e. Manbışis ğu Baabilyna miziy kitabbı xət qe'e». **5** Paççahee manbışis vucee otxhanne otxhuniykeiy çaxıreke yiğisiysta pay curaa'a. Manbışed xhebillə senna qətqiylə qiyğa, paççahıs xidmat haa'anıy giyğalas. **6** Mang'vee sav'ıynbışika sacıgee cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe. **7** Paççahne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbışis medın dıbı giyxhe: Daniyalılqa Belyteşassar, Xananyalqa Şadrak, Mişaelilqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego. **8** Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zıcar zı paççahee otxhanne otxhuniykayıy mang'vee ulyoğanə çaxıreka mı'q'ı' qıdy'a'as». Vucecar vuc mı'q'ı' qıdy'ıynemee, mang'vee sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aqa. **9** Allahee həməxüdü ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle. **10** Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen: – Şos otxhuniyiy çaxır heleva uvhuıyne yızde xəring'ule, paççahıle zı qəyq'ənnə. Paççahne ulesqa şu manesə mek'vunbışile zaişba qabee, manke mang'vee yızda vuk'ul g'ats'aak'vanas. **11** Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelıyne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen: **12** – Qora ğu, yits'ne yiğnə şı, yiğın nukarar, siliys üvxə. Həşre şas, oxhanas saccu alyadıynçike allecen, ulyoğasıd xhyan helecen. **13** Nekke qiyğab ilyaake, şıyee aq'vayle yugba deşxheene, paççahın kar otxhanan mek'vunbiyee. Mançile qiyğa vas nəxiüdiy ikkan həməxüdüdü he'e. **14** Mana manbişe eyhençılqa qarı, manbı yits'ille yiğnə siliys üvxiyxə. **15** Yits'ne yiğile manbı, paççahın otxhuniybı otxhunne, maane

menne mek'vunbışile yugbab, ç'ak'ıbab g'ooce vuxha. **16** Man g'acu, mane nukaree, manbışin paççahee helen otxhuniyiy çaxır, manbışise g'ayşu, alyadıynbı hele. **17** Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, i'limbı ats'axhxhesda ək'el huvu. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuıydı hucoo eyhenıyva eyhesid əxı'ıyn. **18** Paççah Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiğ qadı hitxhiring'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paççahısqa abayle. **19** Paççah manbışde girging'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbışde yı'q'nee Daniyalıka, Xananyayka, Mişaelika, Azaryayka sa aqqasda merna iveeke deş. Mançile qiyğa manbı paççahısqa işılqa alyabat'a. **20** Paççahee manbışike girgine ats'alybışdeyiy ək'elikane karbişde hak'ee qıdğhın hı'mee, g'ecen, manbışik'le cune ölkeene girgine sehırbazaasıleyiy cadubı ha'anbışile yits'ne yəqqees geedid ats'a. **21** Daniyal Kir eyhene paççahee, paççahiyvalla haa'asde senılqamee maa axva.

2 Navuxodonosoree paççahiyvalla haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'bı g'eece. Mançile qiyğa mang'un yik' sacuray qa'a, nyak'cad hexva. **2** Paççahee əmr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyn nen eyheıyva ats'axhxhesva, mang'vee cusqa sehırbazar, nyak'bı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı, sayıb Baabilin k'oran ək'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbı paççahısqa sabıyng'a, **3** mang'vee manbışik'le eyhen: – Zak'le sa nyak' g'acu, mançimıd yızın yik' sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ikkan, man hucoo eyheniy. **4** Baabilıyne k'orane ək'elynanbişe, paççahıs Arami mizel alidğhıny qele: – Paççah, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiğne nukaraaşıs, yuşan he'e, şınad eyhes man nenva eyheniy. **5** Paççahee manbışik'le eyhen: – De'eş! Zı inəxıd he'e: şı zak'le nik'ek g'acuıynud, yızın nyak'ıd nen eyhenıyva ittevhene, şoke xüvəbı ha'as, vuşun xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. **6** Şu zak'le nik'ek g'acuıynud, yızın nyak' nen eyheniyvad uvheene, zı mançıl-alla şos paybı, mukaafatbı, xənbab hı'rmat haa'as. Həşde şu zak'le nik'ek g'acuıynud, yızın nyak' nen eyheniyvad eyhe. **7** Manbışe meed alidğhıny qele: – Hasre paççahee şas, cune nukaraaşıs, cuk'le g'acuıyn nyak' yuşan he'e'ecen, şınad man nen eyhenıyva eyhes. **8** Manke paççahee eyhen: – Zak'le ats'an, şos vaxtcab xılıy qaa'as vukkan. Şok'le zı uvhuıyn yugda ats'an: **9** yızın nyak' zas yuşan hıdee'ene, şos sa caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylecen, şu şoled-alqan karbı qığı'ı, zas horbı he'eene, zı qiyğa mançıl-alla fıkrı badal haa'as. Həşde şu zas nyak' yuşan he'e. Qiyğa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva.

10 Baabilyne k'orane ək'elynanbişe paççahık'le inaxüd eyhe: – Ç'iylene aq'valycar, paççahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nimee xərrar, gucukar ixheene, məxdın kar şehirbazaşike, nyak'bi qa'as əxənbişikə, Baabilyne k'orane ək'elynanbişikə heqqiyn deşdiy. 11 Paççahee eyhen kar geed dağamın kar vod. Man paççahık'le allahaaşilə ğayrı şavusseced eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaaşilə əq'əna vooxhe. 12 Man cuvab g'ayxhı, Baabilyna paççah əq'əna. Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbi gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a. 13 K'oran ək'elynanbi gyapt'eva əmr qıgəvç'umee, Daniyalıy cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha. 14 Paççahne g'aravulyçeeşine o ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'oran ək'elynanbi gyapt'asva i'qqəmee, Daniyal mang'uka k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a. 15 Mang'vee Arioxuke qiyghanan: – Paççahee nya'asdiyhan inəxiüb qəvəəq'ənasda əmr hav'u? Manke Arioxee gaf vuxhana xhinne Daniyalis haa'ana. 16 Manke Daniyal paççahısqa hark'ın, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan ha'asda gah hooqa. 17 Daniyal xaaqa sak'ı, cune vuk'lelqa qadiyñçine hək'ee hambazaaşis: Xananyeys, Mişaelis, Azaryeys yuşan ha'a. 18 Mang'vee manbişik'le eyhen: – Xəybişde Allahıke heqqe, Mang'una zas rəhi'm qabi, zı mançine sirrılqa hixhare'ecen. Manke şı, Baabilyne k'orane ək'elynanbi gyapt'as deş. 19 Rəbbe, Daniyalis xəmdə man sir gyagva'an. Mançil-allab Daniyalee xəybişde Allahıs inəxiüb şukur haa'a: 20 – K'orana ək'eliy guc Mang'una vuxhal-alla Allahın do hammaşee axtivalee ixhecen! 21 Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor! Paççahar taxtilqa gyaa'anar, g'a'anar meer Mana vor. Mang'vee ək'elynanbişis k'orana ək'el, kar ats'anbişisid ats'al hele. 22 K'oraaleedin, dyugulenid aaqana Mana vor, nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedinid g'ecenar meer Mana vor! 23 Ğu zas k'orana ək'eliy guc huvil-alla zı Ğu axtı qa'a, zı Vas şukur haa'a, Yizde dekkaaşına Allah. Şı Vake heqqiyn kar, Ğu zak'le haguyın. Paççahın nyak' nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn! 24 Mançile qiyğa Daniyal Baabilin k'oran ək'elynanbi gyapt'ecenva paççahee gixhxhiyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen: – Baabilin k'oran ək'elikanbi gimabat'a. Zı paççahne k'anyaqa ikkee, zı mang'us cun nyak' nen eyheniyva yuşan ha'as. 25 Arioxee Daniyal mankecar paççahısqa ikki eyhen: – Zak'le paççahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsda aveykına. Mana insan Yahudeyeençee aqqı, qarıynbişda sa vorna. 26 Paççahee Daniyalike (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gixhxhi) qiyghanan: – Vasse zak'le g'acuyın nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayid

man nen eyheniyva eyhes əxəyee? 27 Daniyalee eyhen: – Nenecad k'orane ək'elynanbişis, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, sehırbazısse paççahık'le g'acuyne nyak'ın sir, mang'us yuşan ha'as əxəs deş. 28 Xəə'ədmə, sirbi aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesimbıd paççah Navuxodonosoruk'le hagva. Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyın nyak'bi inəxdınbi ixha: 29 Paççah, ğu yiğne tyulee g'alirxhuyn'g'a, yiğne fikreñçə i'lğəə ixha, vuk'lelqa hucooniynxan qales, inçile qiyğa nenniynxan ixhes. Sirbi Aaqqang'veeyid vak'le hucooyiy ixhesva haguyın. 30 Zı mane sirrılqa dyunyel gırging'ule ək'elikananava deş hirxhl. Zı man nyak' paççahılqa hixhar he'ecenva, vak'led yiğne yik'eençə i'lğəənbı ats'axhxhēcenva, zas man nyak' aaqı. 31 Paççah, vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna, qəvəəq'ənasda xhinnena, huç'omç'arna haykal yiğne ögee ulyobzur vuxha. 32 Mane haykalna vuk'ul məttinə k'inəəğəyke, t'ap'anbiyiy xileppı nuk'rayke, vuxhuniy umabıd yezake ixha. 33 G'elybıd yivayke, mı'q'lebişınmee sık'ınin cigabı yivayke, sık'ıninbıd qoocune g'ı'bi'ne nyuq'vneke ixha. 34 Ğu mançıqa ilyakkane gahıl, xıl sidet'ucab çileb alqa g'aye qorxu qabi, mançıne yivaykeyiy g'ı'bi'ne nyuq'vneke hi'iyne mı'q'lebişis qıpxhır manbı xüvə-xüvəna qa'a. 35 Mankecad yivayke, g'ı'bi'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'inəəğəyke xüvəbi ixha, g'ı'lina attayl eyxhene balybiyk akara qaa'a. Qabiyne mıt's'ınid man alixa'an, maa'ad mançike vuççud g'alyadaççe deş. Haykalis qıpxhırne g'ayeyke sa xəbna suva qooxhe, mane suvaynıd dyunyecad aqqaqda. 36 Vak'le g'acuyın nyak' məxdın ixha. Həşdə paççahıs man nen eyheniyva yuşan ha'as. 37 Ğu paççahaaşına paççah vorna. Xəybişde Allahee vas paççahıyvalı, guc, xəbvalla, manimee xədn do huvu. 38 Mang'vee yiğne xılyaqə insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xədn şit'yar quvu. Mane gırgınçına paççah, Mang'vee ğu hi'. Şəna k'inəəğəykenə vuk'ul ğu vorna. 39 Qiyğa, vale avqana sa mebnə paççahıyvalı vuxhes. Mançileb qiyğa yezakəna, dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnə paççahıyvalı vuxhes. 40 Yoq'ub'esda paççahıyvalımee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırgın kar haq'var-hiyxvər ha'an xhinne, mane paççahıyvalınnıd gırgın man paççahıyvalılabı haq'var-hiyxvəra'asın. 41 Mı'q'lebişiniy g'elybişde t'ubaaşın sa sura qoocune g'ı'bi'ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ixhay vak'le g'acuyın. Həməxhbıb manə paççahıyvalına sura-surana vuxhes. Mançıka yivayna it'umiyyavalla vuxheeyib, g'ı'bi'na nyaq'v alivkiyid vak'lecad g'acuyın. 42 Nəxüdiy g'elybişde t'ubaaşın sık'ınin ciga yivayke, sık'ıninid g'ı'bi'ne

nyuq'vneke ixha, həməxdid mane paççaahiyvalin sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ixhes. **43** Nəxdiy vak'le yival g'ı'bi'na nyaq'v alivku g'avcu, həməxdid mang'un milletbi ixhes. Manbişe sana-sang'us yişşar adameeşis huveeyib, manbi şana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayiy g'ı'bi'na nyaq'v şana-sançil itt'idiyq'anan xhinne. **44** Mane paççaahaaşine gahıl xəybışde Allahee mısacab ilykidevxhasda, menne milletbişde xılyaqə ilğidevç'esda xhinne paççaahiyvalla alyaa'as. Mançin çile ögiylin gırgın paççaahiyvallabi alykyahasınbi, vucmee mısacab alykivxhas deş. **45** Vak'lecad g'acuyn suvayk xıl sidet'ucab g'aye qopxu qabi, yivayke, yezike, g'ı'bi'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'inəəğəyke xüvəbi hı'ı. Məxiid xənne Allahee g'ıyniyke şaqə ixhesınbi paççaahılqa hixhar hı'ı. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hı'ı. **46** Mankecar paççaah Navuxodonosor aq'vakkena gizerçu, Daniyalis k'yorzul, mang'unemee paybi alleva, ətirbi gyoxhkan he'eva eyhe. **47** Paççahee Daniyalik'le eyhen: – Vasseke mane sırrılqa hixharas əxi'na, vuşda Allah hək'erar allahaaşına Allahır, paççaahaşınar Xərna vor, sırrılqa hixhar ha'ana Mana vor. **48** Mane yiğile paççahee Daniyal xənne işbişilqa giyxhe, mang'us geed xədin paybi hele. Mang'une xılyaqə Baabilyna şahariy mançine hiqiy-allan cigabi qele, Baabilyne k'orane ək'elynanbişdar xərna ha'a. **49** Daniyalee paççaahike heqqa, paççaheeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişilqa giviyxhe. Daniyal vucmee paççaahne sarayecar axva.

3 Paççaah Navuxodonosoree k'inəəğəyna haykal haa'a. Mançına axtıvalla yixhts'al, əq'vallah yixhille xilekkum ixha. Haykalib gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabişee Dura eyhene çoleeqa. **2** Qiyğa paççaah Navuxodonosoree caanişınar, emırar, valibi, muşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, sa cuvabika, mane cigayne gırgın vuk'lel ulyobzurıynbi vucee gyuvxhuynə haykalısqa, mana g'avсарas savalecenva xəbar g'uxoole. **3** Mane gahıl paççaah Navuxodonosoree gyuvxhiynə haykalne k'anyaqa, haykalıs g'avsrəncəna caanişınar, emırar, valibi, muşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobzurıynbi savayle. **4** Xəbar hooleng'vee axtıda eyhen: – Menne milletbişin, xalq'bişin, menne-menne mizyaaşil yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a: **5** şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne nənəyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiynə gahıl paççaah Navuxodonosoree gıvxiynə k'inəəğəynə haykalne ögee aq'vakkena qukkypok'ul mançis k'yoozre. **6** Vuşuyiy

aq'vakkena qukkypok'ul mançis k'idyorzul, xəbne gyopxhəne peşteeqa g'uvoxharas. **7** Məxiid gırgıne milletbişee, xalq'bişee, menne-menne mizyaaşil yuşan haa'anbişe şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne nənəyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiynə gahıl ç'iyelqa gizerçu, paççaah Navuxodonosoree gyuvxhuynə k'inəəğəyke hav'uyne haykalıs k'yobzur. **8** Mane gahıl Baabilyaaşiken sabarabi sabı, cühüt'yaaşine hək'ee hexxan karbi yuşan ha'a. **9** Manbişe paççaah Navuxodonosoruk'le eyhen: – Paççaah, geer qa'ana! **10** Çu əmr hav'u, şavuk'leyiy şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne nənəyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhi, k'inəəğəyke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqa gizerçu mançis k'yożrecen. **11** Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqa gizderçu mançis k'yudyorzul, xəbne gyopxhəne peşteeqa g'uvoxharas. **12** Çu Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişilqa gyuvxhuynə çühüty'aaşee Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbişe yiğne allahaaşis i'bəədat ha'a deş, çu hav'uyne k'inəəğəynə haykalne ögee gizerçu mançis k'yoozar deş. **13** Mançike Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar paççaahısqa abaylenbi. **14** Navuxodonosoree manbişik'le eyhen: – Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaaşis i'bəədat hidya'ava, zı gyuvxhuynə k'inəəğəynə haykalne ögee gizerçu, mançis k'idyoozarva? **15** Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafin, tulugne zurnayn, menne i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiynə gahıl, zı hav'uyne haykalne ögee gizerçu mançis k'yobzuree. Mançine ögee gizerçu mançis k'idyoobzuree, xəbne gyopxhəne peşteeqa g'uvooxharas. Mane gahıl nene allahəne şu yizde xilənçə g'attıvxhan haa'as? **16** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paççaahıs inəxdın alidğhıniy qele: – Ay Navuxodonosor, inə işee şıcab şı vake g'attıvxhan hav'iy nişisınne? **17** Şı xəbne gyopxhəne peşteeqa hüvəv'ee, şı i'bəədat ha'ane Allahıse şı peşteençə g'attıvxhan haa'as vəxəsinbi. Mang'vee şı yiğne xilənçə g'attıvxhan haa'asbi. **18** Şas, vak'le in ats'axhxa ıkkən, şı eyhəncədid dexheene, meeb şı yiğne allahaaşis i'bəədat ha'as deş, çu gyuvxhiynə k'inəəğəynə haykalne ögee gizerçu mançis k'yoozaras deş. **19** Manke Navuxodonosorus Şadrakıke, Meşakıke, Aved-Negoye qəl vooxhe. Mang'un qəlke aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr haa'a, peşt hammaşee qahaançile yighne yəqqees hissaxaba vuxhəcen. **20** Cune g'oşunne nekke guçukane eskeraaşilqa əmr haa'a Şadrakın,

Meşakın, Aved-Negoyın g'elyby-xileppi ayt'il xəbne gyopxhanne peştteeqa dağee'ecenva. **21** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabi, şalvarbı ali'i ıxha, vuk'lelqad çalmabı qı'ı ıxha. Manbı cone tanalinçıkacab g'elyby-xileppi ayt'il xəbne gyopxhanne peştteeqa hiviyxə. **22** Paççah cune əmrəl oğa it'umra ulyorzulyva, peşt geeb g'ooxhaa'a. Eskeraaş xhebiyre hambaz peştteeqa hiviyxəng'ə, mançike qı'ğəne yalavın eskerar gyabat'anbı. **24** Mane gahıl paççah Navuxodonosor peştteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mı'sləhətçeeşike qiyghanan: – Nya'a, şı g'el-xıl ayt'ilna xhebiyre insan dişte ts'ayeeqa dağav'u? Manbişe paççahıs inaxdın cuvab qele: – Ay paççah, ğu hək'en eyhe! **25** Paççahee manbişik'le eyhen: – Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xıl idiyt'ilna yoq'uyre insan g'eece. Manbişda yoq'ur'esda allahaaşine duxaykır akar. **26** Navuxodonosor peştne k'anyaqa qarı, onu'u eyhen: – Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qığeepp'e, inyaqa qudoora. Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeeñçe qığeebaç'enbı. **27** Hiqiy-alla sabıyne canişinaaşık'le, emraaşık'le, vaalibişik'le, paççahne mı'sləhətçeeşik'le g'ecen, ts'ayın mane insanaaşine tanık vuççud hı'ı deşud. Manbişde ç'ərbişikid, tanalqa ali'iyñçıkid ts'a set'u deşud, manbişike gyotxhuniyn evad qöö deşud. **28** Navuxodonosoree eyhen: – Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs şukur vuxhena! Mang'vee Cun malaaiik g'axuvu, Culqa yı'q'bı qızırıyın g'ular g'attivxhan hav'u. Manbı paççahne əmirəñçe qığeepp'e hapt'ıyle qəpç'i'n deş. Manbişıs cone Allahile ğayrı menne allahaaşine k'yoozarasiy i'bədat ha'as ikkiykın deş. **29** Mançıl-allab zı həşde əmr gırgıne xalq'bişıs, milletbişıs, menne-menne mizyaaşıl yuşan ha'anbişıs əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs kufır hı'ine insanike xüvəbi ha'as. Manbişın xaybıd yı'qq'ılqa sak'al ha'as. Məxüb g'attivxhan haa'as vəəxəna merna allah dexhal-alla. **30** Mançile qiyğa paççahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cıgabışee Şadrakıs, Meşakıs, Aved-Negonus sıkl'ıldad ç'ak'ın işbi hele.

4 Paççah Navuxodonosoree gırgıne dyunyelyne xalq'bişik'le, milletbişik'le, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'ane insanaaşık'le eyhen: «Vuşun barakat geed qixhen! **2** Zas ikkaniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'iyın əlaamatbiyiy mö'cuzabı şos yuşan ha'as. **3** Nimeena xəbvallayiy Mang'une əlaamatbişee, Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabişee! Mang'una paççahıyvala gırgıne gahbişta paççahıyvala vobna, Mang'vee vuk'lek vukkiy nasılıle nasılılqa lığeç'es!» **4** «Zı,

Navuxodonosoree, xaa, yizde sarayee nişinacab hidya'ana yugna, karnana i'mı'rniy haa'a vob. **5** Yiğbişde sa yiğıl, zı qəq'əni'iyın sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuıyne karbişda zı fikir opxhanmee, zı mane fikirbişee geer qəq'ən hı'ı. **6** Zı, mançıl-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee, zasqa Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı see'eva. **7** Manke zasqa sehırbazar, cadubı ha'anbı, falçeer abayle. Zı manbişıs yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbişısse man nyak' nen eyheniyva eyhes əxi' deş. **8** Nekke qiyğa zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yizde allahne doılyuna, muq'addasne allahaaşın rı'h mang'une ad vod). **9** Zı uvhuyın: – Sehırbazaaşına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaaşın rı'h vod, yiğnemee sırrılqa hirxhılıy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek g'acuıyn yuşan ha'as. Ğu yızın nyak' zas qe'e. **10** Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axtına yiv g'avcu. **11** Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançın q'om xəybışeeqa hiyxhar. Mana yiv dyunyeyne gırgıne surabişile g'ooce vuxha. **12** Mançıl uftanna t'ele, geed meyvabı, gırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine avud çolun həyvanar, yivelid xəybışeedın şit'yar eyxhe ıxha. Gırgıne üç'üdünçincad mançile kar otxhan ıxha. **13** Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeeñçe muq'addasın malaaiik gəə g'acu. **14** Mane malaaikee axtına sesika eyhen: „Mana yivub, çilin bitağbid gyatxe, mançılına t'eleb g'ilymabaççe ulyoode, meyvabid inyaqa-şaq dağ'e. Hasre mançık avudun həyvanarid, çilin şit'yarid hetxvecen. **15** Saccu mançın dunk kokbişika sacıgee yıvaykayiy yezaka alit'ır, çolee ələne ok'bişee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvanaaşika sacıgeeyid ok'bişee ixhecen. **16** Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançıs həyvanna ək'el hevlecen. Hasre yıghıllə senna məxüid ixhecen. **17** Həşdiyne insanaaşık'le ats'axhxhecenva, muq'addasne malaaiikaşee əmr hav'u: insanaaşine paççahıyvalıs Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paççahıyvalab şavusqayiy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yı'q'nee nekke avqanar manbişda xərna ha'as əxəna“. **18** Zak'le – paççah Navuxodonosoruk'le – məxdın nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuıyn nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paççahıyvaleene k'orane ək'elynanbişde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxi' deş. Vasse man ha'as əxəsin, val muq'addasne allahaaşın rı'h vod». **19** «Mane gahıl Belyteşassar donana Daniyal,

sabara gahna ghal aaqıcar axva, mana cunecar fıkrıbıñile qəyq'anna. Paççahee mang'uk'le eyhen: – Belyteşassar, nik'emır, mançine mə'naynır ğu qəq'ən hıma'acen. Belyteşassaree eyhen: – Yızda xərna, ğu şavuk'leyiy g'ımece, man nyak' manbıñın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yığne duşmanaasına vuk'lelqa qadınxhiy! 20 Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa hıviyxharna, dyunyeyne ğırgıne surabıñile g'oocena, 21 çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, ğırgıng'vee otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəne şit'yaaşe çil akvaabı ha'ana 22 yiv, paççaah, ğu vorna. Ğu xər qıxha it'umxhana, yığna xəbvalla xəybışeeqa, yığın vuk'lek vukkiyid dyunyeyne ğırgıne surabıñılqa hitxhır. 23 Paççahık'le xəənçe ğıç'una muq'addasna malaak g'acu. Mang'vee eyhenid g'ıyxhen: «Mana yiv ğyapxı oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbı yıvaykayıy yezaka alıt'ır nyuq'vnee, çolane ok'bışe g'aletçe. Hasre mançis xəne çiyin xhyan helecen, yığhılle sen ilğeç'esmeeyib çolane həyvanaaşika aaxvecen». 24 Paççaah, haane zı vak'le nyak' hucuo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee, yızde xəring'ıne, paççahne vuk'lelqa qalesin uvhu. 25 Ğu insanaasına yı'q'neençe g'e'eşsesda, ğu çolune həyvanaaşika sacıgee ixhes. Vas yatsıs xhinne ok' ooxhan haa'as, ğu xəne çiyin əyxəra'as. Ğu məxür yığhılle senna axvas. Allah Ta'aalee insanaasına paççahıyvalıbbıñıs xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'uneyiy xıyaqa ikkanid qeleva, manke vak'le ats'axhes. 26 Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacıgee kokbid havaceva uvhuyn eyhe g'ayxhiyn, man yığna paççahıyvalıva vasqa savaak'alasdava eyhen vodun. Valqa ğırgınçıs Xəybışe xəbvalla haa'ava hitxhıring'a, man ixhes. 27 Mançıl-allad, paççaah, ğu zal yugda k'ırı alıxhxhe: bınahbıñıke xıl ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşınbıñıs rəhı'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxüd he'eene, sayıb, yığna yugvalyıbışeena gah xiliy qooxhe». 28 Man ğırgın kar paççaah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen. 29 Ooğançe yits'ıq'vəble vaz ilğevç'uyle qıyğa, paççaah Baabiləene sarayne daxal iykarang'a, 30 eyhen: – Hayna xəbna paççaahaasına paytaxt Baabil, zı yızde xəne gucuka, yızın do axtıda ixhenceva alyav'u. 31 Cuvab paççahne ghalençe qıgeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeence ses qaadayle: – Paççaah Navuxodonosor, yığna paççahıyvalıva xılençe g'avşesdava q'arar huvu. 32 Ğu insanaasına yı'q'neençe g'e'eşsesda, çolane həyvanaaşika ixhes, yatsın xhinneyib ok' ooxhanas. Ğu məxür yığhılle senna axvas. Allah Ta'aalee insanaasına paççahıyvalıbbıñıs xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus

neng'uneyiy xıyaqa ikkanid qeleva, manke vak'le ats'axhes. 33 Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'lelqa qadaylenbı. Mana insanaasına yı'q'neençe g'e'eşsesna, mang'veeyib yatsın xhinne ok' ooxhan ğıyğal. Mang'un ç'ərbı q'aacırna vusun xhinne xiliy qıxhesmee, xhınt'arid şit'yaaşın xhınt'ar xhinne xiliy qıxhesmee xəybıñde çiyin mana əyxər ha'a ıxha. 34 «Zı Navuxodonosor, man yığbı çveedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yızda ək'el zalqa sapk'ıl. Zı Allah Ta'aalays şukur hav'u, Ğırgıne gahbıñıl Vorung'un do axtı qı'ı. 35 Mang'unemee, dyunyeyn ğırgın insanar vuççud deşin kar vod. 36 Yızda ək'el zalqa sapk'ılne gahıl, zalqa paççaahaasına xəbvalla, axtı do satk'ıl. Yızın mı'sləhətçeerayıy zas k'anebınbı meeb zasqa sapk'ıl. Manbıñe zı meer paççahıyvalılqa sak'al hı'ı. Zı şenkiyñçiler qıvaats'ına ıxha. 37 Xəybıñde Paççaahın ğırgın işbı yugunbı, yəqbid qotkuynbı ıxhal-alla, həşdiyle zı, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axtı qa'a. Mang'usse co axtıba avqaaqanbı avqa qa'as vəxənbı».

5 Paççaah Belyşassaree aazırne cune insanıs xədin otxhun-ulyodğıy hele, manbıñıka çaxır ulyoğa. 2 Belyşassaree çaxır ulyodğıyule qıyğa əmr haa'a, cune dekkee Navuxodonosoree İyerusalimeene Allahne xaançe qığı'yın k'ınəğəyniy nuk'rayn g'abbı cusqa alleva. Paççaahıs, cune k'anebınbıñıka, cune yedaaşika, cune caariyebıñıka mançee çaxır ulyoğas ikkiykan. 3 Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qığı'yın k'ınəğəyn g'abbı adayle. Paççahee vucee, cus k'anebınbıñe, cune yedaaşe, cune caariyebıñe mançee çaxır ulyoğa. 4 Manbıñe çaxır ulyoğa-ulyoğa k'ınəğəyke, nuk'rayke, yezıke, yıvayke, yiveke, g'ayeyke hav'ıyn allahar axtı qaa'a vuxha. 5 Mane gahıl maa'ad, insanne xılen t'ubar g'ece ğıyğal, paççahne sarayne xəne axıne şamdams k'anene cabırıl, mane t'ubaaşe hucoomecad oyk'anan. Paççahık'le mane xılen oyk'anang'a, g'ece ıxha. 6 Man g'acu, paççahne aq'vaylin rangcad ayk'an, mana mançile məxı'r qəyq'ən ğıyğal, q'aratsabı çıçıs qıyxhar, iykaras dəxə axva. 7 Paççahee it'umna ts'ır hav'u eyhen: – Cadu ha'anbı, Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e! Abıyne Baabilıne k'orane ək'elynanbıñık'le paççahee inəxüd eyhe: – Şavaayıy man otk'unin, nenvayıy uvhu mang'ulqa paççaahaaşın karbı aly'a'as, gardanaqab k'ınəğəyına tsep qaa'as, cuker paççahıyvalına xhebır'esda insan ha'as. 8 Paççaahın ğırgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkepç'eeıyib, manbıñısse man qətqəsid əxə deş, paççahık'le maa nenvayıy otk'unva eyhesid əxə deş. 9 Manke paççaah sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us k'anebınbıñ nıyaqame vuxhesınbı aaxva. 10 Kralıçayk'le paççaahıy cune

k'anenbişin sesbi g'ayxhı mihmanarnane gozeeqa qiyeele. Kraliçee eyhen: – Paççah, geer qa'ana! Nişilecar qı'məyq'ən, hak xhinne qımexhe. **11** Yiğne paççahiyvalee, muq'addasne allahaaşin rı'hnana sa insan vor. Yiğne dekkine gahıl, mana gırgın kar ats'anava, ək'elikanava, allahaaşina xhinne k'orana ək'elynanava qıvaats'a ıxha. Yiğne dekkee, paççah Navuxodonosoree, mana sehırbazaaşına, cadu ha'anbişda, Baabilyne k'orane ək'elynanbişda, falçeeşına xərna gıxhıxı. **12** Mane insanın do Daniyalniy vod. Qiyğa paççahee mang'un do badal hı'ı, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alynana, geer ək'elikana, nyak'ı nen eyhenbiyiy eyhes əxəna, dağamne karbişde sırrılqa hıxharas əxəna, alıkkı-gıkkıyke vuk'ul qığaaahana insan ıxha. Eyhe, vasqa mana Daniyal qot'leceen, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayiy otk'un eyhesin. **13** Manke paççahısqa Daniyal ayrı'a, paççahee mang'uke qiyghanan: – Yizde paççah dekkee, Yahudeençe ögilqa gyapq'ır qabıyne çühüt'yaaşına dışde Daniyal ğu vor? **14** Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaaşin rı'h, nuraaniyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva. **15** Zasqa k'oran ək'elynanbiyiy sehırbazar abı, maa'ad hucooyiy otk'unva qətqı' eyhesva. Man nen eyhenenva manbişısse zak'le eyhes əxı' deş. **16** Yiğneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ğu alıkkı-gıkkıyke vuk'ul yugba qığahava. Həşdemee vasse maa'ad otk'unıyn qətqı', maa'ad nenvayiy otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqa paççahaaşin karbı alya'as, gardanaqab k'ınəəğəyna tsep qaa'as. Yizde paççahiyvaleyir xhebır'esda insan ha'as. **17** Daniyalee paççahik'le eyhen: – Ğu helesin paybı vascad ıxhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'unıymıd zıcad qətqı' vak'le eyhesin. **18** Paççah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkıs Navuxodonosorus paççahiyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvallaniy huvu. **19** Allahee mang'us huvuyne xəbvalike gırgın xalq'ıbı, milletbı, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhumee, manbişde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paççahıs gyapt'as vukkananbı gyabat'a, g'avkkas vukkanbı g'ookka, axtı qaa'as vukkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbı avqa qaa'a vuxha. **20** Mang'une yik'en zale ğayrı deşdava eyhemee, mang'uee qı't'y keççumee, mana paççahne taxtıle gyaqqana, xəbvallab xıleençe g'ooşena. **21** Mana insanaaşençer g'e'eşşena, mang'unə ək'elıb həyvanaaşına ək'el xhinneceb qooxhe. Mana əməleeşika axva ıxha, yatsın xhinneyib mang'uee ok'ı opxan vuxha. Mang'un tamıd xəne çiyin hoyğıl ıxha. Allah Ta'aalee insanaaşin paççahiyvallahıd vuk'lek ikkekka qiyğa mang'ulqa hiyxhar. Mang'uee, Cus ıkkınar

paççahiyvalına xərna ha'ana. **22** Vak'lemee, mang'une duxayk'le Belyşassarık'le man gırgın ats'a ıxha. Ğumee, Allahne ögil k'ıl qıxhesde cigee, **23** ğucar ğu xəne Xudavandayne ögil axtı qı'ı. Mang'une xaadin g'abbı vasqa allyı'ı ğınad, vas k'anebınbişed, yiğne yedaaşed, yiğne caariyebişed mançeençe çaxırbı ulıyodğu. Ğu k'ınəəğəyke, nuk'rayke, yezake, yıvayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşılqa şukur hav'u. Mane allahaaşik'le g'ıyxhed deş, g'eced deş, manbişik'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ğu haa'ana gırgına işib vaats'ana Allah ğu axtıcar qı'ı deş. **24** Mançıl-allad Mang'vee, xıl g'axuvu, man ok'anas alıkkı. **25** Cabırıl invanıy otk'un vod: MENE, MENE, TEKEL, PARSİN. **26** Otk'unınçına mə'na ina vob: MENE (qətqəs) – Allahee ğu paççahnan yiğbı qətqı', manbı ç'əvı'ıynbı. **27** TEKEL (gyoorkas) – ğu terezyugul gyoorku geer sıbıkra qarı. **28** PARSİN (bit'al ha'as) – yiğna paççahiyvalla bit'al hav'u, Midiyabişisiy Farsbışıs huvu. **29** Manke Belyşassarne əmrıka Daniyalılqa paççahaaşin tanalınbı alya'a, gardanaqa k'ınəəğəyna tsep qaa'a, mang'uke paççahiyvalına xhebır'esda insan hı'ıva ses adaççe. **30** Manecar xəmdə Baabilyna paççah Belyşassar g'ek'ana. **31** Mang'une cigee yixhts'ale q'ölle sennana Midiyabişıkəna Dara donana paççah eyxhe.

6 Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşşe g'ayre xərna gıxhxhes ikkiykan. **2** Manbişılqar xərna xhinne xhebiyre vazir gıxhxhes ikkiykan. Mane xhebnə vazırna sayır Daniyal ıxhaniy ikkan. Mane vəşşe g'ayre ç'ak'ınbişe vazıraaşıs hı'sabniy qeles ikkan, paççahın vuççud imaykancenva. **3** Mana Daniyal, manısa vazıraaşılee ək'elika ıxha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paççahne ək'leeqa qaylen, mançıl-allar mang'uke ölkayna cule qiyğıyna q'ör'esda insan ha'as. **4** Manke vazıraaşisiy ç'ak'ınbişıs Daniyalne gardanaqa taxsır gıxhxhes ikkiykan. Daniyal qorkuna, yı'q' qızarasda, yugba iş haa'ana insan ıxha. Mang'uee paççahıs horbı ha'anbı deşdiy. **5** Nekke qiyğa mane insanaaşee eyhen: – Şasse saccu mang'uee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gyuvhes vəəxə. **6** Manke vazırariy ç'ak'ınbı paççahne k'anyaqa sabı eyhen: – Paççah Dara, geer qa'ana! **7** Ölkeebın gırgın vazırar, emirar, ç'ak'ınbı, mı'sləhətçer, vaalibı mı'sləhətılqa qabayle, paççahee sa əmr hevleceen: şavaayiy xhebts'al yiğna, paççahıle ğayrı allahıs, insanıs düə hav'u, şırarnane g'uyeeqa dağərçecen. **8** Paççah, q'adağa haa'ana q'aanun gıvxhe. Çık avğançeb yiğna g'ol ts'its'ee'e. Mana

q'aanun Midiyanaaşinayiy Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecen. **9** Paççah Daree məxbına q'aanun giviyxhena, mançik avub g'olib ts'ts'aa'ana. **10** Daniyalık'le məxbine q'aanunus g'ol ts'ts'av'uva g'ayxhimee, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen İyerusalimne suralqan g'uleppi aaqı ıxha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yiğis xhebne yəqqees q'arats'abişil gyu'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a. **11** Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkanan insanar maqa sacıgee abyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ece. **12** Manke manbı paççahısqa abı, paççahee ha'as hidyaysarne karane hək'ee yuşan haa'a: – Ay paççah, nya'a ğu dişdiy xhebts'al yiğna, vale ğayrı allahısee, insanısee düə hav'una ixheene, şırranane g'uyeeqa dağərçeva əmr huvu? Paççahee eyhen: – Man hək'edad həməxüd vod, ina q'aanun midiyabişinayiy farsaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob. **13** Mane gahıl manbışe paççahık'le eyhen: – Ay paççah, ha'avku qabıyne cühüt'yaaşına eyxhene Daniyalee ğunar, ğu q'adağa haa'ana əmırıb qıvzar hidyav'u, ögiylin xhinne xhebne yəqqees meeb cune Allahıs düə vob haa'a. **14** Paççahık'le man g'ayxhimee aq'va qa'a, mang'une yik'eençe Daniyal g'attixhan hı'yıy i'lğəə. Paççahıs mana, ixheene verğ k'yooçassecar g'attixhan ha'as ikkiykan. **15** Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkananbı, sabı paççahısqa abı eyhen: – Paççah, vak'le man ats'axhxhe, midiyanaaşınıy farsaaşın q'aanunbı xhinne, paççahee huvuna nenacab q'aanunıy q'adağa haa'ana əmır badal haa'as vooxhe deş. **16** Man g'ayxhimee paççahee əmr haa'a: «Daniyalır qale, şırranane g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inaxüdü eyhe: – Hasre ğu yik'eençe i'bəədat ha'ane, yiğne Allahee g'attixhan he'ecen! **17** Qiyğab sa xəbna g'aye abı, g'uyne ghalılqa giviyxhe. Daniyalıs huvuyne hökmun vuççudcad badal mexhecenva paççahee, cune t'ucvaykayiy cune k'anebinbışde t'ucvabişika mane g'ayelqa peçat giyxə. **18** Qiyğa paççah cune sareeqa sark'il, xəmvolləd ghalek vuccud set'a deş. Mane xəmdə mang'us mə'niybıd qədəqqə deş. Mana nyak' hıxu axva. **19** Miç'eedi y qıxhamee, paççah cıgeençe ek'ra suğotsu, şırranane g'uyusqa hayk'an. **20** Mana g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan: – Daniyal, Vorne Allahna g'ul! Ğu yik'eençe i'bəədat ha'ane Allahısse, ğu şıraaşıke g'attixhan ha'as əxı'nane? **21** Daniyalee eyhen: – Paççah, geer qa'ana! **22** Yızde Allahee Cun malaaik g'axuvu, şıraaşın ghalıybı ayt'ılıynbı. Zaqa Allahne ögil taxsır dexhaye, mançisse zak set'as əxı' deş. Zı, paççah, mısacad vas qəlasın hı'ı deş. **23** Paççah mang'ul-alla geer şadxha, Daniyal

g'uyeençe qığeheva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qızır ıxhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhumee, mang'une tanal sa lagara qıxhaynva cıga eyxhe deş. **24** Paççahee əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gıxhxhes ikkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaaşına, yedaşısika sacıgee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hıvxharasscab şıraaşe manbı avqu, manbışın gırgın bark'vbı qıçaqvanbı. **25** Mane gahıl paççah Daree dyunyeyne gırgıne xalq'bişılqa, millətbişılqa, menne-menne mızıyaaşıl yuşan haa'anbışılqa inəxüdü oyk'an: Barakat vuşun geed qıxhen! **26** Zı fərman hoole yızde paççaahıyvaleebın gırgın insanar, Daniyalne Allahıle qəpqr'ın i'bəədat he'ecen. **27** Mang'vee g'attıvxhanıb haa'anbı, havacənbıb. **28** Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşına paççahne Kirıne gahılıb yugna i'mı'r hav'u.

7 Baabılıne paççahee Belyşassaree paççaahıyvala haa'ane ts'eppiıne sen, Daniyal g'alırxhumee, mang'uk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüdü yuşan ha'a: **2** – Zak'le xəmdə nik'ek, xəybışde yoq'ne mıtse xəbna deryah i'ğviykar haa'a g'avcu. **3** Deryaheençe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qığevç'u. **4** Ts'eppiıyna həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acıru xhinne xılıbıyiy. Zı ilyakkamee, mançın xılıbı qodu, mana ç'ıyele oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançın insanın xhinne ək'el huvu. **5** Qöb'esda həyvanmee, soyuykiy akar. Mana sa suraqqa axtıbayiy, mançine ghalene silibışde yı'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançık'le eyhe ıxha: «Oza quvxha, avts'esınmeen çuru oxhne». **6** Mançile qiyğa zak'le vaşaq'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yı'q'əküd şit'ençık akaran yoq'ulle xılıyiy. Mançine xılyaqə xəbna hökmun quvu vuxha. **7** Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmdə g'avcuna sa curaynacab, geeb qəlana, geeb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yıvayn silibıyiy. Mançe gırgın qodu otxhan, axuyımd g'elybışika k'öq'ə ıxha. Mana menne həyvanaaşık akarcab deşiy, sayıb mançıqa yıts'ible qaçiy. **8** Zı qaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa qaçbışde yı'q'neençe sa mebna k'ınna qaç ələə g'avcu. Mançıs qığevç'esda cıga haa'asdeme, mançile ögil qığevç'una xheyible qaç ulqorxu dağərçı vuxha. Mane k'ınne qaçıqa insanıqa xhinne ghalıy ulepıyiy. Mançine ghalın yic geed xədüın kar xhinneyiy ikkeka. **9** Zak'le qiyğa in g'acu: Maqa paççaahaaşın taxtbı giyk'an, Avalacar Vorna qarı, mançine sançıl giy'ar. Mang'une tanal nyak xhinne qağvaran karbiyiy, vuk'lelin ç'ərbıd xha xhinne qağvaradayiy. Mang'una paççaahaaşına taxt ts'ayiniy alyapt'ı əə, Mang'une paççaahaşına

taxtın tekarbıd ts'ayeeiy. **10** Mang'une ögiyleb ts'ayına damayiy gyobatstse. Qəpəş-ələpəş devxheshemeene insanaaş Mang'vee uvhuynbiyyi ha'a. Gırgın man insanar Mang'une ögiyl ulyoozar. Kitabbi aaq, məhkama giyğal. **11** Gaç ghal gyatsts'ı yuşan haa'amee, zı ilyakka k'ırınıy ilyxhe vod. Mana gaçnana həyvan yizde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçı, gyooxhan hav'u. **12** Manisa həyvanaaşın haakimiyyat xılənçe g'ayşu, mançına ı'mı'r sabara gahıs xiliy qav'u. **13** Zak'le xəmdə nik'ek, İnsanə Duxayk akarana xəybışeene buludbışika sacıgee qöö g'acu. Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöömee, ikəkkana Avalacar Vornang'usqa. **14** Mang'us xədin doyyi haakimiyyat, paççahiyvallaniy huvu, gırgine xalq'bışe, milletbışe, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışe Mang'us k'ilyvalla he'ecenva. Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun. Mang'una paççahiyvalla mısacab hığəəkaras deş. **15** Zı, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbışe zı qəq'ən hı'ı. **16** Zı maa'ar ulyorzulinbışde sang'usqa qıxha, «İn gırgın hucoo eyheniyva?» – qıdghın hı'iyın. Maane sang'vee man gırgın nen eyheniyva zak'le uvhuyn: **17** – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paççahiyvalla vobna. **18** Qiyğa paççahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırgine gahbışiscab manbışde xile aaxvas. **19** Manke zı mang'uke, manisa həyvanaaşık idyakarne yivayn silibınane, yezan xhınt'arnane yoq'ub'esde həyvane hək'ee qiyghın. Mana həyvan gırgın insanar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançın yivayne silibışıkayiy yezane xhınt'aaşıkayiy qıtt'axı'ı otxhan. Çike axuyn karıd g'elybışık avqa qı'ı k'öq'ə ıxha. **20** Zas ats'axhshesniy ıkkən, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniyy vod. Sayid zas nekke qiyğa qığevç'uynə gaçine hək'eeniy ats'axhshes ıkkən. Mana qığevç'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppınana, ghal gyatsts'ı yuşan haa'ana, mansane gaçbışile xəppa g'oocena gaçniyy vod. **21** Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbışile gəmooxheniy g'ooce vod. **22** Sayır mane gahl Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşine xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paççahiyvalla muq'addasaaşine xılyaqə ılğooç'ena gah qabı hipxhır. **23** Mang'vee zak'le inəxüid uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paççahiyvalla vobna. Mana manisənçik akaraba vuxhes deş, mançın gırgın ç'iyeyn aq'vacad höğəsın, gırgın karıd k'öq'ü, haq'vara'asın. **24** Yits'ible gaç, ine

Yunus

1 Rəbbəe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın maabınbışılqə hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı. **3** Yunusumee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqə, Tarşışeeqa əlyhəəs ikkiykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşışeeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışıka gameeqa giy'ar. **4** Rəbbemee mane gahıl deryahılqə məxübna it'umna mits g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qexhe. **5** Gameebınbı qəp'q'ın cone allahbışılqə ona'a gıviyğal. Gamı sıbık qa'asva manbışe gırgın kar deryaheeqa dağ'a. Yunusmee mane gahılqasse gamıyne avudne cigeeqa giç'u it'umra g'alırxhu eyxhe. **6** Gamıyna xərna mang'usqa qarı eyhen: – Ğu nya'a g'alırxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqə one'e. Sayid Mang'vee şas kumağ ha'a, hapt'ıyke g'attıvxhan haa'a. **7** Gameebınbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Qudoora çöp k'eçç'u ilyaakas şavul-allayiy şalqə in yiğbı i'qqə. Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqə g'e'exha. **8** Manbışe mang'uke qiyghanan: – Həşde ğu şak'le eyhelan, in şak qıtxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nənçene qöö? Vatan nyaa'ane vob? Nene milletnane vor? **9** Mang'vee eyhen: – Zı cühüt' vorna. Zı ç'ıyeyiy deryah itxhning'us, xəybışde Allahıs, Rəbbis, i'bəədat ha'a. **10** Mang'vee manbışik'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəp'q'ın qiyghanan: – Ğu in hı'ıyn hucoone? **11** Deryaheena mits it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan: – Mana mits huvoracenva şı vak hucoone ha'as? **12** Yunusee manbışik'le eyhen: – Zı alıyart'u deryaheeqa huvoxhne. Manke mits ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mıtseeqa şu zal-alla gıyap'ı. **13** Gameebınbışis avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ıttıyxhane cigeeqana əlyhəəs vukkiykıneeıyib, geeb g'ooxhene mıtın əlyhəəs havaasar deş. **14** Manke manbı gıviyğalanbı Rəbbılqə ona'a: – Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şı tan ileşşeva şı gımbat'a. Binah deşung'un hı'sab şake qımeeqa. Ğu, Rəbb, Vas ıkanəxüid hı'ı. **15** Manbışe Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mıtısb ulyoozarna. **16** Gameebınbı it'umba qəp'q'ın, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a. **17** Rəbbee geed xədin baluğ qalı'ı Yunus k'öğəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə axva.

2 Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a: **2** Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u, Ğunad alidğhıniy

quvuyn. Zı ahaleençe ts'ir hav'u, Vak'le yızda ts'ir g'avxhuna. (Sheol h7585) **3** Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul, Zı xhyanbışde yı'q'nee axu, Yiğın gırgın xhyanbıyiy dalğabı Zal ooğançe ilğeeç'u. **4** Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'ı, Meed zak'le Yiğın muq'addasın xav İyerusalımee g'acesıncad». **5** Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadı, K'oralybışeeqa qıkkı, Vuk'lelqad xavsiy alitk'ır. **6** Suvabışde avqamee zı giç'una, İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha. Ğumee yızda Rəbb Allah Yızın tan k'oralybışeençe g'attıvxhan hı'ıyn. **7** Yızda i'mı'r k'yabat'amee, Zı Rəbb yik'el qalı'ı, Yızda düə Valqa, Yiğne muq'addas xaalqa hipxhırna. **8** Şavaayıy nişiscad karai'dəəne bütbışis i'bəədat ha'a, Manbışe Ğu yik'el hixan ha'a, Colqana rəhı'm avaa'ın haa'a. **9** Zımee şukur haa'ane mə'niybışıka Vas q'urbanbı allya'as. Zı huvuyn cuvab cigeeqa qalya'asın. G'attıvxhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna! **10** Rəbbee baluğuk'le uvhuyn'g'a, mançin Yunus ghalençe xhyan deşde cigeeqa qığayhe.

3 Rəbbee Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın, Zı uvhuynbı maabınbışılqə hixhare'e. **3** Rəbbee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqə ayk'an. Nineva geeb xəbna şahar vuxha, mançe ilğeeç'esdemee xhebillə yiğniyxhe ikkiykanan. **4** Yunus giyğalna şaharvolle iykar. Ts'ettıyene yiğil i'qqəs əxənəməne cigabışeeqa hark'ın, mang'vee eyhen: – Yoq'ts'alyne yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda! **5** Ninevağançenbışe Allahılqə inyam hı'ı, sıv aqveva ses qığayhe. Manbışe xəring'ule otçu k'ıning'ulqamee palanbı alyaa'a. **6** Mana xəbar Ninevayne paçcahılqə hipxhırmee, mana cune taxtıle giç'u, paçcahaaşın tanalınbı g'ayşu, palan alyı'ı yı'qqıl giy'ar. **7** Paçcaheee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaaşine doyuule Nineval inəxüid eyhecenva: «İnsanaaşə, həyvanaaşə, çavra-vəq'əyn vuççud umoyxhancən, xhyanbı ulymoğacən, uxhiyxhanasid himayk'ancən. **8** İnsanaaşılqə, həyvanaaşılqə palanbı ale'ecən. Gırgıng'vee Allahıs geeb düə he'e. Havaasre manbışe karai'dəəne işbışıkeyiy insanaaşis haa'ane pisvalike xıl ts'ıts'ee'ecən. **9** Şavuk'lene ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhı'mılqə savaak'alav'u, şı hapt'ıyke g'attıvxhan haa'». **10** Allahık'le manbı karai'dəəne işbışile sapk'ıl g'avcumee, manbışılqə rəhı'm haa'a. Manbışılqə ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4 Yunus man diykın, qəlın qoxa eyxhe. **2** Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a: – Ya Rəbb, zı hamanva nya'a xaanang'acar dışdıy uvhu? Mançıl-allar zı Tarşışeeqanıy hixu. Zak'le ats'anniy

Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhi'mnana,
xədin sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as
devkanna Allah vor. **3** Rəbb, hucoone ixhes,
həşdiyile yızın can alişşe, zas i'mi'r haa'as vukkan
deş, qik'as ikkan. **4** Rəbbee mang'uk'le eyhen:
– Deşxhee, vas mançike geebne qəl vuxha?
5 Yunus qiğeç'u şaharne şargne sural giy'ar.
Ma'ad mang'vee cusun veriğ qıdyoot'asın xhinnen
cigad ali'i, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka
giy'arna. **6** Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecenva,
maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus
man ala g'acu geer şadexhena. **7** Qinne yiğil
miç'eeqana mane alalqa Allahee mi'q g'ixoolee.
Mane mi'qən ala adğançe otxhunmee, ala qeqqvan.
8 Veriğ ılqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana
g'ümana mits g'ixoolee. Veriğın mang'una vuk'ul
gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girğilymee,
mang'vee cus qik'uy heqqa: – Zas i'mi'r haa'as
vukkan deş, qik'as ikkan! **9** Allahemee Yunusuk'le
eyhen: – Deşxhee, vas alayl-alla geebne qəl vuxha?
Yunusee eyhen: – Ho'o! Zas qik'asda xhinnena qəl
vuxha! **10** Rəbbee mang'uk'le eyhen: – Ğu idezuyn,
ğü ilydyakkıyn sa xəmnə əərə alyadı-qeqquyn ala
vas qiykkan! **11** Nəxübne Zas qıdivkvanas manimee
xəbna Nineva eyhena şahar, maadın vəşşe g'alle
aazır sağıy sol dyats'an milletiy manimeen çavra-
vəq'ə?

Malakiya

1 Rəbbəe Cun cuvab İzraililqə, Malakiya peyğambarilə ǵana hixhar ha'a. **2** Rəbbəe «Zas şu vukkiykininbıva» eyhe. Şossemeə «Şi nəxübnə vukkiykinıva?» qiyǵhanas əxə. Rəbbəeyid inva eyhe: – Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy vor? Zımeə, Yaaq'ub İkkanaalın şu, cuke g'abıynıbnı, g'əvxü. **3** Esaviy mang'uke g'abıynbımeə, Zı əq'əna qav'u. Zı manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır, manbışde doıyulın cigabı çaq'alaşıs hıvu. **4** Edom vooxhene, Esavıke g'abıynbışısse eyhes əxə: – Şakın ıxheeyid, şı meed man hatq'ur-hıyxürin cigabı qa'asınbıcad. Saccu Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe inva vod eyhe: – Hasre, manbışe ale'ecencad, Zımeə meed hı'ǵəkkar ha'asın. Gırgıne gahbışıl manbışde ölkayk'le g'ulyopt'ulna ölkava eyhes, coyub Rəbbına qəl avquyn millet xhinne qıvaats'as. **5** Şok'le man vuşdecud eleppışıka g'acumee, şıcad eyhes: «İzrailikəd qaana, Rəbbın do axtıda vod!» **6** Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhen: – Ay Yızın do qızar hıdıya'an kaahınar! Duxee dekkıs, g'uleeyib cune İyesıys hı'rmat gıvıyxhe. Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas gıvıyxhena hı'rmat? Zı İyesıyxhee meeb nyavxha şu Zas gıvıyxhena hı'rmat? Şosse «Nəxüdnə şı Yıǵın do qızar hıdııva?» qiyǵhanas əxə. **7** – Şu Yızde q'urbanbı allya'ane cigalqa kara İdyaesın Zasın otxhunıy adı gıyxhe. Mançıkad, «Şı Vas dekkanan nəxüdnə ha'ava?» qiyǵhan. Şu Rəbbın q'urbanbı allya'an cıga qızar hıdıı, məxüđ Mang'us dekkanan ha'a. **8** Şu bı'rq'ın həyvanar q'urbanna allı'ıy yugunne vod? K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna ablyav'uy nya'a yugunne vod? Məxbına sa həyvan yıǵne ölkayne xəring'us hevle, İlekkə mang'us ǵu İkkiykanaseeva, mang'vee yıǵna haa'asee? Məxüđ Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Həşde Allahıs düə hee'e, Mang'vee şos rəhı'm hee'ecen. Şu məxdın q'urbanbı allya'amee, Mana şoqa yugra eyxheye? Məxüđ Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **10** Vuşde sang'vee, Yızde q'urbanbı allya'ane cıgee, q'ərane cıgeeqa ts'a gıoxhxhan ha'asse, Yızde xaan akkabıcad qı'ıynxıy yugda eyxheıy! Yızın yık' şoka gıotxhan deş, şu allya'an q'urbanbıd alyaat'as deş! Məxüđ Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **11** Verıǵ ıqəəne cıgeençə, k'yoocəne cıgeeqamee, Yızın do milletbışde yı'q'nee axtıda vod! Gırgınəng'ə Yızde doıyule ətırıbı gıoxhxhan ha'a, məttın paybı adayle! Man Yızın do milletbışde yı'q'nee, axtıda ıxhayke ha'a! Məxüđ Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **12** Şumee, «Rəbbıne q'urbanbı allya'ane cıgaylın otxhunıy muq'addasın deş vod, man qızar hıde'eyıd eyxheva» uvhu, mançına muq'addasıyvalla avaak'an haa'a. **13**

Ooǵançə «İnımeena əq'ıubavad!» uvhu, şu mançılqa yı'q' sak'al ha'a! Məxüđ Xəyıbışde Xəring'vee Rəbbəe eyhe! Şu Zas q'urbanna ablyaa'asva q'ööq'ına, k'aana, vuk'arna həyvan abeene, Zı mana şoke alyabat'aye? Məxüđ Rəbbəe eyhe! **14** Syuruneençə g'apsırne yugne g'argıne cıgee, Xudaavandays qı'ıbı'lyna həyvan abıyne horalays bed-düə vuxhena! Zı İnekkə xərna Paççahva, gırgıne milletbışe Yızın do axtı qa'a! Məxüđ Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe!

2 Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe vod: – Kaahınar, İna əmr həşde vuşdemee vob: Yızde cuvabıl k'ırı İlydıyxheene, Yızın do yık'eençə axtı qıde'eene, şolqa bed-düə gıooǵav'u, vuşun xayır-düəbı bed-düəlaqa sak'al ha'as. Şu Yızın do yık'eençə axtı qıdı'ıva, şu Yızda bed-düə alyapt'ımacab. **3** Zı şol-alla şoke g'abıynbışıkınıd ha'asın. Bayrambışıl şu q'urbanna allı'ıyne həyvanaaşın xhıdbı Zı vuşde əq'vabışle k'ena l'xəs, mançıka sacıgee şu daǵaa'as. **4** Manke şok'le ats'axhxhes, Zı mana əmr şoka, Levıyne nasılıka, hav'una mugaavıle aaxvecenva g'axıvu. Məxüđ Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **5** Zı Levıyne nasılıka barakatnana l'mı'r hoolena mugaavılenıy hav'u. Zas hı'rmat gıvıvxhıva, Zı manbışıs man gırgın hıvıyın. Manbıb Zale qəpq'ı'nıbnı, Yızde doıyusub hı'rmat gıvıvxhına. **6** Manbışde mızle qıpkuna Q'aanun vıxha, ǵhaleençed horbı qıǵeeç'enbı deşdıy. Manbışe Yızde öǵıl yugıayıy qıpkuna l'mı'r hav'u. Geebınbı manbışe yəqqı'lqa sav'u. **7** Kaahınaaşıne ǵhalen ats'al havaces İkkın, İnsanaaşısse manbışde mızle Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva. Kaahınar Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe g'axıvıyınbı vob. **8** Şumee, kaahınar, yəqqı'le qıǵeeç'ıynbı, şu helene ats'aalybışıka mansanbıb şoqab qıhna habǵı. Zı Levıyne nasılıka hav'una mugaavıle şu havakkal hav'una. Məxüđ Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Şu Yızde yəqqı'n apk'ın deş, Q'aanunıka g'acesde İşbışee, şu gırgıng'uqa sa uleka ılyaaı deş. Mançıl-allab Zı şu milletnecab g'elıqqa hevles, k'ap'ık'ıle avqa qaa'as. **10** Yışda gırgıng'una Dek sa dışde vor? Şı sa Allaahe dışde İpxhın? Nya'a manke şı dekkaaşıka hav'una mugaavıleyına muq'addasıyvalla avaakan haa'a, sana-sang'us horbı ha'a? **11** Yahudayne milletın Allahıs xayaanat hıı. İzraıleeyıy İyerusalımeə həlyvəəq'ənasın İşbı hıı: Yahudabışee menne Allahbışıs l'bəədat ha'an yedar hav'u, Rəbbıs İkkananne, muq'addasne cıgayna muq'addasıyvalla avaakan hav'u. **12** Man hı'ına İnsan vuşu İxhay İxhecen, Xəəne G'oşunbışde Rəbbıs q'urban ablyaa'ana çıkana İxheeyır, Rəbbəe mana Yaaq'ubne çadırbışısse g'e'eşçecen. **13** Şu İn karıd ha'an: gıyaaşu-gıyaaxu, Rəbbın q'urbanbı allya'an cıgad ulene naǵıka gıyats'a'an. Məxüđ,

şu adıyne q'urbanıqqa Rəbb sak'ı ilydaklava, manbı şoke ilydaat'ava ha'a. **14** Şosse «Nişil allavane?» qidghın ha'as əxə. Şu mek'vranang'a hey'iayne zəiyfayneyiy yığne yı'q'nee Şahad Rəbb vorna. Şu, mana yığna nikahıkana xhunaşşe yixhayka ilydyakki, məng'ı's xayaanat hı'ı. **15** Allahee şu sa tan, sa rı'h xhinne dişde ipxhın? Nya'asdiyhan Mang'us şu sa vuxha vukkan? Mang'us Cunemee nasılniy vukkan. Mançil-allab şucab şu havaace. Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iayne xhunaşşeys xayaanat hıma'acen. **16** İzrailıyne Allahee, Rəbbe eyhen: – Xhunaşşeyka yugra dexhena, mana qıxeelena Zak'le g'ımece vor. Mançil-allad şucab şu havaace, xayaanat hıma'al Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **17** Vuşde yuşan hav'uyın Rəbb ozar ha'a. «Nəxürne şı Mana ozar ha'ava?» şosse qiyghanasid əxə. Şu eyhen: – Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöö, Rəbbis manbı vukkananbı. Şucadid meed eyhen: – Qopkuvalin məhkama ağayhena Allah nyaane? Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3 Haane, Zı g'axuvuna i'qqa vor. Mana Zale ögee ark'ın yəq qaa'as. Şu t'abal ha'ana Xudaavand sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales. Şos g'aces ikkana, muğaavileyn cuvab allesda qales. Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **2** Vuşune öörxəs Rəbb qarına yığıl? Vuşune öörxəs Mana qarimee? Mana xhiməə qa'an ts'a xhinneyiy mətta'an sap'ın xhinne ixhes. **3** Rəbbe Levıyna nasıl mətta'as. Mang'vee man k'ınəəğəyiy nuk'ra ts'ayıka rışşı qı'ı, mətta'ane insanee xhinne ha'as. Mançile qiyğa manbışe Rəbbis qotkuyn q'urbanbı allya'as. **4** Manke Yahudayne ölkeeyiy İyerusalimee avaalıyne yığbışıl allya'an, ögiylyne senbışıl allya'an q'urbanbı xhinne Rəbbisqa yugda qales. **5** Zı vuşun məhkama ağahasdemeə, şosqa ayres. Cadubı ha'anbı, zina ha'anbı, horbışıka k'ın g'ıysaranbı, işçıyn pıl qidelenbı, adamer hapt'ı avxuyın yedariy dek, yed dena avxuyın uşaxar t'yaats'axal haa'anbı, mənne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı, Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı Zı sik'imne gahıle aq'valqa qığahas! Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **6** Zı Rəbb vorna, badaldexhena. Yaaq'ubıke g'abıynbı, şunab badal meebaxhe! **7** Yizde əmrbışılqa şu dekkaaşine gahıle gibğıl yı'q'ıbı sak'al ha'a. Zalqana savk'le, Zımar şolqa sak'aldas! Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! Şossemeə «Nəhı'bna savk'alasva?» qidghınıd ha'as əxə. **8** İnsaneeyid Allahıke qöqəyee? Şumee Zake qöqən. «Vake hucoona qöqəva?» şosse qiyghanas əxə. Yıts'ınçına sa pay, sayıd Zas ikkekan. **9** Milletıncad Zake qöqənçil-alla, vuşde gırgıng've bed-düə alyapt'ı. **10** Yıts'ınçına sa pay bıkırba able, Yizde xaa oxhanasın kar ixhecen.

Şu mançıka Zı siliys i'xe! Nya'a, Zı mançile qiyğa şos xəən g'uleppı aaqas dişde, hexxalıka barakat hevles dişde? Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **11** Zı ts'ırtıyaaşısqa vuşun ezuyın kar oxhanas hassaras deş, vuşde tayangbışile t'imilid nyaqaad ixhes deş. Məxüid Xəənbışde Xəring've Rəbbe eyhe! **12** Vuşda ölka micagne cigalqa savk'uva, gırgıne milletbışecad şok'le baxtivarva eyhes. Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **13** «Şu Zak'le ıvdyaaq'asın cuvabı uvhuva?» Rəbbe eyhe. Şossemeə «Nya'a, şı Vak'le hucoone uvhuva?» qiyghanas əxə. **14** Şu uvhuyn: «Allahıs i'bəədat hı'iy, nişiscad karai'dəən kar vodun. Mang'vee eyhenbı hı'ı, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine ögil hapq'ır ıviykirıyke nya'a, şas hucoone ıxha? **15** Şı həşde cocab-co axtıba vukkekanbışik'le baxtivararva eyhe. Qəlasın ha'anbışın işbıd yugda ayk'an, Allah siliys i'xı'yxənbı cazaake g'ıttıviyxhananbı». **16** Mane gahıl Rəbbile qəvəyq'ənanbı sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe. Manbışe yuşan ha'an Rəbbik'le g'ıyxhe ıxha, Mang'vee mançil yugda k'ırı ılıyxhe. Rəbbile qəpp'ı'n Mang'une doys hı'rmat gıviyxhenbışdemeə, Mang'une ögil manbışın işbı oyk'anan kitab aaqı eyxhe. **17** Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhen: – Mane yığıl Zı manbışıke Zas gıranın insanar haa'as. Dekkıs vucee eyhen ha'ana dix nəxürıy qiykkan, Zasıb manbı məxüb qıvıkkanasınbı. **18** Mane gahıl şosse qorkung'uke pısdı, Allahıs g'ullux ha'ang'uke hıdy'a'ana meer curaa'as əxəsda.

4 Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhen: – Peşt xhinne gyotxhanan yığ k'ane qexhe vod. Gırgın cocab co axtıba vukkekanbıyiy pısvalla haa'anbı, mane yığıl balybıy xhinne gyooxhanas. Mane k'ane qexhene yığın manbı gyooxhan haa'asınbı. Manbışıke kokbıd, bitağbıd axvas deş. **2** Zale qəvəyq'ənanbışdemeə, Qopkuvalına verıg ılqevç'es. Mançine şı'ılee yug qav'iy ixhes. Ağılence g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas. **3** Pısınbı şu kööq'əsinbı. Zı man ha'asde yığıl, manbı vuşde g'elybışik avub yı'q xhinne vuxhes. Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **4** Yızda nukar Mısa Xorevne suvalıynang'a, Zı mang'us İzrailıyne milletnemeəcab huvuna Q'aanun, Yızın g'aydabıyiy əmrı şı yik'el aqqe. **5** İlyaake, Rəbbin xədı, dağamın yığ qalesse, Zı şosqa İlyas peygambı g'axıles. **6** Zı qarı in cigabı kunfayakun huma'acenva, Mang'vee dekkaaşın yik'ı dıxışılqa, dıxışınbıd dekkaaşılqa sak'al ha'as.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matta

1 İbrihımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna nasıl: **2** İbrihımıke I'saq' g'arı. I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı. Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı. **3** Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle. Peresiker Xetsron g'arayle. Xetsronuker Ram g'arayle. **4** Ramiker Amminadav g'arayle. Amminadaviker Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. **5** Salmoniker Raxavee uxuna Boaz g'arayle. Boaziker Rutee uxuna Oved g'arayle. Ovediker Yessey g'arayle. **6** Yesseyker paççaah Davud g'arayle. Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sileyman g'arayle. **7** Sileymanıke Rexavam g'arayle. Rexavamıke Aviya g'arayle. Aviyadiker Asaf g'arayle. **8** Asafiker Yehoşafat g'arayle. Yehoşafatıke Yehoram g'arayle. Yehoramiker Uzziya g'arayle. **9** Uzziyeker Yotam g'arayle. Yotamiker Axaz g'arayle. Axaziker Xizqiya g'arayle. **10** Xizziyeker Menaşşe g'arayle. Menaşşeyker Amos g'arayle. Amosuker Yoşiya g'arayle. **11** İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşeme, Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle. **12** Baabileeñçe qabıyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle. Şealtieliker Zorubbabil g'arayle. **13** Zorubbabiliker Avihud g'arayle. Avihuduker Elyaqim g'arayle. Elyaqimiker Azor g'arayle. **14** Azoruker Tsadok g'arayle. Tsadokuker Axim g'arayle. Aximiker Elihud g'arayle. **15** Elihuduker Eleazar g'arayle. Eleazariker Mattan g'arayle. Mattaniker Yaaq'ub g'arayle. **16** Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle. Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa. **17** Gırgıda İbrihımılee Davudulqameen nasılı qədəqqaxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılıbd qədəqqaxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'eepşiyled Masixhılqameen nasılı qədəqqaxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe. **18** I'sa Masixhin yedike İxhay İnəxüdü İxha: mang'una yed Mayram Yusufne doıyulınyıy qey'i. Manbışe davatbı ha'assecad, mæng'ı'n vuxhne yixhay aq'valqa qığeç'e. Mæng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. **19** Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşına k'ane tesser hıdee'esva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan. **20** Mang'ee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaalik dyagu eyhen: – Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, mæng'ı'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. **21** Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (Rəbbe g'attixhan ha'a) gıxhxhe, Mang'ee Cun millet manbışde bınahbışıke g'attixhan ha'as. **22** İn gırgın kar,

Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **23** «Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gıxhxhes». (İmmanuel «Allah şaka vornava» eyhen vodun.) **24** Yusuf muğur qıxhamee, mang'ee Rəbbine malaalikee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e. **25** Mayramee Dix uxasme, Yusuf mæng'ı'ka g'ilexha deş. Mæng'ee uxuyne Uşaxın doıyud, Yusufee I'sa gıyxhe.

2 I'sa Hirodee paççaıyvalıa haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike İxha. I'sa yedike İxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alınan insanar abı, **2** maane insanaaşıke qiyghanan: – Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike İxhana paççaah? Şak'le şargıle Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı. **3** Man g'ayxhıme, paççaah Hirodiy İyerusalımeedın millet nyaqame İxhesın axva. **4** Hirodee cusqa gırgın kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'anunun mə'əllımar sav'u qiyghanan: – Nyaane Masıxh yedike İxhes? **5** Manbışe eyhen: – Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüdü peyğambaree otk'un: **6** «Yahudeyayne cigabışeeına Bet-Lexem, Ğu Yahudeyayne ç'ak'ıne şaharbışda nekke k'inna deş vob. Yiğne arğançe Yızde millėtis İzrailis Çoban, Xərna qığeç'es». **7** Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışıke xəne qığevç'ıne qopkuna gah qıviyghan. **8** Mang'ee manbı Bet-Lexemqa k'ıxooolemee, eyhen: – Hapk'in mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykimeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yoozaras. **9** Manbışe paççaheee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargıle g'avcuıyne xəneyınbı manbışık'le yəq haagva vuxha. Mana xəne apk'in, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. **10** Geed ats'ane insanaaşık'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı. **11** Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gıyaybışıl gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qıyğad co adıyn xazınanan balagbı aaqı, Mang'us k'inəğə, yugun evanan gıranın gətraniy gıranın ətirbı hele. **12** Manbışık'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sıvmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa sıviyk'al. **13** Geed ats'an insanar apk'inmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaalik adı eyhen: – Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misırqa hıxvee. Hirodis Uşax t'abal hı'ı gik'asid İkkan, mançıl-allar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve. **14** Mane xəmdəcar Yusufee Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misırqa ayk'an. **15** Goone Hirod qik'asme, manbı ma'ab aaxva. Məxüdü Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda Dix Misırğançe

qort'ul». **16** Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbi hı'ıva ats'axhxamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hiqiy-allane cigabişeebin q'öne senilqameen girgin gadebi gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alyane insanaaşine cuvabike, ögilycab vats'a vooxhe. **17** Məxüdü Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Raamee ses qadayle, Mana Raahileyna uşaxaşıqa geeşena, Uts'urna ts'ir vooxhe. Manbı devxhal-alla, Ces yik'bi huvuyid ikkiykan deş». **19** Hirod qik'ıyule qiyğa, Yusuf Misirnamg'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaiik adı **20** eyhen: – Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailıyqa sak'le. Şen Uşax gil'as ikkananbı hapt'ıynbı. **21** Yusuf oza qixha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailıyqa siyk'al. **22** Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paçcahiyvalla haa'a g'avxhumee, mana qəyq'ənnə maqa sak'ılas. Mang'uk'le sa medin nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. **23** Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüdü peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3 Mane yiğbişil Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana Yəhye giyg'alna Allahın cuvab insanaaşılqə hixhar ha'a. **2** Mang'vee eyhe ıxha: – İnsanar, bınahbişike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybişda Paçcahiyvalla k'ane quvxha! **3** İna Yeşaya peyğambareecadnıy Yəhyeyne hək'ee otk'un: «Sahreençe ses g'ıyxhe: Rəbbis yəqbi he'eva, Mana ilğec'esin cigabı qotku qe'eval!» **4** Yəhyee devayne xhayiken tanalinbı alya'a ıxha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ıra iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irıyariy çolane t'ot'aaşe hı'ıyn itv ıxha. **5** Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hiqiy-allançe vüqqə vuxha. **6** Manbişe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **7** Geeb fariseyariy saddukeyar mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı aleet'e'eceva vüqqə vuxha. Yəhyeyid manbişik'le eyhe ıxha: – Xoçebışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eçcu, Allahıke qəöñçile şosse heepxas vəxəsınbıva? **8** Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'its'av'uy hagve. **9** Vuşde ək'leeqa qımaylecan «Nya'a, İbrıhımı yışda dek dişdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahışda ine g'ayebışikəb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəxəsınbı. **10** Haane, yak'vud yıvaaşik avudcad vod. Yuğna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. **11** Zı, şu bınahıke xıl ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilınbı haqqasır

kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gıçərxı'ybı alyaat'a'as. **12** Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xıle vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çıke qığec'ıyn həpır-çüpırıd k'ıdbəqqəne ts'ayıyqa heles. **13** Mane gahlıl Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gıçərxı'y ale't'e'ecenva l'sa arayle. **14** Yəhyeys man hassaras diykın eyhen: – Ğu zasqa gıçərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gıçərxı'y alyaat'as? **15** l'see mang'us inəxdun alidghıniy qele: – Hasre həşdiys məxüdü ixhecen. Şı Allahıs ikkanan ha'as ikkan. Mançıs Yəhyee «Ho'ova» eyhe. **16** l'sa gıçərxı'y alyaat'u xhinençe qığec'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'ece. **17** Sayid xəybişeençe ses qadayle: – İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yızde yik'es şadvalla hoole!

4 Qiyğa l'sa iblisin siliys i'xecenva Allahne Rı'h'ın mana sahreeqa ikekka. **2** l'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yiğnayiy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe. **3** Manke siliys i'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'lecan. **4** l'see mang'us inəxdun alidghıniy qele: – «İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qığəne cuvabıkab çıkana i'mı'r haa'ava» otk'un. **5** Qiyğa iblisin Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axıne cigeeqa giyxhxı, **6** eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dişde: Allahəe «Yiğnemee malaaiqaşılqə əmr haa'as, Ğu xilibişil qıkkecen, Yiğın g'elybı g'ayebışile k'ena qimiyxharcenva». **7** l'see mang'uk'le eyhen: – «Yiğna Rəbb Allah siliys i'xımiyxəvad» otk'un vod. **8** Manke iblisin l'sa sa geed axıne suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn girgin paçcaharnan cigabı hits'ayghar hagu eyhen: **9** – Ğu kyozul zas i'bəədət he'eene, in girgin Vak'le g'ecen zı Vas heles. **10** Manke l'see mang'uk'le eyhen: – Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un dişde: «Rəbbis Allahıs k'ıyozre, saccu Mang'us i'bəədət he'e». **11** Mançile qiyğa iblisin Mana Culer-alqa g'alyarəççe. Mang'usqa malaaiakar g'ullux haa'as adayle. **12** l'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxhınee, Mana Galileyeeqa siyk'al. **13** Mana Nazaretğançe qığec'u, Zevulunıy Naftaliyne nasılbişde cigabişeeqa, golyune mıglekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. **14** İnəxüdü Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **15** «Zevulunneyiy Naftaliyne cigabişee, Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val, Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galileyee, **16** Mıç'axıyvalee eyxhene milletik'le, Xədin işiğ g'ece. Hapt'asde

əqi'n avquynbışilqa Nur gyoğa». 17 Mane gahile l'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha: – Bınahbışike xil ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxha. 18 Yiğbışde sa yiğil l'sa Galileyayne golyusse l'lgəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbışe xhineeqa tor ayhe ıxha. 19 l'see manbışik'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeene Paççahiyvaleeqa insanan avqqaqqanbı haa'as. 20 Çocaaşe mankecad tor g'aleçcu, l'sayqab qihna qavayle. 21 l'sa sık'irra ögiylqa ark'inmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaxa. Manbışe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. l'see manbı Cusqa qoot'al. 22 Mang'vee qopt'uluykum, manbışe dekkır, lotk'ad g'aletcu, Mang'uqab qihna qavayle. 23 l'sa Galileyavolle iykir maane, manbışde sinagogabişee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paççahiyvalına yugna xabar insanaaşılqa hıvxhar haa'a vuxha, insanan gırgıne ık'arbişike, ç'ırvalybişike yug qaa'a vuxha. 24 Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axxhen. Mançile qiğğa Mang'usqa gırgın it'umun ık'arbinanbı, cınaaşe avquynbı, cole əmbı, paralic l'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. 25 Galileyençe, Dekapolis eyhene cıgeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöö ıxha.

5 İnsanaaşın t'arat' g'acu, l'sa suvalqa ilqəç'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, 2 Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal: 3 – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karaı'dəənbıva» eyhenbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes. 4 Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı! Allahee manbışis yik'ıbı helesınbı. 5 Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı! Allahee manbışis cuvab huviyn cıga heles. 6 Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhunıleyiy ulyodğuyle geeb vukkananbı! Allahee manbışis cos ıkkanan helesın. 7 Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı! Allaheeyib manbışis rəhı'm haa'as. 8 Nimee baxtivarariy, yik' məttnbı! Manbışik'le Allah g'aces. 9 Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmanıyvalla ç'əv haa'anbı! Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes. 10 Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı l'k'əənbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes. 11 Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-alla horbışika gardanaqa kar giyxhenbı. 12 Şadepxhe, soqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdid şole ögee

vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı. 13 Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çına q'ızmalla avaak'an hav'eene, nişisse mançına q'ızmalla savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiğğa saccu insanaaşine g'elybişeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş. 14 Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. 15 Neng'vecab qavhuna İyampa g'abık avqa gıviyxhe deş, mana axtıne cıgeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gıxhecenva gıviyxhe. 16 Hasre həməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gıxhecen, manbışik'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışeena vuşda Dek axtı qe'ecen. 17 Vuşde ək'leeqa qımaylecen, Zı peyğambaraaşe uvhunıy Q'aanunee ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cıgeeqa qalya'as, nişisiy manbı ıkkanva hagvas qarı. 18 Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'ıye hığəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'inna hərfib, sa k'inin xət'ıd hakkalas deş. 19 Şavaayıy Q'aanunee opk'unna sa k'inna əmr xheeyib hidıyav'u, vucee hı'ıynıd mebinbışis xət qı'ı, mana Xəybışde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına cıga avqas. 20 Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaaşineyiy Q'aanunne ma'allımaaşine qopkuvallıe hexxaba devxheene şu Xəybışde Paççahiyvaleeqa eepç'es deş. 21 Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «İnsan gımek'a», şavaayıy gık'u mang'uqad məhkama ilyakkas. 22 Zımee şok'le eyhen, şavaayıy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayıy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədin məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karaı'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas. (Geenna g1067) 23 Mançıl-allad, q'urbanbı allya'ane cıgeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, 24 pay ma'ab g'alepçı, hark'ın ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiğğa sark'ıl yiğna pay hevle. 25 Vake borc qeqqang'uka yaqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee şu haakımısqa hıxhara'as, haakımeeyir g'aravulyçıysqa qeles, g'aravulyçeeıyir zındaneeqa arçes. 26 Zı vak'le hək'en eyhe, şu mançe borc bıkırda qıdeeqı g'aykkas deş. 27 Şok'le «Zına hıma'ava» uvhuyn g'ayxhiyn. 28 Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəıyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zına hı'ınacar xhinne eyxhe. 29 Yiğne sağne ulen şu karaı'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçee. Yiğneme tanan sa sura atk'ınıy, tan bıkırdacad cehinyameeqa dağepçuyile

yugda ixhes. (Geenna g1067) 30 Yiğne sağne xilen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağeççe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad chehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes. (Geenna g1067) 31 «Şavaayiy xhunaşşe qıxeele, məng'i's qaxiyvunava xılyaqə kağız heleva» uvhu. 32 Zimee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe. 33 Şok'le, yişde dekkaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbişika k'in g'imiyşar, nişinemeeiy Rəbbilqa k'in g'assır, manid he'e». 34 Zimee şok'le eyhen, nişilqacad k'in g'imiyşar. Xəəlqan k'in g'imiyşar, mana Allahna taxt vobna, 35 ç'iyelqan k'in g'imiyşar man Allahın g'elik avudun cıga vodun, İyerusolimılqanıd k'in g'imiyşar mana xənnə Paççahna şahar vobna. 36 Yiğne vuk'lelimid k'in g'imiyşar, vasse mançilyna ç'ərıb cagvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş. 37 Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'aniken vodun. 38 Şok'le «Ulene cigee ul, siliyene cigee sili qeqqeva» uvhuyn g'ayxhiyn. 39 Zimee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. 40 Ğu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ikkanxhee, məhring'us mançil oğançe alı'iyınıd hele. 41 Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrna haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe. 42 Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a. 43 Şok'le «Vas k'anena ikkiykne, duşmanır g'imeece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. 44 Zimee şok'le eyhen, vuşun duşmanır vukkiykne, şoqa qılhna gyapk'ıynbışdemeeiyb düə hee'e. 45 Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verığ yugunbışılqab, pısınbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'ıynbışılqab g'ahap'ıynbışılqad akaradacad gyoğa. 46 Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançile şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxiüd şene karai'dəəne nalok'ı sa'anbışed ha'a dişde? 47 Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaa'tanbışe həməxiüd ha'a dişee? 48 Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6 İlyaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le Haagvasva hımaaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeene Dekkıkə nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. 2 Kasıbı sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele.

Məxiüd aq'vasın ha'anbışe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeyiy şahrabışe ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. 3 Ğumee sadaq'a helemee, solne xilek'le sağınçın hucoome ha'acad mats'axhxecen. 4 Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. 5 Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaaa'a. Məxbınbışis sinagogbışee, şahrayne vutbışik insanaaşik'le g'ecene cigabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. 6 Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. 7 Düə haa'amee, menne dinne milletbışe xhinne sa kar hakkee himeqqa. Manbışisqa həməxiüd qöö, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. 8 Şu manbışik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ikkan, şu Cuke heqqassecad ats'a. 9 Mançil-alla şu inəxüb düə hee'e: «Xəybışeena Dek yişda! Hasre ğirğing've mizel Yiğın do axtıda aqqecen! 10 Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen, Xəybışee Nəxiübiy Hasre ç'iyelid Vas ikkanəxi'd ixhecen! 11 Hucoone ixhes, g'iyniysın şas oxhanasın ğıney hele. 12 Şi qotkuda hidi'iyñçile, Ğu ilyheç'e, Nəxiüdiy şı şak qotkuda hidi'iyñ yik'el hixan ha'a. 13 Həməxiüd he'e, şı bınahın hımoot'alcen, Şeyt'anike şı g'attivxhan hee'e». 14 Şu insanaaşe şok hı'ıynbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es. 15 Şu insanaaşe şok hı'ıynbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş. 16 Siv aqqımee aq'vasın ha'anbışe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbışe siv aqqiy hagvasdemee məxdıne aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. 17 Ğumee siv aqqımee, ç'ərılqa əğə hadğve, aq'va hoğle. 18 İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxecen. Məxiür ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkık'le g'aces, mançil-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles. 19 İne dyunyel kar sım'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sıxnareeşe xaybı q'əra qa'a. 20 Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasımıd aqqaqqa deş, sıxnareeşeb ikkeç'ı qöqə deş. 21 Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'id maa'ad ixhes. 22 Ulen tanış sıx hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes. 23 Yiğne missıne ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axıyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallaxhee, mana miç'axıyvala nimeenaniyxan vob! 24 Şavusseceb q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbışda sa

ikkiykanasda, manasame g'imece ixhes. Manbişde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkasdeş. Şosse sayangaba Allahısıb vardevletısıb g'ullux haa'as dæxæ. **25** Mançıl-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucooniyxan alya'asva mançına humaa'a. Nya'a, i'mır' otxhuniyle, tanıd tanalinçile giranda dişde vod? **26** Xæne şit'yaaşıqa ilyaake: mançin ezaddeş, gyoxaddeş, anbarbişeeqa sa'addeş. Vuşde Xæybişeeene Dekkemee manbı missıda g'alya'adeş. Nya'a şu şit'yaaşıle nimeexheyib ooqa dişde vod? **27** Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sæ'æt i'mrena hexxa'as væxæ? **28** Nişısne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybişıqa ilyaake næxüdiy læə: mançin işib ha'adeş, uxarad ha'adeş. **29** Şenmeen karnane Sileymaneyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'ideş. **30** İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyına vobne, g'iyqab peşteeqa arçesde ok'alqa Allahee mæxdın tanalinbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde? **31** Mançıl-allad «Hucooniyxan oxhanasva?», «Hucooniyxan ulyoğasva?», «Hucooniyxan alya'asva?» mançına hımaa'a. **32** Mane karbişde gırgınçına Allah qıdvyaats'anbiş haa'a. Şoqamee Xæybişee Dekvorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an. **33** Şumee ts'eppa Allahna Paççahiyvallayıy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırgın kar şoqa ixhesin. **34** Mançıl-allab g'iyqiyına humaa'a, mançin çincab-çına haa'asda. Yiğısiysta-yiğısiysta æq'üba vuxhesdacab.

7 Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. **2** Şu næxübiy mering'ulena haa'a, şolenab hæmæxüb haa'as. Şu næxüdiy ulyoodakke, şosud hæmæxüd ulyootkes. **3** Nya'a, vak'le çocune uledin çöp g'eece, yiğne ulena ç'il g'udyooce? **4** Yiğne ulee ç'ilyng'a, næxüдне ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledin çöp qığahasva!» **5** Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehel! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesin, næxüdiy çocune uledin çöp qığahas eyxheva. **6** Muq'addasın xvaabişis himele,deşxhee mançin satk'ilid şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbişde ögiylqa k'ima'a,deşxhee mançin manbı k'öq'æsınbı. **7** Heqqee – şos helesin, t'abal he'ee – aveykesin, akka k'etvee – şos aqaşın. **8** Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe. **9** Vuşde yı'q'nee mæxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlecen? **10** Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? **11** Vuşun yik'ıbı nimee pısınbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaaşis yugun paybı heles æxənbı, nya'a, vuşde Xæybişeeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hıdevune g'alyaa'as? **12** Gırgıne karee şos insanar

şoka næxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika hæmæxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun. **13** Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yæqı'b, mançin akkabıd æq'ı'nıbı vod. Gellesinbı mane yæqqı'n avayk'an. **14** I'mrena yæqqı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iveykenbı geeb k'ilybabı vob. **15** Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missına umul xhinne vooxhe. **16** Manbı şok'le cone işbişike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanil t'imıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? **17** Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenıb qööçena meyvaxhe hoolena. **18** Yugne yivel qööçena meyva aleylenadeşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena. **19** Yugna meyva hudyoolena yivıb gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. **20** İşbişike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes. **21** Zak'le «Yişda Xærna, yişda Xærnav» eyhen gırgınbı Xæybişeeene Paççahiyvaleeqa ikeepç'esdeş. Saccu Xæybişeeene Yizde Dekkis ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. **22** Q'iyaaamatne yiğil gellenbişee Zak'le eyhesin: «Yişda Xærna, yişda Xærna, şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesin əlaamatbı hagva?» **23** Manke Zı manbişik'le eyhesin: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'adeş, Zake æq'əna qeepxhe!» **24** İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançıl k'ırı alixhxhına, it'umne cigee xav ali'iyne æk'elikane insanık akar. **25** Nimeen gyoğuybı gyoğeeeyid, nimee damabı qakkyatk'ınoeyid, nimee mitsbı e'eeeyid man xav cigee ulyozuriyn. Man suval aly'nıl-alla hı'ğətkırdeş. **26** İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançıl k'ırı ilydiyhxına insan, g'umul xav ali'iyne beynyavayk akar. **27** Gyoğuybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mitsbı a'as mane gırgınçin xaakın ha'asın. Xavid qukkyyok'alasın, mançike vuççud axvasdeş. **28** I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyınçile matxha axva. **29** Mang'vee Q'aanunne mæ'allımaaşee xhinnedeş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8 I'sa suvayle gıç'umee, Mang'uqab qıhna geeb insanar qavayle. **2** Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişee gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xærna, Vas zı mættı qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. **3** I'see xil hotku mang'uk set'u eyhen: – Ho'o, Zas ikkanan, mættı qıxhe! Mana insan mankecar mættı qexhena. **4** I'see mang'uk'le eyhen: – Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahinisqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Mæxüd yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesin. **5** I'sa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa væşing'una

k'omandır qıxha, miz k'yaa'a: **6** – Yızda Xərna, yızde nukarıs paralic i'xı' xaa g'alırxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan. **7** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı arı mana yug qa'asda. **8** Vəşing'une k'omandıree Mang'une cuvabıs eyhen: – Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yızde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcad uvhee, yızda nukar qıxhesda. **9** Zaqa ç'ak'ınıb vobunbı, yızdeb xılek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hooraval» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qoraval» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «ın he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın. **10** Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'öone milletık'le eyhen: – Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədin inyam neng'uqacad g'acu deş. **11** Zı şok'le eyhen, Xəybişeenə Paççahiyvalleeqa şargıleyiy garbıle menne milletbışınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa suframıl savaales. **12** Co ine Paççahiyvalınıba eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybiyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes. **13** Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırik'le eyhen: – Hooral! Yiğne inyamıs sİK'ı vas heles. Mang'una nukar mankecar yug qexhena. **14** I'sa Pyoturne xaaqa arımee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. **15** I'sa məng'ı'ne xılek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana siğeetsu, Mang'us sufra qa'a. **16** Exha qıxhameeyid I'saysqa cınaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cınaarıl qığ'a'anı, vuk'aranıbı yug qaa'anı. **17** Məxüdü Yeşaya peyğəmbaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'vee yışın ık'arbi ts'ts'tı'ı, Yişın ç'ırrıvılabı Culqa alyaat'u». **18** I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışik'le golyune şene suralqa ilğeeç'eva eyhe. **19** Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'allımaaşına sa qıxha eyhen: – Mə'allım, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales. **20** I'see mang'uk'le eyhen: – Süvəbişiqad, xəəd ıleedaxvane şit'yaasıqad akvaa vodun. İnsanne Duxayqamee vuk'ıl apçesımd cıga deşın. **21** I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen: – Yızda Xərna, hasre zı ts'erra hark'ın dek k'eyxhas. **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbışecab con hapt'ıynbı k'evxhecen. **23** I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. **24** Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançın hı'ıyne mırıtbişın lotk'a gayats'en. Mane gahıl I'sa g'alırxhu eyxhe. **25** Telebabı Mang'usqa qeepxa Mana muğur qı'ı eyhen: – Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attıvxhan hee'e! **26** I'see manbışik'le eyhen: – İnyam k'ıldanıbı, nya'a şu qəvəyç'ən? Mana oza

qıxha t'ufanık'leyiy mırıtbişik'le «ıleezreval» eyhe. Manbıd ıleezararı. **27** Mançile telebabı mattepıxha eyhen: – Mana nəxrına İnsanne? T'ufanımd, mırıtbişımd Mang'vee uvhuyn ha'a? **28** I'sa golyune şene aq'valqa ilğeeç'u, Gadarbışde cigabışeeqa qarımee, maane mağarabışeenə nyaq'vbışeençe, q'öyre cınaaşe aqquına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbışıqa məhbına qəl vuxha, insanar qəpç'ı'niyvalın mane yəqq'le i'lğəə vuxha deş. **29** Manbışe ts'ir üvxü eyhen: – Allahna Dix, Vas şake hucoone ıkkarı? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidıpxhırcar qarı? **30** Manbışıke sİK'ılda şaqana vokbışın turuğ uxhiyxhan eyxhe. **31** Cınaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha: – Ğu şı qığ'a'asxhe, vokbışde turuğeeqa g'e'eeş. **32** I'see mançık'le «Hıderaval» eyhe. Manbıd insanaşına adğançe qığeeç'u, vokbışde turuğeeqa ayk'an. Vokbışın turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'üba aaxva deş. **33** Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepxı şahareeqa qabı, cınaaşe avq'uyne insanaaşına vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. **34** Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeeç'u, Mang'uk'le eyhen: – Hucoone ixhes, yişde cigabışeençe qığeeç'e.

9 I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. **2** Mang'usqa paralic i'xı'na tyuleena sa insan ıkkeka. I'sayk'le manbışın inyam g'acumee, paralic i'xı'yng'uk'le eyhen: – Dix, qı'məyç'ən, yiğne bınahbışıle ılyheepç'ıynbı. **3** Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'allımaaşə coled-alqa uvhuyn: – Mang'vee kufurud ha'a! **4** Manbışde fıkrıençe i'lğəən g'acu I'see eyhen: – Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı i'lğəə? **5** İnçın neniyy eyhes dağamda: «Bınahbışıle ılyheepç'ıynbıvane», deşxhe, «Oza qıxha ıykrethane»? **6** Şok'le ımd ats'axhhe, ç'ıyeyne aq'val İnsanne Dixısse bınahbışıle ılyheç'es əxəna. Qiyğa Mana paralic i'xı'yng'ulqa sak'ı eyhen: – Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora. **7** Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. **8** Milletık'le man g'acu qətç'ı'n, insanaaşıs məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a. **9** I'sa mançe i'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen: – Zaqar qihna qora. Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. **10** I'sa suframılqa qarımee, nalok'bı sa'anbiyiy bınahnanbı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışıka sacıgee kar otxhan ıxha. **11** Farıseyaaşık'le man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen: – Nya'a vuşde Mə'allımee nalok'bı sa'anbışikayiy bınahnanbışıka sacıgee kar oyxhan? **12** I'sayk'le man g'ayxhı eyhen: – Vuk'dyak'arne insanaaşıs doxtur ıkkıykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışısxhe ıkkıykkanna. **13** Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhı'm

vukkan» eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnanbı qoot'alasva arı. **14** Mane gahıl Yəhyeyn telebabı l'saysqa abı qiyghanan: – Nya'a şiyiy fariseyaaşee geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa? **15** l'see manbışik'le eyhen: – Tsuma k'änenang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaaşee nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbışisse alyart'asın yiğbı qadimee, manke manbışed sivar aqqasınbı. **16** Neng'veecab yisseyne tanalınçılqa ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyñçik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sik'ilbab xəp quvxhes. **17** Ts'edin çaxırud yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxırud ehkkasın, tuluğbışikmıd ixhesin. Ts'edin çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxiid he'eene tuluğbıd, çaxırud axvasın. **18** l'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna xərna qarayle. Mana l'says k'yorzul eyhen: – Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Çu həşde arı mæng'ı'lqa xil gıxhxheene, mana eexvasda. **19** l'sa suğots'u, telebabışika sacıgee mang'uqar qıhna ayk'an. **20** Mane gahıl yıts'ıq'vəlle senna eb k'əən ik'arnana sa xhunaşşee, l'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalınçıne baağık seet'a. **21** Məng'ee celed-alqa eyheva: – Mang'une tanalınçıkar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy. **22** l'sa sak'imee mana g'aycu eyhen: – Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın ğu yug qey'ı. Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. **23** l'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'nıy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, **24** eyhen: – G'eeç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'ı deşur, mana g'alırxhu vor. Manbışe l'sayne cuvabışeqənanı ha'a. **25** Cəmə'ət g'aqa qığavhu, l'sa aqua ikkeç'u, içiyne xileke aqımee içiy siğeets'ana. **26** Mana xabar, mane cigabışıde gırgıne surabışılqa hiviyxharna. **27** l'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qıhna q'öyre bı'rq'ı'na «Davudna Dix, şalqa rəhı'm hee'eval» ts'ir haa'a qöo vuxha. **28** Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'ı'nı Mang'usqa qavayle. l'see manbışik'le eyhen: – Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne? Bı'rq'ı'nıbışe Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yızda Xərna! **29** l'sa manbışıde ulepışik qet'u eyhen: – Vuşde inyamış sik'ı helen. **30** Manbışın ulepı mankecad qeedaxhenbı. l'see manbışik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. **31** Manbışemee mana xabar, mançe qığeeç'ı mane cıgayne gırgıne surabışılqa hivxhar haa'ana. **32** Manbı mançe qı'ğəəne gahıl, l'saysqa cınaaşee aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. **33** l'see cin qığavhumee, mana inyam yuşan ha'a giyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen: – İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy! **34** Fariseyaaşemee eyhe ıxha: – Mang'vee cinar, cınaaşıne xəring'une kumagıka qığ'a'a. **35** l'sa

gırgıne xıvaaşeeiy şaharbişee alycaxva maane sinagogbışee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışeene Paççahıyvalına yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ik'arbişikeb yug qaa'a vuxha. **36** Cuqa qıhna qöön cəmə'ət g'acu, l'sayna manbışılqa rəhı'm qavayle: manbı çoban dena axuyın vəq'əbı xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. **37** Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen: – Şagav geedid, işçermee k'ilyba. **38** Mançıl-allab şagavne ıyesılqa mız k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10 l'see yıtsıq'vəyre teleba Cusqa sav'u, manbışis cınaaşis əmr haa'as vəxəsdə guc hoole. Manbı qığ'a'as, ik'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinne guc. **2** Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun dobi inbı vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, **3** Filippiy Bartalamay, Tomasıy nalok'ı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, **4** Kanançiy Şimoniy l'sa mering'une xilyaqa quvuna Kariotğançena Yahuda. **5** l'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'ı g'uxoole: – Menne milletbışısqa ımaak'an, Samariyebışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. **6** Ts'eppa aguyne vəq'əbışısqa xhinne İzrailıyne milletsqa havak'ne. **7** Hap'ınne cigabışee «Xəybışda Paççahıyvalla k'ane quvxhava» eyhe. **8** Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, l'xnabışe gyavts'ıynbı məttee'e, cinarid qığ'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. **9** Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'inəəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a. **10** Yəq'ısva torbaniy, badal ha'asın gurtıny, çarıxbıniy, əsaaniy ilymaat'a. İşçıys otxhanan kar gexha. **11** Nene xıveeqa, şahareeqa ikkeç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeyib manbışəəng'ə aaxve. **12** Xaaqa ikkeç'ımeeyib gırgıng'us salam hevle. **13** Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayir-düə mançıl vuxhe, şos sik'ın deşxhee, vuşda xayir-düəyib mançıl aaxvas deş. **14** Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyxhexhe məxdıne xaançe, şahareençe əlyhəmee, vuşde g'elybışilin tooz gikke. **15** Zı şok'le hək'en eyhe, Q'ıyaamatne yiğıl mane şaharı Sodomuliy Homorayle dağamda ıxhes. **16** Haane, Zı şu vəq'əbı xhinne umulybışısqa g'ıxoole. Mançıl-allab xoçebı xhinne ək'elika, qı'nerkebı xhineyib ziyan hudyoolenbı vuxhe. **17** İnsanaaşike şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'ıts'aa'as, cone sinagogbışee çümqbışika g'ootas. **18** Şu Zal-alla ç'ak'ımbışısqaıyiy paççahaaşısqa vukkees. Şunad manbışisiy menne milletbışis Yızde hək'ee yuşan haa'as. **19** Şu mebınbışde xilyaqa qoolemee, nəxiidne eyhes, hucoone eyhesva, mançına humaa'a. Hucooyiy eyhes ikkanva mane gahıl şok'le hagvasın. **20** Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene

Dekkin Rı'h yuşan ha'as. **21** Çocee çoc, dekkee dix mering'une xıyaqa gyapt'ecenva qevles. Uşaxarıb dekkılqayıy yedılqa g'eılil qeepxa, manbı mering'une xıyaqa gyapt'ecenva qevles. **22** Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'imooce qeepxhes. Vuşuyıy k'anyaqqamee örxü g'attıxhanasda. **23** Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'ımee, manısa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailıy şaharbişee alycaaxu ç'ëveepxhesse, İnsanna Dix qalesda. **24** Teleba mə'allımile, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxe. **25** Teleba cuna mə'allım xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'öv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva eyhexheene, mang'un xaabınbışik'le man cuvab nımeexheeyid geed eyhes! **26** Mançıl-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axhxhecen. Məxdınıd dyugulenın deşın, aq'valqa qıgmeç'ecen. **27** Zı şok'le miç'axıyvalee uvhuyn, şu yığniyığın eyhe, vuşde k'treeqa uvhuynud şu daxabışile eyhe. **28** Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Canıkınıd, rı'hı'kınıd cehinyamee ha'as əxəsing'ule qəvəəq'ne. (Geenna g1067) **29** Q'öble maççarıy, nya'a sa yezane pılıs massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybışee Dekkee ittevhu ç'ıyelqa g'a'avxhas deş. **30** Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. **31** Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareşile nımeexheyib gıranba vob! **32** Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yızde Xəybışee Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. **33** Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdayaqqı, Zınad Yızde Xəybışee Dekkine ögiyl, məxring'un sura aqqas deş. **34** Vuşde fıkreeqa qımaylece, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ilınc allesva arı. **35** Zı dix dekkıke, Yış yedike, Sosur abayke curaa'asva arı. **36** İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes. **37** Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. **38** Cun çarmıx alyaat'u Zaqr qılna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. **39** Şavusiy cuna ı'mı'r havaaces vukkan, mang'vee cuna ı'mı'r avaaq'an haa'asda. Şavaayıy cuna ı'mı'r Zal-alla huvu, mang'vee cuna ı'mı'r meeb alyapt'asda. **40** Şos akka aqaqang'vee, Zasid aqaqasın. Zas akka aqaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aqaqasın. **41** Peyğambarıs, peyğambarva akka aqaqang'vee peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aqaqang'vee, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. **42** Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayıy Yızde qıvdyaats'ıyne telebays sa k'oleedin mik'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11 I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkanna uvhu, mançe İzrailıybişde şaharbişee xət qa'asvayıy maabınbışılqa Allahın cuvab hıxhara'as ayk'an. **2** Yəhye zındaneenang'a Masixhee ha'ane işbişde hək'ee g'ayxhı, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole: – Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as? **4** I'see manbışıs inəxdun alidghıniy qele: – Hudoora, g'acug'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: 5 bı'rq'ı'nbişik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan ı'nabınanbı mətteeboxhenbı, g'ıdiyxhenbışik'le g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeeboxhe, kar deşınbışılqa yugna xəbar hıvxhar haa'a. **6** Zalqa şak hıdı'ına nımee baxtıvıyari! **7** Yəhyeyn telebabı apk'ınmee, I'sa cəmə'ətis Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal: – Sahreeqa nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Q'amışıqane, mıtsın ı'ğiykar ha'ane? **8** Nişıqanıy şu ilyaakas hapk'ın? İnsanıqane, micagın tanalınbı alı'ıyne? Micagın tanalınbı alı'ıynbı paççahaaşde saraybişee vooxhe. **9** Manke nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarıl ooqana vor. **10** Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna: «Haane, Vale ögiyl xəbar ana Yızda insan g'ıxele, Mang'vee Vas yöq haa'as». **11** Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxuyınbışde yı'q'nee məxrına xhıneeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybışee Paççahıyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mang'ule xərna ixhes. **12** Yəhyeyne yiğbişile g'ıyniıyne yiğılqamee, Xəybışee Paççahıyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaayıy maqa gıxhasva əq'üba opxhan manar gexhana. **13** Q'aanunud, gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu. **14** Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldasda. Mana İlyas peyğambar vorna. **15** K'ırıbınang'vee k'ırı alıxhxhecen! **16** Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşık akar: **17** «Şi şos dyutyak' hook'u, şumee mik'ar hı'dı deş! Şi şos ak'ına mə'nıy qəpqi', şumee gyaaşu deş!» **18** Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxırıd ulyıyoğava, «Mana cınn aqqıva» eyhe ıxha. **19** İnsanna Dixmee qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbışikayıy bınahnanbışika hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbişike vaats'a vooxhe. **20** Qiyğa I'see Vucee əlaamatbı haguıyne şaharbişee, bınahbışike xıl ts'its'di'ıynbışıs, Allahne yəqqı'lqa sidıpk'ılıynbışıs güx haa'a: **21** – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguın əlaamatbı, Allah qıvdyaats'anbışik'le Suriy Sidonul haguınbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışike xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa

savk'alas, p'erk'iybid ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. 22 Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'ıyaamatne yiğil şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes. 23 Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna ciga celhinnyamee vuxhes. Vak'le haguyınmeen əlaamatbı Sodomil haguyınbıxhiy, mana şahar g'ıyniye yiğılqamee aaxvasdaniy. (Hadēs g86) 24 Zı şok'le sayid eyhen, Q'ıyaamatne yiğil vas Sodomule dağamda ixhes. 25 Manke I'see eyhen: – Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışikeyiy aalimaasıke dyugul hı'ı uşaxaşıq'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'ıyebışda Rəbb, axtı qa'a! 26 Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüid ikkiykin hı'ı. 27 Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xılyaq quvu. Dekkile Ğayrı, Dix şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle Ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dıxesır Dek şavusiy hagvas ikkan, manbışik'ler haagvana. 28 Obzurıynbıyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sıbık qaa'as. 29 Zıcar Zı axtırı ikdekkana vor, Yızın yik'ıd gıvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qıxhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. 30 Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sıbıkın vod.

12 Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğil suk qevhuıye çolbışile k'ena i'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı missıba vuxhal-alla, manbışe gıt'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal. 2 Farıseyaaşıq'le man g'acu, Mang'uk'le eyhen: – İlekkende, Yiğne telebabışe Şabbatne yiğil hıdyı'asın işbı vod ha'a! 3 I'see manbışik'le inəxüid eyhe: – Nya'a şu qətqı' dışde, Davudıy cukanbı mıs qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva? 4 Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbışıka sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahinaasıle Ğayrı şavuscad oxhanas ikkan deşdıy. 5 Şu Q'aanune qətqı' dışde, kaahinaaşe Şabbatne yiğil Allahne Xaa iş hav'eeyib, manbışıl taxsır axva deş? 6 Zı şok'le eyhen, Allahne Xaalər Doyukana inyaa vor. 7 Şok'le «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan» cuvab hucoo eyhen ıxhay atst'saxhanxhiy, şu taxsır deşınbışılqa bınah qaa'as deşdıy. 8 İnsanna Dix, Zı Şabbatne yiğınar Xərna vorna. 9 I'sa mançe sinagooqeeqa qarayle. 10 Maa'arır xıl qeqquna sa insan eyxhe. Farıseyaaşe I'salqa taxsır qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbışe Mang'uke qiyghanan: – Nya'a, Q'aanunı Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbıne? 11 I'see manbışıs inəxdun alıdğhıniy qele: – Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'ıyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dışde? 12 İnsan vəq'əyle nımeexeyır granra vor! Mançıl-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna. 13 Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen: – Xıl hotkel!

Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe. 14 Farıseyar sinagooqeeqa qığeeç'ı, I'saykın nəxüidne ha'asva gaf haa'a. 15 I'sayk'le man ats'axhıxa mançe ayk'anna. Mang'ıuqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışın gırgınbı yug qaa'anbı. 16 I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. 17 Məxüid Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: 18 «Haane Zı g'əyxı'na G'ull! Zas Mana geer ikkan, Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor. Zı Yızın Rı'h Mang'us heles. Mang'vee milletbışıs qotkuıne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as. 19 Mang'vee ts'ırıb haa'as deş, hı'ccatıd ha'as deş, Mang'un sesid şahrabışee g'ayxhes deş. 20 Mang'un qotkuın məhkama ğamdexha, Mang'vee hoççunin q'amışid haq'var ha'as deş, K'ətqəs qexhen pelyted k'ətq'əs deş. 21 Milletbışıda umud Mang'une doylulqa vuxhes». 22 Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cınaaşe aqquına bı'rqı'na, mız avquına sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenıd, yuşanıır ha'ana. 23 Gırgın insanar mançile mattepıxha sana-sang'uke qiyghanan: – Deşxhee, inane vor Davudna Dix, Masıxh? 24 Farıseyaaşıq'le man g'ayxhı eyhen: – Mang'vee cınar, cınaasıne xəring'ıne Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a'a. 25 Farıseyaaşıne ək'leençe i'lğəən I'sayk'le ats'axhıxa, Mang'vee manbışik'le eyhen: – Sa ölka q'öne cıgeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cıgeeqa quvxhana şaharıb, xavıd geed aaxvas deş. 26 Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxüıne mançına paççahıyvalla aaxvas? 27 Zı cınar Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığ'a'a? Mançıl-allab manbı şos haakımara vuxhes. 28 De'eş, Zı cınar Allahne Rı'hı'ka qığ'a'axheene, Allahna Paççahıyvalla şolqa qabınava eyhen vodun. 29 Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idıyt'il sıxbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'ılas ikkan, qiyğad sıxbı ha'as. 30 Yızın sura ıqdyaqquına, Zaka parıxaçra vor, Zaka sıdyı'ang'veeyid dağ'a'axhe. 31 Mançıl-allad Zı şok'le eyhen, insanaşıne gırgıne bınahbışileyiy kufurıle ılyheepç'esımbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'ıyıne kufurıle ılyhıdeepç'es. 32 Şavaayıy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ılyheepç'esımbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuıyng'unemee bınahıle ine dyunıyeylıb şene dyunıyeylıb ılyheepç'es deş. (aiön g165) 33 Yıvek'le yugına eyhexhee, mançine şagavık'led yugına eyhe. De'eş, yıvek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavık'led qüvçunava eyhe. Yıv çıne şagavıkehe vaats'a vooxhena. 34 Xoçebışda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ğhalyıqa yugun

qayleyee? İnsanne yik'eedin mizelyxhe eyxhen. 35 Yugne insanee yugvaline xazineeñçe yugun karbıxhe qıǵa'anbı, pısınǵ'veeyid pıse xazineeñçe pısınbıxhe qıǵa'anbı. 36 Zı şok'le eyhen, Q'ıyaamatne yiǵıl nişil-alla qadıy uvhuynne cuvabil-alla, insanaaşe cuvab qeles. 37 Ghaleeñçe qıǵeç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsıríd gıxhxhesın! 38 Manke Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaşe I'sayk'le eyhen: – Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ikkan. 39 I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele: – Allahne yəqqı'le qıkk'epç'ıyne, ine gahıne pıse insanaaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyǵambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş. 40 Nəxürıy Yunus peyǵambar xhebillə yiǵnayıy xheyıble xəmma xənnə baluǵne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xhebillə yiǵnayıy xheyıble xəmma ç'iyene k'oralybışee axvas. 41 Ninevayne milletın Yunus peyǵambarne cuvabil k'ırı alıxhxıva, bınahbışıke xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'ıyaamatne yiǵıl manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsır gıxhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. 42 Canubne kralıçeyıd dyunyeyne şene q'omançe arı Sıleymanne k'orane ək'elil k'ırı alıxhxıva, məng'eeyid Q'ıyaamatne yiǵıl oza qıyxha mane insanaaşılqa taxsır gıxhxhes. Həşdemee inyaa Sıleymanıler Xərna vor. 43 Cın insanne adǵançe qıǵeç'ıyle qıyǵa xhyanbı deşde cıgabışee ılıyk'ar axva, çısın manzıl haa'asın cıga t'abal ha'a, yıcıd iveeke deş. 44 Mane gahıl mançın eyhen: «Zı doralə, qıǵeç'ıy necar xaaqa sak'alas». Mane xaaqa sak'imee, mançık'le xav qatxhu, vuşucar deqa, mottıda g'aces. 45 Manke man atk'in çıkasana yıghıllə çiled pısın cınar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insams qıyǵa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısa qales. İne gahıne pıse insanaaşine vuk'lelqad man qales. 46 I'sa cəmə'ətıka yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. 47 Şavaamee Mang'uk'le eyhen: – Yiǵna yediy Yiǵın çocar g'abıb ulıyobuz, Vakavub yuşan haa'as vukkan. 48 I'see mane insans inəxdun alidghınıy qele: – Yızda yediy Yızın çocar vuşbıne? 49 Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen: – Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. 50 Şavaayıy Yızde Xəybışee Dekkıs ikkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yıçu, Yızda yed yeexhe.

13 I'sa manecar yiǵıl xaançe qıǵeç'ı, golyune k'ane giy'ar. 2 Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıglekcad axva. 3 I'see manbışis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a:

– Sa insan toxum oozasva qıǵeç'e. 4 Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıgleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. 5 Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nıyaq'v k'ılıbanane g'ayenane cıgeeqa. Nıyaq'v maa'ab k'ılıbava, manbı zaradacad aleylenbı. 6 Verıǵ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. 7 Mançıke sassabıd ğı'ç'ıybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'ıyid axtı qıxha, manbı çık avud g'alya'a, aleyles haysar deş. 8 Yugne cıgeeqa g'a'atk'ıyne toxumbıšemee yugun şagav hele. Mançıne sassançın vəş nəqqees, sassançın yixhts'al, sassançımíd xhebt's'al nəqqees ezuyñçile geed şagav hele. 9 K'ırıbınarıvvee k'ırı alıxhxecen! 10 Telebabı I'saysıqa qeepxha qıyghanan: – Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a? 11 Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qele: – Şos Xəybışee ne Paççahıyvaleene dyugulene karbışın ats'axhxhay huvu, şenbışısmeee huvu deş. 12 Şavıyayıy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'ıuqa gırın hexxaalika ixhes. Şavıyayıy deş, məxrıng'ıune xılənçe vodumıd g'ayşesın. 13 Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançıl-alla manbışıka yuşan ha'a, manbışık'le ılıyaakamee g'eece deş, k'ırı ılıyxhemeeyid g'ıyxhe deş, manbışılqa hiyxharıd deş. 14 Məxüdü Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyǵambarəe otk'unin xhinne eyxhe: «G'ayxhiyette g'ayxhesın, şolqamee yic hıxharas deş, İlyaakıyette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş. 15 İne milletın yik'ıbı g'ayelqa sak'ı, K'ırıbışık'led daǵamda g'ıyxhe, Manbışe uleppı gyatxıynbı, Uleppışık'led g'imececenıva, K'ırıbışık'led g'imıyixhecenıva, Yık'ıbışık'led haymexhecenıva, Zalqab sıviyk'al deş, Zı co yug qeecenıva». 16 Şu nıme baxtıvararıy, vuşde uleppışık'led, k'ırıbışık'led g'eece-g'ıyxheval! 17 Zı şok'le hək'en eyhe, peyǵambaraaşine g'ellesınbışık'led, qopk'ıne insanaaşık'led, şok'le g'ecenbı g'acı ikkanıy, g'acesme manbışık'le əxı' deş, şok'le g'ıyxhenıd manbışık'le g'ayxhes ikkanıy, g'ayxhesıd əxı' deş. 18 Həşde şu k'ırı alıxhxhe mane ezang'ıne misaalayka hucooyıy eyhes ikkiykınva. 19 Şavuk'leyiy Xəybışee Paççahıyvaline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hıdıyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyñ şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. 20 G'ayenane cıgeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. 21 Məxrıng'ıuqa kok deşva mana sık'ınna gahna axva. Daǵamın yiǵıbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'ıuqa qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qıǵeç'esda. 22 Ğı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ıyxhene, yiǵıysıyn işbı ha'ava, var-devletın hoyt'alva, man g'ayxhiyn

cuvab cune adcad gek'ane insanik akar. Mançil-allad toxumen şagav hele deş. (aiõn g165) 23 Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanik akar. Mæxrıng'vee sassa yæqqees væş, sassa yæqqees yixhts'al, sassa yæqqeesid xhebts'al næqqees ezuyñçile geed şagavxhe helen. 24 I'see manbışis sa mebna misaala ts'its'a'a'a: – Xæybişda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. 25 İnsanar g'alyapk'lyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. 26 Suk ælæ gibğilme xarvak' g'ooce giviyğal. 27 Nukarar xaane iyeyisysqa qabı eyhen: «Yişda xærna, nya'a gu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' nençeniyxan vuxha?» 28 Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hi'ı». Nukaraaşee mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'in mana ulyoodas?» 29 İyeseey eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sukcab ulyooda. 30 Hasre qiyşalamee manbı sacigeecad aleylecen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes». 31 I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'a'a'a: – Xæybişda Paççahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. 32 Xardalne toxum girgine toxumbışda nekke k'inna vuxheeyib, mana alyabımee dirıgee ælæne alabişde nekke axtıñçılqa siviyl'al. Mançıke xæ ileedaxvane şit'yaaşee akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe. 33 I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'a'a'a: – Xæybişda Paççahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zayıfıee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırda aleylesmee g'alyadaççen. 34 I'see man girgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletis misaala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ıxha deş. 35 Mæxüid peygambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas, Dyunye itxhınıyle inyaqa Dyugulenda axuyn karbı Zı şos yuşan ha'as». 36 I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabi Mang'usqa qabı eyhen: – Çolee alyabıyine xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e. 37 I'see manbışis inæxdun alidghınıy qele: – Yugna toxum oozana İnsanna Dix vorna. 38 Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. 39 Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qıvişalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qıvişalanbıb malaaiakar vobınbı. (aiõn g165) 40 Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, mæxüid dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. (aiõn g165) 41 İnsanne Duxee Cun malaaiakar g'axuvles, mançınıd pisde yæqqı'lqa ts'its'a'a'an karbıyiy

pisvalla ha'an girgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as. 42 Manbı geşşuybiyiy ik'arık silibi sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. 43 Qopkuynbımee mane gahıl cone Dekkine Paççahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırıbmang'vee k'ırın alıxhxhecen! 44 Xæybişda Paççahiyvalla çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanik'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes æxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun girgıncad kar massa heles. 45 Xæybişda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagin mirvarıbı t'abal ha'a. 46 Mang'uk'le geeb giranna mirvari aveykımee, mana sa mirvari alıvşes vææxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen girgın kar massa heles. 47 Sayıb Xæybişda Paççahiyvalla deryaheeqa avhuayne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. 48 Tor gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'ayxı' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pısınbıd dağaa'nı. 49 Dyunyeyn axır hitxhiring'ad hæmæxüid ixhes. Malaaiakar adı pısınbı qopkuynbışde æreençe g'ævxü. (aiõn g165) 50 manbı geşşuybiyiy ik'arık silibi sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. 51 I'see manbışıke «İn eyhen girgın şolqa hitxhırinneva?» qiyghan. Manbışee «Ho'ova» eyhe. 52 I'see manbışik'le eyhen: – Xæybişeeene Paççahiyvaline hæk'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mæ'öllim, mançılalları xazıneençe ts'edınıy yisseyın qığayhene xaane iyeseeşik akar. 53 I'see man misaalabıd ts'its'ı'ı mançe ayk'anna. 54 Mana Cune şahareeqa sark'ıl, maane sinageege cæmæ'æt xæt qa'a giyğal. Cæmæ'æt mançıle mattıxha eyhen: – Nençeniyxan Mane İnsanıqa manimeena k'orana æk'el vuxha? Næxüidniyxan Mang'usse man ælaamatbı hagvas æxæ? 55 İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şımon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? 56 Nya'a Mang'un girgın yiçubı inçeğana dişde vooxhe? Nençeniyxan Mane İnsanıs man girgın ıxha? 57 Manbışee I'salqa inyam ha'a deş. I'seemee manbışik'le eyhen: – Peyğambarıs Cune vatanıleyiy Cune xaaleğayrı girgınæng'æ hı'rmat gıviyxhena. 58 Manbışee inyam hıdyava, Mang'veed maa geed ælaamatbı hagva deş.

14 Mane gahıl I'sayne hæk'eedın xabarbı Galıleyayne xæring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe. 2 Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen: – Mana xhıneeqa k'yooq'ana Yæhye vorna. Mana hapt'ıynbışde æreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse mæxdın ælaamatbı hagvas æxæ. 3 Hirodee vuceede gegecar dışdıy, çocune Filıppıne xhunaşşeyne

Hirodiadayneme, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xıleppı ayt'ıl, zindaneeqanıy dağerçu. **4** Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhe deşva». **5** Hirodus Yəhye gik'as ikkiykimeeyir, mana cəmə'ətılə qəyq'ənnaniy. Cəmə'ətıd Yəhyeyqa peyğambarıqı xhınneniylıyakkın. **6** Hirodın yedıke ıxhayn yığnang'a, Hirodiadayna yış yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mı'k' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. **7** Mang'vee k'm g'ıysar, içe cuke heqqıyn helesınva. **8** İçeeyıd yedee xə q'ı'ıyn eyhe: – Zas xhıneeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale. **9** Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mıhmanaşınee ögee k'ın g'assırva içe heqqıyn «Alleva» eyhe. **10** Mang'vee zıdaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. **11** Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içıys abayle. İçeeyıb mana yedis vukkekka. **12** Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qıyğab mançına xabar ana l'saysqa abayle. **13** Man g'ayxhı, l'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cıgeeqa ayk'an. Şaharbişeeene insanaaşık'le Mana nyaqa ark'ınıy ats'axhxha, Mang'uqab qıhna ivıykar avayk'an. **14** l'sa lotk'eençe gıç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadıynmeenıle g'acu, manbışıs rəhı'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı. **15** Exha qexheme, l'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen: – İnyaa hıqıy-alla vuççud deşın. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'm hıqıy-allane xıvaşeeñçe cosun oxhanasın kar alışşecen. **16** l'seeme manbışik'le eyhen: – İmaak'ancen manbı. Manbışısın otxhunıy şu hele. **17** Telebabışe l'sayk'le eyhen: – İnyaa şaqa xhone gıneyleyıy q'öne baluğule ğayrı vuççud deşın. **18** l'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. **19** Milletık'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. l'see Vuçe xhoble gıneyıy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ılyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qıyğad man gıney hatq'ur telebabışısqa qele, telebabışed man mıletıs bı't'al ha'a. **20** Gırgınbı otxhun avts'uyle qıyğə, yıts'ıq'vəbleb xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axıyue gıneyına saa'a. **21** Uşaxarıy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhunıy xhone aazırılqa ılgəəne insanee otxhun. **22** l'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ılgəepç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəasmee maa axva. **23** l'sa cəmə'ət atk'ınıyile qıyğə, Vuccar axımee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ılgəç'e. **24** Mane gahılqasse lotk'a mane cıgayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışde suralqa mıts aa'ava, lotk'ayle k'ənad mırtar qıyxhar ıxha. **25** Mıç'eed qıxhesse, l'sa goleene xhınel ıykar, manbışısqa qarayle. **26** Telebabışik'le Mana xhınel oo ıykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbı

qəp'q'ın ts'ırbı ha'a: – Man rı'hı'd! **27** Mankecar l'sa manbışıkə yuşan ha'a gıyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. **28** Pyoturee Mang'us ınəxdun cuvab qele: – Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhınel oo ıykar Vasqa «Qorava» eyhe. **29** l'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığəç'u xhınel oo ıykar l'saysqana ayk'an. **30** Mıts it'umba aa'a g'avcu, mana qərq'ı'niyvalın xhınek avqa əə gıyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attıxhan he'eval» mang'vee ts'ır haa'a. **31** l'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. l'see mang'uk'le eyhen: – K'ılđa ınıyamnana, nya'a ğu ək'leeqə əxəsee-dəxəseeva qalı'ı? **32** Manbı lotk'eeqa ılgəepç'ımee mıts k'ıl qooxhe. **33** Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dıxırva» uvhu Mang'us k'yoozaranbı. **34** l'sayıy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genısaretne suralqa ılgəebaç'e. **35** Maa vooxhene insanaaşık'le l'sa qıvaats'ı, hıqıy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. **36** Vuk'aranbışe l'salqa mız k'yaa'a: – Hucoone ıxhes, Yığne tanalıñıne baağık xheeyıb şı soot'as havaasre. Mang'une tanalıñıne baağık soot'uyın gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15 Mane gahıl l'saysqa İyerusalımğançe farıseyarıy Q'aanunın mə'əllımar abı eyhen: **2** – Nya'a Yığne telebabışe yışde baba-dıdeeeş uvhıyn hıdyə'a? Nya'a manbışe gıney otxhanang'a xıleppı hudyoyğal? **3** l'see manbışik'le eyhen: – Nya'a şu manke baba-dıdeeeşın ədatbı ha'ava, Allahıe uvhıyn hıdyə'a? **4** Nya'a Allahıe dışde uvhu: «Dekkısıy yedis hı'rmat gyuvxhe», «Şavaayıy dekkıqayıy yedıqə hoku, məxrına gık'eva»? **5** Şumee eyhen: sa insanee «Dekkıy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva» uvhee, **6** məxrıng'vee dekkısıy yedis hı'rmat gıdvıyxeeyıb vooxhe. Şu məxüđ hı'yıka Allahne Cuvabile heerpı, baba-dıdeeeşın ədatbı ha'a. **7** Ay q'öbvalla haa'anbı! Nımee yugda dışee Rəbbıne mızele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhınnenbışde hək'ee otk'un: **8** «Mane mıletın Zas ghalekacab hı'rmat gıvıyxe, Manbışın yik'ıbı Zaka deş vod. **9** Manbışın Yızde öğıyl k'yobzurıy nışıscağ karı'dəən kar vod, Co xə q'a'and, insanaaşee cokecad qığavhuyn karbı vod». **10** l'see mılet Cusqa sı'ı eyhen: – Yugda k'ırı alıxhxhe, vuk'leeqa k'əççe. **11** İnsan ghalyaqa ıkkekançın deş əq'əə'a, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'a. **12** Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen: – Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı farıseyaaşık set'uyınbı. **13** l'see manbışik'le eyhen: – Yızde Xayışeeene Dekkee ıdezuyn kar kokeençe g'ı'tıtğəsın. **14** Manbı colebalqa g'alee'e, manbışe cok akaran bı'rq'ı'nıbcab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke

q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as. 15 Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe. 16 I'see eyhen: – Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? 17 Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idə, ghalayaqa ikkiyn girgin vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığeç'e ıxhay? 18 Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinib insanar əvq'ə'ənbi. 19 Pisin fıkrıbı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbişika aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy girgin man kar insanne yik'ee eyxhe. 20 İnsan əq'ə'ən karbı manbı vod. Hidyodğılne xileppişika insanee kar otxhunva mana əq'ən kar deş vod. 21 I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. 22 Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbişda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ıxha: – Yızda Xərna, Davudna Dix, zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yiş cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a! 23 I'see məng'i's cuvabcad qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Huccone ıxhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qövä» eyhe. 24 I'see zəiyfayk'le eyhen: – Zı saccu İzrailıne aguyn vəq'əbi xhinnene insanaaşısqa g'axuvu. 25 Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen: – Yızda Xərna, zas kumag he'e! 26 I'see məng'ik'le eyhen: – Uşaxaaşine xılənçe gıney g'aysu, xvaabişıs k'eçvee yugda dexhe. 27 Zəiyfee eyhen: – Ho'o, yızda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabişemee, iyeseşine sufranile g'a'atk'uyın xivəbıxhe oyxhan. 28 Məng'ı'ne mane cuvabıs I'see eyhen: – Ay zəiyfa! Vaqa xədn inyamıd, hasre vas ikkanəxüd ıxhecen. Məng'ı'na yişir mankecar yug qeexhena. 29 I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune mıglekğançe ilğeç'u, maane suvabişde sançılqa ilqeç'u giy'arna. 30 Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbişıqa k'aanbı, bı'rq'ı'nbi, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənbı, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybişısqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha. 31 Yuşan haa'as dəəxənbı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'ı'nbişik'le – g'ece, g'acumee, millet mattıxha İzrailına Allah axtı qa'a. 32 I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen: – Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxı, xhebillə yiğna manbı Zaka vuxha, manbışıqa oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun vəqqı'l taq'atile g'a'apk'ı vukkan deş. 33 Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cıgee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney neñçene ha'as? 34 I'see manbışike qiyghanan: – Şoqa xhuleble gıneyne vob? Manbışe eyhen: – Yıghıble gıneyiy sık'ıninbid baluğar vod. 35 I'see cəmə'ətk'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. 36 Qiyğa Mang'ee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançil-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı

hatq'ur telebabışısqa qele. Telebabışed milletıs bit'al ha'a. 37 Girgınbı otxhun aats'enbı. Mançile hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. 38 Uşaxaaşileyiy yadaaşile ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan. 39 I'sa insanar mançer əlyhəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur loq'leeqa gyu'ur Magdan eyhene cıgeeqa ayk'an.

16 Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar sabayle. I'sa siliyıs ı'xəsva manbışe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe. 2 I'semee manbışik'le eyhen: – Exha qexheme, xəv ç'əraxədə g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». 3 Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'ıyna t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbışın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. 4 Allahne vəqqı'le qıkk'epç'ıyne, ine gahıne pıse insanaaşe əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbışıs Yunus peyğambarne əlaamatile ğayrı medin əlaamat hagvas deş. I'see manbı g'alyav'u ayk'anna. 5 Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hıxan hıı. 6 I'see manbışik'le eyhen: – Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxhe. 7 Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha: – Mang'vee manva, şı gıney ılydyaat'uva eyhe. 8 I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxa eyhen: – Ay inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? 9 Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? Xhod aazırıng'us xhoble gıney g'aypxhırna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'eniş hexxaba avxuyne gıneyına sav'u? 10 Yoq'ud aazır, yıghne gıneyka ats'ıyile qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyına hexxaba avxuy şos yik'el dişee? 11 Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idə, fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe. 12 Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy saddukeyaaşe xət qa'ane karbışike ooxhud eyhe ıxhay. 13 I'sa Filippne Keysariyayne cigabişeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışike qiyghanan: – İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix vuşıyiy? 14 Telebabışe eyhen: – Sanbışe xhıneeqa k'yooq'ana Yəhyeva, mansanbışe İlyas peyğambarva, şensanbışe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbışe peyğambaraşına nenameeva eyhe. 15 I'see manbışike qiyghanan: – Şosqa nəxüdiy qöo Zı vuşune vor? 16 Şimon-Pyoturee eyhen: – Ğu Vorne Allahna Dix, Masıxh vorna. 17 I'see mang'uk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, ğu nımee baxtıvıariy, man vak'le insanaaşe deş, Yızde Xəybışeeene Dekkee haguva! 18 Zı vak'le eyhen, ğu Pyotur (ganz) vorva, Zınab Yızda ummat mane

ganzil oab alyaa'as. Mane ganzil alyav'uyne Yizde ummatile, cehinnyamn gucbid ğameedxhes deş. (Hadēs 986) **19** Xəybışeene Paçcahiyvalin mik'eybi Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karid, Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. **20** Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva. **21** Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalimqa əlyhəəs ıkkanna, maane ağsaqqalaşsine, kaahinaaşsine ç'ak'ımbışde, Q'aanunne mə'əllimaaşsine xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebid'esde yiğilir Vuc üç'ür qa'asda. **22** Pyoturee I'sa sik'ırra şaqana qıkkı eyhen: – Yizda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımaylecen! **23** I'semee Pyoturuk'le eyhen: – Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yizda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'al! **24** Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'ı eyhen: – Şavusiy Yizda teleba ixhes ıkkann, vucee cuna hımaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqr qıhna qoracen. **25** Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaa'ın haa'as. Yizdemee i'mı'r avaa'ın hav'uyng'veeme, cuna i'mı'r havaacesda. **26** İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, i'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mı'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanisse hucoo heles əxəyee? **27** İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaikaaşsıka qarımee, Mang'vee gırgıng'us co hı'ınçıl-alla gexhan qeles. **28** Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışik'le, İnsanna Dix Paçcahiyvalıka qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17 Ooğançe yixhille yiğ ilğeç'uyle qiyğa, I'see Pyoturıy Yaaq'ubiy mang'tuna çoc Yəhyer qort'ul sa axtime insanar deşde suvalqa ilqeebaç'e. **2** Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va verğ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbid işiğ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. **3** Mane gahıl manbışik'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. **4** Pyoturee eyhen: – Yizda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ıxhayn! Vas ıkkaxhee, zı inyaa xhebillə paga alyaa'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyası. **5** Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabi, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle: – İna Zas geer ıkkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alixhxhe! **6** Telebabışik'le man g'ayxhı it'umba qəp'ı'n, aq'ıvakkena ç'iyelqa dizabatç'e. **7** I'sa manbışısqana qarı, manbışik xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənvə» eyhe. **8** Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'mee, I'sayle ğayrı

vuşucar g'ece deş. **9** Suvayle g'əəmee I'see telebabışik'le eyhen: – İnsanna Dix qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a. **10** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaaşe, ts'erra İlyas peyğambar qales ıkkanna eyhe? **11** I'see manbışis inəxdın alidğhıny qele: – Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ıkkann. **12** Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışik'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yiğbi exi. İnsanne Duxeeyib manbışide xılənçe geeb əq'üba ts'its'aa'as. **13** Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa k'ıyoq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva. **14** Manbı insanar sabıyne cıgeeqa qabımee, I'saysqa sa adamıy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışıl gıy'ur **15** eyhen: – Yizda Xərna, yizde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa huvoyxhar. **16** Zı mana Yiğne telebabışısqanıy arı, manbışısse mana yug qa'as əxı' deş. **17** I'see eyhen: – Yəqqı'le qıkkeepç'ıyn, inyam deşin ine gahılıyn insanar, Zı mısılqameene şokanacar ixhes? Zı mısılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yizde k'anyaqa qale. **18** I'see cinik'le gadeyne adğanca qiğeç'eva əmr haa'a. Manid qiğeç'en. Gader mankecar yug qexhena. **19** Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan: – Nya'a şasse man qığahas dəxı'? **20** I'see manbışik'le eyhen: – Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'ılna xardalna toxumee inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar avxas deş. **22** Manbı Galıleyeenang'a I'see telebabışik'le eyhen: – İnsanna Dix insanaaşsine xılyaq qelesda gah k'ane qooxhe. **23** Manbışer Mana gik'asda. Xhebid'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as. Man g'ayxhı telebabışe aq'ıvabı qa'a. **24** Manbı sapk'ıl Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'ı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan: – Vuşde Mə'əllimee nalok'ı qelenbı dışde? **25** Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan: – Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paçcahaaşe nalok'ı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene? **26** Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhumee, I'see mang'uk'le eyhen: – Yiğne uvhuyn məxdud qiğəə, manbışde dixbışe nalok'ı qele deşud. **27** İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecenva, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18 Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan: – Xəybışeene Paçcahiyvalee

nekke xərna vuşune vor? 2 I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a. 3 I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paççahtiyvaleeqa mısacab ikkepç'es vəxəş deş. 4 Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ikdekka, Xəybışeene Paççahtiyvalee nekke xərna mana ixhes. 5 Şavaayiy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aaqa, məxrıng'ee akka Zasıd aaqasın. 6 Zalqa inyam ha'ane k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qığavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yəxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağərçve yugda eyxhe. 7 İne dyunyel pısdə yəqqı'lqa hoot'alne karbışıl-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdıne karbışın öğü i'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'yıng'ulqame ver ooxas. 8 Yiğne xılen, g'elin ğu pısdə yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gvatxı dağətçə. Qık'uyle qiyğa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ixhay, q'öne xilekayiy q'öne g'elika ğırgıne gahbışıs ts'ayeeqa huvorxhulıyle nımeexheeyid yugda eyxhe. (aiōnios q166) 9 Ğu, yiğne ulen pısdə yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağərçə. Qık'uyle qiyğa, Allahne k'ane, sa uleka ixhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa ğırgıne gahbışıs huvorxhulıyle nımeexheeyid yugda eyxhe. (Geenna q1067) 10 İne k'ininbışıqa nenacar ooğançe avqa ılımakka. Zı şok'le eyhen, manbışde malaakaaşık'le xəybışee Yızde Dekkin aq'va ğırgıne gahbışıl g'ecen. 12 Şosqa nəxüdiy qöo? Şavuaqamecə vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb suval g'alepçı mana apk'ınna t'abal haa'as i'qqəs dışde? 13 Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykene, aveykınçıl-alla, mana şene idyapk'ınıyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. 14 Məxdıd vuşde Xəybışeene Dekkis, mane k'ininbışda sacar ağı ikkan deş. 15 Yiğne çöcee vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man ğırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alıxhxheene, ğu çoc agval ha'a deş. 16 De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxheene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyğa ğu uvhiyn ğırgın kar, q'öng'vee, xhebing'vee tastiql' he'ecen. 17 Mang'vee mane insanaaşılıd k'ırı ilydiyxheene, Yızde ummatik'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatılıd k'ırı ilydiyxheene, hasre mana yiğnemeə nalok'bı sa'anayiy Allah qıvdyaats'anbışda sa xhinne ixhecen. 18 Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. 19 Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeead

sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yızde Xəybışeene Dekkee manbışıs ikkanan kar hidevu g'alepçes deş. 20 Q'öyre xhebiyre insan Yızde doyuile nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yı'q'nee ixhesda. 21 Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen: – Yızda Xərna, çöcee zas qəlasın hı'ixhee, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahile ılığç'es ikkan? Yiğhne nəqqeesmeene? 22 I'see mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le eyhen, yiğhne yəqee deş, yiğhne nəqees yights'alyna (7x70). 23 Mançıl-allab, Xəybışda Paççahtiyvalla nişikiy akar? Haane, paççahee cune nukaraaşike hı'sab qeqqa. 24 Paççahee hı'sab qeqqa ğırgılymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant borcnana arayle. 25 Mang'usqa qelesin kar dexhal-alla, paççahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun ğırgın karıd massa huvu borc qelecen. 26 Man g'ayxı nukar ç'iyelqa ğizerçu eyhen: «Zas sık'ınna ğah hevle, zı ğırgın sak'al ha'asın». 27 Paççahna nukarılqa rahi'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe. 28 Mana nukar g'aqa qığç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanıke aqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. 29 Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul mız k'ya'a: «Zas sık'ınna ğah hevle, ğırgın zı sak'al ha'asın». 30 Mang'us məxüdü ha'as ikkiykan deş. Mançıl-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zındaneeqa arçeva» eyhe. 31 Menne nukaraaşık'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'ın cok'le g'acuyınbı paççahıs yuşan ha'a. 32 Paççahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karai'dəəna nukar, nya'a ğu zas mız k'yav'u, zı yiğın borc həkhal hı'ı dışde? 33 Nya'a vasse, zı vas rahi'm hav'una xhinne, ğunab yiğne hambazıs rəhi'm haa'as vəxəş dışdiy?» 34 Mançıke paççahıs qəl vuxha, ğırgın borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılyaqə qele. 35 Vuşde ğırgıng've vuşde çocaaşə hı'ıynbı yik'eençə yik'el hıxan hide'eene, Yızde Xəybışeene Dekkeeyid şok man ha'as.

19 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galıleyeənçə qığç'u İordan damayne şarılyne Yahudeyeeqa ayk'an. 2 Mang'uqab qıhna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı. 3 I'saysqa farıseyar qeepxha Mana siliys i'xəsva qiyghanan: – Nişıl-alla qarıy adamiys cuna xhunaşşə qaxıyles yeexheye? 4 I'see manbışıs inəxdun alıdğhınıy qele: – Nya'a, şu qəttı' dışde, İpxhıning'vee ts'epıykecab «adamiyiy zəiyfa İpxhın». 5 «Mançıl-alla insaneə dekkiy yed g'alyabaççə, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşə sa vuxhesva». 6 Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-allad hasre Allahee at'iq'an

hı'ıyn insanaaşe curma'acen. 7 Fariseyaaşe l'sayk'le eyhen: – Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqa qaxıyvunava kağız huvu, qaxıyle yeexhe»? 8 l'see manbışik'le eyhen: – Vuşun yik'ıbı g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüid deşdıy vod. 9 Zımee şok'le eyhen, şavaayıy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxıyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zına hı'ına xhinnekar eyxhe. 10 Telebabışe l'sayk'le eyhen: – Adamiynemee xhunaşşe hiveeci manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hidey'ıycad mançile yugda eyxhe. 11 l'see manbışik'le eyhen: – Zı man uvhuyn ğırgın'usse ha'as əxəs deş. Şavusıy man Allaahe huvu, mang'usse ha'as əxəs. 12 Məxbınbı vobınbı, yedike vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaaşe məxüb qav'u, sassanbışed Xəybıšeene Paçcahiyvalinemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseıy əxə, mang'veeyid he'ecen. 13 Mane ğahıl insanaaşe l'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışik'le xıl ğıxhxı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabı eyhe ıxha. 14 l'seemee manbışik'le eyhen: – Uşaxar Zasaq qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqqa! Xəybıšeena Paçcahiyvalla məxbınbışda vob. 15 l'see manbışik'le xıl ğıxhxı, düə hav'u, mançe ayk'anna. 16 Sa insan l'saysqa arı qiyghanan: – Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ixhecenva? (aıōnios ğ166) 17 l'see mang'uk'le eyhen: – Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qıdğın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına i'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmrıbışıl k'ırı alıxhxı, Mang'vee eyhen he'e. 18 Mane insanee l'sayke «Nene əmrıbışılneva?» qıdğın ha'a. l'see mang'uk'le eyhen: – Gımek'a, zına hıma'a, sıxbı hıma'a, hıdı'ıyn karal'dəən kar insanne ğardanaqa ğımıyxhe, 19 dekkısıy yedis hı'rmat ğyuvxhe, yığne k'anena ikkiykne, nəxürıy vas ğu ikkan. 20 «Zı man ğırgın ha'anva, medın zas hucooyıy ğ'ıdıyxharva?» mane mek'vne insanee l'sayke qiyghan. 21 l'see eyhen: – Vas yığın ğırgın işbı yugunbı ıxha ikkanxhee, hək'ın yığın ğırgın kar massa hele. Qıyğad çıke ıxhayn pıl kar deşınbışıs bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xazıyna vuxhes. Mançile qıyğa Zasaq sak'le, Zaqr qıhna qora. 22 Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, l'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna. 23 Mançile qıyğa l'see telebabışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybıšeene Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. 24 Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'aç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allaahe Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy le rəhətəda ixhes. 25 Man l'see eyhen g'ayxı,

telebabı mançile mattebaxhenbıcab. Manbışe qiyghanan: – Şavussene manke g'attıxhanas əxəs? 26 l'sa manbışıqa ılyakı eyhen: – Man insanısse ha'as əxəs deş, Allahıssmee ha'as dəxən kar deşın. 27 Pyoturee l'sayk'le eyhen: – Haane, şı ğırgın g'aletçı Vaqab qıhna q'öö, mançıl-alla şas hucoone ixhes? 28 l'see manbışıs inəxdun alıdğınıy qele: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna Dix Cune nurune taxıl ğyuv'mee, şu, Zaqr qıhna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxıl ğyuv'aras. 29 Şavaayıy Yızdemee xaybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'alı'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heş, ğırgıne ğahbışıda i'mı'rıb mang'una vuxhes. (aıōnios ğ166) 30 Tseppıynbışın ğellesınbı, nekke qıyğıynbı vuxhes, nekke qıyğıynbı tseppıynbı vuxhes.

20 Xəybışda Paçcahiyvalla nişkıy akar? Haane, iyesiıy mıç'eeqana cune t'ımillığeeqa işçer t'abal ha'as i'qqəna. 2 Mana işçeeşıka yığısıys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'ımillığeeqa g'uxoole. 3 Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qıgeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyın insanar g'ooce. 4 Mang'vee manbışik'le eyhen: «Şunab yızde t'ımlıyne bağeeqa işlemeşeepxhes havak'ne. Şolqa ğyooxhana hək'ıb zı qopkuba qevlesda». 5 Manbıb avayk'ananbı. Sə'ət yıts'ıq'vəble vooxheng'ayıy sə'ət xheyıble vooxheng'a, mana meer qıgeç'u man kar ha'an. 6 Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qıgeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbışıke qiyghanan: «Nya'a şu yığ iş dena ulyobzur exha qa'a?» 7 Manbışe «Şavacab şas iş hıdevunava» eyhe. Mang'vee manbışik'led «Şunab yızde t'ımlıyne bağeeqa işlemeşeepxhes havak'neva» eyhe. 8 Exha qexheme, bağıne iyeseer cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Ġırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qıyğa abıynbışıle ğığle. Nekte qıyğab mıç'eeb abıynbışda qevle». 9 Sə'ət xhonçıl abıyne işçeeşıs sa nuk'rayn pıl hele. 10 Ts'eppa abıynbışısqa həməxüid qadayle cos geedme heles. Manbışısda sa nuk'rayke pıl qele. 11 Manbışe colqa ğyooxhana hək' alyapt'ımee, iyesiylena haa'a ğıvıyğal. Manbışe eyhe ıxha: 12 «Nekte qıyğa abıynbışıs sa sə'ətna iş hav'u, ğu verığık avub nekke dağamne ğahıl işlemeşeepxhayn şınayıy manbı sa avqu». 13 İyeseer manbışde sang'us inəxdun alıdğınıy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pılıke dışdıy yuşanxha? 14 Vas quvuna hək'ıb alyapt'ı hooraa. Zasmee nekke qıyğa arıyng'usub vas xhınnenacab hək' qevles vukkan. 15 Nya'a zasse yızde pılıke, yik'es ikkanan

ha'as dæxæye? Deşxhee, yiğne missine ules, yizda yugvallane qiviykkan?» **16** Həməxübb nekke qiyğiyıbnı tseppiyıbnı vuxhes, tseppiyıbnı nekke qiyğiyıbnı vuxhes. **17** I'see İyerusalımqa əlyhəəmee, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen: **18** – Həşde şı İyerusalımqa ılıqəə, maa'ar İnsanna Dix, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xılyaqə qeles. Manbişe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ıkkanva yuşaneepxhes. **19** Manbişe Mana menne milletbışde xılyaqə demalqa gıxhxhesiy çümqbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebıd'esdemee yiğıys Mana üç'ür qa'as. **20** Mane gahıl Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışıka sacıge İ'saysqa qexxhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. **21** I'see zəiyfayke «Vas hucoone ıkkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Hasre ina yizda q'öyre dix Yiğne Paççahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen. **22** I'see eyhen: – Şos hucoome ıkkən, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee? Manbişe «Şasse əxəsınva» eyhe. **23** I'see manbişik'le eyhen: – Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yizde Dekkee man cigabı şavumbıyayiy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı. **24** Man g'ayxhiynee yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. **25** I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen: – Şok'le ats'an, milletbışde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ıkkeka, xəbvallab milletbışis conecab qıvaats'ıynbışe haa'a. **26** Şu məxüdü hidya'as ıkkən. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ıkkənang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. **27** Vuşde yı'q'nee ts'erriyına ixhes ıkkənnav vuşdacar nukar ixhecen. **28** İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee mebinbışis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattıvxhan ha'asva qarı. **29** I'sayıy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəəmee, manbişiqab qihna geeb insanar qavayle. **30** Yəqqı'ne mıglek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbişik'le mançe I'sa l'ığəəva g'ayxhımee «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eval» ts'ırbı ha'a. **31** Cəmə'ətın manbişik'le nımee mıq'ıbı aqqəva uvheeyid, manbişe «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eval!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı ha'a. **32** I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan: – Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ıkkən? **33** Manbişe eyhen: – Yızda Xərna, şas ıkkənən yişde ulepışik'le g'acecen. **34** I'sayna manbışılqa rəhı'm qabı, manbışde ulepışik xıl set'a. Mankecad bı'rq'ınbışde ulepışeeqa işix qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21 Manbı İyerusalımısqa hiviyxharne cigee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xıveeqa

qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, **2** eyhen: – Ögilyne xıveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'imeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. **3** Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghıneene, «Manbı Xəring'usqa ıkkənva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı. **4** Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **5** «İyerusalımeene milletik'le eyhe: Şosqa vuşda Paççah qöü vor. Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş, Mana xəv ıxı'yxane əmələ, əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle». **6** Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. **7** Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalınbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar. **8** Maqa sabıyne gellesınbışe tanalın karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxıynbışed yıvaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. **9** I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbişe ts'ırbı ha'a inəxüdü eyhe ıxha: – HosannaDavudne Dixes! Rəbbıne doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava! Nekke axtıne xəybışe hosanna! **10** I'sa İyerusalımqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. **11** Cəmə'ətınıdü eyhe ıxha: – İna Galileyayne Nazaret Şahareençena I'sa Peyğambar vor. **12** I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırgımbı g'e'eebaşenbı. Mang'vee pılbı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın rıyadbı alyt'ik'al hı'ı, **13** eyhen: – «Yızde xaan do düəyn xəv ixhesva» otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı. **14** Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rq'ınbı yug qaa'anbı. **15** Uşaxaaş Allahne Xaane məhlee «Davudne Dixes hosanna!» ts'ırbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'ıyn əlaamatbıyiy uşaxaaş ha'an man ts'ırbı g'ayxhımee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa. **16** Manbişe I'sayk'le eyhen: – Manbişe eyhen Vak'le g'ıyxheye? I'seeyid manbişik'le eyhen: – Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as»? **17** Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareençe qıgeç'u Bet-Anya eyhene cigeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva. **18** Qınne yiğıl mıç'eer, I'sa şahareeqa sıyk'almee, mısıny qıxha vor. **19** Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyına yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yıvel t'eyleye ğayrı vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen: – Hasre val sayib meyvə ılımaalecen! İnciliyına yiv mankecab qooqqana. (aion g165) **20** Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepsha eyhen: – Nımee zaarabane inciliyına yiv qooqqu? **21** I'see manbışis inəxdun alidghuniy qele: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkee idyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyine yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı

şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, haməxüüd ixhesin. **22** Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düa haa'amee hucooyiy heqqi man gırgın ixhesin. **23** I'sa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşis xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşin ç'ak'ınbiyyi ağsaqqalar qeepxha eyhen: – Şavaane Vasqa man işbi ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı? **24** I'see manbişis inəxdun alidghiniy qele: – Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghiniy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırva şok'le eyhes. **25** Yəhyeyisqa insanaaşis gicəpxı'ybi alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheeniy insanaaşeni? Manbişe sana-sang'uk'le eyhe ixha: – Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. **26** «insanaaşeva» ulvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbişde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe. **27** Manbişe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbişik'le eyhen: – Zınad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırva şok'le eyhes deş. **28** I'see meed eyhen: – Şu inçik'le hucoova eyheyyi: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbişde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. **29** Ts'etta dixee «Zas ıkkən deşva» eyhe. Qiyğalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. **30** Mana insan q'ör'esde dicesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, i'qənavə» uvhu hayk'an deş. **31** Mane q'öng'üne neng'veene dekkis ıkkənən ha'a? Manbişe «Ts'errinyng'veeva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bi sa'anbiyyi gocebı şole ögiyl Allahne Paççahiyvaleeqa əlyhəvə. **32** Yəhye şosqa qopkuna yəğ Haagvasniy qarı. Şume mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bi sa'anbişeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş. **33** Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyese t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır aly'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anən ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecənva talvar aly'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeesisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. **34** Şagav sa'ana gah hipxırmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeesisqa g'ıxoole. **35** Mane işçeesemee maqa abiyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbi exa. Manbişin sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabı g'ayeqqə hoole. **36** Manesa nəqqee xaane iyesee sik'ılbal geeb nukarar g'ıxoole. İşçeesemee manbişikid, cole ögiyl abiyne nukaraaşik hı'ıyn ha'a. **37** Nekke qiyğa mang'vee manbişisqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbişis naş qexheva» uvhu. **38** İşçeesik'le dix g'acumee, manbişe sana-

sang'uk'le eyhen: «Dekkin in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». **39** Manbişe mana aqqı t'imilene bağeeñçe qığavhu gek'ana. **40** Bağına iyeyis ariyng'a, mang'vee mane işçeesik hucoonyıxan ha'as? **41** Manbişe I'sayk'le eyhen: – Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebinbişisqa arendays qeles, şagavbı hiyxharne gahıl culqa gyooxhana pay manbişe qevlecənva. **42** I'see manbişik'le eyhen: – Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'l' dişde: «Ustadaşe dağepçına g'aye Nekke kara əne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl. Mana Rəbbına iş vuxha, Şi mançile matteepxhaynbı.» **43** Zı mançil- – Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. **26** «insanaaşeva» ulvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbişde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe. **27** Manbişe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbişik'le eyhen: – Zınad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırva şok'le eyhes deş. **28** I'see meed eyhen: – Şu inçik'le hucoova eyheyyi: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbişde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. **29** Ts'etta dixee «Zas ıkkən deşva» eyhe. Qiyğalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. **30** Mana insan q'ör'esde dicesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, i'qənavə» uvhu hayk'an deş. **31** Mane q'öng'üne neng'veene dekkis ıkkənən ha'a? Manbişe «Ts'errinyng'veeva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bi sa'anbiyyi gocebı şole ögiyl Allahne Paççahiyvaleeqa əlyhəvə. **32** Yəhye şosqa qopkuna yəğ Haagvasniy qarı. Şume mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bi sa'anbişeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş. **33** Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyese t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır aly'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anən ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecənva talvar aly'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeesisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. **34** Şagav sa'ana gah hipxırmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeesisqa g'ıxoole. **35** Mane işçeesemee maqa abiyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbi exa. Manbişin sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabı g'ayeqqə hoole. **36** Manesa nəqqee xaane iyesee sik'ılbal geeb nukarar g'ıxoole. İşçeesemee manbişikid, cole ögiyl abiyne nukaraaşik hı'ıyn ha'a. **37** Nekke qiyğa mang'vee manbişisqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbişis naş qexheva» uvhu. **38** İşçeesik'le dix g'acumee, manbişe sana-

22 I'see manbişik'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ixha: **2** – Xəybişda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, paççahee dices davatbı ha'a. **3** Mang'vee davatbışeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ıxoole. Qopt'uluynbişismee ables vukkiykan deş. **4** Manke paççahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbişik'le eyhe, sufranıqla otxhun-ulyodğuy gıxhxı vod, congariy medın koki'ıyn həyvanarid gyatt'uynbı, gırgın hı'ıyn, davatbışeeqa able». **5** Qopt'uluynbı mançil bacit deepxha avayk'anən cone işbişqab qılma. Manbişin sassabı avayk'anən cone çolbışeeqa, mansənbi avayk'anənbi kar alişşu massa heles. **6** Avxuynbişemee qələs xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. **7** Paççahıs mançike qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbişda şaharib gyooxhan ha'as ulyookka. **8** Mançile qiyğa paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranıqla otxhun-ulyodğuy gıxhxı vod, zı maqa qopt'uluynbimee mançis avak'ıynbı devxhaynbı. **9** Həşde şu yəq'bi ilekkən cigabışeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbışeeqa qoot'le». **10** Nukararib havayk'anənbi. Manbişisqa yəq'ıl-q'ıl't'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugna-pisda gırgına qoyt'alna. Məxüüd davatbı ilğeeç'esın ciga mihmanaaşee gyayts'en. **11** Paççahı mihmanaaşiqə ilyakkamee, mang'uk'le davatbışis sik'ıyn tanalinbı ilydy'ıma sa insan g'eece. **12** Paççahee mang'uk'le eyhen:

«Hambaz, ğu naxürne inyaqa davatbışın karbı ilydyı'ı iç'ü?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. **13** Paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybiyiy xıleppı ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağerçe. Mançe geşşuybiyiy ik'arık silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes». **14** Mançıl-allab qopt'ulunybnı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı. **15** Mançile qiyğa fariseyar avayk'ananbı mı'slähätbı ha'as, naxürne l'sa cuvabil aqasva. **16** Manbışe irodianaaşıka sacıgee l'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen: – Mə'allım, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba Haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu ğırġing'ıuqacar akarara eyxhe. **17** Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa naxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ikkanee, deşxhee dişee? **18** l'sayk'le manbışıqa karai'dəən fıkrıbnı ıxhay ats'axhxha eyhen: – Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı silıys l'xiyxə? **19** Zak'le hağvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele. Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. **20** l'see manbışıke qiyghanan: – Vuşuyiy çil ts'ts'ı'ı, şavuniy mançıl do otk'un? **21** Manbışe «İmperatorunva» eyhe. Manke l'see manbışik'le eyhen: – İmperatorun imperatorusqa, Allahımd Allahısqa qele. **22** l'see uvhiynçile manbı mattebahxa, Vucur g'alerçı avayk'ananbı. **23** Manecab yiğil l'saysqa saddukeyar abayle. Manbışe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaşee l'sayke qiyghanan: **24** – Mə'allım, Mısee inaxüdnıy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşe hey'ı, çocus nasıl haa'as vukkan». **25** Yıghıyre çocniy vob. Ts'erriyng'ıvee xhunaşşe hey'ı uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocce hey'ı. **26** Man kar mang'une q'öd'esda, xhebıd'esda ğırġınecad çocaaşine vuk'lelqa qaylen. **27** Ğırġing'ule qiyğa mana zayıfar qeek'ana. **28** Hapt'ıynbı üç'üb qeebahemee mana yıghne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man ğırġın çocar məng'ı'n adamer vuxha. **29** l'see manbışis inəxdun alidğhıniy qele: – Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna ğuc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba uşan haa'a deş. **30** İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamıysıb vüqqəs vuxhes deş. Ğırġınbı Xəybışeen malaaıkar xhinne vuxhes. **31** Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiynçine hək'ee şu qəttı' dışde: **32** «Zı İbrıhmna, l'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?» Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übnışda Allah vorna. **33** Mang'vee xətt q'a'ançile cəmə'ət mattexhen. **34** Fariseyaaşik'le l'see saddukeyar ghalıybnı sa'as alıvkuba g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-alla savayle. **35** Mane Q'aanunne mə'allımaaşine sang'vee l'sa silıys l'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan: **36** –

Mə'allım, Q'aanunee nekke xəbnə əmr nenane? **37** l'see mang'uk'le eyhen: – «Yiğna Rəbb Allah yik'eençe, rıhı'kacar, ğırġıne ək'elika ikkiykne.» **38** Mana nekke xəbnə ts'eppiyna əmr vob. **39** Mançık akarna q'öb'esda ina vob: «Vas k'anena, vas ğu naxürıy ikkan həməxür ikkiykne». **40** Ğırġına Q'aanuniy peyğambaraaşın uvhiybnı mane q'öne əmıreke ğiyğal. **41** Fariseyar sacıgeeqa sabıyng'a l'see manbışıke qiyghanan: **42** – Şosqa naxüdiy qöö Masıxh vuşune vor? Mana Şavna Dixne? Manbışe «Mana Davudna Dixva» eyhe. **43** l'see manbışik'le eyhen: – Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masıxhık'le «Yızda Xərnava» eyhe: **44** «Rəbbe yizde Xəring'uk'le eyhen: Yızde sağıl ğyu're, Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»? **45** Davudee Mang'uk'le «Yızda Xərnava» eyhexhee, Mana naxürna Davudna Dix eyxhe? **46** Mançın alidğhıniy l'says şavussecad qeles əxə deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23 l'see cəmə'ətık'leyiy Cune telebabışik'le eyhen: **2** – Q'aanunne mə'allımaaşeyiy fariseyaşee Mısayne doyuile xətt q'a'a ıxha. **3** Şu mançıl-allad manbışe eyhençıl k'ırı alıxhxhı, şok'le uvhuyn ğırġın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. **4** Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'əlqa ilıyxhe. Come man xəv cigeeçne l'ğiykar ha'asvaxheyıb, t'ub l'ğıvyıkar haa'a deş. **5** Ğırġıncad manbışe insanaaşik'le g'acacenva ha'a. Mançınemeeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalıncılın bağar xılıy qa'a. **6** Manbışis otxhan-ulyoğane cigabişeyiy sinagogbışee nekke qoma ğyuv'aras, **7** maydambışee salam alyapt'as, insanaaşee cök'le «Mə'allımva» uvhiy geedxe ikkiykan. **8** Vuşun ğırġınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'allım vor. Mançıl-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'allımva» on hıma'acen. **9** Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançıl-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. **10** Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masıxh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. **11** Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. **12** Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as. **13** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allımarıy fariseyar! Şu Xəybışee Paççaıyıyalın akkabı insanaaşine aq'vabişeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş. **15** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allımarıy fariseyar! Şu çıyebı-deryahı ğıts'idaxhva dınlıqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dınlıqa sak'al hı'meeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs

avak'ı ha'a. (Geenna g1067) 16 Şolqa ver ooxas, bi'rq'ı'n rəhbərar! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'in g'ıysar, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəəğəl g'assireene, man eyxhen». 17 Ay ək'el deşin bi'rq'ı'nbi! Allahne xaadin k'inəəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'inəəğə muq'addasın ha'an? 18 Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanı allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ablyaa'ane q'urbanılqan k'in g'assireene, man eyxhen». 19 Ay bi'rq'ı'nbi, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? 20 Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'ıysarang'vee, mançılqayı mançilyne gırgıne karalqacad k'in g'ıysar xhinne eyxhe. 21 Allahne xalqa k'in g'ıysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çikana k'in g'ıysaran xhinne eyxhe. 22 Xəybişilen k'in g'ıysarang'veeyid Allahne taxtilqanıy mançıl Gyu'uring'ulqad k'in g'ıysaran xhinne eyxhe. 23 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işbi ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhi'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacıgee imid ha'askanniy. 24 Ay bi'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkırbacab k'öögə. 25 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayıy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'ıyvalıka, missıne uleka sı'ıyne karaka gyatsts'ı vod. 26 Bi'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayıy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed mətti qeetxhesinbi. 27 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışikayıy nəxdıne ixheeyid mı'q'ı'ne karbışika gyavts'u vooxhe. 28 Şunab həməxüb insanaaşik'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pisin işbi g'eece. 29 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alyaa'a, qopkuyınbışınbıd gutsybı uftan qa'a. 30 Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahıl vuxhaynıxhiy, manbışika sacıgee peyğambaraaşına eb k'ıyaa'as deşdiy». 31 Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. 32 Məxüdxheene, baba-dideeş gıbğılna iş şu g'attıvxhan hee'el! 33 Şu xoçebışike g'adıyn xoçebi vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attıvxhanas? (Geenna g1067) 34 Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan

insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'ıts'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbışee çümqüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'eeşşes. 35 Mançıl-allab ç'ıyeyne əq'val gyapt'ıyne gırgıne qopkuyne insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habılıle gıbğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyın insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaaneyiy q'urbanı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. 36 Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas. 37 Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuyınbı g'ayeqqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbışıl avqa saa'anbı xhinne Zas yığın insanar sa'as vukkiykin! Şosmee man ikkiykin deş! 38 Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. 39 Zımee şok'l'e eyhen: «Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24 I'sa Allahne Xaane məhleence qığec'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışıs Allahne Xaana binaa Mang'us bıkırba haagvas vukkiykan. 2 I'see manbışik'le eyhen: – Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın. 3 I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan: – Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı misane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exir hiyxharang'a? (aiön g165) 4 I'see manbışıs inəxdun alidghıniy qele: – Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qığmaa'acen. 5 «Zı Masıxhva» geed insanaaşee qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qığaa'as. 6 Şok'le muharıba əəva, muharıba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ıkkən. Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exir k'ane qıxhava eyhen vodun. 7 Millet milletılqa, devlet devletılqa g'elil qıxhes. Sassa cigabışee mısvalybı ixhes, ç'ıyebı i'ğıykaras. 8 Man gırgın «k'oybı giyğalanbıva» eyhen vodun. 9 Mane gahıl şos əq'übabı heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgıne milletbışik'le g'umooce vuxhes. 10 Manke gellesın insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaaşine xılyaqqa qevles. 11 Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbışe geebbı yəqqı'le qığaa'as. 12 Pisvalla geeb quvxhaylette gellesınbışın sana-sanbı vukkiykinıy k'il qıxhes. 13 Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attıxhanasda. 14 Mana Xəybişde Paççahiyvaline hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbışılqa mana xabar hipxhırmee, dyunyeyn exir ixhes. 15 Şok'le Daniyal

peyğambaree uvhuna xhinnena, «Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla» g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixherecen), 16 yahudeebnı manke suvabışılqa heepxecen. 17 Hasre mane gahıl, daxalyına xaadin karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, 18 çoleenar tanalınçılqava xaaqa simiyk'alcen. 19 Vuxhne avxuybnışeyiy uşax gyoqa'anbişe mane yiğbişıl əq'üba ts'its'a'as. 20 Düə hee'e, vuşun heepxiy q'ı'dmilqayıy Şabbatne yiğılqa gimexhacen. 21 Mane yiğbişıl məxdın divan qixhas, dyunye itxhınıyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. 22 Man yiğbi cit'a qidi'iybnixhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'avxiybnışıl-alla man yiğbi cit'a qa'as. 23 Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançıl haymeebaxhe. 24 Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbişe ç'ak'ın əlaamatbiyiy gorsatmabı hagvas. Manbişis g'avxiybnıb yəqqı'le qığa'as vukkiykanas. 25 İlyaaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. 26 Mançıl-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançılqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. 27 Nəxüdiy ts'ayılpın şargıl 'ıxı'mee garbıl g'ece, həməxüdüd İnsanna Dix, Zı, siyk'almeee ixhes. 28 Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı. 29 Mane yiğbişıl qitxhuynə divanile qiyğa, «Veriğ avqas, Vaz k'yooçes, Xənebı k'yoharas, Xəybişeedin gucbı i'ğiykaras». 30 Manke İnsanne Duxayn əlaamat xəybişee g'aces. Ç'iyeyne aq'valın gırgın milletbı ts'ırbı ha'a geşses. Manbişik'le İnsanna Dix xəybişee buludbişıl xəne gucukayıy nuruka qöö g'aces. 31 Mang'vee Cun malaaiakar g'axuvles, malaaiakaşed gaçeençe qığəəne it'umne syuttyuka Mang'un g'avxiybnı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı. 32 İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'ı'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. 33 Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. 34 Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahılın insanar əlyhəəssecad man gırgın kar ixhes. 35 Xəybiyiy ç'iyə əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş. 36 Man yiğ mısayıy ixhesva, sə'ət xhulənçiliy ixhesva xəybişee malaaiakaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a' deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. 37 Nüh peyğambarıne gahıl nəxüdiy ixha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. 38 Q'ıfrımile ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaş otxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vuxha. 39 Q'ıfrım qabı manbişin gırgınbı vukkeesmee,

manbişik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alanang'a ixhes. 40 Mane gahıl çolee iş haa'anbişda sa alyart'u, sa g'alerçesda. 41 Yöxxee suk g'iviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda. 42 Mançıl-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısə ayres ıxhay ats'a deş. 43 Şok'le innid ats'axhxhe, xaane iyeyiyk'le sixnariy mısə ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. 44 Mançıl-allab yugba ilyaaake, sok'le İnsanna Dix mısə ayres ıxhay ats'a deş. 45 Nukaraaşis cine gahıl otxhunıy helecenva, manbişil ooqa iyesee gixhxhına qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? 46 İyeyiy xaaqa sak'imee, vucee uvhuna iş haa'a g'ooçena nukar nimee baxtivarıy! 47 Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgıneecar karana xərnaniy ha'as. 48 Hucooniyxan ixhes manacar nukar pısa ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdebişee qales deşva» uvhu, 49 giğalasdaniy vuc xhinnen nukarar gyoota, p'iyanınbşıka otxhun-ulyoğa. 50 Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdyalesde yiğıl, sə'ətıl qarı, 51 mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbşıka sacıgeeniy havaces. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

25 Mane gahıl Xəybişda Paçcahiyvalla nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'iyre içiy bazırbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qığeepç'ı. 2 Mane içeeşına xhoyre ək'elikana, xhoयर bəç'ər kar yeexhe. 3 Bəç'ərne içeeşe bazırbı alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş. 4 Ək'elikanbişemee bazırbşıka sacıgee, q'ışıl alyaat'an. 5 Tsuma qarı hidiyxharva, manbişin gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı. 6 Xəmnə yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qığeepç'eva» ts'ir qavayle. 7 Mane gahıl, mane içərşin gırgınbı oza qeepxha con bazırbı qa'a gıviyğal. 8 Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbişik'le eyhen: «Vuşde q'ışike şasid hele, yişin bazırbı k'ədəqqə vod». 9 Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışike şosud huvee, şasid şosud g'ayxharas deş. Mançin nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbişike alişşee». 10 Manbı q'ış alişşes hapk'ınne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiymee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cigeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. 11 Qiyğa bəç'ər içər qabı «Yızda xərna! Yızda xərna! Şasid akka eeqeva!» eyhe. 12 Tsumee manbişik'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş». 13 Mançıl-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğid, sə'ətıl ats'a deş. 14 Mane gahıl eyxhenbı yəqqılqa qığəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqqılqa qığeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbişılqa amaanatna g'alyadaççe. 15

Mang'vee manbışis sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant pılın huvu ayk'an. **16** Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne işeeqa gixhxı, mançılqa xhobled hexxa'an. **17** Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüd hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an. **18** Sa talant pılın ıxhayng'veeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyn pıl maqa dyugul ha'a. **19** Xilece gah ilğevç'uyle qiyğa, mane nukaraaşına iyeyis sak'ı, vucee manbışisqa amaanat xhinne huvuyn pılne hək'ee qiyghan. **20** Xholle talant pılın amaanatna alyaat'ıyng'vee, xholləd hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınıny g'aletçu. Haane, zı mançılqa xholləd hexxi'ıyn». **21** İyeseey eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu xənnə işbışılqa gixhxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhel!» **22** Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınıny amaanatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantıd hexxi'ıyn». **23** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhel!» **24** Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ıxhay ats'anniy, ğu üvxüdivxı'ıyne cigeençe qiviysalna, udyoozuynə cigeençeb saa'anaxhe. **25** Zı mançile qərq'ı'n, mançıl-allar hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul hı'ı. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'ələq aleet'e». **26** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pısa nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxüdivxı'ıyne cigeençe qiviysalna, udyoozuynə cigeençeb saa'anava? **27** Manke ğu, zı huvuyn pıl faizisxheeyid huvu, zı qalesse yızdemee hexxa'askanniy! **28** Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ible talantnang'usqa qevle! **29** Şavuqayiy vod, məxrıng'us sıklıddad geed heles, məxrıng'uqa ğırgın hexxalika ixhes. Şavuqayiy deş, məxrıng'une xılənçə vodunıd g'ayşesın. **30** Mana nışıscar karar'dəəna nukar, xaançe qığavhu, sa miç'axne cıgeeqa dağərçə. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes». **31** İnsanna Dix Cune ğırgıne malaakaaşika, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxıl gyuaras. **32** Ğırgın millətı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışıke curaa'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. **33** Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as. **34** Mane gahl Paççahee Cune sağne suralınbışık'le eyhesın: «Yızde Dekkee xayır-düə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhınınyg'acad şosva hav'una

Paççahiyvalla ğırgıne gahbışiscab şos alept'e. **35** Zı mısıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-miz xhyanika gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cıgeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'ı. **36** Zı ts'elerniy vor, şu Yızde tanalqan kar huvu, Zı ik'armee, şu Zaqa ilyaakiynbı, Zı zındaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». **37** Manke qəpkuynbıře Mang'uke qiyghanasın: «Yışda Xərna, Ğu mısane mısıra axu, şı mısane Vasın oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-miz xhyanika gyotxhanang'a, şı Vas xhyan huvu? **38** Mısane şak'le Ğu menne cıgeençena xhinne g'acu yışda hı'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? **39** Mısane şak'le Ğu ik'ar, zındanee g'acu Vasqa abı?» **40** Paççaheemee manbışık'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'ınne çocaaşına sang'us hı'ıyn, Zas hı'ıyn xhinne eyxhe». **41** Manke Mang'vee Cune solne suralınbışık'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yızde ögiyle ts'its'eepxhe! İblisısiy çine malaakaaşis qı'ıyn ts'a vod, şunab maqa hudoora. (aiōnios g166) **42** Manıd Zı mısıranang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-miz xhyanika gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva, **43** Zı menne cıgeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ik'arang'a, zındaneenang'a Zasqa ityabıva». **44** Manbışəd qıdğhın ha'asın: «Yışda Xərna, mısane şak'le Ğu mısıra, ghal-miz xhyanika gyotxhan, menne cıgeençena xhinne, ts'eler, ik'ar, zındanee g'acu, Vas ıkkanan hıdi'ı?» **45** Mane gahl Mang'vee manbışis inəxdun alidğhınıy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'ınne çocaaşına sang'us man hıdyı'ıva, Zak hı'ıyn xhinneead eyxhe». **46** Manbışis ğırgıne gahbışisda cazaə hevles, qəpkuynbıřismee ğırgıne gahbışisda i'mı'r hevles. (aiōnios g166)

26 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışık'le eyhen: **2** – Şok'le q'öne yiğile Peesax ixhesva ats'an. İnsanna Dixır çarmıxılqa ts'its'e'ecenva mebinbışide xılyaqə qeles. **3** Mane gahl kaahınaaşın ç'ak'ınbiyiy millətın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahınne məhleeqa savayle. **4** Manbışe fı'ı'l hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. **5** Manbışe eyhe ıxha: – Man saccu bayramnang'a hıdy'a'as, sayid millət g'elil qexhe. **6** I'sa Bet-Anyee maşnan i'xnabınane Şimonne xaanang'a, **7** Mang'usqa sa zəiyfa ayreele. Mane zəiyfayne xıly'a'ad geed ğıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. **8** Telebabışis mançike qal vuxha eyhen: – Hexxan kar nişisne ha'a? **9** Nya'a, man ətir ğırandə massa huvu, çıke ıxhayn pıld kar deşınbışis heles ixhesinniy. **10** I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a,

manbişik'le eyhen: – Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yizdemee yugna iş hav'u. **11** Kar deşinbı gırgıne gahbişik şoka vuxhes, Zimee gırgıne gahbişik şoka ixhes deş. **12** Məng'ee Zalqa man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesin xhinne q'ı. **13** Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ikkanne cıgee ina yugna xəbar mısa yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qıyele'esda, yıcee hı'iyımd. **14** Mane gahıl yits'ıq'vəne telebayke, Kariotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbişiksa arı eyhen: **15** – Zı Mana vuşde xılyaqa quvee, şu zas hucoona heles? Manbişed mang'us xhebts'al nuk'rayn pıl hele. **16** Mane yiğile Yahudee I'sa manbişed xılyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyğal. **17** İlydyadiyne gıneybişde bayramne ts'ettıyne yiğıl, telebabışe I'sayke qiyghanan: – Vasın exhaliysın Peesaxın otxhuniy nyaane he'e? **18** I'see manbişik'le eyhen: – Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxhırna, Vucee Cune telebabışik'a sacıgee Peesax yiğne xaa alğahas». **19** Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'ıyle qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. **20** Exha qexhemee I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranılıq savayle. **21** Manbişe kar otxhanmee, I'see eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles. **22** Telebabışe aq'vabı q'ı, Mang'uke sana-sang'ıuqad qihna qiyghanan: – Yızda Xərna, zı deş ho'öçee? **23** I'see eyhen: – Zaka sacıgee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xılyaqa qeles. **24** İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'unınçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xılyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes. **25** Manke I'sa mering'une xılyaqa qeles ikkanne Yahudeeyid qiyghanan: – Mə'əllim, zı deş ho'öçee? I'see mang'uk'le eyhen: – Manva ğucad uvhu! **26** Manbişe karbı otxhanang'a, I'seeyid gıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u gıney hatq'ur telebabışik hıvu eyhen: – Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod. **27** Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışiksa quvu eyhen: – Mançeençee gırgıng'vee ulyoğe! **28** İna Yızda eb vob, insanaaşine geebne bınahbişile ılıhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'ın. **29** Zı şok'le eyhen, Dekkine Paçcahiyvalee şoka sacıgee ts'edın ulyoğasde yiğılqamee, Zı sayid t'imilene ine meyvayke hı'ıynçike ulyoğas deş. **30** Manbişe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an. **31** Qiyğa I'see manbişik'le eyhen: – G'ıyna xəmdə vuşde gırgıng'vee Zı g'alerçesdava otk'un: «Zı Çobanıis I'xəs, Syuruneedin vəq'əbid heetxvasınbı». **32** Zı üç'ür q'ıimeeme, Galıleyeeqa

əlyhəəs, şu maa'ab gozet haa'as. **33** Pyoturee Mang'us inəxdın alidğhıniy qele: – Gırgıng'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes deş! **34** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'ıyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqpees eyhes. **35** Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Zı Vaka qik'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş! Telebabışde gırgıng'veecad manva eyhe. **36** I'sa manbişik'a Getsemaniye eyhene cıgeeqa qarı, telebabışik'le eyhen: – Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're. **37** Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. **38** Manke I'see manbişik'le eyhen: – Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'tı. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're. **39** Mana sik'ırna şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alırxhu, düə haa'a: – Dek Yızda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençee ulydoğas! Zas ikkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ikkanan xhinne ixhecen! **40** I'sa telebabışiksa sak'imee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen: – Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? **41** Qopkune yəqqı'le sıvımyk'alcenva muğurba avxu düəbi he'e. Rı'h it'umda, canmee güç deşin vodun. **42** I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a: – Dek Yızda! Zas mane əq'übayne k'oleençee ulydoğas dexhexheene, hasre Vas ikkanan xhinne ixhecen. **43** I'sa sark'ıllıng'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppi aaqas əxə ıxha deş. **44** Mang'vee manbı g'alyav'u xhebı'rees manacab düə ha'as ayk'an. **45** Qiyğa I'sa telebabışiksa sak'ı eyhen: – Vuşun gırgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbişde xılyaqa qele. **46** Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqa qelesda qöü vor. **47** Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacıgee geeb g'ılncınanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaşee g'axuvuyndı vuxha. **48** I'sa manbişde xılyaqa qelesde Yahudee işaara hıvu uvhunniy: – Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe. **49** Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. **50** I'see mang'uk'le eyhen: – Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e. Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana. **51** Manke I'saykane sang'vee g'ılnc hı'tdidxi', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena 'ıxı', mang'un k'ırı g'a'adaççen. **52** I'see mang'uk'le eyhen: – G'ılnc cıgeeqa gıxhxhe. G'ılnc xılyaqa alyaat'ıyn gırgınbı g'ılncikecab hapt'as. **53** Deşxhee, vasqa həməxüde qöü Zasse Dekkikee kumag heqqas əxəs dışdıyxan? Zı

uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yits'iq'vəne legionile geed malaaikarniy g'axiles. **54** İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdnıy Muq'addasne Otk'unıybişee otk'unıynbı ixhes? **55** Mane gahlı I'see cəmə'ətik'le eyhen: – Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ılncbışıkayiy dalbışıka Zı aqqas abı? Zı yığış Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş. **56** İn gırgın karbı peyğambaraaşine otk'unıybişee, otk'unıynbı ixhecəna eyxhe. Manke gırgıne telebabışe I'sa g'alərçı, heepxı avayk'ananbı. **57** I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'allimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. **58** Pyotur əq'ənanəcəcar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qıhna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşıka giy'ar. **59** Kaahinaaşin ç'ak'ınbiyiy Aali Şuureene gırgıng'vee I'sa gik'asdemee horbışıka Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. **60** Horbışıka aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeyib, manbışis ıkkənəxrına iveeke deş. Nəkke qiyğa q'öyre insan qığeç'u **61** eyhen: – Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkıyok'al hı', xhebne yiğee aly'a'as əxəna» uvhu. **62** Xərna kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen: – Manbışe Yiğne hək'ee eyhençis nya'a Ğu cuvabcad qıdele? **63** I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan: – Zı Vake, Vorne Allahne doyuile qiyghan: Allahna Dix, Masıxh Ğune? **64** I'see mang'uk'le eyhen: – Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbışı qöçəcar g'aces. **65** Manke xərne kaahinee culyun tanalınbı qıtaxı'ı eyhen: – Mang'vee kufur hı'! İncile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınbı nişisınbine? Mang'vee hı'ıyn kufur şok'led g'ayxhiyn! **66** Şu mançik'le hucoovane eyhe? Manbışed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. **67** Mankecabıb gıviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı ı'xiyxə. Səssanbışe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı ı'xiyxə **68** eyhe ıxha: – Ay Masıxh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaayiy Vas ı'xiyxə? **69** Mane gahlı məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen: – Ğunar Galileeyənçene I'sayka sacıgeeni yor. **70** Gırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen: – Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş! **71** Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen: – İna insanır Nazaretğənçene I'sayka sacıgeeni yor. **72** Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'ın g'assır eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'ac'ar deş! **73** Sahavule, şaqana ulyobzurıyn insanar mang'usqa qabı eyhen: – Hək'erar Ğu şenbışda yor. Manva

yiğne yuşan hı'ıyncadı eyhe. **74** Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'ı, k'ınyıd g'assır, eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'a deş! Mane gahilyıb dadal hook'a. **75** Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava Ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qığeç'u, hülöörəxə geşşee giyğal.

27 Miç'eed qıxhamee, gırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ıkkəna eyhe. **2** Manbışe I'sayn g'el-xıl ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvıyne Pilatne xılyaqə qele. **3** I'sa mering'une xılyaqə quvıyne Yahudayk'le Mana gik'as ıkkən g'acumee, mang'us vucee hı'ıynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışısqayiy ağsaqqalaaşısqa qadı, **4** «Zı bınah hav'u, taxsır deşda İnsan gik'asva vuşde xılyaqə quvıva» eyhe. Manbışemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe. **5** Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağ'ı, mançe ark'ın vuceecar-vuc gıvayxanna. **6** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişe mang'vee dağ'ıyn pıl sı'ı eyhen: – İna ebake quvına q'iyimat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş. **7** Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cıgeençe qabıynbı k'eepxhesın, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşee. **8** Mançıl-allad, mane cigayk'le g'ıyiniyne yiğılqamee «eban çolva» eyhe. **9** İnəxüdü Yeremiya peyğambaree otk'unın xhinne eyxhe: «İzrailıybişe Mang'us gyuvxhuna q'iyimat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı **10** mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşee. Manva zak'le Rəbbeeni yuvhu». **11** I'sa Pilatısqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan: – Yahudeeşına Paçcah Ğune? I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüdü eyheva» eyhe. **12** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsır giyxhemee, I'see nıq'cad qığayhe deş. **13** Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan: – Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'ıyxhe dişee? **14** I'see mang'une nenecad cuvabıs alidghıniy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena. **15** Gırgıne Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətiniy g'əxəna. **16** Mane yiğbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. **17** Mançıl-allad millet sacıgeeqa sadımee Pilatee qiyghanan: – Şos zı vuşu g'aykkıne ıkkən? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhva eyhena I'sane? **18** Mang'uk'le ats'annıy, manbışe I'sa paxılıyalın cune xılyaqə quvıva. **19** Pilat cune taxtıl gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xəbar ana insan g'ixele: – Mane qorkune İnsankana vaqa iş

mooxhecen, g'iyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun. **20** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaaşə millət mizel aqqı, manbişə Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. **21** Pilatee manbişike qiyghanan: – Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke? Manbişəd «Barabbava!» eyhe. **22** Pilatee manbişike «Masixhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan. Manbişdə girging'vee «Çarmıxılqə ts'its'e'eva!» eyhe. **23** Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qələsın hı'ıva?» qiyghan. Milletinmee «Çarmıxılqə ts'its'e'eva!» sıkl'ılbab xəbna ts'ir haa'a. **24** Pilatik'le cune xılənçe vuçud qüdüö, millət sıkl'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xileppı hodğıl eyhen: – Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yap'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin. **25** Milletinmad mang'us inəxdın alidğınıy qele: – Mang'uke k'yap'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles! **26** Manke Pilatee manbişdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqbı ı'xı', çarmıxılqə ts'its'a'as qeleva eyhe. **27** Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqə legioncad sadayle. **28** Manbiş Mang'une tanalinbı çakkıy'ı, Mang'ulqə ç'əran p'laş alyaa'a. **29** Zazalxumbişike tac hootxur vuk'lelqə gyavhu, sağne xılyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabişil gyuv'ur «Yahudeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqə giyxhe. **30** Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə. **31** Mana demalqə gıxhxıyile qiyğə, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqə Cuncad karbid alyı'ı çarmıxılqə ts'its'a'asva g'aqa qığayhe. **32** Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbişisqə Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşə mang'usqə I'sa gıvaxanasın çarmıx haqqas ilekka. **33** Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun. **34** Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş. **35** Eskeraaşə Mana çarmıxılqə ts'its'i'ıyile qiyğə, çöp k'eççu Mang'ın tanalinbı cone əree qa'a. **36** Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. **37** Vuk'lel ooqad «Yahudeşine Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqə ts'its'i'ıva otk'un gıxhxı ıxha. **38** Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağılıy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqə ts'its'aa'a. **39** K'anençe I'lğəəmbişə vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbi eyhe ıxha. **40** «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alyaa'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha. **41** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişer, Q'aanunne mə'allimaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqə gıxhxı eyhe ıxha: **42** – Mebinbı g'attıvıxhan haa'ınbınıy, Cusse Vucme g'attıvıxhan ha'as əxə deş! İzrailıyna

Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. **43** Mang'vee yı'q' Allahılqanıy qizzır, Allahısır Mana ikkanxhee, hasre g'attıvıxhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen! **44** I'sayka sacıgee çarmıxılqə ts'its'av'ıyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbi uvhu. **45** Yı'q'ı'lı'le sə'ət xhebınçılqamee ç'ıeyen aq'va miç'ax qexhe. **46** Sə'ət xheyible vooxhemee, I'see ts'irıka eyhen: – Eli, Eli, lema savxtanı? (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?» eyhen vodun.) **47** Maa k'ane ulyobzurune sabaranbişik'le man g'ayxı eyhen: – İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al. **48** Manbişdə sa mankecar g'adarxhun, gup'ka alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, ç'amışılqə qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva. **49** Mansanbişemee eyhe ıxha: – Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attıvıxhan ha'asee? **50** I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığəç'een. **51** Mane gahıl Allahne xaab gyuvapınnıa örtıyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe. Ç'ıyebı I'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. **52** Nyaq'vbı süled-alqa aaxı, maabın gellesin qopkuyn insanar çıgoots'anbı. **53** Manbı I'sa üç'ür qıxhıyile qiyğə, nyaq'vbışeençe qıgeepç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalımeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xılece insanaşik'le g'ooce. **54** I'sayne vuk'lel oğə ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşık'le ç'ıyebı I'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba çəp'q'ın, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe. **55** Maa'ab əq'ənançe ilyaakan xılece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galıleyeənçebac I'sayqab qıhna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha. **56** Maa'ar manbişde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbişdə yedir vuxhaynbı. **57** Exha qexhemee, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışdə sa, Arimateəgançena Yusuf eyxhe. **58** Mana Pilatne k'anyaqa hark'ın, I'sayn mayıt qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayıt mang'usqa qeleva əmr haa'a. **59** Yusufee I'sayn mayıt alyaat'u, məttıne kafaneeqa hiyk'ar. **60** Qiyğar Mana ganzıne ab hıpk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gıxhxı, mançeeqa ikkəəne cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. **61** Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe. **62** Qınne yiğıl, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbiyiy farıseyar Pilatne k'anyaqa sabı **63** eyhen: – Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qıxhes». **64** Mançıl-allab əmr hee'e xhebı'd'esde yiğılqamee nyuq'vneeqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü millət'le «Mana hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes.

Man qiyğiyın hor, ts'ettiyınçile pisin ixhes. **65** gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyın axır
Pilatee manbışik'le eyhen: - G'aravulyçerib alyapt'ı qalesmee, gırgıne gahbışıl şoka ixhes. (aiön g165)
havak'ne, şos naxüdiy ıkan, he'e. **66** Manbıb
hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəne cigeene g'ayelqa
peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28 Şabbatın yiğ ilğeç'uyle qiyğa, ülycümne
ts'ettiyne yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena
Mayramiy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v
g'avces. **2** Sayid sayangada, it'umda ç'iyebi
ı'ğiykır, manıd Rəbbin malaaiik xəənçe giç'u
nyuq'vneeqa ikkəne cigeena g'aye qavaak'an
hav'u, çil gyu'urva ıxha. **3** Malaaiik yic ts'ayilpanik,
çin tanalin karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha. **4**
Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpqi'niyvalin
zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne
aaxva. **5** Malaaikee zəiyfeeşik'le eyhen: -
Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'itsı'ına
I'sa t'abal ha'a ıxhay. **6** Mana inyaa deşda,
Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led
Mana g'alirxhuyn ciga g'ace. **7** Zaraba apk'ın
Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde
yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galileyeeqa ark'ın.
Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le
eyhen. **8** Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne
telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha
g'adaaxvananbı. **9** Sayır manbışde ögeeqa I'sa
Vuccar qiğeç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb
Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhilibşeeqa
sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı. **10** I'see manbışik'le
eyhen: - Qı'məəq'ən! Hap'ın Yizde çocaaşik'le
eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışik'le ma'ar
Zı g'acesda. **11** Yadar telebabışisqa vüqqəmee,
g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cok'le
g'acuyn karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan
ha'a. **12** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaasıka
gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı
huvu **13** eyhen: - Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'iməe
Mang'une telebabışe abı Mana qəqına». **14** Mana
gaf Pilatne k'ırıysqa hipxhireene, şi mang'uqa gaf
hav'u, gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan
haa'asınbı. **15** G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u,
gırgın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyiniyne
yiğılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.
16 Yits'issar teleba Galileyeeqa, I'see manbışik'le
uvhuynə suvalqa avayk'an. **17** Manbışik'le maa'ar
I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı. Sabarabıb
şakkalycab aaxva. **18** Manke I'sa manbışisqa qıxha
eyhen: - Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına
xəbvalla Yizde xılyaqə quvu. **19** Mançil-allab
hapk'ın gırgıne milletbışike Yızın telebabı hee'e,
manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne
Rı'hı'ne doyuka xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı
aleet'e'e. **20** Manbışis Zı şos əmr hav'uyın xhinne,

Yəhye

1 Ts'etta Cuvab ıxha. Cuvab Allahıka sacıgee ıxha. Cuvabcad Allah ıxha. **2** Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha. **3** Girgin kar Mançile ğana itxhın, itxhınne karbişin nencad Man dena itxhın deş. **4** I'mi'r Mançeeniy vob, mane i'mi'rınib insanaaşis Nurniy hele. **5** Nurun miç'axiyvalee işixniy gıyayhe, man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş. **6** Allahəe Yəhye donana insan g'ıxele. **7** Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, girging'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva. **8** Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı. **9** Hək'en Nur dyunyelqa qadı. Mane Nuren girgine insanaaşilqa işixniy gıyayhe. **10** Nurun in dyunye itxhın. Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid, ine dyunyejk'le Man qıvaats'a deş. **11** Mana Cunbışisqar qareene, manbışe Mana k'ane qı'ı deş. **12** Mana k'ane qı'ıyne girginbışis, Mang'une doylulqa inyam hi'ıynbışis, Manbışis Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu. **13** Manbı insanike, insanne xuruşuke vuxhaynı deş vob. Manbı Allahıke vuxhaynı vob. **14** Cuvabıke İnsan qıxha, Mang'un xav yişde yı'q'nee ıxha. Şak'le Mang'un Nur g'acuyn, Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur huvu. Mana Dix hək'ene yugvalın gıyatsts'ı ıxha. **15** Yəhyee Mang'une hək'ee axtida yuşan ha'a ıxha: – Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyğa Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançıl-allar Mana zaler xərna vor». **16** Yişde girging'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalıl-alla çiçiqad qihna xayir-düəbi alyaat'u. **17** Q'aanun Mısayle ğana huvu, hək'ena yugvallab I'sa Masixhile ğana qabi. **18** Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş. Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu. Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor. **19** İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qidghın ha'asdemeəe İyerusalimğançe kaahinariy Levıyke g'abıynı mang'une k'anyaqa g'uxoole. **20** Mane gahlı Yəhyee manbışike dyugul hidi'i, qotkun uvhuyn: – Zı Masixh deş vorna. **21** Manbışe Yəhyeyke qiyghınin: – Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne? Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe. – Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne? Yəhyee «De'eşva» eyhe. **22** – Manke ğu vuşune? Şi g'axuvıynbışik'le şı hucoovana eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as? **23** Yəhyee manbışis alidghınıy qele: – Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu: «„Rəbbis yəq qopku qee'eva“Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.» **24** G'axuvıynı fariseyaaşınbı vuxha. **25** Manbışe Yəhyeyke qiyghanan: – Ğu Masixhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee,

nya'a ğu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a? **26** Yəhyee manbışis inəxdın alidghınıy qele: – Zı xhinekacad gicərxı'yıy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, **27** Mana zale qiyğa qalesda vor. Zı Mang'une çarıxışın baağarid aaqas kara idyayle. **28** İn yuşan ha'an girgin kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **29** Qınne yiğıl Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen: – Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg haane! **30** Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla». **31** Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana İzrailıne milletik'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybınıy alyaat'a'as qarı. **32** Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen: – Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gıxu, axva g'acuyn. **33** Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'as G'axuvıyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayıy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gicərxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor». **34** Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u. **35** Qınne yiğıl Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy. **36** I'sa yəqqı'le I'ğəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakkı, eyhen: – Allahna Urg haane! **37** Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an. **38** I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöö g'avcu, qiyghanan: – Şos hucoona ikkan? Manbışe I'sayke qiyghanan: – Ravvi, Ğu nyaane axva? (Ravvi mə'əllim eyhen vodun.) **39** I'see manbışik'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesın. Manbı hapk'ın Mana nyaayıy axvava İlyakaanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğıl manbı exhalqamee Mang'usne gıvıy'ar. **40** Yəhyee eyhenbı g'ayxhı, I'sayne qihna apk'ınne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. **41** Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masixh avaykınava» eyhe. (Masixh g'əyxı'nava, qı'ş qadğunava eyhen vodun.) **42** Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ikkeka. I'sa Şimonuqa ilyakkı, eyhen: – Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'ıyniyke şaqə Kefa eyhes. (Kefa ganz eyhen vodun. Ganzid yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.) **43** Qınne yiğıl I'says Galıleyeeqa I'qqəs ikkiykan. Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe. **44** Filippır Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareençe eyxhe. **45** Filıppeeyir Natanael t'abal hı'ı, man'uk'le uvhuyn: – Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa

aveyki. **46** Natanaelee eyhen: – Nazaretğançe yugun kar qığeç'eye? Filippeme mang'uk'le eyhen: – Arı ğucar ilekke. **47** I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöo g'acu, eyhen: – İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailiyğançenavur. **48** Natanaelee Mang'uk'le eyhen: – Vak'le zi neçena ats'a? I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele: – Filippes ğu qot'allassecar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu. **49** Natanaelee Mang'uk'le eyhen: – Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixir, İzrailynar Paççahir! **50** I'see eyhen: – Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. **51** Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaiکار insanne Dicesqa gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2 Mançine xhebıd'esde yiğil Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. **2** I'sayka sacıgee Cune telebabib davatbışeeqa qopt'ul vooxhe. **3** Məxüdü eyxhe otxhan-ulyoğanə gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen: – Manbışıqa çaxır axu deş. **4** I'see eyhen: – Yed, mançike şas hucoone? Yızda gah qabı deş. **5** I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen: – Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e. **6** K'anya'ad Yahudeeşe ğıçəpxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'ıyn yixhille xədn g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle litra xhyanın əə eyxhe. **7** I'see nukaraaşik'le eyhen: – Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e. Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. **8** Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen: – Həşdiyle sık'mın alyaat'u, tamadaysqa ikkee. Manbışed ikkekkan. **9** Tamadar çaxırelqa sak'al hı'ıyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man neçə advacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen: **10** – Ğirgıng'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxhamee, pısınxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn. **11** I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettıyn əlaamat hagu, Cuna axıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. **12** Mançile qiyğa Mana yedikayiy çocaaşika, telebabışıka sacıgee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yiğna maa axva. **13** Yahudeeşın Peesax bayram k'ane qexhemeə, I'sa İyerusalımqa ayk'an. **14** Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbiqiy pılba badal haa'anbı g'ooce. **15** Mang'vee bağaaşike çümky hav'u, maabın ğırğınbı cone vəq'əbışikayiy boğabışıka sacıgee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılba badal ha'anbışınd iskambı alytik'al hı'ı, pılba ç'iyelqa ot'al ha'a. **16** Qı'nerker massa helenbışik'led eyhen: – Manbı inençe aleet'e,

Yızde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a. **17** Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed ikkan. Mane ikkiykinıyn Zı gyoxhxhan ha'a». **18** Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan: – Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee? **19** I'see manbışın inəxdın alidghınıy qele: – Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe aly'a'asın. **20** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une cuvabıs eyhen: – İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne seneə ali'ı, Ğu man xhebne yiğee aly'a'asvane eyhe? **21** I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. **22** Qiyğa, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışıs Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'unıysiy I'see uvhuıne cuvabıs inyam ha'a. **23** I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalım haguın əlaamatbı g'acuıne gellesde insanaaşe Mang'ulqa inyam ha'a. **24** I'sayk'le ğırğınca b insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışıqla yı'q' qıyzaran deşdiy. **25** Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ikkanmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe ı'lğəəmbı ats'a ıxha.

3 Fariseyaaşine yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe. **2** Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen: – Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'əllim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy. **3** I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele: – Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeeqla meer qıdyareene, Allahna Paççahıyvalla g'avces vəxəs deş. **4** Nikodimee Mang'uke qiyghanan: – Q'əs qıxhane insanısse nəxı'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vıxhneeqa k'iç'u, meer yedike ixhes əxəyee? **5** I'see inəxdın alidghınıy qele: – Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paççahıyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş. **6** Tanıke ıxhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ıxhanar rı'h. **7** Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeeqla qavales vukkan. **8** Mıts çıs vukkanne cıgee aa'a. Vak'le mançın ses g'ayxheeyid, neçə qabı nıyaqa apk'ınıy ats'a deş. Həməxürür Rı'hı'ke ıxhane insanıqa eyxhe. **9** Nikodimee qiyghan: – Man karbı nəxüdüne ixhes? **10** I'see mang'us inəxdın cuvab qele: – Ğu İzrailyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dışde? **11** Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuyınçusub şahaadat haa'a, şume yışda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. **12** Zı şos ç'iyelyne karbışıke yuşan ha'amee, şu

mançilqa inyam ha'a deş, xəybışeene karbışike yuşan ha'axhee, su inyam ha'ayee? **13** İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybışeeqa ilqeç'u deş. Xəənçer giç'una Mana vor. **14** Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyın xhinne, İnsanna Dixır məxır ooqa qa'as ikkan. **15** Man ixhesın, Mang'ulqa inyam ha'ane gırınbışis gırıne gahbışısa i'mı'r vuxhecenva. (aiōnios g166) **16** Allahıs dyunye manınee ikkiykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manıd mançıl-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab hımabat'acenva, manbışıqa gırıne gahbışısa i'mı'r vuxhecenva. (aiōnios g166) **17** Allahee dyunye muhaakıma ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attıxhan ha'asva g'axuvu. **18** Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakıma ha'as deş. İnyam hıdıy'ınar muhaakıma hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hıdı'ınçıl-alla. **19** Dyunyelqa Nur qadı ixheeyıd, insanaaşe pısın ha'ava, manbışıs mıç'axıyvalıa Nurule geeb vukkiykan. Mançıl-ıllab manbı muhaakıma haa'as. **20** Pısın ha'ane gırıng'uk'le Nur g'ımece eyxhe. Vuce hı'ınbı aq'valqa qığmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş. **21** Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hı'ınbı aq'valqa qığeç'ecenva Allahnemee hı'ıva. **22** Mançile qıyğa l'sayıy Cun telebabı Yahudayne cigabışeeqa qabayle. l'sa manbışıka maa'ar sabara gahna axu, maabınbışıs xhıneeqa k'yooq'u gıçəpxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **23** Yəhyeyıb Salım eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, gıçəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ıxha. **24** Yəhye manke zındaneeqa arçu deşdıy. **25** Mane gahıl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudıyne əree, gıçəpxı'ıne hak'eena gaf gyooxha. **26** Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen: – Mə'əllım, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacıgeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vucee gıçəpxı'ybı alyaat'a'a. Gırınbıb Mang'usqavub abayle! **27** Yəhyee manbışde cuvabıs eyhen: – İnsanısq Xəənçe hucooyıy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. **28** Şu zı uvhıyne cuvabın şahadar vobınrı: «Zı Masıxh deş vorna. Zı Mang'ule öğıyl g'axuvu». **29** İstəğ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxırır zı şadexhe. **30** Həşdıyle Mana axtı qıxhes ikkan, zıme k'ıl. **31** Ooğançe Qarına gırıng'ule xərna vor. Ç'ıyene aq'valyna ç'ıyena vorna, mana ç'ıyene karbışde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarıname gırıng'ule xərna vor. **32** Mang'vee Cuk'le hucooyıy g'acu-g'ayxhı, mançıs şahaadat haa'a, şavaacabıb Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş. **33** Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat giyxən. **34** Allahee

G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hıxhar ha'an. Allahee Məxırıng'us Cun Rı'h qıdıykkın hele. **35** Dekkıs Dix ikkanva, gırın kar Mang'une xılyaqə quvu. **36** Duxalqa inyam hı'ına gırıne gahbışısa i'mrena ixhes. Duxal k'ırı ılydıyxhıng'uk'leme i'mı'r g'aves deş. Allahna qəlıb mang'ul ooğacab vuxhes. (aiōnios g166)

4 Farıseyaaşık'le l'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, gıçərxı'ybı alyat'a'ava g'ayxhıyn. **2** Yıç gıçərxı'ybı l'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha. **3** l'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhınee, Yahudeyayeeneç qığeç'u Galıleyeeqa meer ayk'an. **4** Mang'una yəq Samarıyeeneç l'İğəə vuxha. **5** Mana, Yaaq'ubee cune dıxes Yusufus huvıyne cigabışıs k'anene Samarıyeyne Sıxar eyhene şahareeqa qarayle. **6** Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabışe vob. Yəqq'ın l'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne gıy'ar. Mana yı'q'l'hıyna gah vuxha. **7** Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samarıyeeneçəna xhunaşşe ayreele. l'see məng'ı'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe. **8** Mane gahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alışşesva şahareeqa apk'ın vooxhe. **9** Samarıyeeğənçəna xhunaşşee Mang'uke qıyghanan: – Ğu Yahudıy vorna, zımee Samarıyeeneçəna zəıyfa. Nəxıud Ğu zake xhyan heqqayıy? (Yahudeeşeyıy Samarıyeebışe sana-sang'luka işbı g'eece ıxha deş.) **10** l'see məng'l's inəxdın alıdĝhınyı qele: – Vak'le Allahna payıy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhıy, ğucadnıy Zake xhyan heqqas. Zınad vas i'mı'r hoolen xhyannıy heles. **11** Zəıyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşın, kahrızıb k'oraba vob. Vas nençene i'mı'r hoolen xhyan ixhes? **12** Ny'a Ğu, ına kahrız şas g'alepçıyne yışde dekkaaşıyna eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyıd cune dıxbışed, cune çavra-vəq'əynıd inençe xhyan ulyodĝu. **13** l'see məng'l's inəxdın alıdĝhınyı qele: – İne xhıneke ulyodĝuyng'us meed xhyan ikkiykanan. **14** Zıme helesde xhıneke şavaa ulyodĝveene, mang'us sayıd xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvıyn xhyan mang'une ad gırıne gahbışıs i'mı'r hoolene xhyan l'lqəəne cıgalqa sak'ılas. (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Zəıyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayıd xhyan ikmiykancen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ıyres gımeexhacen. **16** l'see zəıyfayk'le eyhen: – Yeera, adamıyır qort'ul, inyaqa qeera. **17** Zəıyfee Mang'uk'le eyhen: – Zaqa adamıy deşda. l'see məng'ı'k'le eyhen: – «Adamıy deşdava» ğu qotkuda eyhe. **18** Vaqa xhoyre adamıy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yığna adamıy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe. **19** Zəıyfee Mang'uk'le

eyhen: – Xærna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarı. 20 Yişde dekkaaş ine suval i'bədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, i'bədat ha'asın ciga İyerusalim vodun. 21 I'see mæng'i'k'le eyhen: – Ziyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis i'bədat ine suvaylid İyerusalimid ha'as deş. 22 Şu, Samariyeebişe nişismecad i'bədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy i'bədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attipxhınıyd şaken, Yahudeeşiken vod. 23 Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe i'bədat ha'anbişe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'ı i'bədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüid i'bədat ha'anbı t'abal haa'a. 24 Allah Rı'h vorna. Mang'us i'bədat ha'anbişe hək'eda Rı'hı's sik'ı i'bədat ha'as ikkan. 25 Zəyiffee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'uee şas gırgın yuşan ha'asın. 26 I'see mæng'i'k'le eyhen: – Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana. 27 Mane gahlı I'sayn telebabı siviyy'al. Manbışik'le Mana zəyifayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas mæng'i'ke ikkan?» «Nya'a mane zəyifayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş. 28 Manke zəyiffee xiledın parç'iyelqa gıxhxhı, şahareeqa qarı, insanaşik'le eyhen: 29 – Qudoora, zı hı'ıyn gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor? 30 İnsanar şahareençe qığeepç'i I'saysqa qavayle. 31 Mane gahlı Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'allim, sik'inin kar oxhneva» eyhe. 32 I'seeme manbışik'le eyhen: – Zaq məxdın otxhuniy vod, şok'le man ats'a deş. 33 Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'otxhan adıynıyxanva?» qiyghan. 34 I'see manbışik'le eyhen: – Yızın otxhuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'iyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. 35 Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasnıva» eyhe. Zime şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırd, qiyşalasnı xhinnevud qeetxha! 36 Qıvişşalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgine gahbışısa i'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qıvişşalnar sacıgee şadepxhesınbı. (aiōnios g166) 37 Manke mane işis sik'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qıvişşalnaxheva» qotkun vodun. 38 Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyın, şagav qiyşşal g'axuvu. Məbinbişe əq'üba opxhun, şume manbışe əq'übayka ezuyınçın şagav alyaat'u. 39 Mane zəyiffee «Mang'vee, zı hı'ıyn gırgın işbı zak'le uvhuynıva» Samariyebışik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaaşe I'salqa inyam ha'a. 40 Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırıra cone k'ane axveceva.

Manar maa'ar q'ölle yiğna axvana. 41 I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sık'ılbab geep qeepxha. 42 Samariyebışe zəyifayk'le eyhe ıxha: – Şı saccu ğu uvhuynə cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaymıd hək'erar İna dunyeyə g'attixhan ha'asda vor. 43 Q'öne yiğile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. 44 Mang'vee Vucecadniy uvhu, peyğambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. 45 I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbişe Mana q'abil ha'ana. Manbışik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'ıyn gırgın kar g'acuyn. 46 I'sa xhyan çaxirelqa sak'al hı'ıyne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır arylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ik'ar eyxhe. 47 Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva. 48 I'see mang'uk'le eyhen: – Şok'le əlaamatbiyyı gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş. 49 Paççahne insane Mang'uk'le eyhen: – Xærna, yızda dix qik'asse ayre! 50 I'see mang'uk'le eyhen: – Hooraa, yiğna dix axvasda. Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna. 51 G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor. 52 Mang'vee manbışike «Yızda dix mısane yug qexhe gırgılyva» qiyghan. Manbışe eyhen: – Sanıxha sə'ət sançıl mang'un gyorxhuniy k'il qıxha. 53 Dekkilqa hiyxharan, I'see mane gahlılyny «Hooraa, yiğna dix axvasdava» uvhu. Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbişeb I'salqa inyam ha'a. 54 Man I'see Yahudeyeeençe Galileyeeqa arıyle qiyğa haguyn q'öd'esin əlaamatniy vod.

5 Sabara gah ılgəvç'uyile qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalımqa hayk'an. 2 İyerusalimeene Vəq'əbışın akkava eyhene cigee, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbışilin cıganiy vod. 3 Mane cigabişee vuk'aranbı, bı'rq'ı'nı, k'aanbiyyı paralıc i'xı'yn geep insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbışe xhinen i'ğiykırıy gozet ha'a ıxha. 4 [Rəbbin malaik gahıle-gahlıqa avqa giç'u, xhyan i'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahlı xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ik'arbi yug qeedaxhe ıxha.] 5 Maa'ar manbışde k'ane xhebts'ale molyulle senna ik'arna insan ıxha. 6 I'sayk'le mana g'alırxhu g'acu ats'axhxhen, mana ik'arna geep gahıvva. I'see mang'uke qiyghanan: – Yug qıxhes ikkannane? 7 İk'arang'vee Mang'us inəxdın alidghniy qele: – Xærna, yızde k'ane, xhyan i'ğı'yıkmee, zı xhineeqa

k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e. **8** I'see mang'uk'le eyhen: – Oza qıxhe, ğu galirxhuyn karid alyaat'u, hoora! **9** Mana insana mankecar yug qexhena. Vuc galirxhuyn karid alyaat'u, ayk'anna. Man Şabbatın yiğ eyxhe. **10** Mançil-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbişe yug qıxhayne insanik'le eyhen: – G'iyına Şabbatın yiğ vod, ğu galirxhuyn kar g'iyına haqqas ıkan deş. **11** Mane insanee eyhen: – Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galirxhuyn karid alyaat'u hoorava» uvhu. **12** Manbişe qiyghanan: – Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyıy? **13** Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyne qiyğa, maane insanaşil alıkkı ayk'anna. **14** Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen: – Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva. **15** Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbişik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe. **16** I'see man Şabbatne yiğil hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Mang'üne vuk'lelqa yiğbi aly'a. **17** I'seeme manbişik'le eyhen: – Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana. **18** Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbişis Mana sık'ırar geer gik'as ikkiykan. Mang'ıve Şabbatne yiğil iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı. **19** I'seeme manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyıy ha'ava g'ıdecveene, Cuked ğana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyıy ha'a, Dixeeyid man ha'a. **20** Dekkis Dix ıkanva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ghalyıbı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas. **21** Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbişis i'mı'r hoolen xhinne, Dixeeyib Cus vukkananbişis i'mı'r hoole. **22** Dekkee vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'ıve məhkama Dixelqa g'aleççu, **23** Dekkis hı'rmat gıviyxhena xhinne, Dıxesib hı'rmat gyuvxhecenva. Dıxes hı'rmat gıvdiyxheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisib hı'rmat gıviyxhe deş. **24** Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alıxhxı, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbişisda i'm'ır vob. Məhrıng'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attırhxın, üç'ür qıxha. (aiōnios g166) **25** Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dıxen ses hapt'ıynbişik'le g'ıyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhuynbı üç'üb qeepxhes. **26** Dekkine ab i'mı'r vobnan xhinnee, Dıxesib Cune ab i'mı'r Mang'ıve hoole. **27** Mana İnsanna Dixva, məhkama hı'iyid Mang'ınecad xılyaqqa quvu. **28** Mançile ghalyıbı aaqı imaaaxva, məhbına gah qöö vob, nyuq'vnee g'alyapk'ıynbişde gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. **29** Nyuq'vneenç

qıgeepç'esınbı, yugvalla hav'ıynbı i'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pisvalla hav'ıynbımee Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes. **30** Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı ağavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ıkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'ıvee uvhuyn ha'a. **31** – Zı Yızdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yızda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy. **32** Yızde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yızde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. **33** Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuva, mang'veeyib qopkuna şahaadat hav'u. **34** Zsa insanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attıvıxhecenva Zı man şok'le eyhe. **35** Yəhye gyopxhannayıy işıx helena çırax vuxha. Şos sabara gahna mançine işıgee şadepxhes vukkiykın. **36** Yızde hək'ee sayıb şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı ha'a. Mane işbışed Yızde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. **37** Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yızde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. **38** Mang'un cuvabıd vuşde yik'bişee axva deş, Mang'ıve G'axuvuyng'ulqa şu inyam hıdyava. **39** Şos Muq'addasın Otk'unıyıbı xət qeedaxhe. Şosqa həməxüid qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbişisde i'mrenbıme vuxhes. Yıç, Mançınıb Yızde hək'ee şahaadat haa'a. (aiōnios g166) **40** Şosmee gırgıne gahbişisde i'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş. **41** İnsanaşine axtı qı'ılqa, Zı axucar deş. **42** Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ikkiykınıy deşin. **43** Zı Yızde Dekkine doıyle qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doıyle qareene, şos mana ikkiykanasda. **44** Şos sana-sang'ıvee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'ıy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüid, şosse nəxüid inyam ha'as əxayee? **45** Şosqa həməxüid qımaylecen, Zı Dekkine ögil şolqa taxsirınıyan gıxhxhes. Şolqa taxsir gıxhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna. **46** Şu Mısal inyam hı'ıynxhiy, Zalid ha'asınıy. Mang'ıveeyid Yızde hək'ee otk'unınnıy. **47** Şu Mısee otk'unıncılqad inyam hıdyaxhee, Zı eyhençılqa nəxüid inyam ha'aye?

6 Mançile qiyğa I'sa Galıleyne (Tıberıyayne) eyhene golyune şene aq'valqa ilğec'e. **2** Mang'ıvee vuk'aranbişik'le haguyn əlaamatbı g'acu, Mang'uqab qıhna geeb insanar qöö vuxha. **3** I'sa suvalqa ilğec'u, Cune telebabışıka gıy'ar. **4** Yahudeeşın Peesax bayram k'ane qexhe ıxha. **5** I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar

qöö g'avcu, Filippik'le eyhen: – İne insanaaşe oxhanasın gıney, neçene şı alışes? **6** I'see manva Filipp siliys i'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ıxha. **7** Filippée alidghınıy qele: – Manbışe girging'vee sa ghaledın gıney oxhıneceva, q'öd vaş dinarısın gıneyıd alışvee, g'ıdıyxhar! **8** Telebabışde sang'vee Şimon-Pyoturne çocıee Andreyee I'sayk'le eyhen: **9** – İnya'a'ar xhoble xhıt'ayne gıneynanayıy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanıs man gıyxharee? **10** I'see eyhen: – Millet gyu'ar he'e. Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanan çılıycab gıvıy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa ələna adamiycar ıyxhe. **11** I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bıtal ha'a. Girging'vee cus nimeeniy ıkkın manimeenıd alyaat'a ıxha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a. **12** Girgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışık'le eyhen: – Hexxada axuyn girgın se'e, vuçqud xarab mexhecen. **13** Manbışe, insanaaşıne ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otxhun hexxada axuyn sı'mıee, yıts'ıq'vəble ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. **14** Mane gahıl I'see hagıyn əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen: – Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor. **15** I'sayk'le insanan abı, Cuke gucuncar paççah ha'asva ats'axhıhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an. **16** Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'ı, **17** lotk'eeqa gıvıy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axid qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. **18** İt'umna mits aa vuxhayke, goleedın xhyan i'ğiykar eyxhe. **19** Manbı lotk'ee yoq'ulle-xhölle kilometırmee apk'ınıyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-ıykar cone lotk'aysqana vor qöö. Mançile telebabı qəvəyq'anınbı. **20** I'see manbışık'le eyhen: – Qı'məəq'ən, Zı vorna. **21** Manbışıs Mana lotk'eeqa alyart'as ıkkıykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgıleqqa, cos ıkkanne cıgeeqa qabı hipxhıryınbı. **22** Qınne yığıl golyune şene surak axuyne mılletıs, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el qayle. Manbışık'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışıka gıvıy'urvar, telebabı cocab apk'ınvab ats'annıy. **23** Yışde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otxhunne cıgayne k'anyaqa Tıberıya şahareneçe medın lotk'abı qadayle. **24** İnsanaaşık'le I'sayıy Cun telebabıb maa'ab g'ıdevcumee, lotk'abışeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. **25** Golyune şene aq'val manbışık'le I'sa aveykımee, qiyghanan: – Mə'əllım, Ğu İnyaqa mısane qarı? **26** I'see manbışıs İnəxdın alıdghınıy qele: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı hagıuva deş, avts'esınmeen gıney otxhunva t'abal ha'a. **27** Sık'ınne gahıle qı'çı' əlyhəəsde otxhunıyna hıma'a. Girgıne gahbışıs

i'mı'r hevlesde otxhunıyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod. (aİōnios g166) **28** Manbışe I'sayke qiyghanan: – Allahıs ıkkanan işbı g'acesdemee, şı hucoona ha'as? **29** I'see eyhen: – Allahıs vıkkanna iş İna vor: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa İnyam he'e. **30** Manbışe I'sayk'le eyhen: – Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şı mançıqa İlyaakı Valqa İnyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? **31** Yışde dekkaaşe sahref manna opxhun, mançıne hək'ee Muq'addasne Otk'unee İnəxüd otk'un vod: «Manbışıs oxhanas xəybışeeñçe gıney huvu». **32** I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəñçe gıney huvu Mısa deşdıy vor. Xəñçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor. **33** Xəñçe qadıyn Allahın gıney dyuneyıs i'mı'r hoolen vod. **34** Manbışe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele. **35** I'see manbışık'le eyhen: – I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa İnyam hı'ıyng'unud mısacad ghal qeqvas deş. **36** Zı şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyır, şu İnyam ha'a deş. **37** Dekkee Zas huvuyn girgın insanan Zasqa ables. Zasqa abıynbıb, Zı mısacab g'ee'epşes deş. **38** Zı, Zas ıkkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ıkkanan ha'as xəñçe qarı. **39** Zı G'axuvuyng'us ıkkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı nenacar agval hıma'acen, nekke qiyğıyne yığılıyb Zı manbı üç'üb qee'ecen. **40** Yızde Dekkıs ıkkanan, Dix g'acu İnyam hı'ıyne girging'uqa girgıne gahbışısa i'mı'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğıyne yığıl üç'üb qee'ecen. (aİōnios g166) **41** Maane Yahudeeşıs ç'ak'ınbışe I'sayne cuvabıke «Zı xəñçe qadıyn gıney vodva» əəq'anbı. **42** Manbışe eyhen: – Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dışee? Şak'le Mang'una dekkır yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəñçe qarına vorva»? **43** I'see manbışıs İnəxdın alıdghınıy qele: – I'məəq'ə. **44** Zı g'axuvuyne Dekkee, İnsan Zasqa ts'ıts'de'eene, mane İnsanıse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke qiyğıyne yığıl üç'ür qa'as. **45** Peyğambaraaşıs İttabışıyee otk'un vod: «Manbışde girging'us Allahıe xət qa'as». Dekkike g'ayxhı, xət qepxhaynbı girgınbı Zasqa abayle. **46** Allahıse Qarıyng'ule Ğayrı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. **47** Zı şok'le hək'en eyhe, İnyam hı'ıyne İnsanıqa girgıne gahbışısa i'mı'r vuxhes. (aİōnios g166) **48** I'mren gıney Zı vorna. **49** Vuşde dekkaaşe sahref manna opxhıneyıyb, hapt'ıynbı. **50** İnmee xəñçe qadıyn məxdın gıney vod, mançıke otxhunna İnsan mısacar qık'as deş. **51** Xəñçe qadıyn i'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad İne gıneyke otxhunee, girgıne gahbışısa i'mrena İxhes. Dyuneyne

i'mrenemee helesin gıney Yızın tan vodun. (aiōn g165) **52** Manke Yahudeeşin ç'ak'ınbı cuvabilqa abayle: – Şi oxh necenva, Mang'usse næxüid Cun tan şas heles əxəyee? **53** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu İnsanne Duxayne tanike idyotxhun, ebike ulydyodğvee, vuşde ab i'mi'r vuxhes deş. **54** Yizde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbışısda i'mi'r vuxhes. Zı məxrına nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as, (aiōnios g166) **55** Yızın tan hək'en otxhunıyva, Yızda ebib hək'en ulyodğuyva. **56** Yizde tanike otxhun, ebake ulyodğuna Yızde ar axva, Zınar mang'une ar axva. **57** Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas i'mi'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhunıyng'us i'mi'r hevles. **58** İn gıney xənce qadıyn vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbışısda i'mi'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaaş otxhunıyn xhinnen deş vod. Manbişe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı. (aiōn g165) **59** Manva I'see, Kefernahumne sinagogee xət qa'amee uvhu. **60** Man eyhen g'ayxhume telebabışde sabaranbişe eyhen: – İn nimee dağamın cuvabıy. Şavusse mançil k'ırı alıxhxhes əxəyee? **61** I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen: – Mane cuvabilnye şu qaçarpır? **62** Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cıgeeqə l'ıqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? **63** I'mi'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hıy i'mi'r vob. **64** Şoqa inyam hidya'انبıvobunbı. I'sayk'le inyam hidya'asınbı, Vuc mering'une xıyaqa qelesdar ögeecarniy ats'a. **65** Mang'vee eyhen: – Zı mançil-allanıy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş. **66** Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxa, Mang'uka ivıykar deş. **67** Manke I'see yits'ıq'vəne telebayk'le eyhen: – Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan? **68** Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele: – Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəs? Yiğne cuvabın gırgıne gahbışısda i'mi'r hool. (aiōnios g166) **69** Şi inyamıd hı'ıyn, şak'le ats'anıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna. **70** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şu, yits'ıq'vəyre teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna. **71** Mang'vee manva Karıotğaçene Şimonne dixıne, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xıyaqa qeles ikkiykan.

7 Mançile qiyğa I'sa Galıleyee l'ğiykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışıs I'sa gik'as ıkkanva, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. **2** Yahudeeşin K'odiybışın bayram k'ane qıxha ıxha. **3** Çocaaşe I'sayk'le eyhen: – İnyaa imaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen. **4** Vuc qıvaats'as ıkkanne insanee

karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeys qıvaats'e'e. **5** Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş. **6** Manke I'see manbişik'le eyhen: – Yızda gah qabı deş, şosme mısə qadıy ha'as eyxhen. **7** Dyunyeys şu g'uməəce qeepxhes deş. Zıme g'iməce qıxha, Zı mançin işbı pısınbı ıxhay aq'val aqqaqqava. **8** Şu bayrameeqa havak'ne, Zıme, Yızda gah qıdyabıynçıl-alla, maqa l'ıqqəs deş. **9** I'see manıd uvhu, Galıleyee axva. **10** Mang'un çocar bayrameeqa hapk'ınıyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'ıdecəsın xhınne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. **11** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qıdğhın ha'a ıxha. **12** I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbişee «Yugna insan vorva», mansanbişed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ıxha. **13** Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, Mang'une hək'eena gaf, gırgıng'uk'le g'avxhesın xhınne, neng'ussecab haa'as vəxə vuxha deş. **14** Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. **15** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen: – Mang'vee nyaacad qətqı' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen kar ats'a? **16** I'see manbişıs alıdğhınıy qele: – Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. **17** Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkən, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ıxhay ats'axhxhesın. **18** Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkən. Vuc G'axuvunəme axtı qa'as ıkkənə qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. **19** Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunın eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkən? **20** Milletın alıdğhınıy qele: – Yiğne ad cımd. Şavusiy Ğu gik'as ıkkən? **21** I'see manbişik'le eyhen: – Zı sa iş hav'u, vuşun gırgınbı ghalybı aaqı avxu. **22** Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle öğilyne dıdeşecad gibğıl. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a. **23** Mısayne Q'aanunın eyhen ixhecenəva, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişil-allane Zı Şabbatıl insan bıkırna yug q'ıva, şu Zalqa qəl haa'a? **24** Şu aq'vale g'ecen xhınnee muhaakıma haa'a. Qopkuvalıka ilyaakı, muhaakıma hee'e. **25** Manke İyerusalımne milletin eyhen: – Gik'as ıkkənə mana dışde vor? **26** Haane, Mang'vee gırgıng'uk'le g'ıyxhe-g'ıyxhe gırgın yuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuçud eyhe deş. Mıts'an, ç'ak'ınbışik'le Mana hək'erar Masıxh ıxhay şak'le ats'an. Masıxh qöömeeme, Mana nənçə ıxhay şavuk'lecad ats'a ıxhes deş. **28** Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen: – Şok'le hək'erar Zı ats'anəne, nənçə qarıyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna vor.

Şok'le Mana ats'a deş, **29** Zı Mang'usse qariyl-
 alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu.
30 Manbışis l'sa aqqas ikkiykan. Mang'una gah
 qıdyabıva, şavaacadıd Mang'ulqa xil g'oyt'al deş.
31 Milletikene geebinbişe Mang'ulqa inyam hı'ı,
 eyhen: – Masixh qarımee, əlaamatbı İng'uled geed
 deş hagvas. **32** Fariseyaaşik'le milletın l'sayne
 hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy
 fariseyaaşe Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole.
33 l'see eyhen: – Zı şoka geer ixhes deş. Mançile
 qiyğa Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs.
34 Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne
 cigeeqar şosse ables vəəxəs deş. **35** Maane
 Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'ulq qıdghın
 ha'a: – Şak'le ivdeekesde cigeeqa nyaqanıyxan
 Mana l'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene
 cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan
 xət qa'as? **36** «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş.
 Zı ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş»
 mane cuvabıka hucooniyxan eyhes ikkan? **37**
 Bayramne nekke qiyğiyne yiğil l'sa oza qıxha,
 axtıda eyhen: – Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı
 ulyoğecen. **38** Muq'addasne Otk'uniybişee otk'unin
 xhinnee, Zalqa inyam hı'iyng'une yik'eençe,
 l'mı'r hoolene xhinen damabı gyotsts. **39**
 Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbişe alyaat'asde
 Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahee l'sayna
 xəbvalla mankilqame hıdyag'uynçıl-alla, inyam
 ha'anbışis man Rı'hı'ne hıvu ıxha deş. **40** Milletikene
 sabaranbışik'le man eyhenbı g'ayxhımee,
 «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva»
 eyhe. **41** Sabaranbışemee «İna Masixhır» eyhe,
 samebinbışemee eyhen: – Masixh Galileeyençe'e
 qales deş. **42** Nya'a Muq'addasne Otk'uniybişee
 otk'un dişde, Masixh Davudne nasilençena, Davud
 eyxhene Bet-Lexemne xiveençe qales? **43** İnsanar
 l'sayl-alla cuvabilqa abayle. **44** Sabaranbışis Mana
 aqqas ikkiykıneeıyir, nenacar Mang'uk set'a deş.
45 G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayıy
 fariseyaaşine k'anyaqa sapk'ılme, manbışe
 g'aravulyçeeşike qiyghanan: – Nya'a şu Mana
 qıdyarı? **46** G'aravulyçeeşe eyhen: – Həşdılyqamee
 sacar insan məxır yuşan hı'ı deş. **47** Fariseyaaşe
 manbışik'le eyhen: – Deşxhee Mang'vee şunabne
 yəqqı'le qığavhu? **48** Sa xəring'veexheyid sa
 fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hı'ıye? **49** İne
 milletik'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a?
 Manbı gulyoptulıynbı! **50** Ögilycar l'sayne
 k'anyaqa arıyne Nikodim donane fariseyee
 manbışik'le eyhen: **51** – Yişde Q'aanunus sik'ı,
 insamil k'ırı ilydiyxhı, mang'vee hucooyiy ha'ava
 dyats'axhxha, mana muhaakıma hı'iy qotkuda deş.
52 Manbışe Nikodimik'le eyhen: – Deşxhee, ğunar
 G'alileeyençene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad

g'acesın, sacar peyğambar Galileeyençe qöo deş.
53 Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

8 l'same Zeytunne suvalqa ayk'an. **2** Miç'eer
 Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle.
 Gırgın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar
 gyu'ur milletis xət qa'a giyğal. **3** Q'aanunne
 mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe zına ha'ang'a ayqına
 zayıfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhı, **4**
 l'sayk'le eyhen: – Mə'əllim, İna zayıfa zına ha'ane
 cigee ayqı. **5** Q'aanunnee Mısee şalqa əmr hav'u,
 məxınbı g'ayeçqa hevleva. Ğu mançik'le hucoona
 eyhe? **6** Man l'sa siliys l'xəsdemee eyhe ıxha,
 Mang'une gardanaqa taxsir gıxhesdemee ha'a
 ıxha. l'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal. **7**
 Mang'uke meed qıdghın ha'amee, l'sa qorku qıxha,
 manbışik'le eyhen: – Vuşde neng'ukayıy bınah deş,
 hasre mang'vee ts'eppa zayıfalqa g'aye eehecen. **8**
 Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an. **9** Man eyhen
 g'ayxhımee, ç'ak'ınbışile otçu k'mınbışılqamee
 sassabna mançe qığeeç'ı avayk'anabı. Nekke
 qiyğa l'sayıy zayıfacab aaxva. **10** l'sa qorku qıxha,
 eyhen: – Zayıfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a
 şavaacab yiğne gardanaqa bınah gıvxhu dişde?
11 Zayıfee eyhen: – Şavaacab, Xərna. Manke l'see
 eyhen: – Zınab yiğne gardanaqa bınah gıvıyxhe
 deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.] **12** Qiyğa l'see
 milletik'le eyhen: – Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqr
 qihna qöona mısacar miç'axıyvalee iykaras deş,
 mang'uqa l'mı'r hoolen Nur ixhes. **13** Fariseyaaşe
 Mang'uk'le eyhen: – Yiğne hək'ee Çucab şahaadat
 haa'a, mançıl-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş
 vob. **14** l'see manbışis alidghınıy qele: – Zı Yizde
 hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yızda şahaadat qopkuba
 vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayıy əlyhəəsva
 ats'ançıl-alla. Şok'leme Zı nençe qarı, nyaqame
 əlyhəəs ats'a deş. **15** Şu aq'vale g'ecen xhinnee
 muhaakıma haa'a. Zıme vuşucar muhaakıma ha'a
 deş. **16** Zı muhaakıma haa'axhee, Zı Zaler-alqa
 deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançıl-
 allad Yızın məhkama qotkuyn vod. **17** Vuşde
 Q'aanuneeıyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat
 qopkuba vob. **18** Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a,
 Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat
 haa'a. **19** Manke l'sayke qiyghanan: – Yiğna Dek
 nyaane vor? l'see alidghınıy qele: – Şok'le Zınar,
 Yızda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı ats'a ıxhanaxhiy,
 Yızda Dekkır ats'axhxhesdaniy. **20** l'see manva
 nezırna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xət
 qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidıpxhırva,
 şavaacarır Mana aqaçqa deş. **21** Qiyğa meed
 l'see manbışik'le eyhen: – Zı əlyhəəna, şu Zı
 t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse
 Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş. **22**
 Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe eyhen: – Nya'a

Vuc əlyhəəsdə cigeeqa şasse qavaales vəxəs dəşva eyhe? Mang'us Vuccar Vucne gik'as ikkan? **23** I'see manbişik'le eyhen: – Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. **24** Zı mançil-allad şok'le «Şu vuşde bınahbişee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yizde hək'ee eyhençilqa inyam hide'eene, şu vuşde bınahbişee hapt'as. **25** Manbişe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan. I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyıyva. **26** Vuşde hək'ee eyhesimid, şu muhaakima haa'asım d geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeek'le eyhe. **27** I'see manbişik'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbişik'le hiyxhar deş. **28** Manke I'see manbişik'le eyhen: – İnsanna Dix şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xə t q'ı, Zı man eyhe. **29** Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgine gahbişil Mang'us ikkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alerçu deş. **30** I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbişe Mang'ulqa inyam ha'a. **31** Mane gahil I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeeşok'le eyhen: – Şu Yizde cuvabika gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. **32** Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinib şu g'attivxhanaa'as. **33** Yahudeeşe I'says alidghiniy qele: – Şi İbrihimne nasileençe vob, misacabib neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe? **34** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna. **35** Nukar xizanee gırgine gahbişil deş axva, dixme gırgine gahbişil axva. (aiōn g165) **36** Mançil-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasını. **37** Zak'le şu İbrihimne nasileençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdy'ava, şos Zı gik'as ikkan. **38** Zı Dekkine k'ane g'acuyın şok'le eyhe, şumee vuşde dekkike g'ayxhiyn ha'a. **39** Manbişe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrihımva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen: – İbrihimin uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrihımee ha'anniy ha'as. **40** Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ikkan. İbrihımee məxü d hı'ı deşdiy. **41** Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a. Manbişee Mang'uk'le eyhen: – Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor. **42** I'see manbişik'le eyhen: – Allah vuşda dek ıxhaynxıy, şos Zı ikkiykanasaniy, Zı Allahısse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. **43** Şos Zı eyhençil k'ırı alixxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidiyxhar. **44** Şu vuşde dekkikenbı – İblisikenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ikkan. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilır mana ulyorzul deş.

Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbid mang'ukenbı vod. **45** Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. **46** Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? **47** Allahne insanee, Allahıee eyhençil k'ırıxhe iliyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı iliyxhe deş. **48** Yahudeeşe I'says inəxdın alidghiniy qele: – Ğu Samariyeğançena vor, Yiğne adid cinid. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe? **49** I'see alidghiniy qele: – Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkis hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. **50** Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. **51** Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, misacar qik'as deş. (aiōn g165) **52** Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Şak'le həşde ats'axxhayn, Yiğne ad cinid. İbrihımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, misacar qik'as deşva» eyhe. (aiōn g165) **53** Deşxhee, Ğu yışda dek eyxhena İbrihımılər xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö? **54** I'see alidghiniy qele: – Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yızda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yışda Allahvad» uvheene, **55** şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhemid ha'an. **56** Vuşda dek eyxhene İbrihımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhumee, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyın, şadxhanar. **57** Mançil-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Vaqa xhots'al sen deşin, nəxürne vak'le İbrihım g'acu? **58** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, İbrihım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna». **59** Mane gahil I'sa g'ayeqqa helesva manbişe ç'iyee g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9 I'sa yəq'ıle k'ena əlyhəəmee, bı'rq'ı'ra yedike ıxhana insan qızaxxa. **2** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Mə'allim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ıxha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene? **3** I'see alidghiniy qele: – Man, mang'uneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxü d ıxha. Allahın işı mang'une ı'mree g'acecenva məxü d ıxha. **4** Yiğne yiğın şı, Zı G'axuvuyng'un işı ha'as ikkan. Xəm qooxhe, manke şavussecad vuççud ha'as əxə deş. **5** Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyunyeyn Nur vodun. **6** Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu g'a'adaççe, tyuyuke bəttəğ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne ulelqa qadağva. **7** Qiyğa mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre. (Şiloah «g'axuvuna»

eyhen vodun.) Bi'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al. **8** Delesinbişeyi, mana kar sa'ana xhinne ats'anbişe eyhen: – Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dişee? **9** Sabaranbişe «Mana vor», mansanbişe «De'eş, mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe. **10** Manbişee qiyghan: – Nəxüdnə yiğne ules işix qadı? **11** Mang'vee eyhen: – I'sava eyhene sang'vee bəttəğ hı'ı, yizde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesıd işiğ qadı. **12** Manke manbişe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe. **13** İnsanaaş uleppi yug qıxhana fariseyaaşine k'anyaqa arayle. **14** I'see bəttəğ hı'ı ulelqa qadğuyn yiğ Şabbatın yiğ ixha. **15** Fariseyaaşe mane insanke nəxüdi ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbişik'le eyhen: – Mang'vee yizde ulelqa bəttəğ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı. **16** Manke fariseyaaşine sabaranbişe eyhen: – İna Allahike deşur qarı, Şabbatne yiğil hidya'asınbı vod ha'a. Mebinbişe eyhen: – Bınahng'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee? Manbı məxüd cuvabılqa abayle. **17** Manke manbişe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan: – Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppi qı'ı. Mang'vee alidghiniy qele: – Mana peyğambar vor. **18** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bi'rq'ı'ra ixha qiyğa uleppi qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançıl-alla manbişe mang'un dekkiy-yed qoot'al. **19** Mang'une dekkıkeyiy-yedike qiyghanan: – Şos bi'rq'ı'ra ixhana dix inane vor? Nəxüdnə mang'uk'le həşde g'eece? **20** Dekkeeyiy-yedee eyhen: – Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bi'rq'ı'ra yedike ixha. **21** Həşde nəxüdnə mang'uk'le g'eece, şavaame mang'un uleppi qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xər qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsın. **22** Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'anva məxüd uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe I'sa Masixhva gardanaqa alyaat'uyın gırgınbı sinagogeənçe g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha. **23** Mançıl-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xər qıxha, cuke qiyghneva» eyhe. **24** Fariseyaaşe uleppi qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen: – Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an. **25** Mang'vee alidghiniy qele: – Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bi'rq'ı'raniy vor, həşdeme zak'le g'ecen. **26** Fariseyaaşe meed mang'uke qiyghanan: – Mang'vee vak hucoona hı'ı? Uleppi nəxüdnə qı'ı? **27** Mang'vee alidghiniy qele: – Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alixhxhes ikkan? Şosubne deşxhene Mang'un

telebabı vuxhes vukkan? **28** Mang'uqa hokiybı hı'ı, eyhen: – Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobınbı. **29** Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ixhay ats'an, İname neñce qariy ats'a deş. **30** Mane insanee manbişik'le eyhen: – Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana neñce ixhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppi qı'yınbı. **31** Şak'le ats'an Allahee bınahnanbişıl k'ırı iliyxhe deş. Mang'vee Cus i'bədat ha'ang'uliy Cus ikkanan ha'ang'ul k'ırı iliyxhe. **32** Yedike bi'rq'ı'ra ixhayng'un şavaame uleppi qı'ıva, şak'le misacad g'ayxhiyn deş. (aiön q165) **33** Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuççud ha'as əxəs deşdiy. **34** Manbişe mane insanıs alidghiniy qele: – Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedike ixha. Həşde ğüne şas xət qa'a? Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşena. **35** Mana insan g'aqa g'e'eşşuyınçına ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'ı eyhen: – Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne? **36** Mang'vee qiyghanan: – Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as? **37** I'see mang'uk'le eyhen: – Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor. **38** Mang'veeyid «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yooyzarna. **39** I'see eyhen: – Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'ıdecenbişik'le g'acecen, g'ecenbıb bi'rq'ı' qeepxhecen. **40** Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, şınabne bi'rq'ı'ba? **41** I'see manbişik'le eyhen: – Bi'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eeceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10 I'see meed eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbişde ağleeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyiy g'uldur vorna. **2** Akkayle ikkeç'uname vəq'əbişda çoban vor. **3** G'aravulycee mang'us akka aaqda, vəq'əbişik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbi dobişka qott'ul g'aqa qığ'a'a. **4** Mang'vee cun vəq'əbi gırgınbı g'aqa qığ'ıyile qiyğ'a, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbid mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. **5** Manbı misacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançıl-alla, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı. **6** I'see manbişis mana misaala qavalyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbişılqa hiyxhar deş. **7** I'see meed manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbişın akka Zı vorna. **8** Zale ögil qabıynbışın gırgınbı sixnareriy g'uldurar vuxha, vəq'əbişe manbişıl k'ırı alixhxı deş. **9** Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esir, qiğəç'esir əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cıgad aveykesin. **10** Sixnariy saccu qöqəşiy gyapt'asva, haq'var-hiyxvər ha'as arayle. Zıme qarına ı'mı'r hevles,

gyavts'u güvvhuna i'mı'r. **11** Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbişil-alla cun can q'urbanna hele. **12** Pılike aqqıyne çobanınbı deş eyxhe vəq'əbi. Mang'uk'le vəq'əbişilqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbi g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a. **13** Pılike aqqına çoban hexvana, pılike aqqı ixhayke, mang'vee vəq'əbişda haa'a deş. **14** Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkik'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübib yizinbı vaats'a, yizinbışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbişil-alla Yızın can q'urbanna hele. **16** Zaqa menne ağileençemid vəq'əbi vodınbı. Zas manbıd qales ikkan. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyiy sa Çoban ixhes. **17** Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yı'q'əlqa alyaat'asva. Mançil-allar Dekkis Zı ikkana. **18** Şavaacad Yızın can ileşşe deş, man Zıcad hele. Man helesıd, yı'q'əlqa alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüid he'eva Yızde Dekkee uvhu. **19** Yahuder mane gafil-alla cuvabilqa abayle. **20** Manbışde gellesing'vee eyhen: – Mang'une ad cimıd, Mana baç'ərır. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe? **21** Məbınbışeme eyhen: – Cınaaşə aqqıyne insanee məxüid eyhes deşdıy. Nya'a cimisse bı'rq'ı'ne insanın uleppı qa'as əxəyee? **22** Q'ı'dim ixha. Mane gahıl İyerusalımeə Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram alğayhe ixha. **23** I'sa Allahne Xaane məhlee, paççah Sıleymanne doyuulyne dirakbışıl oab daxanane cigee iykar ixha. **24** Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen: – Mısilqameene Ğu yışın sabır siliyis i'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidi'i, eyhe. **25** I'see manbış alidghınıy qele: – Zı şok'le uvhuyn, şume mançılqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkime doyuule ha'anecad işbışe Zı vuşu ixhay eyhen. **26** Şume mançılqa hayeebaxhe deş, Yızde vəq'əbişınbı devxhal-alla. **27** Yızde vəq'əbişik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaqaq qihna qöğ. **28** Zı mançıs gırgıne gahbışıda i'mı'r hoole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadıd manbı Yızde xılənçe g'ayşes deş. (aiōn g165, aiōnios g166) **29** Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavusced Dekkime xılənçe g'ayşes əxəs deş. **30** Zınayiy Dek sa vobınbı. **31** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe meed I'sa g'ayeqqa helesva ç'ıyele g'ayebı alyaat'a. **32** I'see manbışik'le eyhen: – Dekkike qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqa heles ikkan? **33** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'us alidghınıy qele: – Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ikkan. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüid Ğu kufur ha'a. Mançil-allar şas Ğu g'ayeqqa heles ikkan. **34** I'see manbışik'le eyhen: – Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dışde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıb'»? **35** Allahee Cun cuvab g'axuvıyne insanaaşik'le «allaharıbva»

eyhe. Muq'addasne Otk'uneə otk'unin hakkalas deş. **36** Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yızde Dekkee Zı g'əyxi', dyunyelqa G'axuvu. **37** Zı, Yızde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. **38** Zı, Yızde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançıl hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxesinniy Dek Yızde, Zınar Dekkime ar ixhay. **39** Manbışıs meer I'sa aqqas ikkiykan, I'same manbışde xılənçe iygvalyna. **40** Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gıçəpxı'ybı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva. **41** Mang'une k'anyaqa geəb insanar abı eyhen: – Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'ıne hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qığəç'u. **42** Geəb insanaaşə maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11 Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yıçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xıveence ixha. **2** Yışde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbişika qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'ı'na çoc Lazar ik'ar ixha. **3** Mançil-alla q'öne yıçvee «Xərna, Vas ikkana insan ik'ar vorva» I'salqa xəbar g'uxoole. **4** I'sayk'le man g'ayxhı, eyhen: – Mane ik'arın hapt'iy deş heles. Allahna axtıvıllayiy Allahne Dixena axtıvılla mane ik'arılə ğna geəb qaa'as. **5** I'says Martar, cena yıçur Mayramı, Lazarı geəb vukkan vuxha. **6** Lazar ik'arva g'ayxhımeə, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc arıyne cigee q'ölle yığnar axvana. **7** Qiyğa Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen: – Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs. **8** Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Mə'əllim, şaane Yahudeeşin ç'ak'ınbışıs Ğu sık'ırra ögil g'ayeqqa helesiy ikkan. Vas maqa sak'alasne ikkan? **9** I'see alidghınıy qele: – Yiğ yits'ıq'vəble sə'ətna dışde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyın işix g'eece. **10** Xəmdə iykarname, miç'axdava qaçayxarna. **11** Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışik'le eyhen: – Yışda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as i'ıqqə. **12** Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda. **13** I'see mana qik'u ixhay uvheeyid, manbışısqa həməxüid qayle, mana nik'eeqa ark'ınvınyıxan uvhu. **14** I'see manbışikə vuçud dyugul hidi'i eyhen: – Lazar qik'una. **15** Vuşdemeeyiy, şu inyam hı'inyemee, Zı sadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs. **16** Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışik'le eyhen: – Vüqqəs, şınab yışde Mə'əlimika hapt'as. **17** Maqa arımee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerın yoq'ulle yığva ats'axhxhe. **18** (Bet-Anya İyerusalıms k'ane vuxha. Mane şaharıbıde

yı'q'nee xhebne kilometrılq ələəna yəq vuxha.)
19 Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs çoc qik'uva baş-sağlıgıyvala hevles abayle. **20** Martayk'le I'sa arıva g'ayxhımee, Mang'une ögilqa qiğeeç'e. Mayramıme xaa eexva. **21** Martee I'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yızda çoc qik'as deşdiy. **22** Zak'le haşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesın. **23** I'see mæng'ı'k'le eyhen: – Yiğna çoc üç'ür qixhesda. **24** Martee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiyne yiğıl manar üç'ür qixhesda. **25** I'see mæng'ı'k'le eyhen: – Üç'üb qeepxhayiy I'mı'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qixhesda. **26** Girgin üç'übinbı, Zalqa inyam ha'anbı misacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne? (aion g165) **27** Martee Mang'us alidğhıniy qele: – Ho'o, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masıxh Ğu vorna. **28** Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'ın dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen: – Mə'əllim inyaa vor, Ğu vor qeet'al. **29** Mayramık'le man g'ayxhımee, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qıyeele. **30** I'sa xıveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa arıyne cigee axva. **31** Mayramıka sacıgeene xaane mæng'ı's baş-sağlıgıyvala hoolene Yahudeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğə g'aycumee, manbışik'le məxüdü ats'axhxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yı'qqa yixhes. Mançıl-allab manbı mæng'ı'qab qihna avayk'an. **32** Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybıseeqa qik'york'ul, eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yızda çoc qik'as deşdiy. **33** I'sayk'le manayıy mæng'ı'ka abıyn Yahuder gyaaşe g'avcumee, Mang'vee it'umda aq'va qa'a. **34** I'see manbışik'e qiyghanan: – Qik'una nyaqane gıxhxı? Manbışe eyhen: – Xərna, qora ılekk. **35** I'sa geşşena. **36** Manke Yahudeşe eyhen: – İlyaa kende, Mang'us mana nımeeyiy ikkan ıxha! **37** Manbışde sassang'vee eyhen: – Mang'vee bı'r'q'ı'ng'un uleppi qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee? **38** Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vne k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağəree vuxha. Mançıne ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. **39** I'see eyhen: – G'aye g'avşe. Qik'uyng'üne yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, eva ıxha ixhes, mana qik'ı'ın yoq'ulle yiğ vod. **40** I'see eyhen: – Nya'a Zı vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvala g'avcesda? **41** Məxüb g'aye g'ooşena. I'sa xəəqə ilyaaki, eyhen: – Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxhıva, Zı Vas şukur haa'a. **42** Zak'le ats'an, Vak'le girgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'ıyxhen. Zı man uvhuyn, Yızde hiqiy-allane milletin Ğu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva. **43** Mamıd uvhu, I'see axtıda eyhen: – Lazar, g'aqa qiğeeç'e! **44** Qik'unar g'aqa qiğeeç'ena. Mang'une g'elybışıl xıleppişıl

kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe. I'see manbışik'le eyhen: – Mang'un g'elybı-xıleppi eeqe, hooracen. **45** Mayramne k'anyaqa abıyne, I'see ha'an g'acuıne Yahudeşine geebinbışe Mang'ulqa inyam ha'a. **46** Manbışın sabarabı farıseyaaşısqa hapk'ın, I'see hı'yın manbışıs yuşan ha'a. **47** Manke kaahınaaşın ç'ak'ınbışeyiy farıseyaaş Aali Şuura sav'u, eyhen: – Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. **48** Şı Mang'usqa man ha'as hassıree, girgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakınıy yişde millettıkın ha'asın. **49** Maane sang'vee, mane seniıne xərne kaahınee Kayafee manbışik'le eyhen: – Şok'le vuççud ats'a deş. **50** Şolqa hiyxhar dişde? Girgıne ine millettıkın ixhesse, sa İnsanın ine milletneme qik'uy, vuşdemee nımeexheeyid yugda eyxhe. **51** Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahın ıxhayke peyğambarıyvala hav'u eyhen, I'sa ine milletneme qik'as. **52** Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın girgıneəng'ə ehevkuyn uşaxar sacıgeeqa saa'asdemee qik'as. **53** Mane yiğile manbışe fıkrı ooxhan gıviyğal I'sa nəxüriy gik'asva. **54** Mançıl-allar I'sa Yahudeşine yı'q'nee şenbışik'le g'acesın xhıme yıkar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cigeeqa, Efrayım eyhene şahareeqa ark'ın, telebabışik'a maa'ar axva. **55** Yahudeşın Peesax bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insanar məttep xhesva Peesaxile ögil xıvaaşençe İyerusalımeeqa avayk'an. **56** Manbışe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen: – Şosqa nəxüdiy qəö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiy xan? **57** Kaahınaaşın ç'ak'ınbışeyiy farıseyaaş Mana aqqasva «Nyaay ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmr huvu vuxha.

12 Peesaxile yixhıle yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuçe hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. **2** Maa'ad I'sayneme otxhıniy hele ıxha. Marteeıyd sufranıqla otxhanan haqqa ıxha. Lazarı I'sayka sacıgee sufrayne hiqiy-allanbışde yı'q'nee eyxhe. **3** Mayramee mane gahıl sura litralqa ələən, geed granın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybışılqa k'ya'a. Qiyğa mæng'ee cene ç'ərbışik'a Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşıne evayn alyaat'a. **4** I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyaq qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen: **5** – Nya'a man q'ış xhebıd vəş dinarıs massa huvu, kar deşınbışıs bit'al hidı'ı? **6** Mang'vee man cuvab kar deşınbışda haa'ava deş eyhe, sıxnariy ıxhayke eyhe. Mang'usqa pılana q'utyey quvu vooxhe, mang'veeyid cus ikkanne karas mançe pıl alyaat'a ıxha. **7** I'see

eyhen: – Mana l'gıykar himee'el Məng'ee man q'ış g'iyinyne yiğis havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ixhesin xhinnee q'ı. **8** Kar deşinbı gırgine gahbışılıycab şoka vuxhes, Zımee gırgine gahbışıl şoka ixhes deş. **9** Gellesde Yahudeşik'le l'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa l'sa g'acesvacar deş, Vuceed hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür q'ı'na Lazar g'aces abı. **10** Lazarır-alla gellesde Yahudeşe hapk'ın, l'says inyam h'ı'. Mançıl-alla kaahinaaşın ç'ak'ınbışis Lazar gik'as ikkiykan. **12** Qinne yiğil bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşik'le l'sa İyusalimeeqa ayresva g'ayxhı. **13** Manbışe xurmayn bıtağbı alyaat'u ts'ırbı ha'a, Mang'une ögilqa qığeebaç'e. Manbışe eyhen: – Hosanna! Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena! İzrailyne Paççahıs şukur vuxhena! **14** l'see q'ı'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüid otk'un: **15** «Sionna yiş, qimeeqən! İleee, yiğna Paççah sa q'ı'uduxul alıxı vor qööl!» **16** Ts'etta telebabışılqa vuççud hiyxhar deş. Allahee l'sa axtı q'ı'ıyle qiyğa, Mang'une vuk'lelqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilycadny Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un. **17** l'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür q'ı'ıyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadiyne milletin mançına gaf haa'a. **18** Milletik'le l'see man əlaamat haguva g'ayxhı ıxha, mançıl-allad millet Mang'une ögilqa adayle. **19** Mançıl-alla Fariseyaaşe sanasang'uk'le eyhen: – Vuççud yişde xılənçe qööl deş. Gırgınbı Mang'uqab qihna əlyhəəl! **20** Bayramıs İyusalimqa l'bəədatısva abıynbışde yı'q'nee Yunarıb vuxhaynı. **21** Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filipne k'anyaqa hapk'ın, miz k'lyaa'a: – Xərna, şak'le l'sa g'aces ıkkın. **22** Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'ın, mana gaf l'says haa'a. **23** l'see alidghınıy qele: – İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. **24** Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'ıyelqa g'a'aypxhı qıdevk'eeene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şagav hele. **25** Cuna l'mı'r vukkanang'vee, mana avaa'ın haa'as. İne dyunyel cune l'mrena hıdyaa'ang'veeme, mana gırgine gahbışis havaces. (aİōnios g166) **26** Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqr qihna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yızda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yızde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as. **27** Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahıke g'attıxhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahınemeecar qarı. **28** Dek, Yiğın do axtı qe'el Manke xəənçe ses qayle: – Yızın do axtı q'ı'ıyn, meedid axtı qa'asın! **29** Maa'ab ulyobzurne sabaranbışe eyhen: – Xəybı g'əhətqı'. Mansanbışde eyhen: – Mang'uka malaaik

yuşan h'ı'. **30** l'see manbışis alidghınıy qele: – Man ses Yızdemee deş, vuşdemee qadı. **31** İne dyunyeyis məhkama alğahasda gah hipxhırna, in dyunye vuk'lek ıkkakkan iblis g'eheşşesda. **32** Zı ooqa qa'amee, Zı gırgınbı Zalqa ts'ıts'a'as. **33** l'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. **34** Milletin Mang'us alidghınıy qele: – Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masıxh gırgine gahbışis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune? (aİōnios g165) **35** Manke l'see manbışik'le eyhen: – Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaaqa ark'ınıy ats'a eyxhen deş. **36** Nur vodnang'a Nur inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva. l'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena. **37** l'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. **38** Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe: «Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam h'ı'? Şavusne Rəbbına guc gyaagu?» **39** Manbışisse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cıgee inəxüid uvhuva: **40** «Allahee manbışın ulepı bı'rq' q'ı, yik'bıd g'ayelqa sak'al h'ı', ulepışıka g'imecenva, yik'bışısıd haymeexhecenva, Mang'ulqab sıvmiyk'alcen manbı yug qee'eva». **41** Yeşayayk'le l'sayna axtıvalla g'avcuynçıl-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan h'ı'. **42** Ç'ak'ınbışde geebınbışe l'salqa inyam he'eeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaaşe co sinagogeençe g'e'eebaşee, manbı qəvəyq'an vooxhe. **43** Manbışis Allahee deş, insanaaşee cos q'ıymat huvu vukkiykan. **44** l'see axtıda eyhen: – Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. **45** Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'eece. **46** Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı. **47** Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hıd'ı', Zı mana muhaakıma ha'as deş. Zı dyunye muhaakıma ha'asva deş, man g'attıxhana'asva qarı. **48** Zı əq'əna q'ı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdy'ana sa karan muhaakıma ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yiğıl mana mançın muhaakıma ha'as. **49** Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. **50** Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgine gahbışısda l'mı'r vobna. Mançıl-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen. (aİōnios g166)

13 Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. l'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyunyeyle Dekkisqa əlyhəəsda gah hipxhır vuxhay. Mang'us ine dyunyeilin Cun telebabı vukkiykininbı. Mang'us

manbı qik'asmee vukkiykananbı. 2 Exhalin otxhunıy oxhanasde gahlı, iblisin, I'sa mebinbışde xıyaqa qeleva Kariotğañçene Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eçcu ıxha. 3 I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xıyaqa quvu ıxhay ats'annıy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa ǎlyhǎəs ıxhayid ats'annıy. 4 Mana sufranıle oza qıxha, tanalın kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al. 5 Qiyğa Mang'vee İyagameeqa xhyan ky'tı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mǎtta'a. 6 I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen: – Xǎrna, Ğıne yızın g'elybı hoğalas? 7 I'see mang'uk'le eyhen: – Zı hǎşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hıxharas. 8 Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ğı yızın g'elybı mısacad hoğalas deş! I'see mang'us alidğhınıy qele: – Zı Ğı hudyorğuleene, vasse Yızde k'ane ixhes ǎxǎs deş. (aıōn g165) 9 Şimon-Pyoturee Mang'us alidğhınıy qele: – Xǎrna, saccu yızın g'elybicad deş, xıleppid, vuk'ulyub hoğğle. 10 I'see mang'us alidğhınıy qele: – ǎyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'ǎv, mana ooğañçe-avqamee mǎttıra vor. Şunab mǎttıba vob, saccu gırgınbı deş. 11 I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xıyaqa qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun gırgınbı mǎttıba deş vobunbıva» eyhe. 12 Manbışın g'elybı hodğulıyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cigee sufranne k'ane g'alırxhu, eyhen: – Zı şok hı'ıyn, şok'le ats'anne? 13 Şu Zalqa Mǎ'allım, Xǎrnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna. 14 Zı Mǎ'allımıy Xǎrnanang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkın. 15 Zı şok'le şı ha'as ıkkanan hagıyn. Zı şok ha'an, şunad he'e. 16 Zı şok'le hǎk'en eyhe, nukar cune iyesiyle, arınar vuc g'axuvıyng'ule xǎrna deş vor. 17 Hǎşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şı baxtıvararıb. 18 Zı man vuşde gırgıng'une hǎk'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'ǎvxıynbı vaats'anbı. Hasre hǎşde Muq'addasne Otk'unee otk'unıyn ixhecen: «Yızın gıney otxhunıng'ıvee Zalqa g'el g'ott'ul». 19 Man karbı gırgınbı ǎgılycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ıxhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axhhes. 20 Zı şok'le hǎk'en eyhe, Zı g'axuvıyn insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyır Zı G'axuvunar k'ane qa'asda. 21 Manıd vuhıyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen: – Zı şok'le hǎk'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xıyaqa qeles. 22 Telebabışık'le I'see şavne hǎk'eyıy eyheva dyats'axhxa, sana-sang'ıuqa ılyaaqa. 23 I'says telebabışıke sa geer ıkkanna teleba Mang'une k'ane g'ılexha. 24 Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğañçe-alla hagvan, qiyğhıneçenva şavne hǎk'eyıy I'see eyhe. 25

Mana teleba I'says inekke k'ane g'alırxhu ıxha. Mang'vee I'sayke qiyğhanan: – Yızda Xǎrna, mana vuşıne? 26 I'see alidğhınıy qele: – İn gıneyın tıka k'yooq'u şavusqa quvıy, mana vor. Manke I'see gıney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğañçene dıxesqa Yahudaysqa qele. 27 Yahudee gıneyın tıka alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen: – Hucooyıy ha'a, zarada he'e! 28 I'see man nya'asıy uvhuva sufranıle şavulqacad hiyxhar deş. 29 Pılana q'ıtye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa mǎxıd qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışşeva» eyhe ixhes. Sayıb manbışıqa inǎxıbnı fıkır vuxha: Mang'vee «Kar deşınbış pıl bit'al he'eva» eyhe. 30 Gıneyına xııvǎ alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qığç'e. Manke xǎmınıy vob. 31 Mana qığç'ıyule qiyğa, I'see eyhen: – Hǎşde İnsanna Dix axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha. 32 Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allaheeyır Cune arna Mana axtı qa'as. Xılıy qıdı'ı axtı qa'as. 33 Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırıra gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşın ç'ak'ınbışık'le «Zı ark'ınne cigeeqa, şosse qavaales vǎxǎs deş» uvhuyn xhinne, hǎşded şok'le manva eyhe. 34 Zı şolqa ts'ebna ǎmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şı vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. 35 Şu sana-sang'us vukkiykınee, gırgıng'uk'le şı Yızın telebabı vuxhay ats'axhhesın. 36 Şimon-Pyoturee I'sayke qiyğhanan: – Xǎrna, nyaqane I'qqǎ? I'see alidğhınıy qele: – Zı hǎşde ǎlyhǎəsde cigeeqa vasse Zaqr qılına qales ǎxǎs deş, qiyğame Ğı maqa qales. 37 Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Xǎrna, nya'a zasse hǎşde Vaqr qılına qales dǎxǎ? Yığnemeç, zı yızde canıle ılyheç'e. 38 I'see mang'uk'le eyhen: – Yızdemee, Ğı canıle ılyheç'eye? Zı vak'le hǎk'en eyhe, g'ıyna dadal hook'asse, Ğı xhebne yǎqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14 – Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. 2 Yızde Dekkına xaa geeb cıga vob. Cıga devxhanaxhıy, Zı şok'le eyhesınıy, Zı vuşdemee cıga qaa'as I'qqǎ. 3 Hark'ın şos cıga qav'ıyule qiyğa, meer arı, şı Yızde k'anyaqa vukkee'es. Manke şı Yızde k'ane vuxhes. 4 Zı ǎlyhǎəsde cigeeqana yǎq şok'le vaats'ana. 5 Tomasee I'sayk'le eyhen: – Xǎrna, Ğı nyaqa ark'ınıycar şak'le dyats'a, neñçe maqana yǎq vaats'a vooxheyıy? 6 I'see mang'uk'le eyhen: – Hǎk'ena yǎq, I'mı'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale Ğayre menne yǎqqı'n ǎlyhǎəs ǎxǎs deş. 7 Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Hǎşdıyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna. 8 Filıppee Mang'uk'le eyhen: – Xǎrna, Ğı Dek şak'le hagve, man yışdemee ç'ǎv. 9 I'see mang'uk'le eyhen: – Filıpp, hǎk'erar vak'le Zı ats'a dışde?

Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı g'acuyng'uk'le Dekkir g'acuna. Vasse naxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? **10** Zı Dekkine ar, Dekkir Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı g'eece. **11** Zı Dekkine, Dekkir Yizde arva eyhençılqa şu inyam he'e. Yizde işbişil-allaxheeyid inyam he'e. **12** Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'inyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəva, mang'usse mançıl-allad sİK'ıldad geed işbı g'aces əxəs. **13** Dek Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyuile hucou heqqee, Zı man gırgın ha'asın. **14** Şu Yizde doyuile Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın. **15** – Şos Zı ikkanxhee, Yızın əmirbı he'e. **16** Zınad Dekkike heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axılece. Mana gırgıne gahbişil şoka ixhes. (aiön g165) **17** Mana hək'en karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abil ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. **18** Zı şı dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. **19** Sa sİK'inne gahıle dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa i'mı'r vodva, şoqab vuxhesda. **20** Mane yiğil şok'le ats'axhxhesin Zı Dekkine, şu Yizde, Zınar vuşde ar vor. **21** Şavaayiy Yızın əmirbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkana mana vor. Zı ikkana, Dekkısır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda. **22** Kariotğançene deş, manisa Yahudee l'sayk'le eyhen: – Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeyş deş, şak'lecar hagvas ikkan? **23** l'see mang'us alidğhıniy qele: – Şavusiy Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana ikkiykanasda. Şı mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. **24** Zı dekkang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod. **25** Zı vuşde k'ananang'acadniy manva uvhu. **26** Dekkee Yizde doyuile g'axılesıng'vee vuşun sura Aqqasıng'vee, Muq'addasne Rı'hı'n şos gırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın. **27** Zı vuşde yik'bişeençə şu abğançə opxhanın fikirbı alyaata. Mançine cigeeyid Zı şos Yızın qəpəq'ıniy deşin fikirbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Qı'məəq'ənl! **28** Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ixhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeəpxhesinbıniy, Dek Zaler xərnava. **29** Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ixhamee, şu inyam he'ecenva. **30** Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. **31** Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkan: Zas Dek

ikkanna, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçə əlyhəəs, oza qeəpxhe.

15 – Zı hək'ena tayang vor, Yizda Dekkir bağban. **2** Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bitağbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bitağbıme sİK'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı. **3** Zı uvhuynə cuvabıncab şu mətta'vuybnı. **4** Yizde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bitəğ tayangıl idyavveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yizde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş. **5** Tayang Zı vorna, şumee bitağbı vobunbı. Vuşuyiy Yizde ar, Zınar mang'üne ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. **6** Vuşuyiy Yizde ar idyaxu, qotxu dağeççuyın bitağ xhinne qeəqvvasda. Məxdın bitağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qqı'lqa sıyk'al. **7** Şu Yizde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ikkanın heqqe, man şos helesin. **8** Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxtür Yizda Dekkir axtı qa'as. **9** Dekkıs Zı nəxiuriy ikkan, Zasıb şu həməxiüb vukkan. Yizde mühübee aaxve. **10** Nəxiüdiy Zı Dekkın əmirbı ha'a, Mang'üne mühübee axva, şunad Yızın əmirbı he'eene, Yizde mühübee aaxvas. **11** Yizda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxiüb şunab şadvalın gyavts'ecen. **12** Yizda əmr ina vob: Zas şu vukkanın xhinne, şosıb sana-sanbı vukkiykne. **13** Cuna i'mı'r hambazaşınemee huvuyng'ule geeb, şavusseab vukkiykanas vəəxəs deş. **14** Şu Yızın əmirbı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. **15** Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalıkl'le cune iyesee hucou ha'a ixhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkike g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. **16** Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yizde doyuile Dekkike hucou heqqee, Mang'vee şos helesin. **17** Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne. **18** – Dyunyeyş şu g'imeebace qeəpxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zıniy g'imeece qıxhava. **19** Şu ine dyunyeynbı vuxhaynbıxhiy, dyunyeyş şu çınbıva vukkiykanasınbıniy. Şume ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü. Mançıl-allab dyunyeyş şu g'imeebace qeəpxha. **20** Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yiğbı allı'ıxhe, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'ıynxhiy, şu uvhuymıd ha'asınbı. **21** Manbişik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. **22** Zı arı manbişik'le ittevhuynxhiy, manbişıl bınah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbişiqa bınahbişiqe heepxasın ghal deşin. **23** Şavuk'leyiy Zı g'imeece, mang'uk'le Yizda Dekkir g'imeece vor. **24** Zı, mankilqamee manbişde yı'q'nee hı'ıyn əlaamatbı hidi'ıynxhiy, manbişiqa bınah vuxhes

deşdiy. Həşdemee manbişik'le Zı hı'ıyn g'acu, Zınar, Yızda Dekkır manbişik'le g'imeebace qeepxha. **25** Məxüüd cone Q'aanune otk'un: «Manbişis Zı nişilycar-alla g'imeece qıxha». Məxüüdü ixhayn. **26** Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkısse g'axiles. Man Dekkike qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançin Yızde hək'ee şahaadat haa'as. **27** Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16 – Yəqqı'le qıgmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. **2** Şu sinagogbişeence g'eeşşesınbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'ıynbişisqa məxüüd qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a. **3** Zınar, Dekkır manbişik'le qıvdyaats'ıva, manbişe man ha'asın. **4** Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabimée, şosse yik'el himiyxacenva. Zı şoka ixhaynçıl-alla, man Zı şok'le ögil eyhedeşdiy. **5** – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəna?» qiyghandeş. **6** Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı. **7** Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayresdeş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axilesın. **8** Man qadimée, insanaaşına binah aq'valqa qığaahas. Mançin sayid qopkuvallayiy məhkama hagvas. **9** Manbişda binah Zalqa inyam hidi'iy vod. **10** Mançin Yızda qopkuvalla haagvas – Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayır g'acesdeş. **11** Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ikkekane iblisin məhkama ixhay. **12** Zaqa şok'le eyhesin geed kar vod, həşde man şolqa hixharasdeş. **13** Hək'en xət qa'an Rı'h qadimée, Mançis şos bıkrına hək'ena yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhesdeş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesınbı eyhes. **14** Mançin Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. **15** Dekkıqa vodun, gırın Yızın vod. Mançıl-allad in Rı'hün Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu. **16** – Sık'inne gahile şok'le Zı g'acesdeş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda. **17** Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen: – «Sık'inne gahile şok'le Zı g'acesdeş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhennyıxan? **18** Manbişe sana-sang'uke qiyghanan: – Mang'vee eyhen «sık'inna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hixxhardeş. **19** I'sayk'le manbişe qiyghanas ıkkanan ats'axhıxa, manbişik'le eyhen: – «Sık'inne gahile Zı g'acesdeş, sık'inne gahileme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? **20** Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesınbı, nağbı k'ya'as,

dyunyeme şadxhesin. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'iyme şadvalılqa sak'alas. **21** Zəiyfee uşax ixhesda gah qabimée, aq'va qa'a. Uşax ixhameeme ts'ıtsı'ıyn ık'ar məng'ısse yik'eliyxanan. Dyunyelqa insan qarıva, mana şadeexhena. **22** Həməxüüd şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'bı şadxhesınbı. Şavaacabı vuşda şadvalla g'avşesdeş. **23** Mane yiğıl şu Zake vuççud qiyghanasdeş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yızde doyuile şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. **24** Həşdilqamee şu Yızde doyuile vuççud heqqıdeş. Şu heqqee, Dekkee helesin, vuşun yik'bıd şadvalin gyats'esınbı. **25** – Ögiliycad Zı misaalabı ts'ıts'a'a-ts'ıts'a'a şos karbı xət qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'ıts'a'a-ts'ıts'a'a yuşan ha'asdeş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'ı yuşan ha'as. **26** Mane gahıl şu Yızde doyuile heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasvadeş eyhe. **27** Dekkis Cus şu vukkan, şos Zı ikkiykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva. **28** Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyle meer Dekkine k'anyaqa əlyhəə. **29** Telebabışe eyhen: – Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'ı yuşan hı'ı, misaalabı ts'ıts'ı'ıdeş. **30** Həşde şalqa hitxhır, Vak'le gırğincad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesin alidğınıy eyxhevud. Şı mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva. **31** I'see manbişike qiyghanan: – Həşde inyam ha'anne? **32** Vuşun gırğınbı vuşde xaybışeeqa ehvəkəsda, Zı Zaler-alqa g'alerçesda gah qöönə, hipxhırna. Zı Zıcardeş vor, Yızda Dekır Zaka vor. **33** İn gırğın Zı şok'le eyhen, şu Yızde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fıkrbı mexhecenva. İne dyunyele dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle gəmıxhana.

17 I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakki, eyhen: – Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeeyir Ğu axtı qe'ecen. **2** Ğu gırğing'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuyınbişis gırğine gahbişisda i'mı'r hevlecenva. (aİōnios g166) **3** Gırğine gahbişisda i'mı'r mana vob: hasre ats'axhıxhecen saccu Ğu hək'ena Allah ixhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masıx qıvaats'ecen. (aİōnios g166) **4** Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı. **5** Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle. **6** Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşis Zı Ğu vuşu ixhay xət qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbişed Ğu eyhenbı hı'ı. **7** Manbişik'le həşde ats'an, Zas huvuyın gırğın kar Vaken vodun. **8** Ğu Zas xət qı'ıyn Zı manbişisid xət qı'ı, manbişed yik'eeqa ikkiyn. Zı hək'erar Yiğne k'anençe qarı ixhay,

manbişik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvuvad manbişe inyam ha'an. 9 Zı dyunyeynemee deş, manbişik-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğıme Zas manbı huvu. 10 Yızın gırgın kar Yiğın vod, Yiğınd Yızın vod. Zı manbişile ğana axtı qıxha. 11 Zı həşde dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuqa havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbı, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen. 12 Zı manbişikanang'a, Zas huvuyınbı Yiğne doyükaniy Zı havaace. Zı manbişda nenacar aqval hı'ı deş. Manbişda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'unee məxüid otk'un. 13 Həşde Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkırba manbişika vuxhecenva. 14 Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbişis xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbı ine dyunyeynı deş vobunbı, dyunyeyns manbı g'umooce qeepxha. 15 Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pısınçike havaacecenva haa'a. 16 Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbı ine dyunyeynı deş vobınbı. 17 Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. 18 Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyın xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. 19 Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbişdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqqa qele. 20 Saccu manbişdemee deş, manbişde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbişdemeyib düə haa'a. 21 Nəxüriy Ğu, Dek, Yızde, Zınar Yiğne ar, hasre manbı, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. 22 Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbişis huvu, Şı sanab xhinnee, manbı sa vuxhecenva. 23 Zı manbişde ar, Ğınar Yızde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan. 24 Dek, Zas ikkanan, Zas huvuyınbı Zınane cigee Zaka sacıgee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ikkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. 25 Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbişik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayın. 26 Ğu vuşu ıxhay Zı manbişik'le haguyn, meedid hagsvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykiniy manbişiqad ixhecen, Zınar manbişde ar axvacen.

18 I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışika sacıgee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğec'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkebaç'e. 2 I'sa himva eyhesse telebabışika maqa arayle ıxha. I'sa mering'une xılyaqqa qelesde Yahudayk'led mançıl-alla man cıga ats'anniy. 3 Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika, sayıb kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy fariseyaaşe g'axuvuyne g'aravulyçeeşika arayle. Manbişde xile bazırıbı,

ts'abı, silahbı eyxhe. 4 I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana ögilqa qiğec'u, manbişike qiyghan: – Vuşune t'abala'a? 5 Mang'us alidghniy qele: – Nazaretğançena I'sa. I'see manbişik'le eyhen: – Zı vorna. Mana mering'une xılyaqqa qelena Yahudar manbişika ıxha. 6 I'see manbişik'le «Zı vornava» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gızyabaççe. 7 I'see meed manbişike qiyghanan: – Vuşune t'abal ha'a? Manbişe eyhen: – Nazaretğançena I'sa. 8 I'see alidghniy qele: – Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen. 9 I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuyınbişda nenacar agvalas harsıl deş». 10 Şimon-Pyoturuqa g'ılinc ıxha. Man qiğaysu xəne kaahinne nukarile k'ena ı'xı', mang'un sağın k'ırı g'a'adaççen. Mane nukarın do Malx ıxha. 11 Manke I'see Pyoturık'le eyhen: – G'ılinc cigeeqa gıxhxhe! Dekkee Zas huvuyın əq'übayn k'ola ulymoğane? 12 Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşika sacıgee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan. 13 Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkekkka. Hannan Kayafayna abattey ıxha. Mane sen Kayafa xəna kaahiniy vor. 14 «Milletnemee sa İnsanın qik'uy yugdav» Yahudeeşine ç'ak'ınbişik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor. 15 Şimon-Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacıgee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. 16 Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'ıyqa qiğec'u akkee ileezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkayayhe. 17 Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan: – Deşxhee, ğınar mane İnsanne telebabışkenane vor? Pyoturee «De'eşva» eyhe. 18 Mık'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbişde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. 19 Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbişde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. 20 I'see mang'us alidghniy qele: – Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin gırgınbı sabıyne sinagogbışeyiy Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. 21 Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbişik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı. 22 I'sa cuvab uvhu ç'avxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays ı'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan: – Xərne kaahinis məxüidne cuvab qelen? 23 I'see mang'us alidghniy qele: – Zı qorkura yuşan hidi'ıxhee, eyhe, neniyy qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas ı'xiyxə? 24 Qiyğa Hannanee I'sa g'el-

xıl ayt'ılcar, xənnə kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ixele. **25** Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, ğunar Mang'une telebabişdane vor? Mang'vee «De'eşva» alidghniy qele. **26** Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee i'xı' k'ırı g'a'açcuayne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan: – Mang'uka sacigee zak'le ğu dişdiy bağee g'acu? **27** Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a. **28** Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbişe I'sa Kayafayne k'anençe Pilatne sarayeeqa qıkkeka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxne otxhuniyked oxhanas xəcenva, manbı co sarayeeqa ikkebaç'e deş. **29** Mançıl-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen: – Nena bınahne İng'ulqa g'ıviyxhe? **30** Manbışe Pilatıs alidghniy qele: – Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy. **31** Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbişis sik'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Pilatık'le eyhen: – Şaqa vuşumecar gik'asda icaaza deşda. **32** Məxiüd I'see Vuc nəxiüriy q'ik'asva uvhuyın ixhecenva eyxhe. **33** Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen: – Yahudeeşına Paççah Ğune? **34** I'see alidghniy qele: – Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebinbişene vak'le Yizde hək'ee uvhu? **35** Pilatee eyhen: – Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xılyaqqa yiğne milletiniy kaahinaaşine ç'ak'ınbişe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı? **36** I'see mang'us alidghniy qele: – Yızda Paççahiyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yızda Paççahiyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yaqı'linbı Yahudeeşine ç'ak'ınbişde xılyaqqa qımelecenva saç'ıvkasınbıniy. Yızda Paççahiyvallame inçena deş vob. **37** Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Ğu manke Paççahne? I'see alidghniy qele: – Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zal k'ırı alixxhesin. **38** Pilatee Mang'uke qiyghan: – Hək'en sura vodunne? Man qiyghniyile qiyğa, mana meer Yahudeeşisqa qığeç'u, manbışik'le eyhen: – Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. **39** Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ıkkaxhee, vuşdemee «Yahudeeşına Paççah» g'aykkas? **40** Manbışe alidghniy qeleng'a, ts'irbı hı'ı eyhen: – Mana deş, Barabba g'aykke! Barabbamee g'uldur ıxha.

19 Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümquqqa heles ilekka. **2** Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paççahlıqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalınbı aly'a. **3** Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşına Paççah, geer qa'ana!» uvhu

Mang'une aq'vays i'xiyxə ıxha. **4** Pilat meer g'aqa qığeç'u, Yahudeeşik'le eyhen: – Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykiva sayid şok'le g'acecenva, Mana zı şosqa g'aqa qığayhe. **5** Mane gahıl I'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanalınçıka g'aqa qığeç'e. Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana İnsan haane! **6** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eval!» ts'irbı ha'a. Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş. **7** Yahudeeşine ç'ak'ınbişe mang'us alidghniy qele: – Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'ı Mana qık'as ıkkın, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva. **8** Pilatık'le man g'ayxhımee, mana sık'ırar qəyq'ən giyğal. **9** Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan: – Ğu nençene vor? I'see mançıs alidghniy qele deş. **10** Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Zasnə alidghniy qidele? Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkası, çarmıxılqa ts'its'a'asır zasse əxə? **11** I'see mang'us alidghniy qele: – Vas xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuçud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançıl-allad Zı yiğne xılyaqqa quvuynıy ulqa valeb geeb bınah gyooxha. **12** Mançile qiyğar Pilatıs Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irıka eyhen: – Ğu Mana g'aykkee, ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil qıxhay eyxhe. **13** Pilatık'le manva g'ayxhımee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cigee giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) **14** Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneval!» eyhe. **15** Manbışe ts'irbı ha'a, eyhen: – De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılqa ts'its'e'e! Pilatee manbışike qiyghanan: – Vuşda Paççahne çarmıxılqa ts'its'e'e? Kaahinaaşine ç'ak'ınbişe alidghniy qele: – İmperatorule ğayrı şaqa paççah deşda! **16** Manke Pilatee I'sa çarmıxılqa ts'its'e'eva manbışisqa qele. Eskeraaşə I'sa aqqı, qıkkekkana. **17** I'see çarmıxı Vuceed alyaat'u, Vuk'ləna Bark'va eyhene cigeeqa ilqec'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.) **18** Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbışda sa I'sayne sağıl, manasar solul ıxha. I'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha. **19** Pilatee q'oval ooad «Yahudeeşına Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooqa gıvaxana'a. **20** I'sa çarmıxılqa ts'its'iıyn cıga şaharıs k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebinbişe man otk'unıynbı qətq'ı'ynbı. Q'ıval ooyud cühüt'yaaşine, latımne, yunanne mizyaaşıl otk'un ıxha. **21** Man g'acu, kaahinaaşine ç'ak'ınbişe Pilatık'le eyhen: –

«Yahudeeşina Paççaħ» deş, «Cuk'lecad Vucee Yahudeeşina paççaħva, eyhenava» ok'ne. **22** Pilatee alidghiniy qele: – Zı ok'anasın otk'uniyn. **23** I'sa çarmıxılqa ts'its'iyne gahıl, Mang'un tanalınbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıkırne parçeykecad hı'iyın gurt ıxha. **24** Manbişe sana-sang'uk'le eyhen: – İın qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha. Məxiüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe: «Yızın tanalınbı cos bit'al ha'as, yizde tanalıncineme çöp k'eççes». **25** I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedina yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. **26** I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkana teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen: – Yed, ina yiğna dix vor! **27** Qiyğa telebayk'led eyhen: – İna yiğna yed vor! Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka. **28** Qiyğa I'sayk'le, gırın bıkırxha g'acu, eyhen: – Xhyan ikkan! Məxiüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe. **29** Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooc'a. Qiyğa züfa eyhene alayne qı'şılqa gupk'a qı'xi', I'sayne ghalesqa qa'a. **30** I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalayaqa ikkekkan. Qiyğa «Bıkırxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qiğeç'en. **31** Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qöova Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Pilatıke «Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbişin g'elin barkv'bı haq'var hı', qüvxüynbı çarmıxıle gyaaqgeva» eyhe. Manbişis qüvxüynbı Şabbatne yiğil çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qöone Şabbatne yiğil xədin bayram ıxha. **32** Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uyne insanaaşin ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. **33** I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. **34** Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'aç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse. **35** Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenava. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an. **36** Man gırın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş». **37** Sa menne Otk'unee otk'un vod: «Manbişe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas». **38** Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatısqa arı, I'sayn mayıt qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbişile qəyq'ənva, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an. **39** Yusufukasana Nikodimir ıxhana, manar mısamecar I'saysqa xəmdə arımaniy.

Nikodimee xhebts'al kilolqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. **40** I'sayn mayıt çarmıxıle gyaqqı, Yahudeeşine ədatbışis sik'ı, ətirbışıka katanıke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar. **41** I'sa çarmıxılqa ts'its'iyne cıgee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankılqamee vuşucar k'ideyxhına sa mağara vuxha. **42** Ögiyle cühüt'yaaşin Şabbatın yiğ qöova, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20 Ülycümne ts'ettiyne yiğil, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ık'le g'aye mağarayne ghalençe g'avşu g'ooce. **2** Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbişik'le eyhen: – Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş. **3** Pyoturiy manasa teleba g'aqa qiğeepç'ı, mağaraysqana avayk'an. **4** Mana q'öyürsana sacıgee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'ırna zaara i'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar. **5** Mana k'yorzul aqa ilyakkımee katanıke hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş. **6** Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy **7** I'sayne vuk'lelqa gyuvxhına desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanıke curayba gyuvxhu vuxha. **8** Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. **9** Manbişe I'sa hapt'ıynbişde yı'q'neençe oza qıxhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. **10** Qiyğa telebabı xaybışeeqa siviyk'al. **11** Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa ileeka. **12** Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaaik g'ecce. Manbişda sa I'sayn mayıt gıxhxhiyne cigayne vuk'ulynane cıgee, manasar g'elybımane cıgee gyu'ur ıxha. **13** Manbişe qiyghan: – Zəiyfa, nya'a geeşe? Mayrameeyid manbişik'le eyhen: – Yızda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gıxhxhiyid ats'a deş. **14** Man uvhu yı'q'əlqa ileekıyle qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ecce. Yic mana I'sa ıxhay cek'le ats'axhxhe deş. **15** I'see məng'ıke qiyghanan: – Zəiyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a? Mayramık'le Mana bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen: – Xərna, ğu Mana qıkkıxheene, nyaqayiy gıxhxhı zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alyart'as. **16** I'see məng'ık'le eyhen: – Mayram! Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen: – Ravvuni! (Mə'əllimva eyhen vodun.) **17** I'see məng'ı'k'le eyhen: – Zı ıqmaqqa, Zas Dekkısqa ıqçeç'es ikkan. Yizde çocaaşısqa hark'ın, manbişik'le eyhe: «Yizde Dekkine – vuşde Dekkine, Yizde Allahne –

vuşde Allahne k'anyaqa ilqəə». 18 Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen: – Zak'le yişda Xərna g'acu! Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, man vuşan ha'an. 19 Ülyücmne ts'ettiyne yiğine, vacarne exhal, Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvayq'ənvə, telebabımane cigayn akka qı'ı eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen: – Şos salam vuxhena! 20 Mamıd uvhu, telebabışik'le Cun xileppiyiy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yişda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı. 21 I'see manbışik'le meed eyhen: – Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyun xhinne, Zınab şu g'uxoole. 22 Mamıd uvhuyle qiyğə, I'see manbışılqa uf av'u, eyhen: – Muq'addasin Rı'h aleet'e! 23 Şavneyiy şu binahile ilğeepç'ı, manbışda binah havaakaldasə, şavneyiy binahile şu ilyhıdeepç'ı, manbışda binah havaakalas deş. 24 Yıts'ıq'vəne telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde k'ane ixha deş. 25 Manesa telebabışe Tomasik'le «Yişda Xərna g'acuva» uvhumeə, mang'vee eyhen: – G'adaxbışe Mang'une xilepbışik hı'ıyn cigabı g'ıdecu, mançik zı t'ub sidyoot'eene, ak'vaaykıl xıl qıdet'veene, şu eyhençılqə zı hayexhe deş. 26 Molyne yiğile I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqə sabımee, Tomasır manbışika eyxhe. Akkabı qı'ı ixheeyid, I'sa aqa ikkeç'ena. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen: – Şos salam vuxhena! 27 Mançile qiyğə Tomasik'le eyhen: – T'ub inyaqa hopke, Yızde xileppışıqa ilekke. Xılıd hotku, Yızde ak'vaalqa gıxhxhe. İnyam deşda mexhe, inyamnana ixhe! 28 Tomaseə Mang'us alidghınıy qele: – Ğu yızda Rəbb, yızda Allah vor! 29 I'see mang'uk'le eyhen: – Vak'le Zı g'acuyñçıl-allane inyam hı'ı? G'ıdecu inyam ha'anbı nımee baxtıvarıy! 30 I'see telebabışde ulene ögil meğin geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee otk'un deş. 31 İnyaa otk'unınbı, mançıl-alla otk'un, I'sa Masıxh ixhalqa, Allahna Dix ixhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doylulqa inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışısdə rı'mır vuxhes.

21 Sabara gahile I'sa Tıberıyayne (Galıleyne) golyune k'aneqa meer telebabışısqa arayle. Man inəxıüd ixha: 2 Şımon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galıleyayne Kana xıveençena Natanael, Zavdayn dıxbıyiy I'sayna q'öyre merna teleba sacıgeeqə savayle. 3 Şımon-Pyoturee manbışik'le eyhen: – Zı baluğ aqqas ı'qqə. Mansanbışed mang'uk'le eyhen: – Şınab vaka vüqqə. Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa gıvıy'ar. Mane xəmdə manbışısse vuççud aqqas əxə deş. 4 Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ixhay ats'axhxhe deş. 5 I'see manbışik'le eyhen: – Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne? Mang'us alidghınıy qele:

– De'eş. 6 I'see meed eyhen: – Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee, aqqasın. Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manımeen baluğ qadayle, manbışısse yı'q'valike tor qığaççes dəxə aaxva. 7 Manke I'says geer ikkanne telebee Pyoturuk'le eyhen: – İna yişda Xərna vor. Şımon-Pyoturuk'le mana yişda Xərna ixhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyın tanalınbı culqa alıtk'ır, xhıneeqa ayhe. 8 Mansa telebabımee, mang'uqab qıhna lotk'eecc baluğnan torud hadəğva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş xılekkumnacab xhıneeqa ikkeepç'ı vuxha. 9 Manbı lotk'eençə qığeepç'ımee, maa'ad gyotxhanan ts'a, çılqa gıxhxhiyn baluğiy çine k'anedın gıney g'eece. 10 I'see manbışik'le eyhen: – Həşde şu aqqıyne baluğaasıke qale. 11 Şımon-Pyotur lotk'eeqa ılqəç'u, vəşşə xhots'ale xhebillə xəđın baluğnan tor ts'ıts'ı'ı, golyune mıgıleqqə qadayle. Baluğar geed ixheeyid, tor qıt'axxa deş. 12 I'see manbışik'le eyhen: – Qudoora, miç'eediyn otxhuniy oxhne. Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışik'le Mana yişda Xərna ixhay ats'annıy. 13 I'sa k'anyaqa qarı, manbışıs gıneyiy baluğ hele. 14 I'sa üç'ür qıxhayle qiyğə, xhebir'es telebabışısqa arayle. 15 Miç'eediyne otxhuniy qiyğə, I'see Şımon-Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şımon, vas Zı, manbışıs Zı ikkanançile, geerne ikkan? Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yızda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ikkiykınıy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın urğbı uxhiyxhne. 16 Q'öd'imes meed Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şımon, vas Zı ikkannane? Mang'veeyid I'sayk'le eyhen: – Ho'o, yızda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykınıy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Yızde vəq'əbışda hee'e. 17 Xhebid'es Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şımon, vas Zı ikkannane? Pyoturee xhebid'es I'see cuke «Zı ikkannaneva?» qiyghınıys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen: – Yızda Xərna, Vak'le gırgın ats'an, zas Ğu ikkiykınıyid ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne. 18 Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğıcad valqa tanalınbı alı'ı, vas ikkanne cıgeeqə hayk'annanıy. Q'əs qıxhameeme, ğu xileppı hotk'es, mering'veeyid valqa tanalınbı alya'as, vas dekkaneqar cıgeeqə ikkees. 19 Məxıüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ixha. Mamıd uvhuyle qiyğə, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen: – Zaqar qıhna qora. 20 Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ikkanne teleba coqar qıhna qöğ g'eece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alırxhu «Yızda Xərna, Ğu mering'ıne xılyaqə qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana

ixha. **21** Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen: – Yizda Xərna, mang'uk hucoona ixhes? **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykınxhiy, mançike vas hucoona? Çu Zaqar qihna qora. **23** Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykınxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu. **24** Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob. **25** I'see hı'iyın geed medın karbıd vodunbı. Yizde uvhuyn, Mang'vee hı'iyınmeen gırgın karbı sassadna otk'uniyınxhiy, otk'uniyınmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Yaaq'ub

1 Zı Yaaq'ub Allahnayiy yişda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbişde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'iq'vəne Izrailyne nasılıs salam hoole! **2** Yızın çöcar, şu geedne dağamne karbişika siliys üvxiyxəmee, mançis geeb şadeepxhe. **3** Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xı'yxəmee, şos sabır xətxe. **4** Sabır vuşde ad manimee xətx qixhes ikkan, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecenva. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbişilqa hivxharasınbı. **5** Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahike hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole. **6** Şavaayiy hooqqa, vooxheye-dyooxheyeva immeyhecen, hasre mançilqa inyam he'ecen. Vooxheye-dyooxheyeve eyhenar, mıtın i'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne murtık akar. **7** Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylece, mang'us hucoomecad Rəbbe helesinniyxhanva. **8** Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş. **9** İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına cıga vaats'a vuxhes vukkan. **10** Karnang'uk'lemece cuna avqana cıga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hı'ç'i'ğənasda. **11** Veriğ qiğevç'umee, mançine yisseyaxaalın ok' qooqqa'a, ək'alin t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbişee k'eçe. **12** Siliys i'xı'yxəmee, sabır hı'ına insan nimee baxtivariy! K'anyaqqamee öörxı'ıng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbişisda i'mı'r hevles. Allahee mana pay Vuc ikkananbişde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. **13** Siliys i'xı'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır i'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc pisde karbişika siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceedir vuşucar pisde karaka siliys i'xı'yxənə deş. **14** Gırgın insanar cos ikkanne karbişincab siliys üvxi'yxə, mane karbişın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a. **15** Qiyğa man ikkanan kar yik'ek at'itq'inxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana. **16** Zas vukkanan çöcar, horan humoot'alcen! **17** Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəənçenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvun vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebi itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. **18** Mang'vee şı çöpkune cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, şı g'əvxü, Vuce itxhinne karbişın ts'eppiynbı hav'u. **19** Zas vukkanan yızın çöcar, hasre gırgıne insanaşe k'ırı alixhxesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılada eeqecen, qələsın eyhesnang'ab sabırıkı vuxhecen. **20** İnsan qəlikanang'a, mang'vee Allahıs

ikkanan qotkun karbı ha'a deş. **21** Mançil-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xətx qixhecen. Mançisse şu g'attıvxhan ha'as vəxə. **22** Allahee eyhençil saccu k'ırıcad deş alixhxhes ikkan, mançın eyhenid ha'as ikkan. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. **23** Uvhuyn g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: **24** Mana cuqacar ilyakkı, şaqana ark'ınmeeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan. **25** Şavaayiy Allahna qəpkuna, g'attıvxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hıxan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes. **26** Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vucee Allahna yəq' avquva qöəxhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişısab kara abayle deş. **27** Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkıy yed dena avxuynbışıs, adamer dena avxuynbışıs dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbişilqa ilydekkana.

2 Yızın çöcar, nureene I'sa Masixhılqa, yişde Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqa ikkan deş. **2** Şu sabıyne cıgeeqa, hiib-qıib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalınbiyiy t'ubelib k'ınəəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalınçee ixheene. **3** Şu gıranın tanalınbı alı'ıng'uqa ilyaaki: «Qora, ina yugna cıga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybişeeqar gyu'reva» uvheene, **4** şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, kara'dəən fıkrınan haakımar xhinne qeebaxhe. **5** Zas vukkanan çöcar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşınbı g'əvxü, manbışıs geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paççahıyvalla Vuc ikkanne gırgıng'us hevlesva. Məxüid Mang'vee kar deşınbışıs ha'as. **6** Şumee kar deşda uleke alışşu. Nya'a, şu karnanbişe dişde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabişeeqa ts'its'aa'a? **7** Nya'a, manbişe dişde, vuşde Xəring'un I'sa Masixhın do g'eliqqa hele? **8** Allahne Paççahıvaline Q'aanunee otk'un vod: «Vas k'anena, vas ğu nəxürıy ikkan həməxür ikkiykne». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. **9** Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. **10** Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hidya'a, gırgına mansançına bınah mang'us vob. **11** «Zına hima'ava» Uvhuynge «Gimek'avad» uvhuynniy.

Ğu zina hidy'ı, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinnecar eyxhe. **12** Allahee insanar g'attıvıxhan haa'ane Q'aanunus sik'ı Şu mähkameeqa ts'ıts'a'as. Mançıl-allad ghalençe qı'ğäncılqab, Şu ha'ançılqab yugba fıkrı hevle. **13** Rähı'm hidyaa'ang'uka rähmıka vuxhes deş. Ğu rähmıkaxhee, Rəbbeeyid vas rähmıkan mähkama alğahas. **14** Yızın çocar, Őavaameecad «Zaqa iman vodva» eyheme, çıs sik'ınud işbı hidya'amee, nya'a, mançıke hucoone ixhes? Məxdıne imanısse mana g'attıxhan ha'as əxəyee? **15** İlyaaqe, vuşde çocuqayee, yıçuyqayee tanalqa alya'aniy otxhanan kar deşxhee, **16** Şunad manbışıs ıkkanne karbışın nencad hıdevu, manbışık'le «NiŐınacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhıne» uvhuva, nya'a, mançıke manbışıs hucoona hıyxhar? **17** İmanud həməxüdüd vod, Şoqa mançıs sik'ıyn işbı deşxhee, man qık'ıyn xhınne eyxhe. **18** Vuşde Őavussemeccad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançıs sik'ıyn işbı». Vasse yığın iman mançıs sik'ıyn işbı dena hagvas əxasınne? Yızın imanud yızde işbıdcad hagvas. **19** Ğu Allah sa vornava ınyam ha'axhee, manıd yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cınaaŐed ınyam ha'an, Mang'ule qətq'ı'n, mançısıb zeze ooxhana. **20** Ək'el deşda insan, vak'le mançıs sik'ıyn işbı denan iman niŐıscad karar'dəvva ats'anne? **21** Yışda dek eyxheene ıbrıhımee, cuna dix l'saq' q'urbanı allya'ane cıgalqa gıxhxhımee dışdıy, Allahee mana qorkunava uvhu? **22** Vak'le g'ecen, mang'un işbıyiy iman sana-sançıke cureedaxhxhe deş. Mang'une işbışe, mang'un iman hək'en ıxhay hagu. **23** Məxüdü Muq'addasne Otk'ınee otk'ıunin eyxhe: «İbrıhımee Allahee uvhuynçılqa ınyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhınne hı'sab ha'a». İbrıhımık'led Allahna hambazva eyhe. **24** Şok'leccad g'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'ıyne işbıŐıkar çıkana qorkuna eyxhe. **25** Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qıyelee'e. Məng'ee ızrılıyıŐe g'axuvıynbıŐıs aaxvasda cıga huvu, manbı menmecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u. Nya'a mana, mane yıce hav'ıyne işıl-alla dışdıy qorkuna hı'sab hey'ı? **26** Nəxdıy can nafas dena qek'a, həməxüdüd iman çıs sik'ıyn işbı dena qek'a.

3 Yızın çocar, Şoqa geeb mə'allımar mooxhecen. Şok'le ats'an, Şı, mə'allımaaŐe geed yı'q'ı'n hı'sab qeles. **2** Yışde gırgıng'vee gellesde işbışee bınah haa'a. Şavaayıy cuvab eyheng'a bınah hidyaa'a, mana mu'mun, cusseccar vuc xıle aqqas əxəna insan vor. **3** BalkanaaŐe Şı eyhen he'ecenva, Şı mançıne ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançıle qıyğab Şı mana Şas vukkanne suralqa alıvk'ar haa'a. **4** İlyaaqe, nımee xədn gamı ixheeyid, nımee ç'ak'ın mıtıbı e'eeyid, man ar ulıyozulyung'vee

k'ınne ruluka, cus ıkkanne suralqa he'ekka. **5** Mızınud həməxüdüd ha'a, tanan sa k'ınin sura ıxheeyid, çıncab vuc geeb xəbna xhınne Haagva. İlyaaqede, sa k'ınne ts'ünqün bıkırın ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. **6** Mızıb ts'acab vodna. Mız canane əzaabıŐde əree nekke qopkuvalla deşın əzaa vod. Mançın insan bıkırra əqə'əna. Mana cehınyamıke g'ooxha, qıyğab mançın ı'mı'rcab gyooxhan ha'a. (Geenna q1067) **7** Gırgıncad həyvanar, Őıt'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı ınsanaaŐısse saq'vana'as əxənbı. **8** Mız saq'vana'asmee ınsanaaŐısne neng'ıusseccab vəəxə deş. Mız avqas dyooxhena balyaa vod, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'ı vod. **9** Şı mane mızeka yışda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, ınsanaaŐısıb bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dışde ıpxhın? **10** Sa ghalençecab Şukurub, bed-düəyib qığəna. Yızın çocar, məxüdüd ıxhes ıkkın deş. **11** Sa xhyan l'ıqəəne cıgeençe, sayangada yugunıy q'ap'ın xhyan ııqəç'ennexhe? **12** Yızın çocar, ıncılıyne yıvesse zeytun, tayangısseb ıncılıy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxüdüd, sa xhyan l'ıqəəne cıgeençe sayangada, yugunıy q'ap'ın xhyan l'ıqəəndəŐxhe. **13** Vuşde yı'q'ınee, k'orana ək'elynanayıy k'oran ats'ılynana vornane? Vuceedar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne ı'mreeka, vucee hı'ıyn yugun işbı k'orane ək'elıka hı'ıva hagvecen. **14** De'eş, Şu vuŐdacab haa'axhe, vuşde yık'eeyib paxılıyvalla vobxhe, Şucab Şu axtıba vukmekka, Şu məxüdüd hor ha'a. **15** Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vod, mana ıne dyunyeyne, ınsanna, Şeyt'amıkəna vod. **16** Nyaabıy ınsanaaŐe conacab haa'a, paxılıyvallab vod, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pısvalıy eyxhe. **17** Xəənçəna k'orana ək'el alyapt'ına insan yık' məttına, sıç'dekvana, g'üvənana, mızelqa qaraylena, yık' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'ıuncad sura ıqdyaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. **18** İnsanaaşın uğoodıy bıyıy dıŐmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum oozıynbıŐık akar. MəxbınbıŐe qıyğad qopkuvalın Şagav sa'a.

4 Nənçəne Şos cuvabılqa abıy eyxhe, nya'a Şoqa aldapxhın-g'adapxhınıy bı eyxhe? Nya'a, man Şu abğənçe oodane xuruŐbıŐıke dışde vod? **2** Şos hucoomeccad ıkkananğ'a, Şosse man xıle qa'as dəxəmee, Şu insan qek'a. Şu paxılıyvalla haa'a Şos hucoomeccad ıkkınmee, man kar xıle qa'as dəxəmeeyid, uğoodanı. Şu Allahıke hıdeqqava, Şoqa man kar deş. **3** Şu man heqqanıd, Şos heled deş. Şu man vuşde kefıke, pısdə işbıŐıs heqqava hıdele. **4** Allahne yəqqı'le qıkkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dışde, ıne dyunyeykana hambazıyvalla, Allahıkana dıŐmanıyvalıa vodna? İne dyunyeyka hambazıyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs

duşman ha'a. 5 Sayid şosqa h m x dmede q d, Muq'addasne Otk'unee h m x dcadme otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas r'ıh huvu? Mang'us Şi vukkan vuxhal-alla, Mana  d r x  deş Şi Cule ğayrı mering'us i' b dat ha'amee». 6 Mang'vee Şas man ile hexxanab yugvalla haa'ana. Man il-allad Muq'addasne Otk'unee in x d eyhe: «Allahee cocab co axtıba vukkekkanbıŐıda y q q'ats'aak'van, Cocab co axtıba vukdekanbıŐısmee Cuna yugvalla haagva». 7 Man il-allab Allahee eyhen ıqa gyuv'ur-oz a qeepxhe, iblis is ıkkanan hıma'a, manke iblisid Şoke hixvasın. 8 Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar Şos k'ane qixhes. Binahnanbı, xileppi hoğle, Allahne y qqı'l'it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'bı m tte'e. 9 Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gya e! Hasre vuşun aq na gya suylqa, Őadvallab derdilqa savk'lecn. 10 R bbine  gil haaq'vre, Mang'veeyib Şu axtı qaa'as. 11  ocar, sana-sang'une h k'ee pısın immeyhe. Şavaayiy  ocune h k'ee pısın eyhe, Şavaayiy  oculena haa'a, m xrıng'vee Q'aanunub pis haa'a.  nsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, man ına haakim eyxhe. 12 Q'aanun Huvunar, Haakimir sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attıvxhan haa'asıb v  x na saccu Mana vor.  u vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ğucar vake haakim haa'a? 13 H şde m x d eyhenbıŐe k'ırı alixhxecen: «G'ıynayee, g'ıyqayee Şi sa neneme Őahareeq hapk'ın, maa sa senna avxu, kar alişşu massa huvu, pıl ha'as». 14 Man ılqa axvee, Şok'le g'ıyqa vuk'lelqa hucocme qales ats'ad deş. Yişda i'mır'ı hucoc eyxhen karne? Sık'ınna ğahna ğecene, qiyğad ayk'anne booğak akar. 15 Man ılesa Şu eyhe: «R bbis ikkiykınee, hıdyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». 16 H şdemee Şu, ğırğın vuşde xıledın xhinne, ğırğın Şosse  x n xhinne yuşan haa'a. M x b yuşan hav'uy qotkuda deş vod. 17 Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ıkkanva ats'a, yicid hıdy'a, m xrıng'vee binah haa'a.

5 H şde, kar geednanbı Şu zal k'ırı alixhxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbışıl-alla h l b xa gya e. 2 Vuşun kar qı' ıyn, tanalqa aly'a'nbıd guvayn otxhun. 3 Vuşun k'in  ğ yiy nuk'ra pasın aqqı. Man ılın pas vuşde aq'veeqa ulyozaras, man ın Şu ts'ayın xhinne gyooxhan haa'as. Q'ıyaamatın yiğ qadı hiyxhar vod, Şumee kar sı'ıyke aats'e deş. 4 Şu vuşun cigabı qiyşalanbıŐıs h k' quvu deş. H şde man ın vuşde aq'veeqa ts'ir haa'a. X ybıŐde X rıng'uk'le R bbik'le qıviyşalanbı h l b xa gya uy g'ayxhiyn. 5 Şu  ıyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, Şos ıkkananbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde h yvana e xhinne otxhuniy otxhun. 6 Şu Şok sidet'uyne qorkung'une, hıdi'yincad kar

gardanaqa gıxhxhı, mana gik'u. 7 Yızın  ocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırbı he'e.  lyaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee ğıranın Şagav aleylesmee nimee sabırıkayiy eyxhe. Mana tsuvuliyndı yuxhxhaniyndı gyoğıybı ixhesmee, sabırile g'e'exhxha deş. 8 Şunab sabırık a, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qariy k'ane qıxha vod. 9 Yızın  ocar, Şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena hımaa'a. Yişda Haakim qalesın yiğd k'ane qıxha vod. 10 Yızın  ocar, R bbine doyu yuşan haa'ane peyğambaraaşike misaal aleet'e, aq' babıŐıs   px , sabır hı'ıy x t qıxhe. 11 Şi baxtıvararva   px rıynbıŐık'le eyhe. Şok'le  yı'b peyğambarne sabırene h k'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an R bbe nekke qiyğa mang'us xayır-d a hoole. Xudaavanda geer r hı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla m x d ha'a. 12 Yızın  ocar, mısacad x lqan,  ıyelqan nişilycad-alla k'ın g'ımıysar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid de'eş ixhecen. Deşxheene, Şu man ıl-alla Allahıke cuvab alyaat'as. 13 Vuşde neng'veemecab aq' ba opxhanxhee, d a hee'e. Őadnar vorxhee, ılaahi q p e. 14 Şoqa ık'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqalar qoot'le. Hasre manbışed R bbine doyu d a q b qq -q b qq , mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. 15  manika hav'uyne d ayn mana yug qa'asda, R bbe mana g'elil qa'asda.  k'arang'vee binah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une binahiler ilyhe esda. 16 Sana-sang'uk'le Şu hı'ıyn binahbı eyhe, sana-sang'ul-allad d abı he'e yug qeepxhecena. Qorkung'une d ayssse geed kar ha'as  x . 17  lyas peyğambarır Çına xhineena insan ıxha. Mang'vee yik'een e gyoğıy mexhecena d a haa'a. Man ıle qiyğa xhebill e sennayiy yixhıble vazna gyoğıy eyxhe deş. 18 Qiyğa meeb mang'veecab d a hav'umee, x ybıŐe gyoğıy gyoğa'a,  ıyeyndı kar aleyly'a. 19 Yızın  ocar, vuşda nenamecar Allahne y qqı'le sark'ılee, Çunar mana qorkune y qqı'lqa sak'al he'ee, 20 manke Şok'le ats'axhxhe, Şu mana qik'uyke g'attıxhan hı'ı, geedne binahbıŐıke havacı.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Τσ᾿αχνα miz at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Tsakhur---Tsakhur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
Yəhye 4:14
Yəhye 6:51
Yəhye 6:58
Yəhye 8:35
Yəhye 8:51
Yəhye 8:52
Yəhye 9:32
Yəhye 10:28
Yəhye 11:26
Yəhye 12:34
Yəhye 13:8
Yəhye 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
Yəhye 3:15
Yəhye 3:16
Yəhye 3:36
Yəhye 4:14
Yəhye 4:36
Yəhye 5:24
Yəhye 5:39
Yəhye 6:27
Yəhye 6:40
Yəhye 6:47
Yəhye 6:54
Yəhye 6:68

Yəhye 10:28
Yəhye 12:25
Yəhye 12:50
Yəhye 17:2
Yəhye 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēse

Romans 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
Yaaq'ub 3:6

Hadēs

Matta 11:23
Matta 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Ts'etta ixhaynbı 37:35
Ts'etta ixhaynbı 42:38
Ts'etta ixhaynbı 44:29
Ts'etta ixhaynbı 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Şamuelin 2:6
2-Şamuelin 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

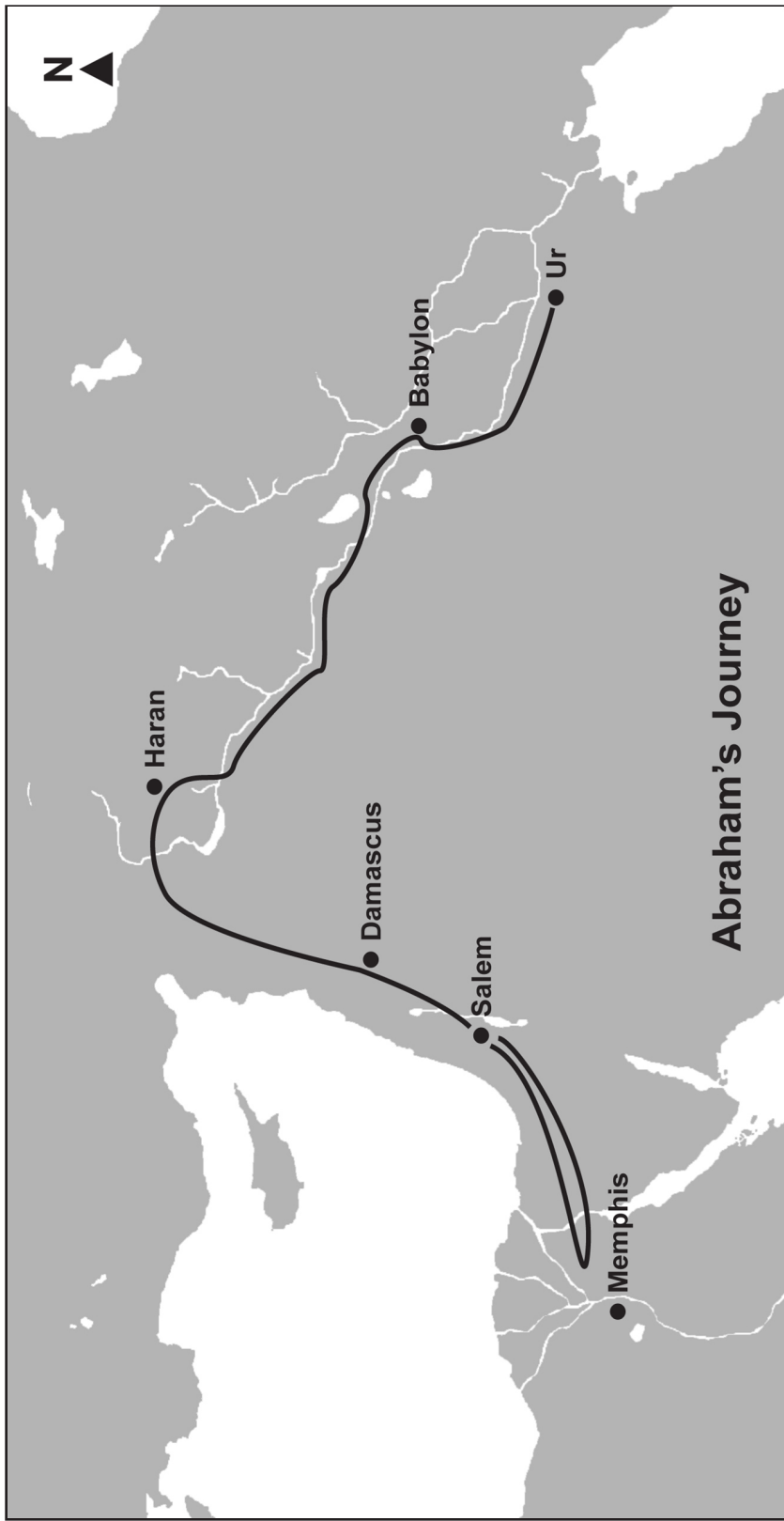
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Yunus 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

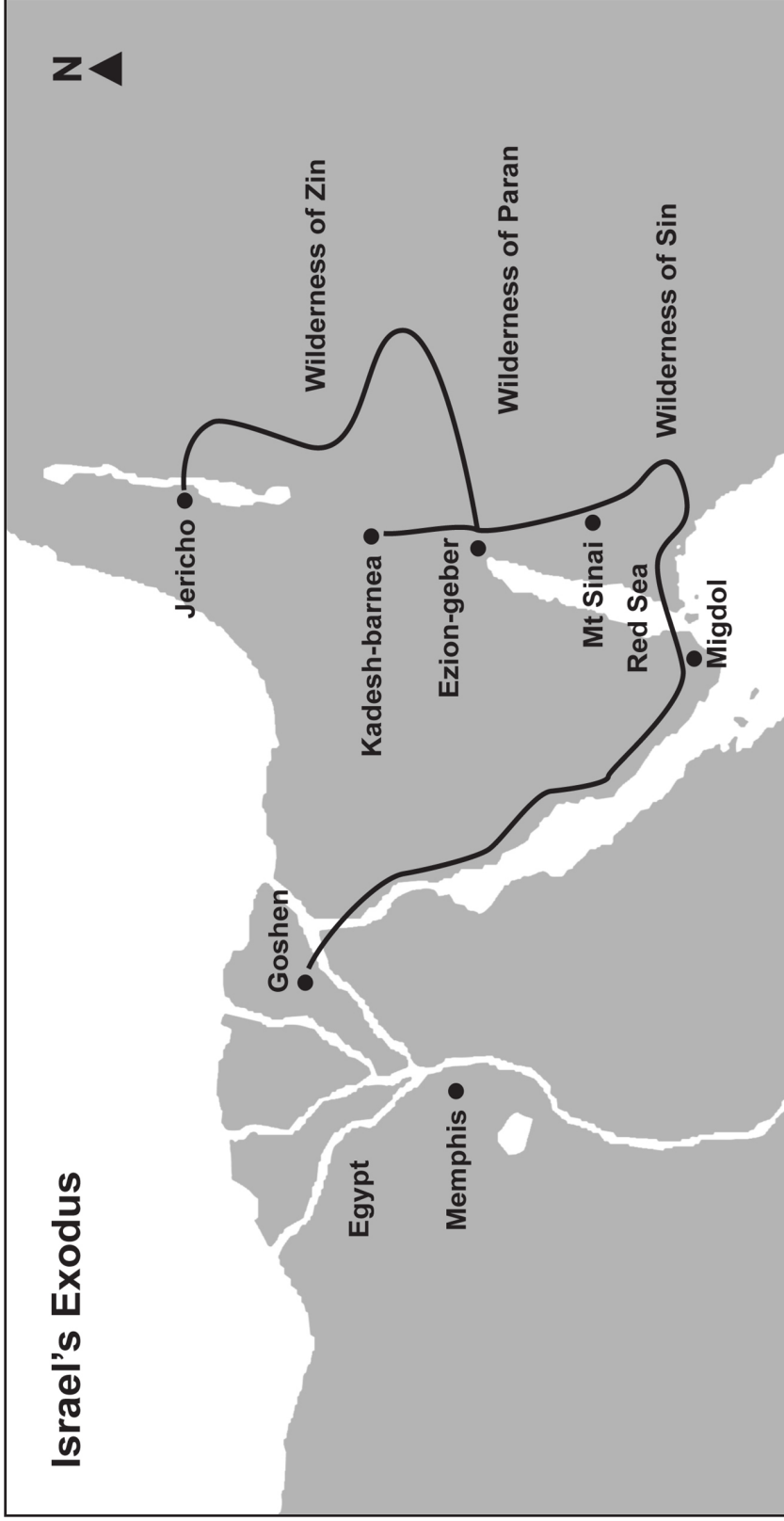
2 Peter 2:4

Questioned

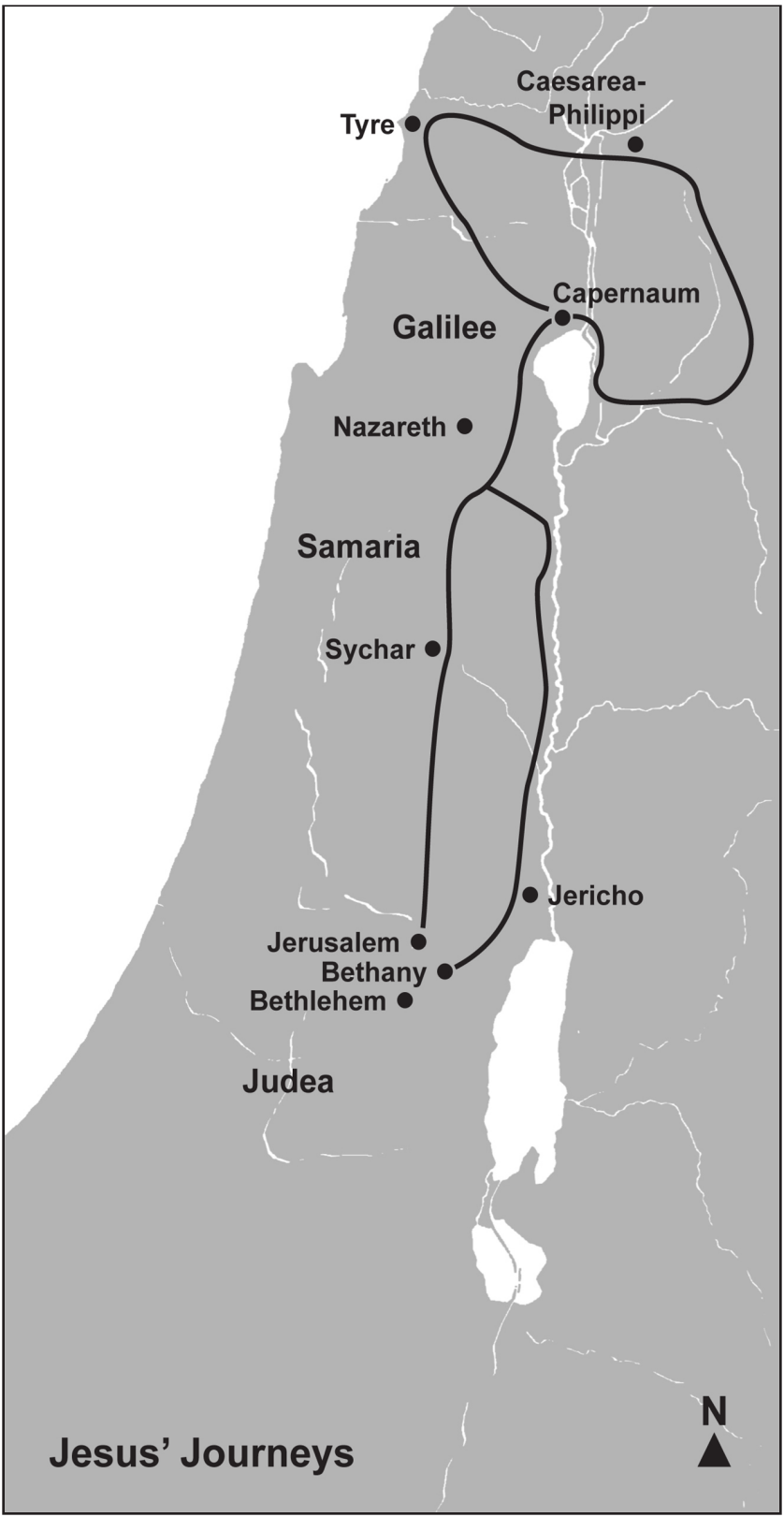
None yet noted

Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'iri alixixhi, ayl'an. Mang'uk'le nyaqa i'qqavacar dya'ts'a yəqq'l'qa qığeç'e.
- Cihüt'yaşis 11:8

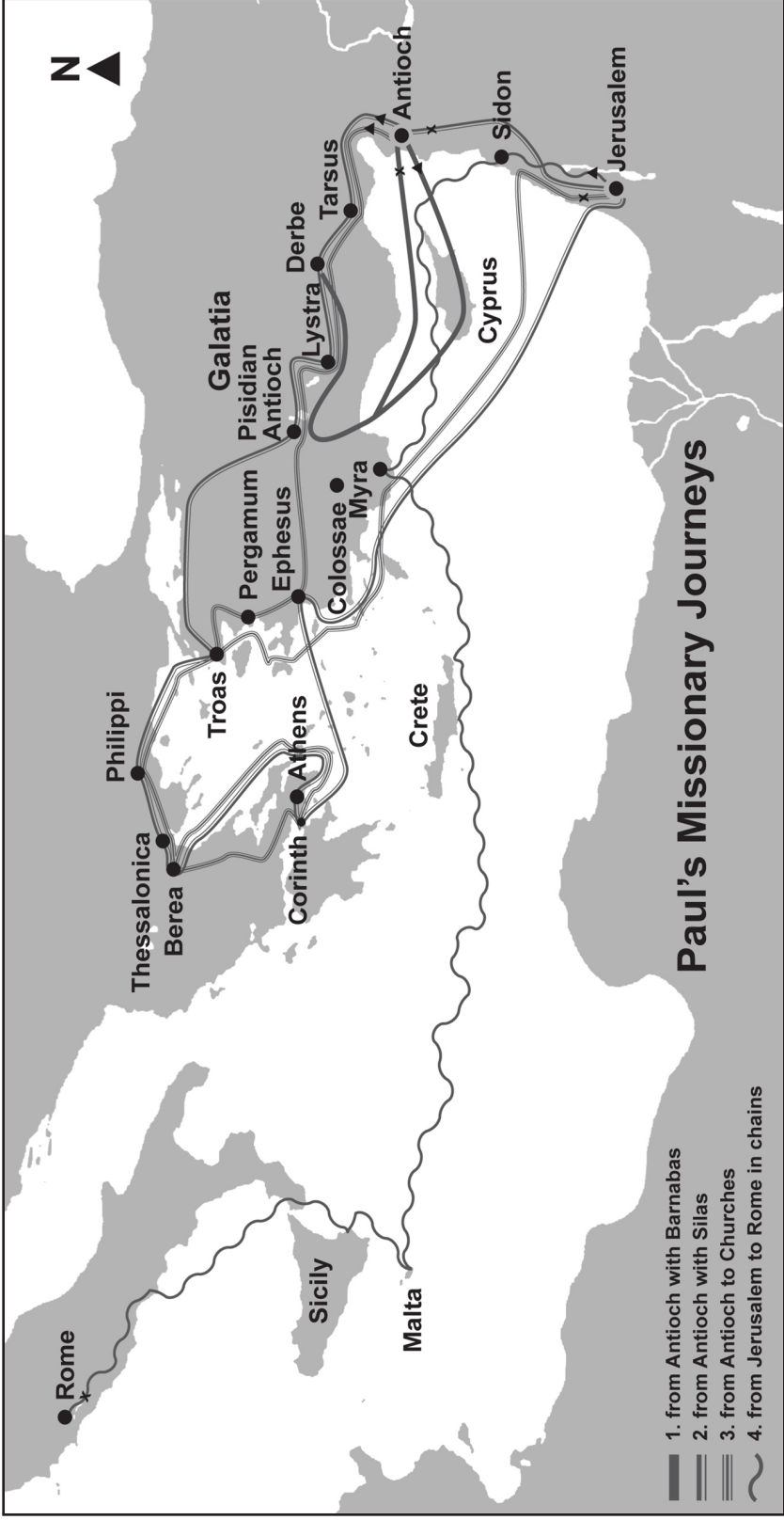

*Fironce millet g'ayqiyng'a, Allahaе manbı Fılıştınaaşine cigabışile k'ena yaq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahaе eyhteri:
Maa'ab manbışıka muhariba hav'eene, manbışe sayid fikrbı baddal hı'ı Misırqacab sıvıyk'al. - Qığeepç'iy 13:17*

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- 1956 Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyrd in Ecuador
- 1830 John Williams reaches Polynesia
- 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614 Japanese kill 40,000 Christians
- 1572 Jesuits reach Mexico
- 1517 Martin Luther leads Reformation
- 1455 Gutenberg prints first Bible
- 1323 Franciscans reach Sumatra
- 1276 Ramon Llull trains missionaries
- 1100 Crusades tarnish the church
- 1054 The Great Schism
- 997 Adalbert martyrd in Prussia
- 864 Bulgarian Prince Boris converts
- 716 Boniface reaches Germany
- 635 Alopen reaches China
- 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432 Saint Patrick reaches Ireland
- 397 Carthage ratifies Bible Canon
- 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325 Niceae proclaims God is Trinity
- 250 Denis reaches Paris, France
- 197 Tertullian writes Christian literature
- 70 Titus destroys the Jewish Temple
- 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52 Thomas reaches Malabar, India
- 39 Peter reaches Gentile Cornelius
- 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▶			Genesis 1:26 - 2:3		
How are we sinful? ▶			Romans 5:12-19		
Where are we? ◀			Innocence		
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	
Who are we? ▶	God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son	God's perfect fellowship		
		Holy Spirit			
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people		Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Deceased believing			
		Deceased unbelieving			
	Angels	Holy			
		Imprisoned			
		Fugitive			
		First Beast			
		False Prophet			
	Satan				
Why are we? ▶			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		

Mankind is created in God's image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?

Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate	John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise		
Psalm 139:7 Everywhere	John 14:17 Living in believers			
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				
			Revelation 20:13 Thalaasa	Matthew 25:41 Revelation 20:10
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, *"You did not choose me, but I chose you,"* John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

World Nations

Mançil-allab hapk'in gurgne milletbişike Yızın telebabi hee'e, manbı Dekkane, Duxayne, sayıb Muq'addasne Ri'hi'ne doyuka xhineeqa k'yoqoq'u gicəpxi'yi bi aleet'e'e.

- Matta 28:19

